

**DUYGUSAL İSTİSMARA MARUZ KALAN
VE KALMAYAN ERGENLERİN BENLİK
ALGILARI İLE DEPRESYON VE KAYGI
DÜZEYLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI**

Diğdem Müge SİYEZ

130151

130151

**Dokuz Eylül Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü**

**ULUSAL YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

**Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve
Sınav Yönetmeliğinin
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Anabilimdalı İçin Öngördüğü
— YÜKSEK LİSANS TEZİ
olarak hazırlanmıştır**

**İzmir
2003**

**DUYGUSAL İSTİSMARA MARUZ KALAN VE
KALMAYAN ERGENLERİN BENLİK ALGILARI
İLE DEPRESYON VE KAYGI DÜZEYLERİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI**

Diğdem Müge SİYEZ

**Dokuz Eylül Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü**

**Y.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

Danışman:

Prof.Dr. Ferda AYSAN

**Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve
Sınav Yönetmeliğinin
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilimdalı
İçin Öngördüğü
YÜKSEK LİSANS TEZİ
olarak hazırlanmıştır**

**İzmir
2003**

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Duygusal İstismara Maruz Kalan ve Kalmayan Ergenlerin Benlik Algıları ile Depresyon ve Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel, ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih
27.07.2003

Diğdem Müge SİYEZ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼ę¼'ne

İşbu alışma, j¼rimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalında Y¼KSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan
Prof.Dr.S¼leyman DOğAN

¼ye
Prof.Dr.Ferda AYSAN (Danışman)

¼ye
Yrd.Doç.Dr.Nerg¼z BOZKURT

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen ¼đretim ¼yelerine ait olduğunu onaylıyorum.

17..../1..../2003
.....
Prof.Dr.Sedef GİDENER
Enstit¼ M¼d¼r¼

Meslek hayatımda, psikolojik danışma ve rehberlik mesleğinin inceliklerini öğrenmemde, en iyiye, en güzele ve en mükemmele ulaşma gayretimde, benden yardımını ve sevgisini esirgemeyen başta değerli hocam Sayın Prof. Dr. Ferda AYSAN'a olmak üzere Prof. Dr. Rengin Akboy'a ve Yrd. Doç. Dr. Şüheda Özben'e saygı ve şükran duygularımı sunmayı, nadir ve zevkli bir görev olarak bilirim.

Ayrıca tezimin tamamlanmasında bana destek olan Sevgili Eşim Ender SİYEZ'e teşekkür ederim.

Diğdem Müge SİYEZ

Y.Ü. YÜKSEKÖĞRETİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK VE REHBERLİK
ANABİLİM DALI

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
Tablo Listesi.....	vii
Kısaltmalar.....	xi
Özet ve Anahtar Sözcükler.....	xii
Abstract And Key Words.....	xiii
I-GİRİŞ ve AMAÇ	
1.1. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Tanımı.....	1
1.2. Çocuk İhmalinin Tanımı.....	4
1.3. İstismar ve İhmalin Görülme Sıklığı.....	5
1.4. Türk Hukuk Sisteminde Çocuk istismarı ve İhmali	8
1.4.1. Çocuk Terkini ve İhmalini Önlemeye Yönelik Hükümler.....	10
1.4.2. Çocukların Fiziksel İstismarını Önlemeye Yönelik Hükümler.....	11
1.4.3. Çocuğun Cinsel İstismarını Önlemeye Yönelik Hükümler.....	12
1.4.4. Çocuk İstismar ve İhmalini Bildirme Yükümlülüğü İle İlgili Hükümler.....	13
1.5. Çocuk İstismarı ve İhmalini Açıklamaya Yönelik Kuramlar.....	13
1.5.1. Psikiyatrik Model.....	13
1.5.2. Sosyolojik Model	14
1.5.3. Sosyal Psikolojik Model.....	15
1.5.4. Sosyal Öğrenme Modeli	16
1.5.5. Sosyal Etkileşimsel Model.....	16
1.6. Çocuk İstismarının Nedenleri.....	17
1.6.1. Anne Baba İle İlgili Nedenler	17
1.6.2. Sosyal Çevre İle İlgili Nedenler	19
1.6.3.Çocuk İle İlgili Nedenler.....	20
1.7. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Türleri.....	20
1.7.1. Fiziksel İstismar	21
1.7.1.1. Fiziksel İstismarın Tanınması	21
1.7.1.2. Kaza İle Fiziksel İstismara Bağlı Yaralanmaların Ayrımı.....	24
1.7.1.3. Fiziksel İstismarın Sonuçları	25

1.7.2. Cinsel İstismar	26
1.7.2.1. Cinsel İstismarın Sonuçları	29
1.7.3. Duygusal İstismar	30
1.7.3.1. Duygusal İstismar Olarak Kabul edilen Davranışlar.....	32
1.7.3.1.1. Reddetme.....	32
1.7.3.1.2. Aşağılama.....	33
1.7.3.1.3. Yıldırma.....	33
1.7.3.1.4. Tek Başına Bırakma.....	34
1.7.3.1.5. Suça Yönelme.....	35
1.7.3.1.6. Kapasite Üstü İstek ve Kendi Çıkarına Kullanma.....	35
1.7.3.2. Duygusal İstismarın Sonuçları	36
1.7.3.3. Duygusal İstismarı Açıklamaya Yönelik Kuramlar	39
1.7.3.4. Duygusal İstismarla İlgili Yapılmış Araştırmalar	41
1.8. Ergenlik Dönemi ve Benlik Algısı	43
1.9. Ergenlik Dönemi ve Depresyon	44
1.10. Ergenlik Dönemi ve Anksiyete	45
1.11. Araştırmanın Sorunu	45
1.12. Araştırmanın Amacı	46
1.13. Araştırmanın Önemi.....	46
1.14. Araştırmanın Varsayımları	46
1.15. Araştırmanın Sınırlılıkları	47
1.16. Tanımlar	47

II YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli	49
2.2. Evren ve Örnekleme	49
2.3. Veri Toplama Araçları	49
2.3.1. Öğrenci Bilgi Formu	49
2.3.2. Duygusal İstismar Ölçeği	50
2.3.2.1. Ölçeğin Değerlendirilmesi	50
2.3.3. Sosyal Karşılaştırma Ölçeği	51
2.3.3.1. Ölçeğin Türkiye Uyarlamasının Teknik Değerlendirilmesi	52
2.3.4. Kısa Semptom Envanteri	52
2.3.4.1. Ölçeğin Türkiye Uyarlaması	53

2.4. Verilerin Toplanması	54
2.5. Verilerin Çözümlemesi	54

III- BULGULAR VE YORUM

3.1. Örneklem Grubunu Tanıtıcı Bulgular	55
3.1.1. Yaş	55
3.1.2. Cinsiyet	55
3.1.3. Yaşanılan Yer	56
3.1.4. Ailedeki Çocuk Sayısı	56
3.1.5. Doğum Sırası	57
3.1.6. Evde Yaşayan Kişi Sayısı	58
3.1.7. Yaşamın En Çok Geçirildiği Yer	59
3.1.8. Anne Babanın Öğrenim Düzeyi	59
3.1.9. Ebeveynlerin Yaşam Durumları	60
3.1.10. Ebeveynlerin Öz ya da Üvey Olması	60
3.1.11. Ebeveynlerin Birlikteliği	61
3.1.12. Ebeveynlerin Çalışma Durumu	61
3.1.13. Annelerin Meslek Gruplarına Göre Dağılımı	61
3.1.14. Babaların Meslek Gruplarına Göre Dağılımı	62
3.1.15. Ebeveynlerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	63
3.1.16. Ailelerin Gelir Düzeyi	63
3.1.17. Ebeveynlerin Anlaşma Düzeyi	64
3.1.18. Anne Baba Arası Kavga Sıklığı	64
3.1.19. Anne Baba Arasında Fiziksel Şiddet Sıklığı	65
3.1.20. Anne Babanın İçki İçme Sıklığı	65
3.2. Örneklem Grubunun Algıladığı Duygusal İstismarın Genel Grup İçerisindeki Yüzdesel Dağılımı.....	66
3.2.1. Örneklem Grubundaki Ergenlerin Aileleri Tarafından Duygusal İstismarına İlişkin Bulgular	66
3.2.2. Örneklem Grubundaki Ergenlerin Anne Babası Tarafından Duygusal İstismarına İlişkin Bulgular	72
3.2.2.1. Reddetme Alt Boyutu	72
3.2.2.2. Şiddet ve Korkuya Dayalı İletişim Alt Boyutu	74

3.2.2.3. Kapasite Üstü İstek ve Kendi Çıkarma Kullanma Alt Boyutu	75
3.2.2.4. Aşağılama Alt Boyutu	77
3.2.2.5. Suça Yönelme Alt Boyutu	77
3.2.2.6. İzole Etme Alt Boyutu	78
3.3. Duygusal İstismar Ölçeği ile Sosyal Karşılaştırma Ölçeği ve Kısa Semptom	
Envanterinin Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon Katsayıları	79
3.3.1. Anne Tarafından Algılanan Duygusal İstismar İle Sosyal	
Karşılaştırma Ölçeği Arasındaki Korelasyon Katsayıları	79
3.3.2. Baba Tarafından Algılanan Duygusal İstismar İle Sosyal	
Karşılaştırma Ölçeği Arasındaki Korelasyon Katsayıları	80
3.3.3. Aile Tarafından Algılanan Duygusal İstismar İle Sosyal	
Karşılaştırma Ölçeği Arasındaki Korelasyon Katsayıları	81
3.3.4. Anne Tarafından Algılanan Duygusal İstismar Kısa Semptom	
Envanteri Arasındaki Korelasyon Katsayıları	82
3.3.5. Baba Tarafından Algılanan Duygusal İstismar Kısa Semptom	
Envanteri Arasındaki Korelasyon Katsayıları	83
3.3.6. Aile Tarafından Algılanan Duygusal İstismar Kısa Semptom	
Envanteri Arasındaki Korelasyon Katsayıları	84
3.4. Örneklem Grubunun Veri Toplama Araçlarından Aldıkları Puanların	
Ortalamaları, Standart Sapmaları, F değerleri ve t Testine İlişkin Bulgular	86
3.4.1. Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular	86
3.4.2. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular	91
3.4.3. Yaşanılan Yer Değişkenine İlişkin Bulgular	91
3.4.4. Ailedeki Çocuk Sayısı Değişkenine İlişkin Bulgular	92
3.4.5. Doğum Sırası Değişkenine İlişkin Bulgular	93
3.4.6. Yaşamın En Uzun Süre Geçirildiği Yer Değişkenine İlişkin Bulgular	94
3.4.7. Annenin Öğrenim Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulgular	95
3.4.8. Babanın Öğrenim Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulgular	98
3.4.9. Babanın Yaşam Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular	100
3.4.10. Annenin Çalışma Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular	101
3.4.11. Annenin Mesleği Değişkenine İlişkin Bulgular	102
3.4.12. Babanın Çalışma Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular	104
3.4.13. Babanın Mesleği Değişkenine İlişkin Bulgular	105

3.4.14. Annenin Yaşı Değişkenine İlişkin Bulgular.....	106
3.4.15. Babanın Yaşı Değişkenine İlişkin Bulgular.....	108
3.4.16. Ailenin Gelir Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulgular.....	109
3.4.17. Anne Babanın Anlaşma Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular.....	112
3.4.18. Anne Babanın Kavga Etme Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular....	114
3.4.19. Anne Babanın Birbirine Fiziksel Şiddet Kullanması Değişkenine İlişkin Bulgular.....	114
3.4.20. İçki Kullanma Değişkenine İlişkin Bulgular.....	116
3.4.21. Sosyal Karşılaştırma Ölçeğine İlişkin t Değerleri.....	118
3.4.22. Sosyal Karşılaştırma Ölçeğine İlişkin F Değerleri.....	119
3.4.23. Depresyon Alt Ölçeğine İlişkin t Değerleri.....	120
3.4.24. Depresyon Alt Ölçeğine İlişkin F Değerleri.....	122
3.4.25. Anksiyete Bozukluğu Alt Ölçeğine İlişkin t Değerleri.....	123
3.4.26. Anksiyete Bozukluğu Alt Ölçeğine İlişkin F Değerleri.....	124
3.5. Depresyonu Yordayan Değişkenler.....	125
3.6. Tartışma.....	126
IV- SONUÇ VE ÖNERİLER	
4.1. Sonuç.....	130
4.2. Öneriler.....	131
V- KAYNAK DİZİNİ	
132	
VI- EKLER	
6.1. Genel Uygulama Yönergesi (EK-1)	137
6.2. Öğrenci Bilgi Formu (EK-2)	138
6.3. Duygusal İstismar Ölçeği (EK-3)	140
6.4. Duygusal İstismar Ölçeğinin Cevap Anahtarı (EK-4)	143
6.5 Sosyal Karşılaştırma Ölçeği (EK-5)	146
6.6. Kısa Semptom Envanteri (EK-6)	147
6.7. İzmir İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden Alman İzinler (EK-7)	150

TABLO LİSTESİ

Tablo 1	Örneklem grubunun yaş dağılımı	55
Tablo 2	Örneklem grubunun cinsiyete göre dağılımı	56
Tablo 3	Örneklem grubunun kiminle yaşadıklarına ilişkin dağılım.	56
Tablo 4	Örneklem grubunun kendileri dahil kaç kardeş olduklarına ilişkin dağılım	56
Tablo 5	Örneklem grubunun doğum sırasına göre dağılımı	57
Tablo 6	Örneklem grubunun evde yaşayan kişi sayısına göre dağılımı	58
Tablo 7	Örneklem grubunun yaşamını en çok geçirdiği yere göre dağılımı	59
Tablo 8	Örneklem grubunun anne ve babasının öğrenim düzeylerine göre dağılımları.....	59
Tablo 9	Örneklem grubunun anne ve babalarının yaşam durumlarına göre dağılımı	60
Tablo10	Örneklem grubunun anne ve babalarının öz ya da üvey olmalarına göre dağılımları.....	60
Tablo11	Örneklem grubunun anne ve babasının beraberliklerine ilişkin dağılımları.....	61
Tablo12	Örneklem grubunun anne ve babasının çalışma durumuna ilişkin dağılımlar	61
Tablo13	Örneklem grubunun annelerin meslek gruplarına göre dağılımı	62
Tablo14	Örneklem grubunun babalarının meslek gruplarına göre dağılımı	62
Tablo15	Örneklem grubunda anne ve babaların yaş dağılımları	63
Tablo16	Örneklem grubunun ailelerinin gelir düzeyine göre dağılımları.....	63
Tablo17	Örneklem grubunun anne baba arasındaki anlaşma düzeylerine göre dağılımı	64
Tablo18	Örneklem grubunun anne baba arasındaki kavga sıklığına göre dağılımı	64
Tablo19	Örneklem grubunda anne baba arasında fiziksel şiddet sıklığına ilişkin dağılım....	65
Tablo20	Örneklem grubundaki ergenlerin anne babalarının içki kullanma sıklığına ilişkin dağılım	65
Tablo21	"Aile içi istismar var" ve "aile içi istismar yok" yanıtları için yüzdesel dağılımlar.	66
Tablo22	Reddetme alt boyutuna ait "istismar var" cevaplarının anne ve babalar için yüzdesel dağılımları	72
Tablo23	Şiddet ve korkuya dayalı iletişim alt boyutuna ait "istismar var" cevaplarının anne ve babalar için yüzdesel dağılımları	74
Tablo24	Kapasite üstü istek ve kendi çıkarına kullanma alt boyutuna ait "istismar var" cevaplarının anne ve babalar için yüzdesel dağılımları	76
Tablo25	Aşağılama alt boyutuna ait "istismar var" cevaplarının anne ve babalar için yüzdesel dağılımları	77

Tablo26 Suça yönelme alt boyutuna ait "istismar var" cevaplarının anne ve babalar için yüzdesel dağılımları	78
Tablo27 İzole etme alt boyutuna ait "istismar var" cevaplarının anne ve babalar için yüzdesel dağılımları	78
Tablo28 Anne tarafından algılanan duygusal istismarın ve alt boyutlarının Sosyal Karşılaştırma Ölçeği ile arasındaki korelasyon katsayıları.....	79
Tablo29 Baba tarafından algılanan duygusal istismarın ve alt boyutlarının Sosyal Karşılaştırma Ölçeği ile korelasyon katsayıları	80
Tablo30 Aile tarafından algılanan duygusal istismarın ve alt boyutlarının Sosyal Karşılaştırma Ölçeği ile korelasyon değerleri	81
Tablo31 Anne tarafından algılanan duygusal istismarın ve alt boyutlarının Kısa Semptom Envanteri'nin alt boyutları olan depresyon ve anksiyete bozukluğu arasındaki korelasyon değerleri.....	82
Tablo32 Baba tarafından algılanan duygusal istismarın ve alt boyutlarının Kısa Semptom Envanteri'nin alt boyutları olan depresyon ve anksiyete bozukluğu arasındaki korelasyon katsayıları	83
Tablo33 Aile tarafından algılanan duygusal istismarın ve alt boyutlarının Kısa Semptom Envanteri'nin alt boyutları olan depresyon ve anksiyete bozukluğu arasındaki korelasyon değerleri	85
Tablo34 Ergenlerin yaş değişkenine göre algıladıkları duygusal istismarın ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri	86
Tablo35 Ergenlerin yaş değişkenine göre anne tarafından algıladıkları duygusal istismarın alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri	87
Tablo36 Ergenlerin yaş değişkenine göre baba tarafından algıladıkları duygusal istismarın alt boyutlarına ait ortalamalar, standart sapmalar ve F değerleri	88
Tablo37 Ergenlerin yaş değişkenine göre aile tarafından algıladıkları duygusal istismarın alt boyutlarına ait ortalamalar, standart sapmalar ve F değerleri	90
Tablo38 Ergenlerin cinsiyet değişkenine göre algıladıkları duygusal istismarın ortalamaları, standart sapmaları ve t değerleri	91
Tablo39 Ergenlerin kiminle birlikte yaşadığı değişkenine göre algıladıkları duygusal istismarın ortalamaları, standart sapmaları ve t değerleri	92
Tablo40 Ergenlerin kardeş sayısı değişkenine göre algıladıkları duygusal istismarın ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri	93

Tablo41 Ergenlerin doğum sırası değişkenine göre algıladıkları duygusal istismarın ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri	94
Tablo42 Ergenlerin yaşamlarının en çok geçtiği yer değişkenine göre algıladıkları duygusal istismarın ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri	95
Tablo43 Ergenlerin annelerinin öğrenim düzeyi değişkenine göre anne tarafından algıladıkları duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri.....	96
Tablo44 Ergenlerin babalarının öğrenim düzeyi değişkenine göre baba tarafından algıladıkları duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri	98
Tablo45 Ergenlerin babalarının sağ ya da ölü olması değişkenine göre anne tarafından algıladıkları duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve t değerleri	100
Tablo46 Ergenlerin annelerinin çalışma durumu değişkenine göre anne tarafından algıladıkları duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri	101
Tablo47 Ergenlerin annelerinin meslekleri değişkenine göre anne tarafından algıladıkları duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri	102
Tablo48 Ergenlerin babalarının çalışma durumu değişkenine göre baba tarafından algıladıkları duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve t değerleri	104
Tablo49 Ergenlerin babalarının meslekleri değişkenine göre baba tarafından algıladıkları duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri	105
Tablo50 Ergenlerin annenin yaşı değişkenine göre anneleri tarafından algıladıkları duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri	107
Tablo51 Ergenlerin babanın yaşı değişkenine göre babaları tarafından algıladıkları duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri	108
Tablo52 Ergenlerin sosyo-ekonomik durum değişkenine göre algıladıkları duygusal istismarın ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri	110

Tablo53 Ergenlerin sosyo-ekonomik durum değişkenine göre algıladıkları aile içi duygusal istismarın alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri.....	110
Tablo54 Ergenlerin ebeveynlerinin anlaşma düzeyi değişkenine göre algıladıkları aile içi duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri	112
Tablo55 Ergenlerin ebeveynlerinin kavga edip etmemeleri değişkenine göre algıladıkları aile içi duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve t değerleri	114
Tablo56 Ergenlerin ebeveynlerinin birbirlerine fiziksel şiddet kullanma değişkenine göre algıladıkları aile içi duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve t değerleri	115
Tablo57 Ergenlerin annelerinin içki kullanma değişkenine göre anne tarafından algılanan duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve t değerleri	116
Tablo58 Ergenlerin babalarının içki kullanma alışkanlığı değişkenine göre baba tarafından algılanan duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve t değerleri	117
Tablo59 Ergenlerin sosyo-demografik verileriyle ilişkili bağımsız değişkenlere göre Sosyal Karşılaştırma Ölçeği'nin ortalamaları, standart sapmaları ve t değerleri..	118
Tablo60 Ergenlerin sosyo-demografik verileriyle ilişkili bağımsız değişkenlere göre Sosyal Karşılaştırma Ölçeği'nin ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri..	119
Tablo61 Ergenlerin sosyo-demografik verileriyle ilişkili bağımsız değişkenlere göre Depresyon Alt Ölçeği'nin ortalamaları, standart sapmaları ve t değerleri	121
Tablo62 Ergenlerin sosyo-demografik verileriyle ilişkili bağımsız değişkenlere göre Depresyon Alt Ölçeği'nin ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri	122
Tablo63 Ergenlerin sosyo-demografik verileriyle ilişkili bağımsız değişkenlere göre Anksiyete Bozukluğu Alt Ölçeği'nin ortalamaları, standart sapmaları ve t değerleri	123
Tablo64 Ergenlerin sosyo-demografik verileriyle ilişkili bağımsız değişkenlere göre Anksiyete Bozukluğu Alt Ölçeği'nin ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri	124
Tablo65 Depresyonu yordamadaki değişkenlere ilişkin aşamalı regresyon analizi özeti.....	125

KISALTMALAR

Amerika Birleşik Devletleri	ABD
Dünya Sağlık Örgütü	WHO
Türk Ceza Kanunu	TCK
Yargıtay 5. Ceza Dairesi	Y.5.C.D.
Duygusal İstismar Ölçeği	DiÖ
Reddetme Alt Boyutu	RAB
Şiddet ve Korkuya Dayalı İletişim Alt Boyutu	ŞKDİAB
Kapasite Üstü İstek ve Kendi ÇıkarmaKullanma Alt Boyutu	KŞKAB
Aşağılama Alt Boyutu	AAB
Suçta Yönelme Alt Boyutu	SYAB
İzole Etme Alt Boyutu	İAB
Sosyal Karşılaştırma Ölçeği	SKÖ
Kısa Semptom Envanteri	KSE
Semptom Belirleme Listesi	SCL
Somatizasyon	S
Obsesif-Kompulsif Bozukluk	OKB
Kişilerarası Duyarlılık	D
Anksiyete Bozukluğu	AB
Hostilite	H
Fobik Anksiyete	FA
Paranoid Düşünceler	PD
Psikotizm	P
Ek Maddeler	EM

ÖZET

Duygusal İstismara Maruz Kalan ve Kalmayan Ergenlerin Benlik Algıları ile Depresyon ve Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması

Diğdem Müge Siyez

Duygusal istismar çocuk ve ergenlerin sağlıklı yaşam sürmelerinde giderek önem kazanan faktörlerden biridir. Bu çalışmanın ana amacı, ergen-ebeveyn ilişkisini değerlendirerek, algılanan duygusal istismar oranı ile benlik algısı, depresyon ve kaygı düzeylerini karşılaştırmaktır. Duygusal istismar, benlik algısı, depresyon ve kaygı düzeyleri ile sosyo- demografik veriler arasında fark olup olmadığının araştırılması alt problemlerden biridir. Bu çalışmada ayrıca depresyonu yordayan değişkenler de incelenmiştir.

İzmir İl merkezinde 3 farklı okuldan yaşları 15 ile 17 arasında değişen toplam 358 öğrenci araştırmaya katılmıştır. Öğrencilere, Kişisel Bilgi Formu, Duygusal İstismar Ölçeği, Sosyal Karşılaştırma Ölçeği ve Kısa Semptom Envanteri olmak üzere toplam dört ölçek uygulanmıştır.

Verilerin analizinde Spearman Sıra Farkları Korelasyon Tekniği, t testi, tek yönlü varyans analizi ve aşamalı regresyon analizi kullanılmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgularda: algılanan duygusal istismar puanlarının yükselmesiyle benlik algısına ilişkin puanların düştüğü, depresyon ve kaygı alt ölçeklerine ilişkin puanların yükseldiği belirlenmiştir. Yine buna göre ailenin gelir düzeyi, anne babanın anlaşamaması, kavga etmesi ve anne babanın birbirine fiziksel şiddet kullanması gibi bağımsız değişkenlere göre ergenlerin algıladıkları duygusal istismar düzeyinin, benlik algılarının, depresyon ve kaygı düzeylerinin farklılaştığı belirlenmiştir. Anne tarafından algılanan duygusal istismarın ise depresyonu yordayan değişkenler arasında üçüncü derecede önem taşıdığı bulunmuştur. Depresyonu birinci derecede yordayan değişken ise kaygı düzeyi olarak bulunmuştur.

Elde edilen bulgular yüksek düzeyde duygusal istismar algılayan ergenlerin psikolojik yardıma gereksinimi olduğunu göstermiştir. Bu yüzden istismarı önleyici ve olumsuz etkilerini giderici danışmanlık programlarının düzenlenmesi büyük önem taşımaktadır.

Anahtar Sözcükler: Duygusal İstismar, Benlik Algısı, Depresyon, Anksiyete.

ABSTRACT

Self Esteem, Depression and, Anxiety Levels in
Emotionally Abused and Non-abused Adolescents;

Diğdem Müge Siyez

Emotional abuse is gaining recognition as one of the core concepts in childrens' and adolescents welfare. The purpose of this study is to examine the role of adolescent-parent relationships as differential mediators of the associations between emotional abuse and self esteem, depression and anxiety levels. The second goal of current study is to systematically examine the sociodemographic variables with regard to the factors that are related to emotional abuse, self-esteem, depression and, anxiety levels. At the same time determination of the variables of depression are another purpose of this study.

A total of 358 students, between ages 15 and 17, from three high schools in İzmir participated in this study. Students completed Information Sheet, , Emotional Abuse Scale, Social Comparison Scale and Brief Symptom Inventory.

Spearman Correlation Coefficients, t-test, analysis of variance and, hiererchical regression analysis were used to analyse data regarding the sample. Results can be summarized as follows: Emotional abuse is a significant risk factor for adolescents. Emotional abuse is associated with increased rates of depression and anxiety levels, decreased self esteem. The most frequent risk factors associated with emotional abuse, low self-esteem, depression and, anxiety levels were: low socioeconomic level, domestic violence and marital problems. A hiererchical regression analysis was used to determine the individual and combined contributions of depression. The most significant variable caused to depression was anxiety level. Psychotism and perceived emotional abuse from mother were the other significant variables respectively.

Results indicate the importance of detecting emotional abuse among adolescents. Counseling programs can be of help in preventing emotional abuse, as well as treating the abused.

Key Words: Emotional Abuse, Self-Esteem, Depression, Anxiety.

1. GİRİŞ VE AMAÇ

1.1. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Tanımı

Çocuk istismarı ile ilgili ilk ciddi çalışma 1946'da bir pediatrik radyolog olan John Caffey tarafından yayınlanmış olup bu çalışmada uzun kemik kırıklarıyla subdural (bir çeşit beyin kanaması) kanamanın birlikte görülmesi ayrı bir klinik antitenin (kendine has belirtilerle karakterize hastalık) araştırılmasına yol açmıştır. 1962'de Dr. Henry Kempe tarafından 447 dövülmüş çocuğun incelenmesiyle çocuk istismarı tanı kategorisi belirlemeye başlamıştır . Bu çalışmadan sonra, öncelikle Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) ve giderek tüm dünya ülkelerinde, çocuk istismarı konusu ve çeşitli tipleri yoğun olarak araştırılmıştır. Bu konu bugün batı ülkelerinde hekimlerin duyarlılıkla üzerinde durduğu bir alan olmasının yanısıra önleyebilmek için de toplumsal ve yasal boyutta da geniş bir örgütlenmeye yol açmıştır (Akt: Lynch, 1999).

Ülkemizde çocuk istismarı konusundaki duyarlılık son yıllarda gelişmeye başlamış ve konunun sorumluluğunu 70'li yıllardan beri taşıyan eğitimci ve hukukçuların yanısıra hekimler de bu alanda çalışmalara başlamışlardır (Byrne, 2000).

İngilizce'de "child abuse and neglect" karşılığı olarak Türkçe'de farklı sözcükler kullanılmakla birlikte "çocuk istismarı ve ihmali" daha sık kullanılan sözcüklerdir. "Abuse" yerine örselenme, ezim, kötü muamele veya istismar sözcükleri kullanılmaktadır (Kulaksızoğlu, 1998).

"Child abuse" terimine Türkçe karşılık bulma sorunu ile birlikte çocuk istismarı kavramına evrensel bir tanım bulma da önemli bir problem olarak ortaya çıkmaktadır. Tanıma ilişkin sorunlar, toplumsal ve kültürel değerlerden kaynaklandığı gibi, konunun disiplinlerarası özelliği nedenine de bağlanmaktadır. Ayrıca kültürel farklılıklar açısından çocuk istismarını tanımlamak daha da güçleşmektedir. Bir toplumda çocuğa karşı yapılan hangi davranışların çocuk istismarı ve ihmali olarak algılanacağını, toplumda bulunan bireylerin değerleri, inançları , benimsedikleri toplumsal normlar, çocuk gelişimi ile ilgili bilgileri ve aile ilişkileri belirlediğinden, çocuk istismarı ve ihmali evrensel bir biçimde tanımlamak olanaksız görülmekle birlikte bir doğu Avrupa ülkesinde 18 aylık bir çocuğun yedi yaşına kadar üvey annesi tarafından insanlardan izole edilmiş bir biçimde büyütülmesi ve sonuçta bu çocuğun normalin altında zekaya sahip olması, konuşma bozukluğu, yürümede

disfonksiyon, insanlar ve objelere şiddet göstermesi her kültürde çocuk istismarı olarak tanımlanmaktadır (Slep & O'Leary, 2001).

Aktif bir olgu olarak nitelendirilen istismar anne, baba ya da bakıcının çocuğa zarar vermesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Çocuk istismarı istem dahilinde fiziksel zarar verme, çocuğun kötü beslenmesine yol açma, cinsel istismar, çıkar için kullanma, bundan da öte çocuğun normal fiziksel ve zihinsel gelişimini kısıtlayıcı her türlü faaliyette bulunmayı içermektedir. Çocuk istismarı ve ihmali, 1974 yılında Amerikan çocuk istismarını önleme ve tedavi yasasında 18 yaşın altındakilerin bakıcıları tarafından uygulanan ve kurbanın iyi olmasını engelleyen fiziksel ve zihinsel yaralanma, cinsel istismar ve yararlanma olarak tanımlanmıştır (Wolfe, Scott, Wekerle, Pittman, 2001).

Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) 1985'de yapmış olduğu tanıma göre ise çocuğun sağlığını, fizik gelişimini, psikososyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen bir yetişkin, toplumu veya ülkesi tarafından bilerek veya bilmeyerek yapılan davranışlar çocuk istismarı olarak kabul edilmektedir. Tanım aynı zamanda çocuğun istismar veya şiddet olarak algılamadığı veya yetişkinlerin istismar olarak kabul etmediği davranışları da içine alır. Davranışın mutlak çocuk tarafından algılanması veya yetişkin tarafından bilinçli olarak yapılması şart değildir (Aksoy ve ark.2000).

Amerikan Örselenen ve İhmal Edilen Çocuklar Ulusal Merkezi çocuğun istismar edilmesini çocuğa karşı fiziksel, duygusal ve cinsel zararlarla sonuçlanan ve tekrarlanan kötü davranışlar, ya da çocuğun anne-baba ve diğer yetişkinler tarafından ihmali olarak tanımlamaktadır (Konanç, 1999).

Kempe ve Helfer (1972) çocuk istismarı ve ihmali anne babaların veya çocuktan sorumlu kişilerin giriştiği veya girişmeyi ihmal ettiği eylemler sonucunda, çocukların bazı kaza dışı hasarlar almaları olarak tanımlamışlardır (Akt: Kars, 1994).

Sweet ve Resick'in (1979) çocuk istismarı tanımı ise şöyledir: Çocuğu riske sokan zararlı bir sonucu yaratan davranıştır. İstismarda ebeveynin çocuğu cezalandırma, disiplin ve kontrol etme hakkını kendi çıkarına kötüye kullanması söz konusudur.

James Garbarino (1980), çocuk istismarının, çocuğa kötü davranış probleminin bir parçası olduğunu ve çocuğa karşı yapılan fiziksel, cinsel ve ruhsal bütün kötü davranışları içerdiğini belirlemiştir.

Çocuğu istismar etmedeki amaç, çocuğun davranışını düzeltme, onu daha iyiye götürme değildir. Sanki çocuk yaşadığı, bu dünyaya geldiği ve var olduğu için suçludur bu yüzden de cezalandırılmaktadır (Cüceloğlu, 1993).

Lynch'e (1999) göre , çocuk istismarı mutlu bir çocuğun başına şans eseri gelen bir olay değildir. İstismar olaylarının ebeveynin özellikleri , toplumsal sorunlar , aile içi sağlıklı iletişim ve çocukların gelişimsel sorunlarıyla ilgili olduğu ifade edilmektedir.

Nevarre'ye göre çocuk istismarı yerleşik yani tekrar eden, süreklilik taşıyan davranış biçiminden kaynaklanan önlenilebilir davranışlar sonucu oluşur. Bu açıdan bakıldığında istismar: Kişinin psikolojik veya kişisel varlığına, işleyişine ve gelişmesine zarar veren, rastlantısal olmayan ve yerleşik davranış biçimlerinin sonucunda ortaya çıkan eylemlerdir (Akt: Braver, Bumberry, Kimberley, Rawson, 1992).

Çocuk istismarı, bir çok ülkede utanma ve inkar mekanizmasına bağlı olarak olguların saklı kaldığı bir problemdir. Ayrıca bir çok istismar olayının da göz ardı edildiği istismar olgularının atlandığı bilinmektedir. Bunların nedenleri arasında ise, ebeveynin çocuğuna zarar verilebileceğini kabul etmemek, aile içi meseleye karışmak istememek, yeterli eğitim alınmaması veya konunun tam olarak bilinmemesi, genelde insanların kendilerine söylenenlere inanmaları ve kararlarını buna göre vermeleri gibi etkenler olduğu görülmektedir (Polat, 1997).

Genel olarak 18 yaş altında bulunan çocuklara karşı aktif olarak girilen ve onların fiziksel, duygusal, zihinsel ve toplumsal gelişimlerini zedeleyen her türde eylemler çocuk istismarı olarak , onların beslenme , bakım, gözetim , eğitim gibi ihtiyaçlarının karşılanmaması durumları da çocuk ihmali olarak ele alınmaktadır (Zeytinoğlu, 1999).

Prof. David Gil ise çocuk istismar ve ihmali çocuğun optimal gelişmesine engel olan veya çocuğu eşit hak ve özgürlüklerden mahrum eden aktif veya pasif davranışların bireyler kuruluşlar veya toplum tarafından gerçekleştirilmesi olarak tanımlamaktadır (Akt: Taban, Lutzker, 2001).

İstismar davranışında, anne babaya veya çocuğa bakmak ve korumakla sorumlu kişiler tarafından kasıtlı ve sürekli zarar verilmesi, önemli iki öğedir (Wolfe ve ark.2001).

Çocuk istismarı ve ihmali en geniş kapsamı ile çocukla bakıcısı arasında, çocuğun fiziksel veya gelişimsel durumuna yansıyan veya bir kaza sonucunda ortaya çıkmayan etkileşim veya etkileşim eksikliği olarak tanımlanabilir. Bu tanıma göre çocuk ile ona bakan kişi arasında ortaya çıkan ve çocuğun gelişim sürecini olumsuz yönde etkileyen etkileşimlere istismar, etkileşim eksikliklerine ise ihmali adı verilir (Braver ve ark. 1992).

Çocuk istismarının bireylerin akıl sağlığı, arkadaş ilişkileri, duygularını kontrol edebilme ve davranışsal uyum üzerinde ciddi etkileri bulunmaktadır. Çocukluktaki istismar

deneyimleri kişilerarası ilişkilerde doğru duygusal tepkilerin gösterilmesini güçleştirir ve bu da kişilerarası ilişkilerde sorun olarak bireylerin karşısına çıkar (Wolfe ve ark.2001).

Çocukluk döneminde istismara maruz kalan kişiler sonraki yıllarında takip edildiğinde önemli ölçüde gençlik veya yetişkinlik dönemlerinde adli vakalar nedeniyle tutuklanmalar yaşadıkları tespit edilmiştir. Özellikle istismara maruz kalmış erkekler birer genç yetişkin olduklarında daha fazla cinsel ve fiziksel şiddete başvurumaktadırlar (Wolfe ve ark.2001).

1.2. Çocuk İhmalinin Tanımı

Çocuğun ihmal edilmesi de, istismar davranışı ile aynı derecede önem taşımaktadır. Bir çocuğu ihmal etmek de onu hırpalamak kadar zararlı olabilmektedir. ABD'de resmi kurumlara ihbar edilen ihmal olaylarının %10'u ciddi fiziksel zarar ile sonuçlanmıştır (Mraovich, Wilson, 1999).

Çocukta ihmal kavramı genel olarak; çocuğa bakmakla yükümlü olan kişilerin bu yükümlülüğünü yerine getirmemesi olarak tanımlanabilir. Çocuk ihmali veya pasif çocuk istismarı anne baba veya bakıcıların çocuğun iyi yetişmesi, iyi durumda olabilmesi için gerekli temel gereksinimlerini ihmal etmesidir. Örnek olarak bakım, koruma, beslenme, giyim, yönlendirme ve eğitimi sayabiliriz. İhmal genel olarak fiziksel ihmal, cinsel ihmal ve duygusal ihmal olmak üzere üç ana grupta incelenmektedir. Fiziksel ihmal bulgularını saptamak mümkün iken, duygusal ihmale ait bulguların saptanması oldukça güçtür (Aksoy ve ark, 2000).

Bir bütün olarak toplum, kurumlar ve bireyler tarafından geliştirilen ihmal davranışı, çocukların eşit hak ve özgürlüklerinden yoksun bırakılması sonucunda onların en üst düzeyde gelişimlerini engelleyici davranışlar olarak ortaya çıkmaktadır. Çocuğun bakım ve beslenme gereksinimlerinin yeterince karşılanmaması, gerekli tıbbi müdahalelerin yapılmaması, anne baba olarak çocuğa karşı danışmanlık görevinin yeterince yerine getirilmemesi, sosyal ve eğitsel gereksinimlerinin karşılanmaması ve çocuğun tek başına bırakılması ihmal davranışına örnek olarak verilebilir (Taşdelen, 1995; Aral, 2001).

Çocuk ihmali , Sweet ve Resick'e (1979) göre ilgisizlik sonucunda oluşan ve çocuğun koruma, bakım, büyütme ve yönlendirme gibi anababaya ait görevlerin yapılamamasındaki başarısızlığı ifade etmektedir.

Garbarino (1981) ise çocuk ihmali kavramını ; çocuğun gereksinimlerini anababanın en düşük düzeyde bile karşılayamaması sonucu çocuğun gelişmesinin tehlikeye girmesi olarak tanımlamıştır.

İhmal, kasıtlı olabildiği gibi ekonomik zorluklar, eğitimsizlik, bilgisizlik gibi elde olmayan nedenlerle de gelişebilmektedir (Altıntaş, 1991).

Çocuğa yakın kişilerin çocuğun gelişimine sürekli zarar veren hareketleri sonucu çocuğa sosyal olarak mevcut kaynakların sağlanmaması, bunlardan yoksun bırakılması sonucu çocuğun dolaylı olarak zarar görmesi , fiziksel ihmal olarak tanımlanabilir. Çocukların cinsel sömürüye karşı korunmaması ve ilgisiz kalınması, cinsel gelişime gereken önemin verilmemesi cinsel ihmal olarak ifade edilmektedir. Çocuğun sevilmemesi, ihtiyacı olan duygusal ilgi ve yakınlığın ona gösterilmemesi duygusal ihmal olarak kabul edilmektedir (Altıntaş, 1991; Aral, 2001).

İhmal ve istismarı birbirinden ayıran en temel nokta istismarın aktif, ihmalin ise pasif bir olgu olmasıdır. Çocuk ihmal ve istismarı, çocuğun normal fiziksel ve zihinsel gelişimini kısıtlayıcı olan fiziksel, duygusal ve cinsel ihmal ve istismarı içermektedir. Ancak bunları birbirinden ayırmak oldukça zordur (Tercan, 1995; Aral, 2001).

1.3. İstismar ve İhmalin Görülme Sıklığı

Ülkemizde çocuk istismarı ve ihmali konusundaki duyarlılık ancak son yıllarda gelişmeye başlamış ve konunun sorumluluğunu bu alanda çalışmaların başladığı 70'li yıllardan beri eğitimciler ve hukukçular üstlenmiştir. Hekimler arasında ise psikiyatri uzmanları dışında konuya gereken önem verilmemektedir. Oysa birkaç rakam çocuk istismarının boyutlarının ne denli korkutucu düzeyde olduğunu vurgulamaya yetecektir (Oral ve ark. 1997).

Değişik ülkelerde yapılan çalışmalar istismarın farklı boyutlarda uygulandığını, ancak son on yılda belirlenen olgu sayısında çok fazla artış olduğunu ve halen de artmaya devam ettiğini göstermektedir. Çin ve Japonya'da fiziksel ceza nadir uygulanan bir yöntem iken ABD'de en sık karşılanılan istismar şeklidir. ABD'de her yıl tahminin 1,5 milyon istismar olayı gerçekleşmekte ve yılda 2000 çocuğun dövülerek, hırpalanarak öldüğü bildirilmektedir. Çocuk istismarı ve ihmaline bağlı bu ölümlerin %90'ının 5 yaş altı çocuklarda, %41' inin ise yeni doğan çocuklarda ortaya çıktığı saptanmıştır. Dövülen hırpalanan çocukların %60'ı üç yaşın altında ki oyun çocukları, %35'i oyun çocuğu, pek azı daha büyük yaş grubundaki çocuklardır. 5 yaşın altında acil servislerde görülen yaralanmaların %10' unun sebebi çocuğun

istismarı ve ihmalinden kaynaklanmaktadır . ABD'de yapılan başka bir çalışmada 15 yaş altında hastaneye başvuran çocuklar arasında çocuk istismarının sıklığı 2/1000 olarak bildirilmiştir. 1994 yılında California eyaletinde 664.000 çocuk istismarı ve ihmali vakası bildirilmiş ve 90.000 çocuk bakım evlerinde korunma altına alınmıştır (Altıntaş, 1991; Legislative Analst's Office, 1996).

Raiko ve Soma kendi çalışmalarında Amerikan Ordusu Aile Koruma Merkezi'ndeki 1992 -1993 yıllarını içeren kayıtları incelediklerinde 1 yaşın altındaki çocuklarda fiziksel istismar oranı yüksekken, 13-19 yaşları arasındaki ergenlerde duygusal istismar oranının yüksek olduğunu bulmuşlardır (Akt: Mraovich, Wilson, 1999).

Çocukların istismarı yaygın ama büyük ölçüde bildirilmeyen ve kayıtlara az yansıyan bir olgudur. Örneğin, ABD'de ana baba ya da velilerce eziyet ya da ihmal olayları hakkındaki tahminde 100 çocuktan 1'den , 7 çocukta 1'e kadar değişmektedir. ABD'de her yıl en az 500 bin çocuk fiziksel çok daha fazlası duygusal açıdan kötü davranış ve ihmal görmektedir. Ama özellikle ensest ve öteki cinsel suçların pek azı bildirmektir. Çok yaygın olmasına karşın çocuklara kötü muamele aile dost çevresi ve tıp görevlileri tarafından sıklıkla gözardı edilmektedir (Taban, Lutzker, 2001).

Ulusal Çocuk İstismarı ve İhmali Merkezi, ABD'de 1997 yılında yaklaşık 3 milyon çocuğun istismar veya ihmal edildiği hükümet kurumlarına bildirilmiştir. Araştırmacılar, rapor edilen çocuklardan yaklaşık 1 milyonunun istismar veya ihmale maruz kaldığını kanıtlamıştır. Tespit edilen bu vakalardan %56'sının fiziksel ya da duygusal ihmale, %25'inin fiziksel istismara, %13'ünün cinsel istismara, %6'sının duygusal istismara ve %13'ünün de eğitimsel ihmal ve terkedilme gibi diğer istismar türlerine maruz kaldığı belirlenmiştir (Taban, Lutzker, 2001).

Çocuk istismarı İngiltere'de küçük çocukların ölüm nedenleri arasında yer almaktadır. Her hafta ana-babaların ellerinde ölen çocuk sayısı dördü bulmaktadır. İngiltere'de 4 yaş altında her 1000 çocuktan biri fiziksel istismara maruz kalmakta ve her 10000 çocuktan biri de bu nedenle ölmektedir. İngiltere'de çocuk istismarı okul öncesi çocuklarda 4. sıklıkla görülen ölüm nedeni olarak tespit edilmiştir. Genel olarak, sağlık ve sosyal hizmet raporları çocuk istismarının tüm çocukların %1'i kadar olduğunu göstermektedir. Bu oranın buz dağının sadece görünen kısmı olduğu düşünülmektedir. Bazı araştırmacılar çocuk istismarı olaylarının büyük bir kısmının tespit edilemediğini kayıtlara geçen sayının gerçek olayların çok küçük bir miktarını içerdiğini iddia etmektedirler (Altıntaş, 1991; Oral ve ark.1997).

Araştırmalar istismar edici davranışların azalmayıp gittikçe arttığını göstermektedir. Bu da iki ihtimali akla getirmektedir. İlki, çocuk istismarı konusundaki bilincin artmasına bağlı olguların daha çok rapor edilmesi ve kayıtların daha düzenli tutulmaya başlanması, ikincisi ise toplumdaki şiddet eğiliminin artmasıdır (Cüceloğlu, 1993).

Bilir (1991) 16100 çocukta yaptığı alan çalışmasında fiziksel istismar oranını %33.5 bulmuştur.

Dr. Behçet Uz Çocuk Hastanesi Psikiyatri Polikliniğine 1.1.1993-31.12.1993 tarihleri arasında başvuran 798 hastanın dosyası geriye dönük olarak çocuk istismarı açısından incelenmiştir. Hazırlanan bir formata göre olguların sosyodemografik özellikleri, kötü davranış açısından taşıdıkları risk etkenleri, kötü davranılanlarda olayın tipi, şiddeti ve kötü davrananın yakınlığı belirlenmiştir. Kötü davranılanlarla davranılmayanlar sosyodemografik özellikler ve risk etkenleri açısından karşılaştırılmıştır. 342'si kız, 456'sı erkek olan olguların yaş ortalaması 9.32 ± 3.53 olarak saptanmıştır. Olguların 288'ine (%36.09) kötü davranıldığı, bunların 167'sinde (%57.99) fiziksel, 62'sinde (%21.53) duygusal, 59'unda (%20.48) ise hem fiziksel hem duygusal kötü davranmanın söz konusu olduğu saptanmıştır. Cinsel kötüye kullanma, görüşme koşullarının uygunsuzluğundan dolayı araştırılmamıştır. Kötü davranma şiddeti 112 olguda (%38.89) hafif, 122 olguda (%42.36) orta, 54 olguda (%18.75) ise ağır olarak belirlenmiştir. Kötü davranılmayan olgularda hazırlayıcı risk etkeni varlığı %46 iken, davranılanlarda %100 ($p < 0.001$); birden fazla risk etkeni varlığı ise iki grupta sırasıyla %41 ve %62 ($p < 0.01$) olarak bulunmuştur. Bu sonuçlarla hekime psikolojik yakınmalarla başvuran çocukların öyküsünde çocuğa kötü davranmanın araştırılması gerektiği görülmektedir (Oral ve ark.1997).

Oral ve arkadaşları tarafından (2001) İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastanesi, Tepecik SSK, Dokuz Eylül Üniversitesi Çocuk Psikiyatri Kliniği, Ege Üniversitesi Adli Tıp ve Beyin Cerrahisi Kliniği, Atatürk Devlet Hastanesi Kadın Hastalıkları ve Doğum Kliniği ile Aile hekimliği ünitesi'nde 1996 - 1998 yılları arasında çocuk istismarı ve ihmali tanısı konan 50 vaka takip edilerek şu bilgiler elde edilmiştir. Bu vakaların yaş dağılımı 9.2 ve 6.7 arasında değişmekte ve %46 'sı erkek, %54'ü kız'dır. İstismar edenlerin %38'i sadece babalar, % 28'i sadece anneler, % 34'ünde de hem anne hem de baba birlikte istismar edici davranışlarda bulunmuşlardır. Rapor edilen çocukların %44'ü yaşamakta, %14'ü ölmüş ve %42'sinden haber alınamamıştır. İstismar türlerine göre ayrıldığı zaman ise çocukların %60'ı fiziksel istismara, %26'sı cinsel istismara, %20'si ihmale, %18'i de duygusal istismara maruz kalmıştır. İstismarın nedenleri etkileyen bir faktör olarak aile yapısı incelendiğinde ise, ailelerin %60'ının

eđitim seviyesinin dūřuk, %54'ünde ebeveynlerin psikolojik problemlerinin olduđu, %52'sinin dūřuk sosyo-ekonomik dūzeyde yer aldıđı, %44'ünde aile içi řiddet yařandıđı, %42'sinin bořandıđı, %38'inin evlilik problemleri olduđu, %34'ünde ebeveynlerin alkol bađımlısı olduđu ve %22'sinin kendilerini sosyal çevreden izole ettikleri saptanmıřtır. 14 çocukta ailesinin yanından alınarak Sosyal Hizmetlere bađlı bir kuruma yerleřtirilmiřtir (Oral ve ark.1997).

1.4. Türkiye Hukuk Sisteminde ocuk İstismarı ve İhmali

Türkiye' de ocuk istismarı ve ihmali henüz bir sosyal problem olarak kabul edilmediği için, bu konuyu düzenleyen ayrı bir yasa bulunmamaktadır. Ancak çeşitli yasalarda ve imzalanan uluslararası sözleşmelerde çocukların ihmal ve istismarını önlemeye yönelik hükümler yer almaktadır. Bu yasalar ve sözleşmelerin en önemlileri Sosyal Hizmetler ve ocuk Esirgeme Kurumu Kanunu, ocuk Mahkemeleri Kanunu, Türk Ceza Kanunu ve İş Kanunu ve ocuk Hakları Evrensel Bildirgesidir (Konanç, 1999).

Türkiye Büyük Millet Meclisinin 1995 yılında onaylamasıyla Türkiye'de de yürürlüğe giren ocuk Hakları Sözleşmesi'nin 19, 34 ve 39'uncu maddeleri ocuk istismarı, ihmali ve önlenmesiyle ilgilidir. Sözleşmenin 19'uncu maddesine göre sözleşmeye taraf devletler, çocuğun anne babasının ya da onlardan sadece birinin, yasal vasi veya vasilerinin ya da bakımını üstlenen herhangi birinin yanındayken bedensel veya zihinsel saldırı, şiddet veya suistimale, ihmal ya da ihmalkar muameleye, ırza geçme dahil her türlü istismar ve kötü davranışa karşı korunması için yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemleri almakla yükümlü kılınmıştır. Devlet çocuğu anne babanın ya da çocuğun bakımından sorumlu başka kişilerin her türlü kötü muamelesinden korumak, çocuğun istismarını önlemek ve bu tür davranışlara maruz kalan çocukların tedavisini amaçlayan sosyal programlar hazırlamakla yükümlüdür. Sözleşmenin 34'üncü maddesi ise taraf devletleri, çocuğun her türlü cinsel sömürüye ve suistimale karşı korunması için güvence vermekle yükümlü kılmaktadır. Bu amaçla taraf devletler özellikle çocuğun yasadışı bir cinsel faaliyete girişmek üzere kandırılması veya zorlanmasını çocukların fuhuş ya da diğer yasadışı cinsel faaliyette bulundurulacak veya pornografik nitelikli gösterilerde ve malzemede kullanılarak sömürülmesini önlemek amacıyla ulusal düzeyde, ikili ve çok taraflı ilişkilerde gerekli her türlü önlemi almalıdırlar. Sözleşmenin 39'uncu maddesi, silahlı çatışma mağduru olan çocukların bedensel ve ruhsal sağlığının korunmaları veya buna yeniden kavuşmaları ve

toplumla bütünleşebilmelerini sağlamaları için taraf devletlerin uygun önlemler almaları gerektiğini vurgulamaktadır. Taraf devletlerin silahlı çatışma, işkence, ihmal, kötü muamele ve sömürü mağduru çocukların sağlıklarına kavuşturulmaları ve toplumla bütünleşmelerini sağlamak amacıyla uygun önlemleri almakla yükümlü oldukları belirtilmektedir. Şiddete maruz kalmış çocukların rehabilitasyonunu da bu madde irdelemektedir. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 34'üncü maddesi de cinsel istismarla ilgili olup bu maddede fuhuş ve pornografi dahil, çocuğu cinsel istismar ve sömürüden korumak konu edilmektedir. Çocuğun cinsel istismardan da korunması çok önemli bir konudur (Aral, 2001).

1983 yılında yürürlüğe giren Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu ile yürürlükten kaldırılan 1957 tarihli Korunmaya Muhtaç Çocuklar Kanunu, çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili bir çok hüküm içermektedir. Bu yasayla bedensel, ruhsal ve ahlaksal gelişimleri tehlikede olan anne babasız çocuklar ile anne veya babası tarafından ihmal edilen, fuhuşa, dilencilığe, alkollü içkiler veya uyuşturucu maddeler kullanmaya veya serseriliğe sürüklenen çocuklar korunmaya muhtaç çocuk sayılmakta ve devlete bu konuda önlem almak görevi verilmektedir. Söz konusu yasa yürürlükte iken 0-6 yaş arasındaki korunmaya muhtaç çocukları bakıp gözetmek görevi Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na, 7-18 yaşları arasındaki korunmaya muhtaç çocuklar hakkında gerekli önlemleri almak görevi de Milli Eğitim Bakanlığı'na verilmişti. Korunmaya muhtaç çocukların bakım ve eğitiminin sürekli olması gerektiği, çocukların 6 yaşından sonra da Milli Eğitim Bakanlığı tarafından korunmasının bu sürekliliği bozduğu ileri sürülerek, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu ile bu çocukların bakım ve korunması Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na bırakıldı (Konanç, 1999).

Söz konusu yasada, Korunmaya Muhtaç Çocuklar Kanunu'nda yer alan "korunmaya muhtaç çocuk" tanımına benzer bir tanımda yer aldı. Bu tanıma göre, bedensel, ruhsal ve ahlaksal güvenlikleri veya gelişimleri tehlikede olup, anasız, babasız veya ana babasız olan, bunlar tarafından terkedilen veya ihmal edilerek, fuhuş, dilencilik, alkol ve uyuşturucu madde kullanmak gibi her türlü sosyal tehlikelere karşı savunmasız bırakılan çocuklar korunmaya muhtaç çocuktur. Söz konusu tanımdan da anlaşılacağı gibi, bu yasa fiziksel, duygusal ve cinsel yönden istismar edilen çocuklarla, ihmal edilen çocukları korunmaya muhtaç çocuk saymaktadır (Konanç, 1999).

Öte yandan, Çocuk Mahkemeleri Kanunu da muhtaç çocukları benzer biçimde tanımladıktan sonra, bunlar hakkında önlem alma görevini çocuk mahkemelerine vermektedir. Bundan başka yukarıda sözünü ettiğimiz diğer yasalarda da çocukların istismar veya ihmal

edilmesini önlemeye yönelik hükümler bulunmaktadır. Bu hükümleri, ihmal ve istismar türlerine göre gruplanarak aşağıda açıklanmıştır (Konanç, 1999).

1.4.1. Çocuk Terkini ve İhmalini Önlemeye Yönelik Hükümler

Türk Medeni Kanunu çocukların bakılıp yetiştirilmesi görevini öncelikle anne babaya vermektedir. Ancak, Türkiye' de birçok anne baba, sosyo-kültürel ve ekonomik yetersizlikleri nedeniyle, çocuklarına gereken özeni gösterememektedirler. Genellikle aileler, doğum kontrol yöntemlerini yeterince bilmedikleri, çocukları bir sosyal güvenlik aracı olarak gördükleri ve Türk Ceza Kanunu, bazı istisnalar dışında, kürtajı suç saydığı için çok çocuk sahibi olmaktadır. Çoğu zaman ailenin ekonomik durumu bu çocukların gereği gibi yetiştirilmesine olanak vermemekte, çocuklar başıboş sokaklarda kalmakta, dilencilik yapmakta, ruh ve beden sağlıklarına zarar verebilecek işlerde çalışmakta hatta kazaya uğrayarak yaralanmakta veya ölmektedirler (Konanç, 1999).

Bazen de, çocuklarına bakamayacak durumda olan aileler bunları terketmekte veya besleme olarak başka ailelere vermektedirler. Bu durumu dikkate alan yasa koyucu, anne babanın çocuğuna gerekli özeni gösterecek durumda olmaması haline, çocuğun aileden alınarak bakıp gözetilecek bir kimse veya aileye verilmesine veya bir kuruma konulmasına olanak verecek hükümler içeren yasalar çıkarmıştır. Türk Medeni Kanunu'nda (madde 273), Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'nda (madde 22-23) ve Çocuk Mahkemeleri Kanunu'nda (madde 10) bu tür hükümler yer almaktadır. Bu hükümlere dayanarak ekonomik durumu iyi olmayan pek çok aile çocuklarını, korunmaya muhtaç çocuklar içi açılmış kurumlara yerleştirmek istemektedirler. Bu aileler söz konusu kurumları çocuklarına ücretsiz bakacak eğitim ve öğretim verecek kurumlar olarak görmektedirler (Konanç, 1999).

TCK, anne baba veya çocuğu bakıp gözetmekle görevli kimsenin, ihmal ve dikkatsizlik sonucu çocuğun yaralanmasına veya ölmesine neden olmasını suç saymaktadır. Ancak bu tür olaylar çoğu zaman sanığın beraatı ile sonuçlanmaktadır. Mahkemeler, anne veya babanın mahkum olmasının, ailenin diğer bireyleri, özellikle de diğer çocuklar açısından sakınca yaratacağını düşündükleri için, hukuk kurallarını zorlayarak beraat kararı vermektedirler (Konanç, 1999).

TCK'nın çocuk terki ile de ilgili hükümleri bulunmaktadır. Bu yasaya göre, korumaları altındaki 12 yaşından küçük çocukları terkedener 3 aydan 30 aya kadar hapis

cezası ile cezalandırılırlar (madde 473). Çocuğu terkeden anne babayı veya evlat edinen kimse ise ya da çocuk insan bulunmayan bir yerde terkedilmişse verilecek ceza 1/3'e kadar arttırılır (madde 474). Ancak çocuğu terkeden kimse kendisinin, karısının, kızkardeşinin annesinin veya torunlarının namusunu korumak amacıyla hareket etmişse ve terk edilen çocuk 5 günlükten küçükse, verilecek ceza 1/3'den 1/6'ya kadar indirilir (madde 475). Çocuğu terkedenlerin bu biçimde cezalandırılması için, sadece çocuğun terk edilmiş olması yeterlidir. Ayrıca terk nedeni ile çocuğun bedeni veya sağlığı herhangi bir biçimde zarar görmüşse faile (suçluya) verilecek ceza 5 yıla kadar ağır hapis cezasıdır. Terkedilen çocuğun ölmesi halinde ise fail 10 yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır (T.C.K. madde 473)

1.4.2. Çocukların Fiziksel İstismarını Önlemeye Yönelik Hükümler

Türk hukuk sistemi de diğer hukuk sistemleri gibi anne babanın çocukları üzerindeki velayet hakkını tanımakta, bunların çocuklarını eğitmek amacıyla çeşitli disiplin yöntemleri kullanmalarına olanak vermektedir. Ancak anne babanın disiplin araçlarını kötüye kullanması suç teşkil etmektedir. Anne baba gibi vasi, öğretmen, çocuğa bir meslek veya sanat öğreten kişi vb.'nin de bu disiplin yöntemlerini çocuğu fiziksel istismar edecek biçimde kullanmaları TCK'ca suç sayılmaktadır. Bu yasaya göre, büyütmek, okutmak, bakmak, korumak veya bir meslek veya sanat öğretmek için kendisine teslim edilen çocuk üzerindeki eğitmek veya itaat ettirmek yetkisini kötüye kullanarak, o kimsenin sağlığına zarar veren veya tehlikeye düşüren kimse 18 aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır (T.C.K. madde 477).

TCK'nın bir diğer maddesine göre, ailesi ile birlikte yaşayan 1 yaşından küçük bir çocuğa sevecenlik ve bağışlayıcılıkla bağdaşmayan biçimde davrananlar 30 aya kadar hapis cezasına çarptırılırlar (madde 47). Eğer bu biçimde davranan sıhren (eşin soyundan gelen akraba) veya neseben (kendi soyundan gelen akraba) usul ise verilecek ceza 3 aydan 3 yıla kadar hapis cezasıdır (madde 478). Öte yandan çocuğa sevecenlikle ve bağışlayıcılıkla bağdaşmayan biçimde davranan kişi veli veya vasi ise, çocuk üzerindeki velayet veya vesayet hakkını kaybeder (T.C.K. madde 479).

1.4.3. Çocuğun Cinsel İstismarını Önlemeye Yönelik Hükümler

Türk Hukuk Sisteminde çocukların cinsel istismarını önlemeye yönelik bir çok ayrıntılı hüküm bulunmaktadır. TCK'ya göre 15 yaşını bitirmeyen küçüğün ırzına geçen kimseler 5 yıldan az olmamak üzere ağır hapis ile cezalandırılır. Eğer ırza geçen kimse cebir, şiddet veya hile kullanmışsa veya çocuğu tehdit etmişse veyahut da çocuk fiile karşı koyamayacak kadar küçükse, verilecek ağır hapis cezası 10 yıldan az olamaz (madde 414). Sözü edilen bu maddeden de anlaşılacağı gibi Türk Ceza Kanunu, 15 yaşından küçük çocuğun ırzına geçilmesi halinde, çocuğun rızası olup olmadığına bakılmaksızın failin cezalandırılmasını öngörmektedir. Failin cebir, şiddet, tehdit veya hile kullanması veya çocuğun fiile karşı koyamayacak kadar küçük olması cezayı arttırıcı neden olmaktadır. Yargıtay 5. Ceza Dairesi'ne (Y.5.C.D.) göre "çocuğun fiile karşı koyamayacak durumda olması" ırzına yapılacak saldırının kötülüğünü anlayamayacak kadar küçük olması anlamına gelmektedir. Öte yandan, Yargıtay'a göre ırza geçme suçunun oluşabilmesi , failin cinsel organının çocuğun cinsel organlarından birine (anüs de cinsel organ olarak kabul edilmektedir) tamamen girmesi gerekmektedir. Çocuğun cinsel organlarının, göğüslerinin , bacaklarının ellenmesi, failin cinsel organını çocuğa tutturması veya çocuğun cinsel organına sürmesi vb. fiiler ise ırza tasaddi suçunu oluşturmaktadır. Hatta yargıtay , failin parmağı ile çocuğun kızlık zarını yırtmasının , ırza geçmek değil , ırza tasaddi suçunu oluşturduğuna karar vermektedir. ırza tasaddi suçu TCK'nın 415. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre 15 yaşından küçük çocukların ırzına tasaddide bulunanlar 2 yıldan 4 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar. Eğer fiil cebir, şiddet veya hile kullanılarak işlenmişse veya çocuk fiile karşı koyamayacak kadar küçükse faile verilecek ceza 3 yıldan 5 yıla kadar hapistir. Öte yandan ırza geçme ve ırza tasaddi fiilleri, veli, vasi, usul, öğretmen, çocuğu bakıp gözetmekle görevli veya çocuk üzerinde nüfuz sahibi olan kimseler tarafından işlenirse ceza yarı yarıya kadar arttırılır (T.C.K. madde 417).

TCK ırzına geçilen veya tasaddide bulunulan çocuğun sağlığının herhangi bir biçimde zarar görmesi halinde verilecek cezanın yarı yarıya kadar arttırılmasını öngörmektedir. Yine bu yasaya göre, ırza tasaddi ve ırza geçme fiilleri çocuğun ölümüne neden olursa faile ölüm cezası verilmektedir (T.C.K. madde418).

1.4.4. Çocuk İstismar ve İhmalini Bildirme Yükümlülüğü ile İlgili Hükümler

Türk Hukuk Sistemine göre, genel olarak kamu görevlisi olmayan kimselerin çocuk istismarı ve ihmaline ile ilgili olayları bildirmek yükümlülükleri yoktur. Bunun tek istisnası ise 7 yaşından küçük terkedilmiş bir çocuğu bulan kişinin, bunu ilgili makamlara bildirmek yükümlülüğüdür (T.C.K. madde 476). Ancak devlet memurlarının ve bazı meslek sahibi kişilerin suç sayılan fiilleri bildirmek konusundaki genel yükümlülükleri, birçok çocuk istismarı ve ihmaline olayını da kapsayacak biçimde düzenlenmiştir. TCK'nın 2235. maddesine göre Devlet memurları görevlerini yaptıkları sırada, görevlerine ilişkin bir suç işlendiğini öğrendikleri halde bunu ilgili makamlara bildirmezler veya bildirmekle gecikirlerse 4 aydan 2 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ayrıca bildirmedikleri veya bildirmekte geciktikleri suçun önemine göre geçici veya süresiz memuriyetten men cezasına çarptırılırlar. Öte yandan, yine aynı yasanın 530. maddesine göre doktor, ebe, sağlık memuru vb. sağlık görevlileri, memur olmasalar dahi tedavi ettikleri kişinin aleyhine cürum (suç) izlerine rastlarlar ve o kimseyi tedavi ettikten sonra durumu adli makamlara ve polise bildirmezlerse hafif para cezasına mahkum edilirler. Ancak durumu ilgili makamlara bildirmeleri halinde tedavi ettikleri kişi kovuşturmayaya uğrayacaksa , bu kişilerin bildirme yükümlülükleri ortadan kalkar (Konaç, 1999).

Suç oluşturmayan çocuk istismarı ve ihmaline olayları bildirme yükümlülüğünü kapsayacak bir hüküm Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Yasası'nda yer almaktadır. Bu yasanın 21. maddesiyle korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç çocukları Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na bildirme görevi yerel idarecilere (vali veya kaymakamlara), köy muhtarlarına ve polise verilmiştir (Konaç, 1999).

1.5. Çocuk İstismarı ve İhmaline İlişkin Kuramlar

Henüz gelişme aşamasında olan bu konunun nedenlerine ilişkin kuramlar psikiyatrik model, sosyolojik model, sosyal psikolojik model, sosyal öğrenme modeli ve sosyal etkileşimsel model olarak beş başlık altında toplanmaktadır.

1.5.1. Psikiyatrik Model

Çocuk istismarı ve ihmalinden genellikle anne-babaların sorumlu olduğu saptandığından, bu model istismarın nedenlerini ortaya koymak amacıyla anne babaların

T.C. YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU
PDRM BAKANLIĞI
SOSYAL HİZMETLER VE ÇOCUK ESİRGE ME KURUMU

özelliklerinin incelenmesine ağırlık vermiştir. İstismarı açıklamaya yönelik ilk kuramlardan biri olan bu yaklaşımda, önceleri istismar eden anne babanın hasta ya da anormal olduğu kabul edilmiştir. Dolayısıyla anne babalar, şizofren, manik-depresif ve psikotik gibi geleneksel psikiyatrik sınıflamalara sokulmak istenmiştir. Ancak bu tür araştırmaların klinik gözlem ve incelemeleri yapıldığında, istismar eden anne babaların sadece %10'unun ruh hastası olarak tanımlanabileceği görülmüştür (Tercan, 1995).

Psikiyatrik model çerçevesinde istismar eden ve etmeyen anne babaları farklılaştıran kişilik özellikleri üzerinde de durulmuştur. Çocuk istismarıyla ilgili olduğu düşünülen bazı kişilik özellikleri arasında narsistik eğilimler, takıntılı davranışlar, düşük benlik kavramı, aşırı kaygı, depresyon ve empati kuramama gibi nitelikler dikkati çekmiştir. Ancak kişilik özelliklerini inceleyen bu tür araştırma sonuçlarından genellemeler yapmanın güç olduğu yaygın kanıdır (Kozcu, 1990).

Psikiyatri kuramcılarının yaptıkları araştırmalarda, istismarcı annelerin, öz saygılarının düşük, hayal kırıklığı ve çocuğu açıkça reddetme duyguları içinde, doyumsuz kişiler oldukları saptanmıştır. Ayrıca istismarcı ebeveynlerin psikopatik eğilimleri olduğu ve bu eğilimlerine normal bir görünüş vererek gizleyebildikleri ileri sürülmektedir (Tercan, 1995).

1.5.2. Sosyolojik Model

Sidel (1972), Stevenson (1974), Goode (1971) tarafından belirtildiğine göre, bu modelde, psikiyatrik modelin aksine toplumsal değerler, örgütler, kültür ve aile kurumu istismara yol açan nedenler arasında incelenmiştir (Akt.Tercan, 1995).

Kültürlerarası çalışmalarda, aile içinde yaşanan şiddetin kültürel şiddet düzeyinden önemli ölçüde etkilendiği anlaşılmaktadır. Gerek kitle iletişim araçlarında gerekse insanlar arası ilişkilerde onaylanan şiddet oranı, çocuk yetiştirme yöntemlerine ve özellikle fiziksel cezanın kullanılma sıklık ve şiddetine yansıdığı görünmektedir (Tercan, 1995).

Sosyolojik modelin bir başka varsayımı ise, stres ve engellenmenin çocuk istismarına yol açtığıdır. Modelde stres kaynakları olarak işsizlik, kötü konut koşulları ve düşük gelir düzeyi gibi alt sosyo ekonomik sınıfa özgü bazı özellikler incelenmiştir (Tercan, 1995).

Sosyolojik açıdan, özellikle modern toplumlarda istismara yol açan nedneler arasında ailenin toplumdan soyutlanması, sık sık iş ve ev değiştirmesi gibi faktörler de gösterilmektedir. Endüstrileşme ve kentleşme sürecinde, geniş aile yapısından çekirdek aile yapısına geçilmesi, anne babanın çocuk bakımı ve diğer konularda sosyal desteğini azaltmaktadır. Bu tür koşullar

ise ailede stresin ve dolayısıyla da çocuk istismarı olasılığının artmasına katkıda bulunmaktadır (Tercan, 1995).

Bu kuram çerçevesinde Gil (1970) istismar ve ihmalin nedenlerini şu şekilde sıralamaktadır; 1- Çocuk yetiştirmede şiddet kullanımını kültürel açıdan onaylanması, 2- Okullar, kitle iletişim araçları gizli veya açık bir şekilde fiziksel gücün kullanımını teşvik etmektedir. 3- Çocuklara karşı güç kullanma etnik gruplarda ve farklı sosyal sınıflarda değişiklik göstermektedir. 4- Çevrenin yapısından dolayı kabul edilebilir disiplin ölçütleri değişime uğramaktadır. 5- Çevresel baskılar nedeniyle kişilerin öfke ve düşmanlıklarını kontrol etme yeteneği zayıflamaktadır. 6- Çocuk anne baba ve aile birimlerinin biopsiko-sosyal fonksiyonları kötü davranışa yol açmaktadır (Akt: Tercan, 1995).

1.5.3. Sosyal Psikolojik Model

Sweet ve Resick'e göre (1979) sosyal psikolojik model, insan davranışlarının değerlendirilmesinde çevre ve birey arasındaki etkileşimi temel almaktadır. Bu kuram bireye ve çevreye yönelik kuramlar arasında uzlaşmaya gitmeyi önermektedir.

Bu kuramcılardan biri olan Gelles, istismar konusunu açıklarken çok sayıda psikolojik ve toplumsal neden üzerinde durarak çocuk istismarının nedenlerini psikopatolojik durumlar ve toplumsal durumlar diye iki kategoriye ayırmaktadır. Psikopatolojik durumlar içinde; ruhsal hastalıklar, stres, depresyon, sayılırken toplumsal durumlar içerisinde; toplumsallaşma deneyimleri, şiddet ve saldırganlıkla ilgili rol modelleri , toplumsal statü, değer ve normlar belirtilmektedir. Bu etkenlerden her birinin tek başına ya da birlikte çocuğun istismarına neden olabileceği savunulmaktadır (Akt: Kars, 1999).

Bu araştırmacılar, belirtilen nedenlere, ek olarak istismar edilen çocukların fiziksel özellikleri, kişilik ve davranışları üzerinde durmaktadırlar. Friedrich ve Boriskin'in (1976) istismar davranışında çocuğun rolü üzerine yaptıkları incelemede, prematürelilik, zeka geriliği, fiziksel sakatlıklar ve diğer güçlükleri olan çocukların istismara maruz kalan çocuklar arasında yüksek oranda olduğunu saptamışlardır. Buna göre istismar edilmiş olan çocukların, kötü muamele görmeyen çocuklara oranla daha fazla anne babaya karşı olumsuz davranış ve tutum içinde oldukları ileri sürülmektedir; ama bu olumsuz davranış ve tavırların, istismarın bir sonucu mu yoksa bir nedeni mi olduğuna açıklık kazandırılmamıştır (Akt: Savi, 1999).

1.5.4. Sosyal Öğrenme Modeli

Sosyal öğrenme kuramının temel varsayımına göre çocuk istismarı, çevresel belirleyiciler ve karşılıklı kişisel etkileşimlerin ortaya çıkardığı davranışlardır. İnsanlar kendi kendileriyle ve başkalarıyla çatışma içine girdiklerinde davranışlarının sorun yarattığını öğrenirler. Bu kurama göre, bireyin kişiliğinden çok sorun olan davranışlar saptanmalıdır (Slep, O'Leary, 2001).

Sweet ve Resick'in (1979), belirttiklerine göre sosyal öğrenme kuramı, istismar ve ihmal davranışlarında ana-babaların, kendi anne babalarını örnek aldıklarını ve çocuklarından gerçekçi olmayan beklentilerinin olduğunu savunmaktadır. Bu kurama göre, şiddet uygulayan anne baba, çocukluğunda kendisine şiddet göstermiş olan yetişkinleri örnek almaktadır. Buna kuşaklar hipotezi denmektedir. Oliver ve Taylor (1970), bu görüş çerçevesinde yaptıkları bir araştırma sonucunda beş kuşak boyunca çocuklarına kötü muamele yapmış bir aile saptamışlardır. Silver ve arkadaşları da 34 çocuk istismarı vakası üzerinde yaptıkları çalışmalarda, üç kuşaktır çocuklarını istismar eden ailelerle karşılaştıklarını belirtmişlerdir (Akt: Savi, 1999).

Kimi araştırmacılar da kuşaklar hipotezine karşı çıkmakta, çocuğunu istismar eden her anne babanın, çocukluğunda istismar edilmiş olduğunun söylenmeyeceğini savunmaktadırlar. Jayaratne (1977), araştırmalarında kuşaklar hipotezinin geçerliliğini incelemiştir. Bu araştırmacıya göre, çocuğa kötü muamelenin birincil nedeni çocuklukta görülen şiddet değil; anne babanın güç yaşam koşullarında yaşamasının sonucunda ortaya çıkan duygusal baskı olduğu görülmektedir (Akt: Slep, O'Leary, 2001).

1.5.5. Sosyal Etkileşimsel Model

Parke ve Lewis'e göre (1981), sosyal etkileşimsel model, çocuk istismarı ve ihmalini konusunu yukarıda ele alınan diğer modelleri de içine alacak şekilde açıklamaktadır. Çocuk istismarı ve ihmalinin tek bir model ile açıklanmasının güçlüklerinden söz edilmektedir (Akt: Savi, 1999).

Sosyal etkileşimsel modelde, istismar davranışının, sadece anne babaya ilişkin etmenlerin bir sonucu olmadığı ebeveynlerin çocuklarıyla geliştirdikleri etkileşim ile de bağlantılı olduğu belirtilmektedir. Çocuk istismarı ve ihmal vakaları ele alınırken anne baba ve çocuklar arasındaki ilişkilerin yeterince net bir şekilde ortaya konulması gerekmektedir. Eşlerin birbirlerine duydukları kızgınlıkların çoğunun çocuğa yansiyabileceği düşünülmelidir.

Ayrıca istismar edilen çocuğun özellikleri de göz önüne alınmalıdır. Örneğin, prematüre bebeklerin bakımı zor olacağından bu çocukların, çocuk istismarı ve ihmali açısından risk altında olmaları mümkündür. Toplumdaki informal akrabalık (yakın çevre ve komşuluk vb) ve formal sağlık kuruluşları, iş bulma hizmetleri, aileler için danışmanlık hizmetleri, sigorta yardımları, sosyal hizmetler ve vb destek sistemlerinin olmaması veya yetersizliğinin de çocuk istismarı ve ihmaliinde bir etken olduğu belirtilmiştir (Kars, 1999).

1.6. Çocuk İstismarının Nedenleri

Çocuğu istismar etmenin altında yatan nedenleri 1-Anne babayla ilgili nedenler, 2-Anne babanın , çocuğun ve bütün ailenin içinde yer aldığı sosyal çevreyle ilgili nedenler, 3-Çocuk ile ilgili nedenler olmak üzere üç temel grupta toplayabiliriz.

1.6.1. Anne Babayla İlgili Nedenler

Çocuklarını istismar eden anne babaların birbirine benzer yönleri var mı? Bu soruya cevap vermek için yapılan araştırmalar, istismarcı anne babalar arasında tümü için geçerli bir genel özellikler dizisi bulamamıştır. Ancak yapılan çalışmalara göre, çok genç yaştaki annelerin çocuklarında istismar durumu daha yüksek oranda görülmektedir. Anne babaların kendi geçmişlerinde örselenme ve reddedilme deneyimleri vardır veya örselenen bir kardeşe tanık olmuşlardır. Özgün kişilik bozuklukları vardır. Öz saygıları düşüktür, yetersizlik ve değersizlik duygularına sahiptirler. Kendilerini değersiz, sevilmeyen kişiler olarak görürler. Çocuk sahibi olmalarının nedeni kendilerini sevecek birinin olması isteği olabilir. Çocuklarından gerçek dışı beklentileri vardır. Bu beklentiler çocuğun gelişimi, davranışları ve duygusal tepkileri konusunda olabilir. Çocuk anne babaların beklentilerine cevap vermeyi başaramadığında anne babalarda hayal kırıklığı başlar (Cüceloğlu, 1993).

Çocukların fiziksel gereksinimlerini dahi karşılayamaz, hatta tamamıyla ihmal ederler ya da çocuğu istedikleri gibi davranmaya zorlamak için fiziksel ceza bile uygulayabilirler. Anne mental yönden donuk olabilir ya da nörotik özelliklere sahip olabilir. Ev düzeni normal ya da düzensiz, kirli ve bakımsızdır veya obsesif bir şekilde temiz ve düzenlidir. Evlilikle ilgili ciddi problemler olabilir. İşsizlik, borçlar ailenin kalabalık olması, anne baba arasındaki yoğun tartışmalar çocuğun istismarına yol açan nedenler arasındadır. Çeşitli araştırma bulgularına göre istismara maruz kalan çocuk oranının ekonomik durumu elverişsiz olan

ailelerde daha yüksek olduğu bilinmektedirler. Nedeninin de işsiz ya da ekonomik yetersizlik içinde olan ebeveynlerin, streslerini, çocuklarını örseleyebilecek kadar onlara yansıtmiş olmalarından kaynaklandığı belirtilmektedir. Prematürel, zeka geriliği, konjenital anomaliler, istenilmeyen gebelik, gayri meşruluk, sık gebe kalmak, öz babanın olmaması gibi durumlarda anne babanın çocuğa karşı farklı davranmasına ve örseleyici tutuma girmesine neden olabilir (Aksoy ve ark. 2000).

Bazı psikologlar, çocuğunu istismar eden anne babaların çocuklarıyla ilgili yüksek beklentileri olduğunu, bu yüksek beklentileri gerçekleştiremediği için çocuklarını istismar ettiklerini varsaymışlardır. Fakat araştırmalar bunu kanıtlamamıştır; yüksek beklentisi olan anne babaların tümü çocuklarına kötü davranmaz. Bir başa grup psikolog, anne babaların çocuklarından duygusal destek ve arkadaşlık beklediğini ve bunu bulamayınca çocuklarına kötü davrandığı hipotezini ortaya atmış ama bu hipotez de araştırmacılarca desteklenmemiştir (Cüceloğlu, 1993).

Çocuğunu istismar eden anne babaların aralarındaki en önemli ortak nokta, hemen hemen hepsinin kendileri çocukken istismara maruz kalmış olmasıdır. Çocukken ana-babaları tarafından istismar edilen bireyler, bir diğer kimseye sevgiyle bağlanma ve bu sevgi temelinde bir ilişki oluşturma yeteneğini geliştirememişlerdir. Ayrıca, sosyal öğrenme kurmacılarının da söylediği gibi, bu anne babalar çocuklarına iyi davranma modelinden mahrumdurlar. Bildikleri yegane davranış modeli istismar edici davranışlardan örülüdür. Engellenme ve stres hallerinde kullanabilecekleri yegane model dayak atma, saldırma veya çocukları kendi başlarına bırakarak onları tamamıyla ihmal etme modelidir. Çünkü kendi anne babalarından bunu görmüşlerdir (Cüceloğlu, 1993).

Ölüm, boşanma veya ayrı bir yerde çalışma nedeniyle parçalanmış aileler, çocuk istismarında önemli bir risk grubunu oluşturmaktadır. Anne baba tarafından ihmal ve istismar edilme, anne baba arasındaki şiddete tanık olma, parçalanmış aileden gelme veya çeşitli aile sorunlarının çocukta yarattığı duygular çocuğun yaşam biçimini ve ilişkilerini önemli ölçüde etkileyerek çocuğun bunları öğrenerek taklit etmesine, dolayısıyla istismarcı bir kişilik kazanmasına neden olabilir (Aral, 2001).

Anne babalarda görülen eziyetçi davranış kalıpları, baskı yaratan durumlar ve güçsüzlük duygusuyla başedebilmek için geliştirilmiş tepkiler olarak düşünülebilir. Bu tür davranışlar yetişkinin kendi savunmasız çocuklarına isteklerini ve denetim gücünü dayatarak, denetleyemediği durumlarla başa çıkabilmeye ya da ruhsal dengeki yeniden kurmaya yönelik çarpık çabalarıdır. Yakın zamandaki pediatrik ve psikiyatrik araştırmalar çocuklarını istismar

eden ve insanlık dışı davranan ana babaların büyük bölümünün, kendi çocukluklarında fiziksel ve zihinsel açıdan istismara maruz kaldıklarını ortaya koymuştur (Cüceloğlu, 1993).

1.6.2. Sosyal Çevre ile İlgili Nedenler

İstismarın nedenlerini kötü davranan anne babanın kişiliklerinde arayacak yerde, sosyal çevrede arayan araştırmacılar da olmuştur. Bu araştırmacılar da biri James Garbarino'dur. Onun araştırmalarından birinde gelir düzeyleri aynı olan iki grup ailenin çevrelerini karşılaştırmıştır. Aile gruplarından biri çocuklarını istismar eden anne babalardan oluşur, diğer grup ise aynı ekonomik düzeyde olan fakat çocuklarını istismar etmeyen anne babalardan oluşur. Karşılaştırma iki tür ailenin yaşadığı çevre koşullarında aşağıdaki bulguları göstermiştir. Çocuklar eve döndüklerinde anne baba çoğu kez evde yoktur. Anne babanın komşuluk ilişkileri pek yoktur, komşularıyla ilişki kurmadan kendi başlarına yaşarlar. Anne baba yüksek stres altındadır. Evde olmadıkları zaman çocukların bakımıyla ilgilenecek bir kimse ya da kuruluş yoktur. Anne baba oturdukları mahalleden memnun değildir ve bu sosyal çevrenin çocuklarını yetiştirme bakımında iyi olmadığını düşünürler. Çocuklar kendi aralarına pek oyun oynamazlar. Çocuğuyla oturan bekar anne sayısı daha fazladır. Aile sık sık ev değiştirir. Anne babalar, kısıtlayıcı bir çevre içindedirler (Garbarino, 1980) .

Garbarino'nun vardığı sonuç, çocuklarını istismar eden anne babaların yalnız ve bunalım içinde olduğu yönündedir; yaşamlarından mutlu olmayıp, stres içindedirler. İçinde oturdukları çevreyi beğenmezler ve kendilerine duygusal bakımdan destek olacak, ara sıra çocuklarına bakacak kimse yoktur (Akt: Cüceloğlu, 1993).

Aile ortamı, bunalım ve stresi artırıyorsa, çocuğun istismara maruz kalma olasılığı da o kadar yükselir. Düşük gelir, fazla çocuk sayısı stres kaynaklarının başında gelir. Yaşamından memnun olmayan anne veya baba, gücünün kolaylıkla yettiği çocuğu döverek bir ölçüde rahatlar. Anne babanın böyle bilinçsiz duygusal boşalımının bedelini ise, gelişmekte olan çocuk yaşamı boyunca öder (Cüceloğlu, 1993).

Ekonomik yetersizlik aile için en önemli stres kaynaklarından biri olup yoksulluk, işsizlik, borçlanma şeklinde kendini gösterebilir. Aynı zamanda iyi beslenememe, yetersiz ev koşulları, sağlıksızlık gibi sorunları da beraberinde getirebilir (Aral, 2001).

1.6.3. Çocuktan Kaynaklanan Nedenler

Çocuklarını istismar eden anne babalar bütün çocuklarını istismar etmezler. Aile içindeki belirli çocuklar istismara maruz kalır, diğerleri aynı muameleyi görmez. Neden bazı çocuklar daha kötü muamele görür? Yapılan araştırmalar ve gözlemler , istismar edilen çocukların belirli özelliklere sahip olduğunu göstermiştir. Bu özelliklerin başında, kendisiyle konuşulduğunda çocuğun çoğu kez cevap vermemesi ve kendisine söylenenlere pek dikkat etmemesi yer alır. Yavaş öğrenen ve kendisine öğretilen şeylere ilgi göstermeyen çocuk daha fazla istismara maruz kalır (Cüceloğlu, 1993).

İstismar edilen çocuklarla istismar edilmeyen çocuklar karşılaştırıldığında şu özellikler gözlenir: (1)-Doğumdaki ağırlık; Kötü davranılan çocukların doğum ağırlığı normalden düşüktür. (2)- Yaş; Kötü davranılan çocukların çoğunluğu üç yaşından küçüktür. (3)- Cinsiyet: Kötü davranılan çocukların çoğunluğu erkektir. (4)- Mizaç: Huysuz sürekli ağlayan ve yeme, uyuma düzenleri bozuk olan çocuklara kötü davranılma olasılığı artar. (5)- Bedensel sakatlık; Bedensel sakatlığı olan çocukların istismar edilme olasılığı daha yüksektir.

Ainsworth (1980) adlı psikolog çocukla yetişkin arasındaki ilişkiyi istismarın temelinde görür. Ona göre çocuk nasıl anne babaya bağımlılık aşamasından geçerse, anne baba da çocuğa bağlanma aşamasından geçer. Ainsworth'a göre, yukarıdaki özelliklerin çoğunu kendinde bulandıran çocuğa anne babanın bağlanması zordur (Akt: Cüceloğlu, 1993).

1.7. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Türleri

Çocuk istismarı çeşitleri ele alındığında fiziksel, cinsel ve duygusal istismar ile ihmal ayrı ayrı incelenmelidir. Bu bölümde çocuk istismarının türleri, istismarın türlerine göre nedenleri ve türlerine göre sonuçlarına yer verilmiştir.

1.7.1. Fiziksel İstismar

İstismar türleri içinde tanımlanması ve belirlenmesi en kolay olan fiziksel istismardır. Çocuğun kaza dışı zarar görmesi ya da fiziksel olarak incitilmesi olarak tanımlanabilir. Araştırmalara göre fiziksel istismarın büyük bir kısmı bebelerde ve okul öncesi dönemde görülmektedir. Çünkü bu dönemde çocuklar savunmasızdırlar ve dertlerini dile getiremezler. Fiziksel olarak örselenen çocukların yaklaşık 2/3'ü üç yaşından küçük çocuklardır (Byers, 1999).

Fiziksel istismar için çeşitli tanımlar bulunmaktadır. Bu tanımların üzerinde birleştiği nokta çocuğun sağlığını olumsuz etkilemesi ve vücutta yaralanmaya neden olmasıdır (Pelcovitz ve ark. 2000).

Fiziksel istismar vakalarında; morarmalar, çürükler, sigaraya bağlı yanık izleri, açık yada kapalı kırıklar ve hatta iç kanama tespit edilmiştir. Daha ileri olgularda yakılmalar, zehirlenmeler ve kasten öldürme vakaları da bildirilmiştir (Pelcovitz ve ark. 2000; 387).

Çocuk istismarı ve ihmal kapsamlı bir olgu olmasına karşın çocuğa yönelik istismar kapsamında fiziksel istismar ön plana çıkmaktadır. Aral (1997) yaptığı bir çalışmada çocukların % 65.72'sinin anne ya da babası tarafından fiziksel olarak istismar edildiklerini belirlemiştir (Aral, 2001).

Bazen fiziksel istismar amacı aşan eylemlerde de ortaya çıkmaktadır. Bu duruma en iyi örnek Sarsılmış Bebek Sendromudur. İlk olarak Caffey tarafından tanımlanmıştır. Genellikle 6 aydan küçük bebeklerde görülür. Sürekli ağlayan, huzursuz bir bebeğin ailede yarattığı öfkenin sonucudur. Bebek omuz ya da kollarından tutularak şiddetle sarsılır. Bu bebeklerde dışardan travma izi görülmezken retinal kanama, subdural ya da subaraknoid kanamalar (beyin kanaması türleri) ortaya çıkar. Sıklıkla görülen bulgular letarji (halsizlik), kusma, irritabilite ve beslenmenin bozulmasıdır. Daha ağır olgular komada, konvülsiyonlarla, apne atakları ya da solunum sıkıntısıyla gelebilirler. Yapılan tetkiklerde beyin ödemi, subdural veya subaraknoid kanama ya da kortikal hasar tesbit edilebilir (Akt: Gazi Üniversitesi, 2001).

1.7.1.1. Fiziksel İstismarın Tanınması

Hekimlere istismara uğramış bir çocuğu tanıma ve tedavi etme konusunda önemli görev düşmektedir. Çünkü yaralanan çocuklar öncelikle kaza bahanesi öne sürülerek hekime getirilirler. Bu durumda hekim yaralanmanın ayırıcı tanısında fiziksel istismar olabileceği konusunda bilgi sahibi olması gerekir (Gazi Üniversitesi, 2001).

Kaza öyküsünün ayrıntılı alınması gerekir. Çocuk düşme öyküsüyle hastaneye başvurmuşsa çocuğun düştüğü söylenen yükseklik, düşülen yüzeyin türü, evin genel olarak kazalara karşı güvenliği sorulmalıdır. Kaza sırasında çocuğun yanında kimin olduğu, kazadan bu yana ne kadar süre geçtiği önemlidir. Anne babanın kazaya ait tepkileri, birbiri ile çelişen ifadeler verip vermedikleri not edilmeli, kaza sırasında bebeğin beslenme, banyo yaptırılma, tuvalete oturtulma gibi gerginlik yaratıcı bir durumun olup olmadığı sorulmalıdır. Söz edilen kazanın çocuğun gelişimsel düzeyi ile uyumlu olup olmadığı düşünülmelidir. Örneğin henüz

dönemeyen küçük bir bebeğin yataktan düşmesi inandırıcı değildir. Çocuğun yapısal kişilik özellikleri de sorularak çok ağlayan, yaramaz, başedilmesi güç bir çocuk olup olmadığı öğrenilebilir. Ayrıca bebeğin aşılarının düzenli olarak yaptırılıp yaptırılmadığı gibi tıbbi konular da sorularak ailenin çocuğun bakımına ve sağlığına verdiği değer anlaşılabilir. (Aksoy ve ark. 2000).

Çocuğun özgeçmişinde daha önce ciddi yaralanma olup olmadığı not edilmelidir. Yaralanmış bir çocuğun hastaneye ebeveynleri tarafından değil de başka biri tarafından da getirilmesi kuşku bir durumdur (Özellikle getiren kişi anne babanın neden getirmediğini açıklayamıyorsa) (Gazi Üniversitesi, 2001).

Aile öyküsü önemlidir. Ailenin çekirdek aile olup olmaması, aynı evde yaşayan diğer kişiler, aile bireylerinin alkol, uyuşturucu kullanıp kullanmadığı not edilmelidir. Anne babanın boşanmış olması, babanın ve/veya annenin işsiz olması, anne babadan birinin sabıkalı olması gibi durumlar ipucu olabilir. Bundan başka evde şiddet, aşırı disiplin ya da stres de bu tür olaylara sebep olmaktadır) (Gazi Üniversitesi, 2001).

Çocuklarını istismar ve ihmal edenlerin aile yapılarına ait bazı özellikler dikkat çekici bulunmuştur. İstismarcı ailelerin çoğu mutsuz, kötü bir çocukluk geçirmiş, kendini yetersiz ve değersiz hissederek büyümüş kişilerden oluşmaktadır. Çocuğun bakımı ve gelişmesiyle ilgili annelik bilgileri annenin bizzat kendi çocukluğunda edindiği izlenimlerle başlar. Anne kendi çocukluğunda yeterince ilgi görmemiş ve annelik konusunda çocukluğunda annesinden bir yakınlık görmemişse başka bir kişiye yani çocuğuna tamamiyle bağlılık gerektiren bir ilişkide zorluk çekecektir. İşte anne ve babadaki yetersizlik ve suçluluk duygusu bu problemle birleşir. Buna ek olarak annelik ve babalık yeterliliğini etkileyen en önemli faktörler sosyal ve ekonomik koşullardır. Aile içinde yaşanan problemler ne kadar çok olursa çocuk istismarı da o ölçüde artmaktadır. Fiziksel istismar aşağıdaki özellikleri taşıyan ailelerde daha sık görülmektedir: (1) Anne ve babanın yaşının küçük olması, (2) Anne babanın da çocukluklarında istismara maruz kalmaları, (3) Anne ve babada kişilik bozukluğu olması, (4) Anne ve babanın çocuktan gerçek dışı beklentileri olması, (5) Anne ve babanın mental veya nörolojik sorunları olması, (6) Anne veya babanın saldırganlık nedeniyle sabıka kaydı olması, (7) Ev düzeni bozuk , evlilik ile ilgili problemlerin olması, (8) Sosyal ve ekonomik problemlerin olması (Gazi Üniversitesi, 2001).

Yapılan araştırmalar çocuklarını fiziksel olarak istismar eden anne ve babaların bazı davranış özelliklerinin şu şekilde belirlemektedir: (1) Tıbbi yardım istemede mantıksız gerekçelerle geç kalırlar (bazen anne baba doktora hiç başvurmaz), yardım almayı reddederler.

(2) Yaralanmayı açıklarken mantıksız ve tutarsız ifadeler kullanırlar, (3) Yaralanma için çocuğu suçlarlar, (4) Çocuğun gelişimine ait önemli aşamalara ilişkin öykü vermez, (5) Çocuğun yaş ve davranışlarına uygun olmayan sert tepki verirler ya da çocuğa düşmanca davranırlar, (6) Çocuğun görünüşü ya da anne babayla olan ilişkisi normal değildir, (7) Anne baba şüpheli bir tutum sergiler (Polat, 1997).

Fiziksel istismarın tanısı duygusal istismara göre daha kolaydır. Ayrıntılı titiz bir anamnezin tanıda önemli yeri vardır. Çocuk istismarı olgularında yapılması gereken ilk şey gerçekten böyle bir olayın meydana gelip gelmediğinin saptanmasıdır. Genellikle çocuk tek şahittir. O yaşlarda konfabulasyonun, yani çocukların hayal gücünün çok geniş olması nedeniyle olmayanı varmış gibi anlatmaları, hikaye uydurmaları çok görüldüğünden çocukların ebeveynine, akrabalarına veya okul öğretmenlerine ya da anamnez sırasında anlattıklarının ve söylediklerinin kuşkuyla karşılanmasına neden olabilir. Ama istismar olgularında çocukların genellikle konuşmak yerine susmayı yeğledikleri, bazı olaylarda ise söylediklerini daha sonra inkar ettikleri de görülmektedir). Çocuktan anamnez alınırken dikkat edilmesi gerekenlerden birisi de soruların tipidir. Soruların yönlendirici olmaması gerekir. Soruların kısa, net ve anlaşılır olması gerekmektedir.(Örneğin " Ne oldu ? Daha başka ? Başka birşeyler oldumu? gibi kısa sorular olmalıdır.) Ayrıca anamnez sırasında soruların yazılı kayda geçmesinin büyük önemi vardır. Anamnez ileri aşamalarda hukuki delil olarak da kullanılabileceğinden çok önemlidir) (Aksoy ve ark. 2000).

Fizik incelemede çocuğun büyüme gelişmesine bakılmalı ve ayrıntılı bir "tepeden tırnağa" muayene yapılmalıdır. Fizik istismar olgularında muayenede bulguları saptayabilmek her zaman kolay değildir. Klinik bulgular çok değişkendir. Özellikle deri, iskelet sistemi veya merkezi sinir sistemi etkilenir. Ama diğer organların da etkilenebileceği unutulmamalıdır (Aksoy ve ark. 2000).

Deri muayenesi önemli bir yer tutar. İstismar olgularında sıklıkla deride ekimoz (morarma), yanık, laserasyon (yırtilma) ve ısırık izleri bulunur. Ekimoz ya da yanık gibi bazı bulgular zaman içinde değişebileceğinden muayenenin günü ve saati açıkça yazılmalıdır . Çok sayıda farklı zamanlara ait ekimoz, ya da çok beklenmeyen yerlerde, örneğin kalçalar, yüz, genital bölge, kulak kepçesi, boyun, üst dudak lezyonları kuşkulandırıcı olmalıdır) (Gazi Üniversitesi, 2001).

Düşme öyküsü ile gelen kafa travmaları ve kırıklarda dikkatli olmak gerekir. Yatak, divan gibi yerlerden düşmek genel olarak ciddi bir zedelenmeye yol açmaz. Yine sıklıkla görülen merdivenlerden düşme de hayatı tehdit edici yaralanmaya yol açmaz. Henüz kendi

başına hareket edemeyen 1 yaş altı bir çocukta kırık olması şüphe uyandırmalıdır. Bu çocuklar çok yüksek olmayan bir yerden düştüklerinde de normal şartlarda vücut ağırlıkları kemiklerinin kırılmasına yol açmayacak kadar azdır. Bir çocukta birden fazla kemikte kırık olması şüphe uyandırmalıdır (Gazi Üniversitesi, 2001).

Yanıklar, sıcak maddelerle temas nedeniyle oluşur ve yanıklar olayın nasıl meydana geldiği hakkında bilgi verebilir. Kaza nedeniyle olmuş yanıklar aynı yerde olurken kasten oluşan yanıklar ayrı ayrı yerlerde, daha küçük ve düzensizce cilde yayılmıştır ve ciltte oluşan derin izler yanık cildi normal ciltten keskin bir sınırla ayırır (Gazi Üniversitesi, 2001).

Üst dudağın iç kısmı bebeklerde özellikle incelenmelidir. Eğer frenulum yırtılmış (dil altında yırtılma) ya da kanamışsa bu, çocuğu susturmak amacıyla ağzına şişe sokulması veya ağzın ve burnun tıkanması şeklinde olmuş olabilir (Gazi Üniversitesi, 2001).

Isırık izlerinin tespiti, parmak izinde olduğu gibi çok basittir. Kim tarafından yapıldığı kolayca ortaya çıkarılabilir. Isırık izinin görüldüğü hallerde çocuğun istismar edilmiş olması çok büyük bir olasılıktır. İstismardan şüphelenilen olgularda tüm kemiklerin radyolojik incelemesi yararlı olabilir (Gazi Üniversitesi, 2001).

Fiziksel hasarla gelen her çocukta istismar mutlaka düşünülmesi, laboratuvar testleri ve radyolojik tetkikler yapılırken şüpheli olgularda çocuk hastanede tutulmalıdır (Aksoy ve ark., 2000).

1.7.1.2. Kaza ile Fiziksel İstismara Bağlı Yaralanmaların Ayrımı

Kazaya bağlı yaralanmalar ile istismara bağlı yaralanmaları ayırmak önemlidir. Burada yapılacak hataların bedelini hem çocuk hem de aile ödeyebilir. Eğer istismara bağlı oluşan yaralanmalar tespit edilemezse, çocuk istismar edileceği ortamda bırakılmış olur. Eğer yaralanma kazaya bağlı ise, o zaman da ebeveynler yanlış olarak suçlanacak ve travmatize edilmiş olacaktırlar. Bakmakla yükümlü olan kişiler çok nadir olarak istismar ettiklerini kabul ederler. Yaralanmanın kazaya bağlı olduğuna inandırmaya çalışırlar. İstismarı tanıyabilmek ve tespit edebilmek için istismarın bir olasılık olabileceğini akılda tutmak ve yaralanmaların kazaya bağlı olmadığını ispatlayabilmek gerekir (Aksoy ve ark., 2000).

Çocuklar genellikle önlerinde olan şeyleri merak ederler ve öne doğru hareket ederler, o yüzden de çoğu kazaya bağlı yaralanmalar vücudun ön kısmında olur. Yaralanan belirgin bölgeler; alın, burun, çene, bilek, dirsekler ve deri ile kemiğin yakın temasta olduğu bölgelerdir. El avuçlarındaki lezyonlar kazaya bağlı olabilir, çocuk düşerken ya da sıcak bir

soba ya da ütüyü ellerken meydana gelebilir. Ama avuç içleri ve el sırtları aynı zamanda en çok cezalandırma için kullanılan bölgelerdir. O yüzden bu bölgelerdeki lezyonlarda dikkatli olmak gerekir. Kalçalar, genital bölge, karın, vücudun arka ve yan bölgeleri özellikle de yüzün yan kısımları sıklıkla istismarı düşündürür. Genital ve anal bölgelerdeki sıyrıklar genellikle istismarla ilgilidir (Aksoy ve ark., 2000).

Yaralanmanın çocuğun dediği gibi mi, yoksa bakmakla yükümlü olan kişinin dediği gibi mi olduğunun doktor tarafından saptanması gerekir. Sonra da çocuğun bu yaralanmayı yapabilecek düzeyde olup olmadığını, gelişiminin saptanması ikinci adımdır. Eğer ebeveynler çocuğun gelişimiyle orantısız bir lezyonu çocuğun yaptığını söylüyorlarsa veya yaralanma anlatılan olaya göre çok daha ciddi boyutlardaysa, o zaman anlatılan hikaye doğru değildir ve bu olay kaza dışı bir yaralanma şeklinde değerlendirilmelidir (Aksoy ve ark., 2000).

1.7.1.3. Fiziksel İstismarın Sonuçları

Fiziksel olarak örselenen çocuklar yetişkinlerle temas kurmaktan kaçınırlar. Genellikle bir yetişkinin kendilerine dokunmasından ve yaklaşmasından ürkerler. Anne babalarından belirgin bir şekilde korkarlar, zaman zaman gözlerini bir noktaya dikip donuk bir şekilde bakarlar, çevreyi dikkatle incelerler, kolaylıkla yalan söyleyebilir, korku verici durumlar karşısında bile tepkisiz kalabilir, kolay kolay ağlamazlar. Bu çocuklar, başka bir çocuğun ağlamasını duyduklarında hemen endişelenirler. Davranışlarında aşırılık görülür. Aşırı saldırgan veya aşırı içe dönük ve çekingen çocuklardır. Yetişkinlerin ilgisini çekebilmek için kolayca olumsuz ve yanlış davranışlar gösterebilir, fark gözetmeksizin herkesten sevgi beklerler. Kişilerle yüzeysel ilişki kurar, ev ortamından uzakta durmayı tercih ederler (Zeytinoglu, 1999; Aksoy ve ark., 2000).

Fiziksel istismar sonucu çürükler, morarmalar, kırık ve çıkıklar, baş travmaları sıkça meydana gelen hasarlar arasında sayılmaktadır. Fiziksel çocuk istismarı konusunda yapılan bir araştırmada çocukları istismar sonucu aldıkları bedensel hasarların % 68'inin kızarma ve morarma türünde olduğu görülmüş, olayların %23'ünün kanama ile, %9'unun da kırık çıkık ya da bayılma ile sonuçlandığı bulunmuştur (Aksoy ve ark., 2000).

Organik nedeni olmayan büyüme yetersizliği ile istismar arasında ilişki olduğu kanıtlanmıştır. Fiziksel olarak istismara uğramış çocuklardan oluşan örneklem gruplarında yüksek oranda büyüme geriliği olduğu ortaya konmuştur. Organik nedene bağlı olmayan

büyüme yetersizliği gösteren çocuklar, sağlıklı bir ortama alınınca hızla büyümeye başlayabilir (Lynch, 1999).

Fiziksel istismara maruz kalan çocukların, yetişkinliklerinde genellikle düşük benlik algısına sahip, agresif, suç işleme eğilimi olan, dissosiyatif bozukluklar ve cinsel problemler yaşayan kişiler oldukları saptanmıştır (Mullen, Martin, Anderson, Romans, Herbison, 1996).

Fiziksel istismar ciddi nörolojik hasarlara neden olabilir. Lynch ve Roberts'ın 1982' de yaptıkları çalışmada araştırmaya alınanların % 10'unda ciddi nörolojik hasar belirlenmiştir. Yine bu çalışmada istismar ve ihmale uğramış okul öncesi çocukların üçte birinde konuşma gecikmesi saptanmıştır. Ayrıca fiziksel istismara uğramış çocuklarda sisni boyutlarda davranış değişiklikleri gözlenmiştir. İstismara uğramış okul öncesi çocuklar diğer yetişkinlerle önceleri ilişkiye girmekten korkar ve çekinirken, gerekli ilginin gösterilmesi ve güvenin yaratılması ile, istismara uğramayan çocuklardan daha fazla yakınlık gösterirler. Daha büyük yaştaki çocuklar ise yaşlarından daha fazla olgun görünürlere. Aslında bu çocuklar gerçek çocukluklarını yaşayamamışlar ve güvensizdirler, kendilerini değersiz ve terslenmiş ederler. İlgisiz ve sevgisiz büyümüşlerdir (Aksoy ve ark. 2000; Gazi Üniversitesi, 2001).

Flischer ve arkadaşları (1997) tarafından yapılan bir çalışmada fiziksel istismara maruz kalan kişilerin sosyal ilişki kurmada güçlükler yaşadığı ve psikiyatrik problemlerinin olduğu saptanmıştır. Pelcovitz ve arkadaşları (2000) tarafından yapılan bir araştırmada da fiziksel istismara uğrayan ergenlerin fiziksel istismara maruz kalmayan ergenlere göre ailelerini daha katı, donuk ve disfonksiyonel olarak tanımlamışlardır (Akt: Pelcovitz ve ark. 2000; Wolfe ve ark. 2001).

Araştırmalar fiziksel istismarın büyük kısmının savunmasız bebekler ve okul öncesi çocuklarda olduğunu göstermektedir. Fiziksel istismara uğrayan çocuklarda daha fazla büyüme geriliği saptandığı araştırmalarla kanıtlanmıştır. Bu çocuklar çevreyle uyum konusunda da ciddi sorunlar yaşamaktadırlar. Huzursuz, bazen aşırı saldırgan bazen içe dönüktürler (Pelcovitz ve ark. 2000).

1.7.2. Cinsel İstismar

Cinsel istismar, cinsel doyum için çocuğu kullanmak ya da bir başkasının çocuğu bu amaçla kullanmasına izin vermektir. Bir yetişkinin cinsel haz duymak amacıyla çocuğun cinsel organlarını okşamayı, tecavüz etmesi, teşhircilik yapması, çocuğu pornografi aracı olarak

kullanması şeklinde tanımlanabilen cinsel istismar, cinsel doyumunu çocuklarla ilişkide arayan cinsel açıdan yetersiz kişilerce başvurulan bir suç çeşidi sayılmaktadır. Toplumca kabul edilmeyen ve duygusal açıdan en yoğun yaşanan cinsel istismar türünün, aile içinde ya da çocukla kan bağı olan kişiler arasında olduğu da bilinen bir gerçektir. Ancak bu tür vakaların belirlenmesi oldukça güçtür. Yapılan araştırmalar cinsel tacizin en çok üç-beş yaşlarındaki çocuklar arasında yaygın olduğunu ortaya koymuştur (Aral, 2001).

Çocuk ve erişkin arasındaki temas ve ilişki erişkinin seksüel stimülasyonu (uyarı) için kullanılmışsa, çocuğun cinsel istismara uğradığı kabul edilir. Bu tanımlama özellikle erişkinler tarafından çocuklar üzerinde oluşturulabilecek her türlü cinsel istismarı kapsamaktadır. Bir çocuğun bir başka çocuk üstüne belirgin bir gücü veya kontrolü söz konusuysa da cinsel istismar gerçekleştirilebilir (Aksoy ve ark. 2000; Hill, Pickles, Burnside, Byatt, 2001).

Ruth ve Kempe cinsel istismarı bağımlı, yeterince gelişmemiş çocuklarla ergenlik çağındakilerin tam olarak kavrayamadıkları bilerek rıza göstermedikleri ya da aile fertleri arasındaki cinsel tabuları sarsan, cinsel aktivitelere katılmalarıdır diye tanımlamışlardır (Hill ve ark., 2001).

Cinsel istismar olayları ancak polise başvurulmasından sonra tanı almaktadır. Yabancıların gerçekleştirdiği cinsel istismar olayları sıklıkla polise bildirilirken çocuğun tanıdığı kişilerce gerçekleştirilen eylemler nadiren polise bildirilmektedir. Bunun nedeni ya çocuğun değişik baskılardan ötürü (suçluluk duygusu eylemi gerçekleştirilenin tehditleri gibi) olayı kimseye söylememesi ya da söylediği yetişkinin suçluyu korumasıdır (Aksoy ve ark. 2000).

Çocuğa cinsel istismarın sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyi düşük aile yapılarında daha sık görüldüğü savları yanında sorunun sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyi yüksek kesimlerde de azımsanmayacak boyutlarda olduğu ancak bu kesimin güçlerini kullanarak olayları daha kolay örtbas ettiği iddialar arasındadır. Cinsel istismar için risk etmenleri arasında cinsiyet açısından kız olma, kronik hastalık, gelişimsel bozukluk, ailede ruhsal hastalık, sosyal destek yetersizliği ve işsizlik sayılabilir (Hill ve ark. 2001).

Çocukta cinsel istismarı saptayabilmek için hekimin yapması gerekenleri olayın hikayesini alıp fiziksel muayenesi yapmak ve tanı koyma olmak üzere iki ana başlık altında toplayabiliriz. Cinsel istismarda anamnez (olgu öyküsü); cinsel istismar kurbanlarının güvensiz ortamdan uzaklaştırılmaları ilk adımdır. Bu nedenle failin kimliği son derece önemlidir. Çocuğa yöneltilen sorular çocuğu yönlendirici nitelikte olmamalı. Örneğin çocuğa “neden buradasın” diye sormak “seni kim incitti” sorusundan daha anlamlıdır. Bilgiler

çocuğun kendi sözleriyle ve dikkatle kaydedilmelidir. Ayrıntılı bir hikaye arzu edilse de, hastaya sürekli tekrar ettirmekten kaçınılmalıdır. Çocukların kelime hazinesinin darlığından dolayı ortaya çıkabilecek sorunları bertaraf etmek amacıyla oyun veya anatomik bebekler gibi değişik yöntemler geliştirilmiştir. Bu teknikleri uygulayan kişi konusunda deneyimli olmalı, çocuğa açık uçlu sorular sormalı ve çocuğu kendi istediği cevabı vermeye yönlendirmemelidir. Çok küçük kurbanlardan bu yöntemlerle bile ayrıntılı bir hikaye elde etmek mümkün değildir. Bu durumda görüşmeyi yapan kişi çocuğun akrabalarından, polis memurlarından, komşulardan ve diğer çocuklardan bilgi alabilir. Hekim çocukla bu karşılaşma sırasında çocuk istismarının genel belirtilerine karşı uyanık olmalıdır. Örneğin gece korkuları, uyku alışkanlıklarında değişiklikler ve buna bağlı davranışlar. Çocuğu inceleyen kişi çocuğun ruh halini, davranışlarını, mental durumunu olduğu kadar, çocuğun anne-babasıyla ve diğer insanlarla olan ilişkilerini de kaydetmelidir. Anamnezde, şüpheli olayın ayrıntıları, tüm tıbbi hikaye (özellikle genitoüriner ve gastrointestinal semptomlar) ve ailede daha önce yaşanan benzeri olaylar tüm detayıyla sorulmalıdır (Aksoy ve ark. 2000).

Cinsel istismarda fizik muayene ailenin izni ve mahkeme emri olmadıkça yapılmamalı, çocuğun annesi aksi gerekmedikçe muayenede hazır bulunmalı, adolesan çağdakilere ise annelerini muayene sırasında yanlarında isteyip istemedikleri sorulmalıdır. Koopere olmayan, direnen bir çocuğun muayenesi ertelenmeli, fizik muayenenin tekrarından kaçınılmalı, fiziksel belirtilerin de var olduğuna dair bir şüphe varsa veya olay son 72 saat içinde meydana gelmişse Adli Tıp Uzmanına haber verilmelidir. İlk görüşmede hekim çocuğu genital muayeneye hazırlamalı, fakat mahremiyet korunmalıdır. Muayenede mümkün olduğu kadar az kişi bulunmalıdır. Kurbanların çoğu fiziksel muayeneyi travmatik bulurlar. Bu nedenle tıbbi personelin olaya yaklaşımı yumuşak ve güven verici olmalı, eğer çocuk çok küçük ise muayene genel anestezi altında yapılmalıdır. Cinsel istismarın fiziksel bulgularını sınıflandırmak için çok iyi tanımlanmış kriterler veya kabul edilmiş bir terminoloji yoktur (Aksoy ve ark. 2000).

Fiziksel incelemenin ilk amacı kurbanın tıbbi ihtiyaçlarını tesbit etmektir. İkinci amacı ise daha sonra delil olarak kullanılacak bulguları toplamaktır. Adli laboratuvar için örnek toplamak ancak kurban olaydan en geç 72 saat sonra getirilirse anlamlıdır (Aksoy ve ark. 2000).

Günlük hayatta cinsel istismar ile ilgili pekçok yanlış bilgilenmelerle karşılaşmaktayız. Bunlar arasında çocukların cinsel istismarı hayal güçlerinin genişliği nedeniyle uydurdukları, olayı provake edenin çocuklar olduğu ilk akla gelenleridir. Cinsel istismarla başa çıkmanın ilk

kuralı çocuğa inanmak olmalıdır. Çocuklar bu konuda genellikle yalan söylemezler. Kız çocukları, evden kaçan çocuklar ve ihmal edilmiş çocuklar potansiyel kurbanlardır. Parklar, genel tuvaletler, ıssız sokaklar, karanlık yerler, boş inşaat sahaları tehlikeli bölgelerdir. Olayın olduğu yer genellikle ev ile okul arasındaki yol gibi çocuğun içinde bulunduğu yakın çevresidir. Olguların % 80-95'inde fail 20-40 yaşları arasında, kurban tarafından tanınan, evli ve çocuklu erkeklerdir (Aksoy ve ark., 2000).

Bir kez olan ya da tekrarlayan cinsel istismar çocuğun ruhsal ve fiziksel sağlığı açısından ciddi derecede zarar vericidir. Kurbanlar her sosyo-ekonomik ve her sosyo-kültürel gruptan gelen kız ve erkek çocuklar olabilir (Aksoy ve ark. 2000).

1.7.2.1. Cinsel İstismarın Sonuçları

Cinsel yönden istismara uğramış çocukta hem cinsel duygular hem de cinsel tutumlar normal gelişimlerinden sapar ve uygun olmayan biçimler alabilir. Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişiler genellikle çocuğun iyi tanıdığı hatta sevdiği kişiler olması nedeniyle çocuk kendisini ihanete uğramış hissedebilir. Yine kendisini aciz ve çaresiz biri olarak görebilir. Çocuk cinsel istismara uğramış olması nedeniyle damgalanma durumu ile de karşı karşıyadır (Günçe, 1999).

Cinsel istismarın çocuk üzerindeki etkisi çok büyük olur. İstismara uğrayan çocuğun temel değerleri sarsılır. “Ben iyi olmadığım için bunlar başıma geldi. Bu benim suçum. Güvende değilim ve hiç bir zaman da olmayacağım...” gibi düşüncelere kapılır. Sağlıklı bir birey olarak yetişmez. İlerdeki yaşamında onun da bir istismarcı haline dönüşmesi olasılığı vardır. Cinsel istismarın, tecavüz niteliğinde olan şekli hem kız hem erkek çocuklarda büyük duygusal travmalara yol açar (Oates, 1999).

Cinsel istismara uğrayan 0-4 yaş arasındaki çocuklarda görülen belirtiler; tuvalet eğitiminde bozulma, uyku bozuklukları, erkeklerden korkma, cinsel içerikli sözcüklerde artma şeklinde olurken 4-6 yaş arasında ise karın ağrısı, kusma gibi fiziksel yakınmalar, açık mastürbasyon, cinsel organlarını gösterme gibi cinsel içerikli sözcük ve davranışlarda artma şeklinde olmaktadır. 7-12 yaş arasında ise fiziksel yakınmalara depresyon eşlik etmeye başlar. Ayrıca posttravmatik stres bozukluğu, akademik başarıda düşme, korku, cinsel saldırganlık, cinsel konularla aşırı uğraşma, yaşa uygun olmayan davranışlarda artış bu dönemde sıkça karşılaşılır (Mullen ve ark., 1996).

Dr. D. Finkelhor ve Dr. A. Brown'un 1985 'te yayınladıkları makalelerinde çocuğa yönelik cinsel sataşma ve saldırıların onda meydana getirdiği zedelenmeler zedelenmenin dinamikleri kavramı altında açıklanmıştır. Bu araştırmalara göre cinsel istismar çocukta cinselliğin zedelenmesi, ihanete uğramış olma duygusu, acizlik ve damgalanma duygusu olmak üzere dört önemli etkiyi aynı anda yaratmaktadır. Böyle bir olayda da yapılacak inceleme ve araştırmaların bu etkenleri mutlaka göz önüne alması gerekmektedir (Akt: Günçe, 1999).

Cinsel istismarın çocuk üzerinde meydana getirdiği hasar, çocuğun almış olduğu eğitimden, istismarın şekli ve şiddetine, eylemi gerçekleştirenin tanıdık, güvenilir biri olmasından yetişkinlerin olaya yaklaşımına kadar çok geniş bir yelpazedeki komponentlere bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Hangi cinsten ve kim olursa olsun cinsel istismarın kısa ve uzun süreli etkilerinin oldukça dramatik olabileceği bir gerçektir. Yapılan çalışmalarda sokak kadınlarının, bağımlıların suç işleme eğiliminde olanların ve hatta aşırı oburların önemli bir kısmının çocukluklarında cinsel istismara uğradıkları belirlenmiştir (Oates, 1999).

Klinik bilgiler, kimi sorunların sürekli ortaya çıktığını göstermektedir. Bu sorunlar arasında düşük benlik saygısı, ilerideki cinsel uyumda zorluklar (çok eşlilik ile birlikte) ve fahişelik ya da tam tersi cinsel etkinlikten tamamen kaçınma yer almaktadır. Depresyon, ergenlerde evden kaçma, kendi kendine zarar verme davranışları da belirlenmiştir (Günçe, 1999).

Çocukluk döneminde cinsel istismara maruz kalınması yetişkinlik döneminde çeşitli semptomların ortaya çıkmasına neden olur. Bu semptomlardan en sık rastlanılan depresyondur. Anksiyete, yalnızlık ve utanç duygusu, düşük benlik algısı, diğer insanlara güven duymama, madde bağımlılığı, cinsel uyumsuzluk, kompulsif bozukluklar, impulsif tutumlar, aile ve çevreyle yaşanan ilişkilerde problemler, uyku problemleri, kendisini veya başkalarının canını yakma isteği, intihar girişimi de diğer semptomlar arasında sayılabilir. Aynı zamanda borderline kişilik bozukluğu olanların çoğunluğunu geçmişinde cinsel istismar yaşantısı söz konusudur (Kutchinsky, 1999).

1.7.3. Duygusal İstismar

İstismar türleri içerisinde gündelik yaşamda en sık rastlanan tiplerden birisi de duygusal istismardır. Ancak duygusal istismarı tanımlamak fiziksel ya da cinsel istismarı tanımlamak kadar kolay olmaz. Çünkü duygusal istismarda gözle görülür herhangi bir yaralanma yoktur ve suç işleyen kimsenin (istismarcı) davranışlarını gözlemek her zaman

mümkün değildir. Aynı zamanda çocuktaki zararın belirgin bir eylemden kaynaklandığından da emin olmak zordur. Duygusal istismarın temelinde çocuğun kendisine bakmakla yükümlü kişiler tarafından olumsuz olarak etkilendikleri tutum ve davranışlara maruz kalması ve ihtiyacı olan ilgi, sevgi ve bakımdan mahrum bırakılmaları yer almaktadır. Bunun sonucunda da psikolojik hasar oluşmaktadır (Erkman, 1999; Hamarman, Bernet, 2000).

Duygusal istismar tarihte mental acımasızlık (Laury & Maerko ,1967), mental yaralanma (Public Law, 1974), duygusal ihmal (Whiting, 1978), duygusal istismar (Laurine & Stefano, 1978) olarak tanımlanmıştır. Duygusal istismarla ilgili farklı tanımlar bulunmaktadır. David McClelland (1973) duygusal istismarın tanımında yeteneğe odaklanmıştır. Duygusal istimarı da yeteneğin gelişimine engel olan davranışlar olarak tanımlarken, Whiting (1976) duygusal istimarı duygusal rahatsızlığa neden olan anne babanın kasıtlı davranışları olarak tanımlamıştır. Dean (1979) ' e göre duygusal istismar çocuğun olumlu benlik algısının gelişiminde gecikmeye neden olan ailenin kronik bir hale dönüşmüş davranış kalıplarıdır. Amerikan Hümanistler Derneği (1980) duygusal istimarı küçümseme niyetinde olan, azarlayıcı ve çocuğun duygusal yönde iyi olmasına engel olan davranışlar olarak tanımlanmıştır. (Akt: O'Hagan, 1995; 36; Rafenstein, 2001).

Her ebeveyn ya da bakıcı çocuğunu yalnız bırakabilir veya uygun olmayan duygusal tepkiler verebilir. Örneğin çocukla ilgilenmeyebilir, yorgunluğuna bağlı olarak çok kızgın olabilir. Bazı ebeveynler böyle davrandıklarında ne yaptıklarının farkına varıp kendilerini kötü hissederler ve belki özür dileyerek bir sonraki sefer daha iyisini yapmaya çalışırlar. Bu durumdaki çocuklar istismara maruz kalmış sayılmamaktadır. Buradaki anahtar kelimeler niyet ve devamlılıktır (O'Hagan, 1995).

Duygusal istismar tüm kötü muamele biçimlerini bir şemsiye gibi altında toplayan bir olgudur. Tek başına varolduğu gibi, fiziksel ve cinsel istismarla da birlikte bulunur. Hatta fiziksel ve cinsel istismarın somut hasarı, izleri yok olduktan sonra da duygusal istismar devam eder (Thompson, Kaplan, 1999).

Garbarino ve Gilliam (Brassard, Germain ve Hart , 1987) duygusal istimarı, çocuğun bakımı ve eğitimi ile yükümlü kişilerin toplumsal ölçütlere ve uzmanların bilimsel görüşlerine göre, çocuğa zarar verici davranışları yaparak ya da bazı davranışları yapmayarak çocuğa zarar vermeleri olarak tanımlamaktadırlar. Eğer yetişkin davranışlarından dolayı çocuğun fiziksel, psiko-sosyal gelişiminde duraklama , gerileme, engellenme görülüyor ise erişkinlerin bu davranışları duygusal istismara yol açan davranışlar olarak kabul edilmektedir. Duygusal istismara neden olan davranışlar Garbarino ve Garbarino (1987) tarafından

reddetme, aşağılama, ayırma, yalnız bırakma, yalıtım, korkutma, yıldırma, tehdit, suça yöneltme, duygusal engelleme, duygusal gereksinimlerini karşılamama olarak sıralamaktadır. Bunlara ek olarak Finkelhor ve Korbin (1988) yetişkinleştirme kategorisini de duygusal istismar olarak kabul etmiştir (Akt: Hamarman, Bernet, 2000).

Indianapolis'de 1983'te, Çocuk ve Gençlerin Psikolojik İstismarı Uluslararası Konferansı'nda, üstünde anlaşmaya varılan tanım; çocuk ve gençlerin psikolojik istismarı yapılan veya yapılması gerekip de yapılmayan, toplumsal ve bilimsel standartlara göre psikolojik yönden hasar verici oldukları saptanan davranışlar şeklindedir. Bu davranışlar; yaş, statü, bilgi, konum gibi özellikleri ile çocuk veya gencin üstünde güç ve etki sahibi olan kişi, ya da kişiler tarafından uygulanır. Bu yetişkin davranışları , çocuğun davranışlarına , bilişsel , fiziksel veya duygusal işlevlerine, etkinliğine, gelişimine ya hemen ya da ileride hasar verir (Akt: O'Hagan, 1995).

Ebeveynlerin ya da çevredeki diğer yetişkinlerin çocuğun yeteneklerinin üzerinde istek ve beklentiler içinde olmaları ve saldırganca davranışları anlamına gelen duygusal istismarın izleri yaşam boyunca kendini gösterebilmektedir. Anne-babası tarafından sürekli eleştirilen, aşağılanan, sevgi ve ilgi ihtiyacı yeterince karşılanamayan çocuklar, ilerleyen yıllarda pasif kişilik özelliklerine sahip, kendine güveni olmayan ve anti sosyal davranışlar gösteren kişiler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunların yanısıra duygusal istismar, çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimlerini de olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu çocuklarda normal zihinsel kapasite olmasına rağmen, öğrenme güçlüğü ve dikkat dağınıklığı gibi sorunlar görülmektedir. Dolayısıyla duygusal istismar çocuğun hem kişiliği hem de başarısını olumsuz yönde etkilemektedir (Kaplan, Pelcovitz, Labruna, 1999; Thompson, Kaplan, 1999; Aral, 2001).

1.7.3.1. Duygusal İstismar Olarak Kabul Edilen Davranışlar

Duygusal istismarla yapılan çalışmalarda duygusal istismara neden olan davranışları 6 başlık altında toplanmıştır. Bunlar; reddetme, aşağılama, tek başına bırakma, suça yöneltme, kendi çıkarına kullanma , vaktinden önce yetişkin rolü vermedir (Shull, 1999).

1.7.3.1.1.Reddetme

Çocuğun ayrı bir birey olarak kabul edilmemesi, ihtiyaçlarının karşılanmaması, kişiliğinin, yeteneklerinin ve başarılarının yok sayılması , hiçbir işe yaramadığının söylenmesi

ve genelde yaptıklarının onaylanmamasıdır. Reddeden aileler çocuklarını beğenmezler, önemsemezler, bir yük olarak görürler, ve onlar için çok az zaman harcarlar. Çocuğun mutluluğu veya kendini iyi hissetmesi için gerekli ihtiyaçlarını karşılamada başarısızdırlar. Çocuğa verilen sözlerin unutulması, kardeşlerinden farklı davranılması, çocuğun günah keçisi olması, yardım isteğinin reddedilmesi ve başka çocuklarla kıyaslanarak olumsuz yönlerinin ortaya konması sık görülen örneklerdendir (Yavuzer, 1987; Hamarman, Bernet, 2000).

Duygusal tepki vermeyi reddetme ise çocuğun duygusal-sosyal gelişiminin sağlıklı olması için gerekli duygusal tepkilerin verilmesinin ihmal edilmesi veya reddedilmesi, çocukla hiçbir şeyin paylaşılmamasıdır. Çocuğu okşamama, kucaklamama, öpmeme, çocuğun etkileşimde bulunma isteğini görmezden gelmek örnek olarak verilebilir (Yavuzer, 1987; Hamarman, Bernet, 2000).

1.7.3.1.2. Aşağılama

Çocuğa değer verilmemesi, çeşitli özelliklerinden dolayı tenkit edilmesi, çocuğun toplum içinde utandırılması ve küçümsenmesidir. Çocuğa yüksek sesle bağırma, kötü söz söyleme, alay etme bu kategoriye giren bir baskı yöntemidir. Çocuğu yaramazlığından , hatalarından ve söz dinlememesinden dolayı kınamak en sık başvurulan eğitim yöntemidir. Burada önemli olan eleştirilerin ölçüsüdür. Kimi ana-babalar dayak atmazlar ya da dayaktan kaçınırlar ancak çocuklarına söyledikleri sözlerde dayanın etkisi kadar bir etki yaratabilir. Çocuğa "sen adam olmazsın", "aptal, gerizekalı", "benim şersem çocuğum" gibi çocuğu küçük düşürücü sözler, onun duygusal açıdan zedelenmesine neden olabilir. Bu nedenle çocuğu cezalandırma amacı ile aşağılayıcı, kırıcı sözler söylemekten kaçınılması gerekmektedir (Yörükoğlu, 1989).

Bu disiplin yöntemi çocuğun kendine güvenini ve benlik saygısını zedeler. Çocuk aşağılana aşağılana kendisinin gerçekten eksik ve değersiz bir birey olduğuna inanmaya başlar (Yavuzer, 1987; Hamarman, Bernet, 2000).

1.7.3.1.3. Yıldırma (Şiddet ve korkuya dayalı iletişim)

Çocuğun korkutulması, ona baskı yapılması, dövüleceğine ilişkin gözdağı verilmesi dünyanın tehlikeli ve kötü bir yer olarak gösterilmesi şiddete ve korkuya dayalı iletişim türlerindedir. Yıldırmaya örnek olarak çocuğu dövmek ya da öldürmekle tehdit etmek,

çocuğa çift mesaj vermek, çocuğun sırlarını söyleyerek utandırıcı davranışlarını açığa çıkarmakla tehdit sayılabilir (Yavuzer, 1987).

Korkutma gerek dayak yoluyla gerekse başka şekillerde geleneksel eğitimimizde önemli bir yer tutmaktadır. Annelerin çocuklarını sindirmek için "beni üzersen hastalanıp ölüürüm, annesiz kalırsın", "üvey anne elinde büyüürsün" gibi sözleri bir yanda çocukta suçluluk duygusu yaratırken bir yandan da çocuk kısa bir süre için sindirilmiş olur (Hamarman, Bernet, 2000).

Ebeveynin çocuğu dövmesi sonucu vücudunda morarmalar, yara izi, kemik kırılmaları gibi fiziksel hasarlar görülebilir. Çocukta meydana gelen hasarlar ortadan kalkabilir. Ancak çocuğun bu olaydan dolayı duygusal yara aldığı ve bu duygusal yaralanmanın etkisinin daha uzun bir süre devam ettiği göz önünde bulundurulmalıdır (Hamarman, Bernet, 2000).

Köknel (1987) , çocuklar ile iletişim için çeşitli önerilerini sıralarken anne-babaların cezalandırma sırasında "artık seni sevmiyorum", "senin bu evde yerin yok", "çık git" gibi çocukta korku ve ürkme yaratacak sözcükler kullanmamaları gerektiğini belirtmiş ve anne babaların ilgi ve sevgilerini cezalandırma aracı yapmamalarını ifade etmiştir (Akt:Yörükoğlu, 1989).

1.7.3.1.4. Tek başına bırakma (İzole Etme)

Çocuğun tek başına bırakılarak cezalandırılması, sosyal ilişkilerden uzaklaştırılması, çocuğun denetimsiz ve yalnız bırakılması, çocuğa dünyada yalnız olduğunun söylenmesi ve hissettirilmesi, arkadaş gruplarına ve okul sonrası aktivitelere katılmasına izin verilmemesi olarak tanımlanır (Bayraktar, 1990; Savi, 1999).

Çocuğu bir odaya kapatma uygulanan disiplin yöntemlerinden biridir. Bu uygulamayı bazı ebeveynler, çocuğu karanlık odaya kapatarak veya odaya kilitleyerek gerçekleştirmektedir. Ebeveynler bu yöntemle çocuklarını disipline ettiklerini düşünürken çocukların ruh sağlıklarını bozabilir ve bazı fobiler oluşmasına neden olabilir (Yavuzer, 1987; Yörükoğlu, 1989; Hamarman, Bernet, 2000).

İzole etme yalnızca mekansal koşullarla sınırlı değildir. Çocuğa karşı aşırı baskılı ve otoriter tutumlar , çocuğu sosyal açıdan izole eder. Çocuğun eve arkadaşlarını getirmesine izin verilmemesi, çocuğun arkadaşlarıyla birlikte olmasının ve okul içi aktivitelere katılımının engellenmesi gibi durumlar da bu kapsam içinde ele alınabilir (Kars, 1999; Hamarman, Bernet, 2000).

Ebeveynin aşırı baskılı ve otoriter tutumu , çocuğun kendine olan güvenini ortadan kaldıran, onun kişiliğini hiçe sayan bir tutumdur. Bu tutumda ebeveyn katı bir disiplin uygular. Çocuk her kurala uymak zorunda kalır anne ve babadan birisinin ya da her ikisinin baskısı altında kalan çocuk sessiz, uslu , nazik , dürüst ve dikkatli olmasına karşılık küskün, silik, çekingen, başkalarının etkisinde çabuk kalabilen, aşırı hassas bir kişiliğe sahip olabilir (Yavuzer, 1987; Hamarman, Bernet, 2000).

1.7.3.1.5. Suça Yönelme

Çocuğun antisosyal davranışlarına göz yummak, çocuğun suça yönelmesine zemin hazırlamak veya bu tür davranışlarını engellemek, iyi ve kötü kavramlarını öğretmemek, çocuğa kötü örnek olmak ve kötü örneklerin yüceltilmesi, agresif ve suç içeren davranışları ödüllendirmek, çocuğun şiddet filmleri seyretmesine izin verilmesi suça yönelme olarak tanımlanabilir (Yavuzer, 1987; Hamarman, Bernet, 2000).

Kimi ailelerde çocuğun her davranışına izin verildiği görülmektedir. "Çocuktur, ne bilsin, yapabilir" denebilir. Çocuk evdeki bir takım eşyaları bile bile kırsa "varsın kırsın, benim çocuğumdan kıymetli mi?" diyerek çocuğun çevresine olan bu saldırgan davranışı teşvik edilebilmektedir (Köknel, 1987; Hamarman, Bernet, 2000).

1.7.3.1.6. Kapasite Üstü İstek ve Kendi çıkarına kullanma

Çocuğun üstesinden gelemeyeceği isteklerde bulunma, kapasitesinin üzerinde başarı beklenmesi, yaşına uygun olmayan sorumluluklar verilmesi ve beklentilerin olmasıdır. Kısacası çocuktan yaşına, gelişim düzeyine ve diğer karakter özelliklerine uygun olmayan davranışların beklenmesidir. Çocuktan beklenenlerin çok fazla ya da çok az olması çocukların benlik algılarına ve kendilerine olan güvenlerine zarar verir (Bayraktar, 1990; Hamarman, Bernet, 2000).

Maddi yetersizlikler sonucu ailesine yardım etmek amacıyla çeşitli yerlerde sağlıksız koşullarda çalışmak zorunda olan henüz okul çağındaki çocukların kapasitelerinin çok üstünde sorumluluk yüklenmeleri de istismar edilmelerine neden olmaktadır (Hamarman, Bernet, 2000).

Ebeveynlerin kendi yararlarına çocuğu kullanmaları ve çocuktan yararlanmalarıdır. Çocuğu evde bir hizmetçi gibi görmek ve pornografik tavırlar sergilemesi için çocuğu

cesaretlendirme örnek olarak verilebilir. Anne babalar çocuklarının tartışma ve kavgalarda kendilerine taraf olmalarını isteyebilirler. Bu durumda çocuk zorunlu olarak tercih yapmak durumunda kalacak ya da arada kararsız kalacaktır (Yavuzer, 1987).

1.7.3.2. Duygusal İstismarın Sonuçları

Briere & Runtz, Berger ve arkadaşlarına göre (1988), araştırmalarda çok yeni ele alınmaya başlayan duygusal istismar konusunun, daha çok diğer istismar türleriyle birlikte değerlendirildiği ve uzun süreli sonuçlarının boylamsal olarak incelenmediği söylenebilir. İstismar ile yetişkinlikteki psikolojik sorunlar arasındaki ilişki daha çok psikiyatri kliniklerine başvuran kişilerin özgeçmişlerinin incelenmesi sonucu ortaya konmuştur. Bu ilişkinin normal yetişkin popülasyon için geçerli olup olmadığı çok az sayıda gerçekleştirilen geriye dönük araştırmalarla irdelenmeye çalışılmıştır (Akt:Kozcu, 1987).

Çocukların duygusal istismara tepkileri çocuğun gelişimsel düzeyine, aile veya toplum yapısına bağlı olarak farklılık göstermektedir. Aynı ebeveyn tutumunun farklı gelişim evrelerindeki çocuklar üzerinde farklı etkisi olmaktadır. Örneğin bebekleri reddetme, beslememe, tutarsız, ilgisiz davranışlar neticesinde bebeklerde ağlama, tedirginlik, ana-babayı istememe, insanlarla uygunsuz, düzensiz ilişkiye, kilo almada problem, sağlığın bozulması, fiziksel büyümede yavaşlama, konuşma gelişiminde gerilemeye neden olmaktadır. Organik bir neden olmadığı halde, tüm gelişimsel ve hayati fonksiyonlarda yavaşlama veya durma, bir başka deyişle "büyümeme sendromuna" neden olmaktadır. Erken gelişimsel dönemde çok fazla zararlı olabilir. Ancak bu etki sosyal desteği ailesinin dışında arayan ergenler üzerinde çok az olur (Garbarino, Guttman, Seely, 1986).

Duygusal istismar sonucu çocuklarda parmak emme, tırnak yeme, ısırma, sallanma, enüresis, enkopresis, yeme bozuklukları, aşırı hareketlilik, aşırı içe dönüklük, güçsüzlük duygusu, dış kontrol odaklı olma, saldırganlık, aşırı pasiflik, hırsızlık, yalan söyleme gibi anti-sosyal davranışlar; olumsuz benlik kavramı, depresyon, uyku bozuklukları, aşırı kaygılar, fobiler gibi nevrotik reaksiyonlar, intihar girişimi veya intihar , bilişsel ve duygusal gelişimde duraklama, bellek bozukluğu, dikkati bir yere toplayamama, uyum bozukluğu, güdü azlığı, aşırı bağımlılık, başarısızlık, geri zekalılık, yapay olgunluk ve büyüme olgusu gibi bozukluklar görülür (Erkman, 1999).

Duygusal istismara maruz kalan ergenler sıklıkla sevilmediklerini, değersizlik duyguları ve ait olma duygusunun eksikliğini hissederler. Aşırı dikkatli (ihtiyatlı) ve içe

kapanmaya eğilimlidirler ve sıklıkla ebeveynin cezalarıyla başa çıkmada inkar mekanizmasını kullanırlar. Otoriteye karşı gelebilirler veya depresif olabilirler, intihar girişiminde bulunabilirler, yemek yeme veya diğer somatik rahatsızlıkları geliştirebilirler ve duygusal olarak rahatsızdırlar ve stabil değildirler (Amsterdam ve ark. 1979; Loos, Alexander, 1997; American Academy of Pediatrics, 2002).

İstismar edici davranışlar çocuğu belirli bir eyleme ya da iletişim kalıplarına yüklediği anlama göre etkiler .Çocukların çoğunluğu cezalandırılmaya farklı savunma mekanizmaları kullanarak tepki verirler (Amsterdam, Brill, Bell, Edward, 1979).

Farklı kaynaklar duygusal istismar neticesinde saldırgan davranışlar, eve kapanma (National center on Child Abuse and Neglect, 1978), benlik saygısının azalma, kişilerarası becerilerin gelişimine gerileme (Garbarino,1978), otonomi kazanamama (Nelton , Carson, 1987; Milner , 1983), ve bireyin kendi yaşından beklenen yeteneklerini gösterememesi (Landov, Sakis&Kalb,1980; Hart et.al.,1978) gibi olumsuz sonuçların ortaya çıktığını belirtmektedir (Akt: Braver ve ark. 1992; O'Hagan, 1995).

Ronald P. Rohner (1984), tarafından anne baba kabul-red kuramı çerçevesinde hem ABD'de Amerikalı ve azınlık çocuklarıyla hem de farklı ülkelerde bir çok amprik araştırma gerçekleştirilmiştir. Rohner'in (1984) anne baba kabul red kuramı, evrensel olarak anne baba çocuk arasında gerçekleşen red davranışı temelinde yatan neden ve ilişkileri açıklamaya ve tahmin etmeye yönelik bir toplumsallaşma kuramıdır. Kuramda ebeveynlerin çocuklarının niçin ve hangi koşullarda red ya da kabul ettiklerinin açıklanması amaçlanmıştır. Kuramın dayandığı varsayım , insanın çevresinde onun için önemli olan kişilerden olumlu tepkiler almak isteme gibi temel bir gereksinimi olduğudur. Bu temel gereksinim doyurulmadığında (yani reddedilmenin algılanması durumunda) insanın ruhsal dengesi ve kişilik yapısında bazı sorunları ortaya çıkma olasılığı artmaktadır. Kuramda, çocuk tarafından algılanan reddin çocuğun davranış ve kişilik sorunları üzerinde olduğu gibi çocuklarında reddedilmiş olduklarını anımsayan yetişkinlerin kişilik işlevleri üzerinde de önemli etkilerinin olduğu öne sürülmüştür. Bir sonraki aşamada Rohner 101 farklı kültürden elde ettiği verilerle gerçekleştirdiği tüm ekinsel araştırmasında, reddedilmiş çocukların ve çocukluklarında reddedildiklerini anımsayan yetişkinlerin, kabul görmüş olanlara oranla daha saldırgan, düşmanca duygularıyla başa çıkamayan, bağımlı, duygusal olarak dengesiz ve olumsuz öz-değerlendirme yapan kişiler olduklarını belirlemiştir (Akt:Kozcu, 1987).

McCarty'ye göre, sürekli olarak duygusal istismara maruz kalan çocuk ya da ergen düş kırıklığına uğrar ve bu muameleye karşı genellikle iki tip tepki gösterir. Birinci tip tepkide

çaresizlik içinde ağlamamak, kişilik bölünmesine uğramamak için bu davranışları içselleştirebilir, aileye bağlı olma duygusunu reddedebilir ve savunucu bir tutum içine girebilir. İkinci tip tepkide ise çocuk ya da ergen bunu yapan aileye bağımlılık gösterebilir, onlarla özdeşleşip onlara sürekli ihtiyaç duyarken , öfke ve bağımlılığın bir arada bulunduğu ikilem yaşayabilir. Duygusal istismara uğrayan gençler çevreyle ve toplumla bütünleşmede sorun yaşayabilirler. (McCarty, 1990).

Kulaksızoğlu'nun (1998) belirttiğine göre, yetişkinlerin duygusal istismar yaratan davranışları karşısında ergenlerin kendilerini olumsuz olarak algılama, bağımlı bir kişilik geliştirme, huzursuz, gergin ve kaygılı olma, aileden uzaklaşma, uyumsuzca ve saldırganca tepkiler gösterme, içe dönme, değersizlik duyguları geliştirme gibi belirtiler oluşturdukları gözlenmektedir. Aile bireylerinden gelen bu olumsuz tutumlar karşısında onlara yönelik öfke ve kızgınlık duyguları beslemesi ve pasif saldırganlık geliştirmesi gösterecekleri olası tepkilerdendir.

Anne baba kendi beklentisine uygun davranmayan ergenlere karşı bir yaptırım aracı olarak sevgi ve ilgiden yoksun bırakma, soğuk davranma veya yoğun biçimde eleştirme gibi ergenin duygularını rencide edici biçimde davranması karşısında ergenler anne babalarının taleplerine rıza göstererek beklentilere uyan ve bağımlı bir kişilik oluşturabilir (Kulaksızoğlu, 1998).

Duygusal istismara maruz kalan yani, ilgi ve sevgi gösterilmeyen, çok erken yaşta bulunduğu ortamda kendi sorunlarıyla yalnız bırakılan ve bu sorunların üstesinden kendisinin gelmesi beklenen çocuklar kendinden emin olmayarak yetişir, çoğu zaman evden kaçma eğilimi gösterirler (Özdoğan, 1988).

Duygusal istismara maruz kalan ve kalmayan çocukları karşılaştıran araştırmalar istismara maruz kalan çocukların ciddi duygusal ve davranışsal problemler yaşadıklarını ortaya koymuştur. İlişkilerinde yetersiz, empati düzeyi yetersiz, okula uyumu ve akademik başarısı düşük olmaktadır. İstismara maruz kalan çocukların düşük benlik algıları, dünyaya negatif bir bakış sergilerler ve agresif ve anlayışsız olabilirler. Bazı çocuklar anksiyete ve öfkesini içselleştirirken bazıları da dışsallaştırmaktadır. İçselleştiren çocuklar kendine zarar verici eylemler, depresyon, intihar düşünceleri, pasiflik, içe kapanma ve utangaçlık sergilerler. Diğer yandan dışsallaştıran çocuklar impulsif ve aşırı hareketli olma eğilimindedir. Kendi davranışlarını kontrol etmede güçlük yaşar ve yıkıcı davranışlarda bulunarak objelere zarar verir (Taşdelen, 1995).

Simon ve arkadaşları (2001), DSM-IV tanı kriterlerine göre depersonalizasyon bozukluğu tanısını karşılayan 49 hasta ve 26 sağlıklı grup üzerinde yaptıkları bir incelemede çocukluk döneminde istismara tiplerine göre maruz kalma oranı incelenmiş ve özellikle duygusal istismarın depersonalizasyon bozukluğunun patogenesisinde (oluşum mekanizması) önemli bir rol oynadığı belirlenmiştir (Simon, Guralnik, Scheidler, Sirof, Knutelska, 2001).

Kraaij tarafından yaşlılar üzerinde yapılan bir araştırmada depresif duygu durumu taşıyan yaşlıların, sosyoekonomik durumlarının düşük aynı zamanda da çocukluk döneminde duygusal istismar ve ihmale maruz kaldıkları belirlenmiştir (Kraaij, Wilde, 2001).

Mazzeo ve Espelage'nin (2002), yaptığı araştırmalar yeme bozuklukları ile duygusal istismar arasında önemli bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

Duygusal istismara maruz kalan çocuklar, onları inciten ebeveynlerinin sorunları olduğunu anlamayabilirler. Bunun yerine bu gençler kendileri kötü olduğu, kötü davrandıkları için ebeveynlerinin bu kadar sert olduğunu düşünürler. İstismar edilmiş çocuklar çoğu zaman, ebeveynlerinin davranışlarından kendilerini sorumlu tutarlar. "Eğer daha akıllı, daha sevimli veya daha farklı olsaydım, o böyle davranmazdı" diye düşünürler. İstismardan kaynaklanan düşük benlik algısı ve kendileri ile ilgili olumsuz düşünceler, depresyon için zemin hazırlar (Shapiro, 1997).

1.7.3.3. Duygusal İstismarı Açıklamaya Yönelik Kuramlar

Kozcu'nun (1987) belirttiğine göre, duygusal istismar tanımlarının geçirdiği aşamalarda da görülebileceği gibi, genelde istismar olgusu önceleri psikopatolojik model çerçevesinde açıklanmaya çalışılmıştır. Bir başka deyişle çocuğa psikolojik hasar verici anne baba davranışlarının genellikle anne baba psikopatolojisinden kaynaklandığı görüşü egemendir.

Daha sonraları, duygusal istismarı açıklamada anne baba çocuk etkileşimini temel alan kuramlara başvurulmuştur. Örneğin Hart ve arkadaşları (1987), Maslow'un güdülenme kuramının istismarın bazı boyutlarını açıklamada yardımcı olabileceğini belirtmişlerdir. Yukarıda sözü edilen ve duygusal istismara yol açtığı tahmin edilen bazı anne baba davranışlarının Maslow'un (1968) bu kuramında öne sürdüğü fizyolojik güven, ait olma, sevgi, saygınlık gibi temel gereksinimlerin doyurulmasını engelleyebileceği ve dolayısıyla ileride çeşitli psikolojik sorunlara yol açabileceği öne sürülmüştür. Bu çerçevede çocuğa yöneltilen sözel, fiziksel saldırı ve yıldırma gibi davranışlar çocuğun güven gereksinimiyle çelişecek sevgi esirgenmesi, ilgisizlik, red ve çocuğun duygularını ifade etmenin engellenmesi

gibi ebeveyn davranışları ise çocuğun ait olma ve sevgi gereksinimleriyle çelişecektir (Akt: Kozcu, 1987).

Garbarino ve Vondra'ya göre (1987), çocuklara psikolojik kötü muamele yapmanın çocuk sağlığı ve gelişimi üzerindeki olumsuz etkilerini açıklamaya yönelik birbiriyle ilişkili diğer iki kuramsal açıklamada da daha çok anne baba çocuk arası etkileşimin önem kazandığı görülmektedir. Bazı davranışçı psikologlar tarafından geliştirilen ve "baskı çemberi " olarak adlandırılan görüşe göre, anne baba çocuk arasındaki olumsuz davranış örüntüleri giderek yoğunlaşır ve aile içi zedeleyici ilişkilere yol açar. Bu çembere giren anne baba, çocuklarını fiziksel ve sözel baskı dışında denetlemediğinden olumsuzluklar karşılıklı turmanma eğilimi gösterir. Yalnız olumsuz davranışlarıyla ilgi çektiğini gören çocuk ise bu tür uyumsuz davranışlarını aile dışı ilişkilerde de taşıma eğilimi gösterir (Akt: Savi, 1999).

Daha çok duygusal ihmalin açıklanmaya çalışıldığı örgütsel modelde ise, Erikson (1963) ve Bowlby'nin (1973-1982), çalışmalarında ortaya konan psiko-sosyal gelişim dönemlerinin önemi vurgulanmıştır. Bu görüşü destekleyen ampririk araştırmacılar (Sroufe, 1979, Erikson ve ark., 1985), bebekliğinde en az bir ebeveynle karşılıklı sıcak ilişkiler kuramamış çocukların bazı toplumsal beceriler geliştiremedikleri ve özellikle de sağlıklı arkadaş ilişkileri kuramadıklarını kanıtlamışlardır (Akt: Savi, 1999).

Çocuk istismarı bazen yalnızca iki kişi yani istismar eden ve edilen arasında gerçekleşen bir olgu gibi görünse de, olayın daha karmaşık ve geniş çaplı durum ve ortamlardan kaynaklandığı de giderek yaygınlaşan bir görüştür. Görüldüğü gibi yukarıda kısaca özetlenmeye çalışılan kuramlar, istismarı bütünüyle açıklamada yetersiz kalmaktadır (Savi, 1999).

Günümüzde giderek yaygınlaşan bir görüş de istismarın kültür çerçevesinde ele alınmasıdır. Duygusal istismarın genel kabul gören tanımında ve en son özetlenen kuramsal yaklaşımda da belirtildiği gibi, istismarı belirleyen faktörlerden biri de toplumsal ve kültürel ölçütlerdir. Kültürel görelilik olarak adlandırılan bu görüşe göre, herhangi bir davranışa istismar tanısı koyabilmek için o davranışın kültürel açıdan kabul görüp görmediğinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Ancak bu bağlamda, anne baba çocuk ilişkilerinde zararlı olabilecek bir çocuk yetiştirme yöntemi kültürel görelilik adına yasallaştırılabilir görünmektedir. Bu açıdan çocuk istismarı konusu incelenirken hem aynı kültür içinde hem de kültürler arası geçerliği olan bazı evrensel ölçütler kullanılmasının daha yararlı olacağı düşünülmektedir (Garbarino ve Gilliam, 1980).

1.7.3.4. Duygusal İstismar ile İlgili Yapılmış Araştırmalar

Bu bölümde duygusal istismarın benlik algısı, depresyon ve anksiyete ile ilişkisini inceleyen Türkiye'de ve yurtdışında yapılmış araştırmalara yer verilmiştir. Son 20-25 yıldır ilgi gören bir konu olan çocuk istismarı ve ihmali henüz bütün boyutlarıyla açıklığa kavuşturulamamıştır. Özellikle çocuğun duygusal istismarı ve ihmali, somut ve nesnel verilerin elde edilmesi güçlüğü nedeniyle araştırmacıların üzerinde çok az durdukları bir konu olmuştur. Buna bağlı olarak duygusal istismar ile ergenlerin benlik algıları, depresyon ve kaygı düzeylerinin inceleyen araştırma sayısı oldukça azdır.

Peker (1985), "Aile Tutumları ile Çocukların Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki"yi araştırmış ve annelerin aşırı koruyucu tutumları ile çocukların bağımlılık geliştirmeleri ve anksiyete düzeylerinin yükselmesi arasında pozitif bir ilişki bulmuştur (Akt: Taşdelen, 1995).

Yine Odabaş'ın (1985), yaptığı bir araştırmada annenin demokratik tutumları ile çocuğun benlik algısı arasında pozitif bir ilişki varken, aşırı koruyuculuk ve sıkı disiplin ile çocuğun benlik algısı arasında negatif bir ilişki olduğunu belirtmiştir (Akt: Taşdelen, 1995).

Erkman ve Alantar'ın (1988) uzmanlardan aldıkları yanıtlarda, Türkiye'de çocuk ve gençlerin ev ve okul ortamında istismara yol açıcı şu davranışlarla karşılaştıkları vurgulanmıştır: 1.Çok sıkı ve katı otorite, 2.Dayak, 3.Aşırı koruyuculuk, 4.Sosyal ilişkileri geliştirmede kısıtlama, 5.Aşırı eleştiri, 6.Yaşa uygun yükümlülükler vermeme, 7.Aşırı ilgi, 8.Aşırı ilgisizlik. Erkman ve Alantar'ın (1988) ergenlerle yaptıkları araştırmada da bu tür davranışları ana babalarında algılayan gençlerin yani diğer gençlere kıyasla algıladıkları duygusal istismarın daha fazlain , aynı zamanda depresyon da oldukları, sürekli kaygılarının daha yoğun olduğu, benlik kavramlarının düşük, kişilerarası ilişkilerinin yaşdaşlarına göre yetersiz, duygusal dengelerinin zayıf olduğu ve aynı zamanda bu gençlerin anneleri tarafından reddedildikleri duygusuna sahip oldukları ortaya çıkmıştır(Erkman, 1999).

Kozcu (1990), yaşları 17 ile 20 arasında değişen 127 üniversite öğrencisinde psikolojik istismar ile genel psikolojik sağlık arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırma sonuçları algılanan duygusal istismar düzeyi ve genel psikolojik sağlıklılık arasında negatif bir ilişkiyi göstermiştir.

Taşdelen'in (1995), "Annelerden Algılanan Duygusal İstismarın Ergenlerin Öz-Kavramı, Duygusal ve Davranışsal Sorunları ve Okul Başarısı Üzerindeki Etkisi" konulu araştırmasında da İstanbul'un farklı gelir gruplarını temsil ettiği düşünülen üç ortaokuldan seçilmiş, 14 yaşında 234 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma sonucuna göre yüksek düzeyde

duygusal istismar algılayan gençlerin öz-kavramlarının daha düşük, sürekli kaygılarının daha yüksek, duygusal ve davranışsal sorunlarının daha fazla olduğu görülmüştür. Ayrıca, bu bulguların her iki cinsiyet için benzer olduğu görülmüştür.

Şahin ve Güvenç (1996), tarafından yapılan bir araştırmada; "Ergenlerde Aile Algısı ve Benlik Algısı" incelenmiş ve anne babalarını aşırı kontrol edici, otoriter ve baskıcı algılayan ergenlerin, özdeğeri ve özgüveni düşük, aile içi etkileşimi, yapılaşmış ve iletişime açık olarak algılayan ergenlerin kaygı düzeyi daha düşük, öz değerinin daha yüksek olduğu ortaya konmuştur (Akt:Savi, 1999).

Göde; Savi ve Savi (1998) tarafından yapılan "Duygusal İstismara Uğrayan ve Spor Yapan Ergenlerle Yapmayan Ergenlerin Benlik Algılarının" karşılaştırıldığı bir araştırmada; sporla ve benlik algısı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Aynı araştırmada, cinsiyet değişkenine göre duygusal istismar düzeyleri arasında farklılık bulunamamıştır. Kızların ve erkeklerin anne ve babaları tarafından eşit düzeyde duygusal olarak istismar edildikleri saptanmıştır (Savi, 1999).

Savi, tarafından yapılan bir diğer araştırmanın konusu "Ergenlerde Duygusal İstismar ile Benlik Algısı ve Genel Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişki"dir. Araştırmanın örneklemini Denizli ilinde farklı liselerin 1. ve 2. sınıflarında okuyan 15 ve 16 yaş grubundaki ergenlerden 86 kız ve 86 erkek olmak üzere toplam 166 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem grubunu oluşturan ergenlerin, duygusal istismar düzeyleri ile benlik algıları arasında ters orantılı bir ilişki bulunmuştur. Elde edilen bulguya göre ergenlerin duygusal istismar düzeyleri yükseldikçe benlik algılarının azaldığı görülmüştür. Ergenlerin duygusal istismar düzeyleri ile genel kaygı düzeyleri arasında da doğru orantılı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre ergenlerin algıladıkları duygusal istismar düzeyleri yükseldikçe genel kaygı düzeylerinin de yükseldiği görülmüştür (Savi, 1999).

Kaufman ve ark. (1998) tarafından yapılan bir araştırmada 13 depresif ve istismara maruz kalmış, 13 depresif fakat istismara maruz kalmamış olmak üzere toplam 26 ergenin 1. ve 2. derece akrabalarının psikopatolojisi incelenmiş ve istismar yaşayan ve depresyonu olan grubun akrabalarında majör depresyon görülme sıklığının kontrol grubuna göre 9 kat fazla olduğu bulunmuştur.

Mraovich ve Wilson'un (1999), yaptığı bir araştırmada Ohio Çocuk Depratmanı tarafından 1990-1996 yılları arasında çocuk istismarı ve ihmaline maruz kaldığı kanıtlanan 876 ergen örneklem grubunu oluşturmuştur. Araştırmanın amacı, yaş, ırk ve cinsiyet değişkenleri ile istismar türleri arasında bir ilişki olup olmadığını incelemektir. Araştırma

sonucuna göre kurbanların %20'si fiziksel istismara, %63'ü ihmale, % 13'ü cinsel istismara ve %4'ü duygusal istismara maruz kaldığı ortaya çıkmıştır. Çocuğun yaşının artmasıyla birlikte ihmal sıklığı azalırken, cinsel istismar oranının da arttığı fiziksel ve duygusal istismar ile yaş arasında herhangi bir bağlantı bulunmadığı ve ırksal farklılıkların da 4 istismar türünde de belirleyici bir rol oynamadığı kızların, erkeklere göre daha sık cinsel istismara maruz kaldığı tespit edilmiştir.

Kaplan, depresyon tedavisine direnç gösteren 20 hasta ve depresyon tedavisini kabul eden 20 hasta üzerinde yaptığı bir incelemede, tedaviye direnç gösterenlerin depresyon ve anksiyete düzeylerinin daha yüksek ve aynı zamanda çocukluklarında duygusal istismara maruz kalma oranının önemli derecede yüksek olduğu bulunmuştur (Kaplan, Klinetob, 2000).

Wolfe ve arkadaşları (2001), çocuk istismarı ile ergenlerdeki akıl sağlığı problemleri arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada istismara maruz kalan kızların istismara maruz kalmayan kızlara göre öfke, depresyon, anksiyete ve post-travmatik stres bozuklukları için daha yüksek oranda risk taşıdığı; erkeklerin ise 2,5 - 3,5 kat daha fazla depresyon, post-travmatik stres bozukluğu ve içe kapanıklık geliştiği saptanmıştır.

Sonuç olarak duygusal istismara maruz kalan kişiler ya istismar olayının ardından ya da yetişkinliklerinde bir takım duygusal rahatsızlıklarla başetmek zorunda kalmaktadırlar.

1.8. Ergenlik Dönemi ve Benlik Algısı

Benlik kavramı, insanın kendi benliğini algılayış ve kavrayış biçimi olarak tanımlanır. Kişinin kendini nasıl görüp, nasıl değer biçtiğini anlatır. Benlik kavramı, bireyin kendisine ilişkin doğru bulduğu dinamik ve karmaşık inançların tümüdür. Bir başka tanımla benlik kavramı ergenin kendisiyle ilgili olarak kafasında çizdiği görüntüdür. Bu görüntü, ergenin kendine güvenli olup olamayacağını, içe ya da dışa dönük oluşunu belirler. Ergenin benlik kavramı dünyayı seyrettiği bir gözlük gibidir. Hiç bir kimse, benlik kavramına sahip olarak dünyaya gelmez. Bunu anne babasından, kardeş ve arkadaşlarından öğrenir ve bu öğrenme süreci doğumdan itibaren başlar (Baldwin, Hoffman, 2002).

Anne babanın bireye ilişkin tavır ve kararlarıyla, ergenin sosyal etkileşimleri, deneyimleri ve çevresi, benlik kavramının gelişimine önemli ölçüde etki eder (Yavuzer, 1999).

Benlik kavramı ergenlik ve ilk yetişkinlikte son derece önemli olan dinamik ve yaşam boyu süren bir süreç içinde gelişir (Gander, Gardiner, 1993).

Benlik saygısının yüksek olması için, ergenin içinde bulunduğu aile, özgüvenli, aralarında ve ergenle iyi iletişim kuran, güven verici, hoşgörülü ve esnek bir yaklaşım içinde olan bireylerden oluşmalıdır. Aile üyelerinin, ergendeki iç denetim mekanizmasını geliştirememeleri, aşırı baskılı ve otoriter yaklaşım içinde olmaları benlik saygısını azaltan hatta yok eden olumsuz yakın çevre faktörleridir (Yavuzer, 1999).

1.9. Ergenlik Dönemi ve Depresyon

12-21 arası yaş grubunu kapsayan bu dönemde görülen depresif duygu ve belirtilerin, düşünülmenin aksine sistematik ve uzun süreli olmayıp genellikle kısa süreli, geçici ve duruma bağlı olduğu izlenir. Örneğin evinde toplumdandan kaçan ve uzak duran bir gencin, sevdiği arkadaşlarının yanında canlandığı, onlarla yakın ilişkiye girdiği izlenebilir (Shapiro, 1997).

Bilindiği gibi oldukça karmaşık yaşanan bu dönemin karakteristik görünüşlerinden birisi de, gürültülü ancak her zaman geçici olan duygusal gösterilerin, yaşamın diğer dönemlerine oranla görece sıklığıdır. Örneğin; erişkinlerin depresyonlarında da görülen sıkıntı, üzüntü, mutsuzluk, yetersizlik, kötümserlik gibi uygulamalara sıkça rastlanabilir, ancak bunlar geçici olup hastalık kapsamına girmezler. Öte yandan yine bu döneme ait diğer özel bazı duygu ve düşünceler de burada önemli rol oynar ve bu dönemi renklendirir. Bunlar arasında bedeniyle ve kendisiyle ilgili endişeleri, kişisel sorunları, doyumsuzlukları, duygusal ilişkiler kurma konusundaki zorlukları, zaman zaman bir yandan ebeveynlere karşı gelinse yada arada çatışmalar çıkarsa bile, öte yandan büyümeyle birlikte onlar tarafından korunmanın gitgide azalmasının getirdiği korkular, ebeveynlere karşı saldırganca duygular ve bunların doğurduğu suçluluk duyguları, arasına akıldan geçiveren ölüm fikirleri, gelecekle ilgili kuşku vb. sayabiliriz (Işık, 1991; Levendosky, Okun, Parker, 1995).

Bu dönemdeki gerçek bir depresyonun teşhisinde şu iki temel özelliğin dikkate alınması gerekmektedir (Braconnier ve Marcelli, 1988).

1- Depresif duyguların yoğunluğu: Duygu ve düşüncel alanda gerçek bir üzüntü, umutsuzluk, ızdırap, benlik saygısında azalma, değersizlik ve suçluluk duyguları, ölüm düşüncesi ve isteği gibi belirtiler, davranışlarda ise; genel bir psiko-motor yavaşlama ile hareketsizlik ya da kızgınlık, hırçınlık, öfke, irritabilite, ajitasyon, impulsif ve şiddete başvurma, alkol ya da ilaç, uyuşturucu madde alımıdır.

2- Depresif bulguların süresi: Eğer bulgular 15 günü aşan bir süredir devam ediyorsa, üstelik sabah erken uyanmaya da aşırı uyuma şeklinde uyku bozuklukları, iştahsızlık, kilo kaybı,

besin reddiyle seyreden beslenme bozuklukları gibi genel olarak biyolojik etkenlerin varlığını düşündüren bulgular da eklenmişse bu ruhsal tablonun gerçek bir depresyon olabileceği unutulmamalıdır. (Işık, 1991).

1.10. Ergenlik Dönemi ve Anksiyete

Anksiyete, kötü, nahoş, korkunç birşey olacakmış gibi bir beklenti içinde olma durumudur. Bu duygu durumuna sıklıkla motor-fizyolojik belirtiler eşlik eder. Bu belirtiler kardiyovasküler sistemde taşikardi, palpasyon (çarpıntı), tansiyon yükselmesi, solunum sisteminde solunum sıklığında artış, solunum kısıtlılığı hissi, ciltte terleme, pareteziler, deri sıcaklığında oynamalar, kas kemik sisteminde titremeler, kramplar, gastro intestinal sistemde diyare, bulantı, karın ağrısı, ayrıca uykusuzluk, baş ağrısı, göğüs ağrısı, baş dönmesi , baygınlık hissi, sık idrara çıkma gibi bedensel, ayrıca gerginlik , sinirlilik, huzursuzluk, düşünememe, derealize olma gibi psikolojik ve birilerine yapışma ihtiyacı ve bağımlı olma, çekingen, sosyal ilişkilerde huzursuzluk, muhtemel tehlikeler sebebi ile aktivitelerden kaçınmaları veya aşırı risk alma gibi davranışsal-sosyal belirtilerden ibarettir (Polvan, 2000).

Ergenlik dönemi ile birlikte bireylerde kimlik arayışının başlaması ile birlikte anksiyete düzeyinde de yükselmeler olabilmektedir. Kimlik arayışı ile bağlantılı olarak sosyal beğeni ve bağımsızlık çatışmaları ergenlerde görülen normal kaygılardır. Ancak yaşadığı çevre içinde kendisini güven altında ve huzurlu hisseden bireyde korku, ya da kaygı en az düzeyde görülür. Dolayısıyla yaşanan çevrenin ergene güven vermesi ve destek olması, tutarsız tutumların en aza indirilmesi bu açıdan önem taşımaktadır (Cüceloğlu, 1993).

1.11. Araştırmanın Sorunu

İstismar başlığı altında yapılan çalışmalar incelendiğinde fiziksel ve cinsel istismarla ilgili çok sayıda araştırmaya rastlanırken duygusal istismarla ilgili yapılan çalışma sayısı oldukça azdır. Duygusal istismarla ilgili yapılan çalışmaların çoğunluğu da çocukluk ve yetişkinlik dönemlerini kapsamaktadır. Araştırmacı duygusal istismarın ergenler üzerindeki etkilerini inceleyen yeni bir çalışma planlamıştır. Bu nedenle de İzmir ilinde üç farklı sosyo-ekonomik düzeyi temsil ettiği düşünülen liselerde, 9. sınıfa devam eden öğrencilerden duygusal istismara maruz kalanlarla duygusal istismara maruz kalmayanların benlik algıları ile depresyon ve kaygı düzeylerini karşılaştırmak bu araştırmanın sorununu oluşturmaktadır.

1.12. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı duygusal istismara maruz kalan ergenlerle duygusal istismara maruz kalmayan ergenlerin benlik algıları ile depresyon ve kaygı düzeylerini karşılaştırmaktır.

Öte yandan ergenin aile içinde algıladığı duygusal istismar, benlik algısı, depresyon ve anksiyete düzeyi ile çocuğun cinsiyeti, yaşı, ailedeki çocuk sayısı, kaçınıcı çocuk olduğu, ailede yaşayan kişi sayısı, anne babanın öğrenim düzeyi, anne babanın sağ/ölü, öz/üvey, birarada/ayrı/başkasıyla evli olması, anne babanın yaşı, anne babanın mesleği, ailenin ekonomik düzeyi, aile içi ilişkiler, anne babanın içki içme durumu arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak da araştırmanın diğer bir amacını oluşturmaktadır.

1.13. Araştırmanın Önemi

İstismar olaylarının en olumsuz etkileri bireylerin psikolojik gelişimlerini sekteye uğratmasıdır. İstismar edici davranışların ergenlerin benlik algılarını etkilediği ve yaşam boyunca silinemez izler bıraktığı düşünülmektedir.

Anne babaların çocuklarını iyi yetiştirme adına istemeden de olsa onları istismar ettikleri, böylelikle kişiliklerini zedeledikleri ve kendilerine olan güvenlerini azalttıkları bilinmektedir. Genelde Türk aile yapısının otoriter, ataerkil, çocuğun büyüdüğünü kabul etmeyen, aşırı kollayıcı, kontrol edici olması ve ailelerin çocuklarından pasif, uysal, başeğen tavırları beklmeleri ile ergenlik döneminin kimlik kazanım çabaları için bireyselleşme ve bağımsızlaşma istekleri bu dönemde sıkça çatışmalara neden olabilir. Bu çatışmalar aile içi iletişimi bozduğu gibi ergen üzerinde de olumsuz bir takım sonuçlar da doğurmaktadır. Bu nedenle bu çalışmamız ülkemizde duygusal istismarın ergenler üzerindeki etkilerini inceleyerek yapılmış olan diğer çalışmaları tamamlayıcı nitelikte olup yeni araştırmalara kaynak oluşturması bakımından önem taşımaktadır.

1.14. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmaya katılan öğrencilerin uygulanan ölçeklere gerçek yaşamlarını yansıtacak şekilde cevap verdikleri kabul edilmektedir.

Ailede istismarın olduğunu kabul etmek için sadece anne veya babanın istismara ilişkin davranışının olması yeterlidir.

1.15. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma 2002 - 2003 eğitim-öğretim yılında İzmir ilinde bulunan çeşitli liselerde okuyan 9. sınıf öğrencilerinin duygusal istismara maruz kalıp kalmamaları ile benlik algıları , depresyon ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesiyle sınırlıdır.

Araştırma çocuk istismarı ve ihmali konusunda duygusal istismar boyutuyla sınırlıdır.

Araştırma İzmir ili Konak ilçesine bağlı Nevvar Salih İşgören Lisesi, Karataş Lisesi, ve Kenan Evren Lisesi'nde okuyan 9. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.

Araştırmanın kapsamı araştırmacının ulaşabildiği kaynaklarla sınırlıdır.

1.16. Tanımlar

Çocuk İstismarı :Çocuğun ebeveynlerden biri, her ikisi veya bakımından sorumlu olan bir başka kişi tarafından gelişimini her yönde etkileyecek şekilde fiziksel, cinsel ve duygusal açıdan zarar görmesidir (Polat, 1997).

Duygusal İstismar : Çocuk ve ergene duygularını rencide edecek biçimde davranılması anlamına gelmektedir. Çocuk ve ergenin kendisini (bedenini ve kişiliğini) olumlu biçimde algılamasını ,değerlendirmesini ve geliştirmesini engelleyici her türlü olumsuz uyararı kullanma duygusal bakımdan istismar anlamına gelir (Kulaksızoğlu, 1998).

Benlik: Benlik bir kişinin bilinçli bir şekilde kendi varoluşu olarak adlandırabileceklerinin toplamıdır (Gander, Gardiner, 1993).

Benlik Algısı: Bireyin kendisini nasıl algıladığını, ne düşündüğünü nasıl değerlendirdiğini, kendini nasıl savunduğunu ve kendini başkalarının değerlendirmesi biçimini, yani kendisi ile ilgili algılarının örgütlenmiş biçimi olarak tanımlanmaktadır (Altıntaş, 1991; Byrne, 2000).

Ergenlik: Hangi yaşlarda başlayıp hangi yaşlarda bittiği kültürlere ve topluma göre değişmekle birlikte kızlarda 10-12 , erkeklerde 12-14 yaşlarında başlayıp 20-21 yaşına kadar devam eden çocuklukla yetişkinlik arasındaki olgunlaşma ve gelişme sürecini ifade eden dönemdir (Cüceloğlu, 1993).

Depresyon: En yalın şekilde kedere, eleme benzer bir duygulanım bozukluğudur (Işık, 1991).

Kaygı: Belirsiz bir korkunun ya da kötü bir şey olacağına ilişkin hissin sürekli baskın olduğu psikolojik haldir (Cüceloğlu, 1993).

II- YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli , araştırmanın evreni ve örnekleme, verilerin toplanması ve verilerin çözümlenmesinde kullanılan istatistiksel analiz teknikleri açıklanmıştır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma tarama modelindedir. Elde edilen veriler ışığında seçilen ölçekler öğrencilere uygulanmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İzmir İl'i, Konak İlçesi'nde yer alan liselerde okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Konak İlçe'sine bağlı 3 farklı sosyo-ekonomik düzeyi temsil ettiği düşünülen üç lisenin dokuzuncu sınıfında okuyan öğrenciler örneklem grubu olarak belirlenmiştir.

Örneklem grubu 181'i kız ve 177'si erkek olmak üzere toplam 358 öğrenciden oluşmaktadır. Ergenlerin 221'i (%61,7) 15 yaşında iken 15'i (%4,2) 14 yaşında, 97'si (%27,1) 16 yaşında, 22'si (%6,1) 17 yaşında, 2'si (%0,6) 18 yaşında ve 1'i (%0,3) de 19 yaşındadır. Örneklem grubunu oluşturan ergenlerin 4'ünün (%1,1) sosyo-ekonomik düzeyi çok iyi, 125'inin (%34,9) sosyo-ekonomik düzeyi iyi, 180'inin (%50,3) sosyo-ekonomik düzeyi orta ve 49'unun (%13,7) da sosyo-ekonomik düzeyi ortanın altındadır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın amacına uygun olarak veri toplamak için öğrencilere: Öğrenci Bilgi Formu (ÖBF), Duygusal İstismar Ölçeği (DİÖ), Sosyal Karşılaştırma Ölçeği (SKÖ) ve Kısa Semptom Envanteri (KSE) uygulanmıştır.

2.3.1. Öğrenci Bilgi Formu (ÖBF)

Ergen ve ailesi ile ilgili sosyo-demografik ,sosyo-ekonomik bilgilerin yer aldığı aynı zamanda duygusal istismar ile ilişkisinin incelendiği bağımsız değişkenleri içeren bilgi formu araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Ergenin cinsiyeti, yaşı, yaşamın en uzun süre

geçirildiği yer, kiminle birlikte yaşandığı, doğum sırası, ailedeki çocuk sayısı, anne babanın yaşı, anne babasının öğrenim düzeyi ve mesleği, ailenin ekonomik düzeyi, anne baba uyumu ve anne babanın alkol tüketimi ile ilgili bilgiler yer almaktadır (EK-1).

2.3.2. Duygusal İstismar Ölçeği (DIÖ)

Özcan Kars (1997) tarafından geliştirilmiş olan bu ölçekte duygusal istismarın her bir alt başlığı ile ilgili toplam 59 madde yer almaktadır (EK-2). Maddelerin seçiminde literatür araştırması yapılarak Köknel (1987), Makarenko (1987), Yavuzer (1988), Yörükoğlu (1988), Gordon (1989), Özdemir (1989), Bayraktar (1990) ve Yavuz'un (1991) eserlerinde yer alan bilgiler gözönünde bulundurulmuştur. Bu maddelerin seçilmesinde duygusal istismarın alt başlıklarını daha net ortaya koyabileceği düşünülen, çocuklar ve ergenler tarafından kolayca anlaşılabilir maddeler tercih edilmiştir. Bu işlemin sonunda ölçekte reddetme ile ilgili 27, şiddet ve korkuya dayalı iletişim ile ilgili 9, çocuktan kapasite üstü istek ve kendi çıkarına kullanma ile ilgili 8, aşağılama ile ilgili 6, suça yöneltme ile ilgili 5 ve izole etme ile ilgili 4 madde yer almıştır. Reddetme içinde aşırı koruma, duygusal tepki vermeme, karşılaştırma ve ayırım yapma yer aldığı için bu konuda ki maddelerin sayısı diğerlerinden fazladır (Kars, 1999).

Ölçeğin geçerlilik çalışması araştırmacı tarafından yapılmıştır. İlk uygulamadan 15 gün sonra 45 kişilik bir gruba tekrar duygusal istismar ölçeği uygulanmıştır. Ön test ve son testte; verilen yanıtlar arası farklılığı değerlendirmek için Mc Nemar, verilen yanıtlar arası uyumu değerlendirmek için Kappa analizi yapılmıştır. Mc Nemar analiz sonucuna göre $p>0.05$ düzeyinde önemli bir fark bulunmamıştır. Kappa analiz sonucuna göre ise $p<0.05$ düzeyinde ön test ve son testte verilen yanıtlar arasında uyum görülmüştür. Ön test ve son testte verilen yanıtlar Pearson Korelasyon Analiziyle değerlendirilmiş ve ön test ile son test korelasyonları anlamlı bulunmuştur. En düşük korelasyon değeri .935 iken en yüksek korelasyon değeri .997 olarak bulunmuştur.

2.3.2.1. Ölçeğin Değerlendirilmesi

Çalışma kapsamındaki öğrencilerin ölçekteki maddelere verdikleri doğru ve yanlış cevaplar için bir anahtar hazırlanarak, cevaplar istismar var veya istismar yok şekline dönüştürülmüştür. Bazı maddeler de verilen "doğru" diye cevaplama "istismar olduğunu

gösterirken , bazı maddeler de yanlış diye cevaplama istismarın varlığını göstermektedir. Cümlelerin hep olumlu ya da olumsuz ifadeler taşımasının cevaplayanları aynı cevabı vermeye şartlandırabileceğini düşünülerek maddeler bu şekilde hazırlanmıştır. Bu durum maddelerin ifade tarzlarının farklı olmasından kaynaklanmaktadır (Kars, 1999).

Öğrencilerin anne ve babası için verdiği cevaplardan hareketle ailedeki istismar durumuna ulaşılmıştır. Bir başka ifade ile sadece anne ve sadece baba veya her ikisinin istismar davranışını gösterdiği durumlarda aile istismarının olduğu kabul edilmiştir (Kars, 1999).

Aşağıda öğrencilerin duygusal istismar düzeylerini belirlemeye yönelik geliştirilen alt ölçeklere ait soru maddeleri verilmiştir:

Reddetme alt ölçeği: 1,2,3,4,5,9,10,11,12,15,16,22,23,25,26,30,31,35, 38, 39, 40, 44,47,48,49,56,57. Şiddet ve Korkuya Dayalı İletişim Alt Ölçeği: 8,14,21,36,37,42,53,55,58. Kapasite üstü İstek ve Kendi Çıkarına Kullanma Alt Ölçeği: 7,17,27,33,43,45,52,59. Aşağılama Alt Ölçeği: 13,20,24,28,34,51. Suça Yöneltilme Alt Ölçeği: 18,19,29,46,54. İzole etme Alt Ölçeği : 6,32,41,50 (Kars, 1999).

Bu çalışmada 3 farklı lisede okuyan 181 kız, 177 erkek olmak üzere toplam 358 9. sınıf öğrencisine uygulanan Duygusal İstismar Ölçeği için elde edilen Cronbach Alfa değeri .92 olarak bulunmuştur.

2.3.3. Sosyal Karşılaştırma Ölçeği (SKÖ)

Gilbert ve Trent tarafından 5 maddeyle biçimlendirilen (Allan & Gilbert, 1995) ardından Şahin ve arkadaşları tarafından da madde sayısı önce 6'ya (Şahin & Şahin, 1992c) daha sonrada 18'e (Şahin, Durak ve Şahin, 1991) çıkarılarak geliştirilen Sosyal Karşılaştırma Ölçeğinde (EK-4) , kişinin başkaları ile kıyaslandığında kendini çeşitli boyutlarda nasıl gördüğüne ilişkin algıları değerlendirilmektedir. Bu ölçekte anlaşılabilirliği sağlamak için maddeler 1-6 arası Likert tipi işaretleme ile cevaplandırılır. Ergen ve yetişkinlere uygulanan bu ölçekte zaman sınırlaması yoktur. Test sonucunda alınan yüksek puanlar olumlu benlik algısına, düşük puanlar ise olumsuz benlik algısına işaret eder (Akt: Savaşır, Şahin, 1997).

2.3.3.1. Türkiye Uyarlamasının Teknik Değerlendirmesi

Orjinal formdan çeviri yapılırken standart çeviri kurallarına uyulmuştur. Ancak Türkçe form oluşturulurken orijinal ölçekte bulunmayan yeni maddelere yer verilmiştir (Savaşır, Şahin, 1997).

Bu ölçeğin orijinali, ruhsal sorun belirtileri yüksek olan kişilerin, kendilerini başka insanlarla karşılaştırırken önemli kişilik boyutlarında olumsuz değerlendirmeler yaptıkları hipotezi ile hazırlanmıştır. Ölçeğin depresif belirtileri yüksek ve düşük olan grupları başarılı olarak ayırebildiği görülmüştür. Daha sonra madde sayısı artırılarak, ölçek son haline getirilmiştir (Savaşır, Şahin, 1997).

Ölçeğin güvenilirliği değerlendirildiğinde üç sosyo-ekonomik düzeyden 263'ü kız, 277'si erkek toplam 540 lise ve üniversite öğrencisinden elde edilen Cronbach Alfa değeri , .79 olarak bulunmuştur. Altı boyut yerine 18 boyuta çıkarılan ölçekle 501 banka çalışanı üzerinde yapılan bir araştırmada Cronbach alfa'nın .89' a çıktığı görülmüştür (Savaşır, Şahin, 1997).

Bu çalışmada ise Sosyal Karşılaştırma Ölçeği için Cronbach Alfa değeri .91 olarak bulunmuştur.

Ölçeğin geçerliliği değerlendirildiğinde Sosyal Karşılaştırma Ölçeği'nin Beck Depresyon Envanteri ile korelasyonu -.19, ($p < .000$) olarak bulunmuştur (Savaşır, Şahin, 1997).

Ölçeğin, 627 üniversite öğrencisi ile yapılan bir çalışmada Kısa Semptom Envanterinin alt ölçekleri ile korelasyonlarının 0.14 ile -0.34 arasında değiştiği görülmüştür (Savaşır, Şahin, 1997).

2.3.4. Kısa Semptom Envanteri (KSE)

KSE (Derogatis & Lazarus, 1994) 90 maddelik Semptom Belirleme listesinin (SCL-90) ayırdediciliği en yüksek 53 maddesinden oluşmuştur (EK- 5). Çeşitli psikiyatrik belirtileri güvenilir bir biçimde tarama olanağı vermektedir. KSE ergen ve yetişkinlere uygulanır ve uygulamada zaman sınırlaması yoktur. Envanterde her madde için hiç yok, biraz var, orta derecede var, epey var ve çok fazla var seçenekleri vardır ve verilen cevaplara 0-4 arasında değişen puanlar verilir ve puan aralığı 0-212 dir. Ölçekten alınan toplam puanların yüksekliği , bireyin semptomlarının sıklığını gösterir. KSE , aynen SCL-90-R'de olduğu gibi 9 alt ölçek , ek maddeler ve 3 global indeksten oluşur (Akt: Savaşır, Şahin, 1997).

Alt ölçekler ve global indekslerin içeriği aşağıda verilmektedir: Somatizasyon (S): 2,7,23,29,30,33 ve 37. maddeler, Obsesif - kompulsif bozukluk (OKB): 5,15,26,27,32 ve 36. maddeler, Kişilerarası duyarlılık (KD): 20,21,22 ve 42. maddeler, Depresyon(D): 9,16,17,18,35 ve 50. maddeler, Anksiyete Bozukluğu (AB): 1,12,19,38,45 ve 49. maddeler, Hostilite (H): 6,13,40,41 ve 46. maddeleri, Fobik Anksiyete (FA): 8,28,31,43 ve 47. maddeler, Paranoid düşünceler (PD): 4,10,24,48 ve 51. maddeler, Psikotizizm (P): 3,14,34,44,ve 53. maddeler, Ek Maddeler (EM) :11,25,39 ve 52. maddelerdir (Savaşır, Şahin, 1997).

Rahatsızlık ciddiyeti indeksi: Alt ölçeklerin toplamının 53' bölünmesi yoluyla elde edilir $(S+OKB+KD+D+ AB+H+FA+PD+P+EM) / 53$.

Belirti toplamı indeksi: 0 olarak işaretlenen maddeler dışındaki tüm maddelerin (pozitif olan tüm değerlerin) 1 olarak kabul edilmesi sonucu elde edilen toplam puandır (Savaşır, Şahin, 1997).

Semptom rahatsızlık indeksi: Alt ölçeklerin toplamının belirti toplamına bölünmesi ile elde edilir. $(S+OKB+KD+D+ AB+H+FA+PD+P+EM) / \text{Belirti toplamı}$ (Savaşır, Şahin, 1997).

2.3.4.1. Ölçeğin Türkiye Uyarlaması

Ölçeğin orijinal formu her iki dili de çok iyi bilen üç akademisyen tarafından ayrı ayrı çevrilmiş daha sonra ise bir uzman tarafından ters çevirme işlemi yapılmıştır. Sonuçta orijinal maddeleri en iyi temsil ettiği düşünülen ifadeler seçilerek Türkçe Form oluşturulmuştur (Savaşır, Şahin, 1997).

Üç ayrı çalışmada ölçeğin toplam puanından elde edilen Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları 0.96 ve 0.95 , alt ölçekler için elde edilen katsayılar ise 0.55 ile 0.86 arasında değişmektedir (Savaşır, Şahin, 1997).

Bu çalışmada Kısa Semptom Envanterinden elde edilen Cronbach Alfa değeri .95 olarak bulunmuştur.

Yapılan üç ayrı çalışma sonucunda Envanterin alt ölçeklerinin ve üç global indeks puanlarının Sosyal Karşılaştırma Ölçeği ile -0.14 ve -0.34 arasında değişen korelasyonlar gösterdiği belirlenmiştir (Savaşır, Şahin, 1997).

2.4. Verilerin Toplanması

İzmir İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler (EK-6) alındıktan sonra ilgili okulların rehber öğretmenleriyle görüşülüp , belirlenen tarihlerde rehberlik saatlerinde uygulama yapılmıştır. Ölçeklerin doldurulması sırasında araştırmacı öğrencilerle birlikte sınıfta bulunmuş ve yanlış anlaşılmadan doğacak hataları en aza indirmeye çalışmıştır.

2.5. Verilerin Çözümlemesi

Deneklerin ölçme araçlarına verdikleri cevaplardan elde edilen veriler araştırmanın amaçlarına uygun olarak değişkenler arasında birlikte değişimin olup olmadığını varsa ne yönde olduğunu belirlemek için Spearman Sıra Farkları Korelasyon Tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Aynı zamanda araştırmada belirlenen bağımsız değişkenlerle (ergenin yaşı, cinsiyeti, kiminle yaşadığı, kaç kardeş ve kaçınıcı çocuk olduğu, yaşamını en çok geçirdiği yer, anne babanın öğrenim düzeyi, babanın sağ ya da ölü olması, anne babanın çalışma durumu ve mesleği, anne babanın yaşı, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, anne baba arasındaki geçim durumu, anne babanın alkol kullanma sıklığı) bağımlı değişkenler açısından fark olup olmadığı t-testi ve F-testi ile sınanmıştır.

III- BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde ergenlere uygulanan Öğrenci Bilgi Formu, Duygusal İstismar Ölçeği (DİÖ), Sosyal Karşılaştırma Ölçeği (SKÖ) ve Kısa Semptom Envanteri (KSE)'nden elde edilen veriler araştırmanın amaçları doğrultusunda analiz edilmiş ve sonuçlar; 1- Örneklem grubunu tanıttıcı bulgular, 2- Örneklem grubunun algıladığı duygusal istismarın genel grup içerisindeki yüzdesel dağılımı, 3- Duygusal İstismar Ölçeği ile Benlik Algısı ve Kısa Semptom Envanterinin Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon Katsayıları, 4- Örneklem grubunun veri toplama araçlarından aldıkları puanların ortalamaları (\bar{X}), standart sapmaları (sd), F değerlerine ve t değerlerine ilişkin bulgular, 5- Depresyonu Yordayan Değişkenler olmak üzere 5 bölümde sunulmuştur.

3.1. Örneklem Grubunu Tanıttıcı Bulgular

Bu bölümde örneklem grubuna ilişkin sosyo-demografik verilere yer verilmiştir.

3.1.1. Yaş

Aşağıda Tablo 1'de ergenlerin yaş dağılımına ilişkin veriler sunulmuştur.

Tablo 1

Örneklem grubunun yaş dağılımı

Yaş	n	%
15	236	65.9
16	97	27.1
17	25	7.0
Toplam	358	100.0

Tablo 1'de de görüldüğü gibi bu araştırma örnekleminin (N=358), 236'sı (%65.9) 15 yaşında, 97'si (%27.1) 16 yaşında ve 25'i (%7.0) 17 yaşındadır.

3.1.2. Cinsiyet

Aşağıda Tablo 2'de cinsiyet dağılımına ilişkin veriler sunulmuştur.

Tablo 2

Örneklem grubunun cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	n	%
K	181	50.6
E	177	49.4
Toplam	358	100.0

Tablo 2'de de görüldüğü gibi bu araştırma örnekleminin (N=358), 181'ini (%50.6) kızlar ve 177'sini (%49.4) erkekler oluşturmaktadır.

3.1.3. Yaşanılan Yer

Aşağıda Tablo 3'de araştırmaya katılan ergenlerin kiminle yaşadıklarına ilişkin veriler sunulmuştur.

Tablo 3

Örneklem grubunun kiminle yaşadıklarına ilişkin dağılım

Kiminle yaşıyor	n	%
Ailesiyle	338	94.4
Akrabalarıyla	15	4.2
Diğer	5	1.4
Toplam	358	100.0

Tablo 3'de de görüldüğü gibi bu araştırma örnekleminde ergenlerin 338'i (%94.4) ailesiyle birlikte, 15'i (%4.2) akrabalarıyla birlikte ve 5'i (%1.4) öğrenci yurtlarında yaşamaktadır.

3.1.4. Ailedeki Çocuk Sayısı

Aşağıda Tablo 4'de araştırmaya katılan ergenlerin kaç kardeş olduklarına ilişkin veriler sunulmuştur.

Tablo 4

Örneklem grubunun kendileri dahil kaç kardeş olduklarına ilişkin dağılım

Kardeş sayısı	n	%
1	51	14.2

Tablo 4'ün devamı

Kardeş sayısı	n	%
2	162	45.3
3	74	20.7
4	33	9.2
5	14	3.9
6	13	3.6
7	4	1.1
8	6	1.7
9	1	.3
Toplam	358	100.0

Tablo 4'de de görüldüğü gibi bu araştırma örneklemindeki ergenlerden 51'i (%14.2) tek çocuk, 162'si (%45.3) iki kardeş, 74'ü (%20.7) 3 kardeş, 33'ü (%9.2) 4 kardeş, 14'ü (%3.9) 5 kardeş, 13 kişi (%3.6), 7 kardeş 4 kişi (%1.1), 8 kardeş 6 kişi (%1.7) ve 9 kardeş 1 kişi (%0.3) şeklindedir.

3.1.5. Doğum Sırası

Aşağıda Tablo 5'de araştırmaya katılan ergenlerin doğum sırasına ilişkin veriler sunulmuştur.

Tablo 5

Örneklem grubunun doğum sırasına göre dağılımı

Doğum Sırası	n	%
1	168	46.9
2	98	27.4
3	48	13.4
4	18	5.0
5	10	2.8
6	8	2.2
7	3	.8
8	3	.8
9	2	.6

Tablo 5'in devamı

Doğum Sırası	n	%
Toplam	358	100.0

Tablo 5'te de görüldüğü gibi örneklem grubunu oluşturan ergenlerin doğum sırası; 168 kişi (%46.9) ilk çocuk olduğunu , 98 kişi (%27.4) ikinci çocuk, 48 kişi (%13.4) üçüncü çocuk, 18 kişi (%5) dördüncü çocuk, 11 kişi (%3.1) beşinci çocuk, 8 kişi (%2.2) altıncı çocuk, 3 kişi (%0.8) yedinci çocuk yine 3 kişi (%0.8) sekinci çocuk ve 1 kişide (%0.6) dokuzuncu çocuk şeklindedir.

3.1.6. Evde Yaşayan Kişi Sayısı

Aşağıda Tablo 6'da araştırmaya katılan ergenlerin evde kaç kişi yaşadığına ilişkin veriler sunulmuştur.

Tablo 6

Örneklem grubunun evde yaşayan kişi sayısına göre dağılımı

Evde yaşayan kişi sayısı	n	%
1	4	1.1
2	11	3.1
3	48	13.4
4	155	43.3
5	76	2.2
6	34	9.5
7	15	4.2
8	8	2.2
9	7	2.0
Toplam	358	100.0

Tablo 6'da da görüldüğü gibi 4 kişi (%1.1) evde tek başına kaldığını, 11 kişi (%3.1) evde iki kişi kaldıklarını, 48 kişi (%13.4) evde üç kişi kaldıklarını, 155 kişi (%43.3) evde dört kişi kaldıklarını, 76 kişi (%21.2) evde beş kişi kaldıklarını, 34 kişi (%9.5) evde altı kişi kaldıklarını, 15 kişi (%4.2) evde 7 kişi kaldıklarını, 8 kişi (%2.2) evde sekiz kişi kaldıklarını ve 7 kişi (%2.0) de evde 9 kişi kaldıklarını belirtmiştir

3.1.7. Yaşamın En Uzun Süre Geçirildiği Yer

Aşağıda Tablo 7'de araştırmaya katılan ergenlerin yaşamlarını en çok nerede geçirdiklerine ilişkin veriler sunulmuştur.

Tablo 7

Örneklem grubunun yaşamını en çok geçirdiği yere göre dağılımı

Yaşamın En Uzun Süre Geçirildiği Yer	n	%
Köy	16	4.5
Kasaba	8	2.2
Şehir	334	93.4
Toplam	358	100.0

Tablo 7'de de görüldüğü gibi 16 kişi (%4.5) yaşamlarının çoğunu köyde, 8 kişi (%2.2) yaşamlarının çoğunu kasabada ve 334 kişide (% 93.4) yaşamlarının çoğunu şehirde geçirdiklerini belirtmiştir.

3.1.8. Anne Babanın Öğrenim Düzeyi

Aşağıda Tablo 8'de araştırmaya katılan ergenlerin anne ve babalarının öğrenim düzeyine ilişkin veriler sunulmuştur.

Tablo 8

Örneklem grubunun anne ve babasının öğrenim düzeylerine göre dağılımları

Öğrenim Düzeyi	Anne		Baba	
	n	%	n	%
Okur yazar değil	48	13.4	22	6.1
Okur yazar	20	5.6	25	7.0
İlkokul mezunu	147	41.1	117	32.7
Ortaokul mezunu	64	17.9	78	21.8
Lise mezunu	57	15.9	72	20.1
Üniversite/Y.okul mezunu	20	5.6	42	11.7
Lisansüstü Öğrenimli	2	.6	2	.6
Toplam	358	100.0	358	100.0

Tablo 8'de de görüldüğü gibi örneklem grubundaki ergenlerin ebeveynlerinden ; 48 anne (%13,4) ve 21 baba (%6.1) okuma-yazma bilmezken, 20 anne (%5.6) ve 25 baba (%7)

sadece okur-yazar, 145 anne (%40.,5) ve 111 baba (%31) ilkokul mezunu, 64 anne (%17.9) ve 78 baba (%21.8) ortaokul veya dengi okul mezunu, 57 anne (%15.9) ve 72 baba (%20.1) lise veya dengi okul mezunu, 20 anne (%5.6) ve 42 baba (%11.7) yüksek okul veya üniversite mezunu 2 anne (%0.6) ve 2 babanında (%0.6) lisanüstü veya doktora eğitimi aldıkları belirlenmiştir

3.1.9. Ebeveynlerin Yaşam Durumu

Aşağıda Tablo 9'da araştırmaya katılan ergenlerin anne babalarının sağ ya da ölü olduklarına ilişkin veriler sunulmuştur.

Tablo 9

Örneklem grubunun anne ve babalarının yaşam durumlarına göre dağılımı

Yaşam Durumu	Anne		Baba	
	n	%	n	%
Sağ	357	99.7	334	93.3
Ölü	1	.3	24	6.7
Toplam	358	100.0	358	100.0

Tablo 9'da da görüldüğü gibi 357 kişinin (%99.7) annesi, 334 kişinin (%93.3) babası sağken, 1 kişinin (%0.3) annesi ve 25 kişinin de (%6.7) babası vefat etmiştir.

3.1.10. Ebeveynlerin Öz ya da Üvey Olması

Aşağıda Tablo 10'da araştırmaya katılan ergenlerin anne babalarının öz ya da üvey olmalarına ilişkin veriler sunulmuştur.

Tablo 10

Örneklem grubunun anne ve babalarının öz ya da üvey olmalarına göre dağılımları

Ebeveyn	Anne		Baba	
	n	%	n	%
Öz	357	99.7	328	98.2
Üvey	1	.3	6	1.8
Toplam	358	100.0	334	100.0

Tablo 10'da da görüldüğü gibi 357 kişinin (%99.7) annesi ve 328 kişinin (%98.2) babası öz iken, 1 kişinin (%0.3) annesi ve 6 kişinin de (%1.8) babası üveydir.

3.1.11. Ebeveynlerin Birlikteliği

Aşağıda Tablo 11'de ebeveynlerin birlikteliğine ilişkin veriler sunulmuştur.

Tablo 11

Örneklem grubunun anne ve babasının beraberliklerine ilişkin dağılımları

Berberlik Durumu	n	%
Birarada	316	94.6
Ayrı	11	3.3
Başkasıyla Evli	7	2.1
Toplam	334	100.0

Tablo 11'de de görüldüğü gibi 316 kişinin (%94.6) anne ve babası birlikte yaşarken, 11 kişinin (%3.3) anne ve babası ayrı, 7 kişinin de (%2.1) anne veya babası başka kişilerle evlenmiştir.

3.1.12. Ebeveynlerin Çalışma Durumu

Aşağıda Tablo 12'de ebeveynlerin çalışma durumlarına ilişkin veriler sunulmuştur.

Tablo 12

Örneklem grubunun anne ve babasının çalışma durumuna ilişkin dağılımlar

Çalışma Durumu	Anne		Baba	
	n	%	n	%
Çalışıyor	84	23.5	291	87.1
Çalışmıyor	274	76.5	43	12.9
Toplam	358	100.0	334	100.0

Tablo 12'de de görüldüğü gibi 84 kişinin (%23.5) annesi ve 291 kişinin (%82.1) babası çalışırken, 274 kişinin (%76.5) annesi ve 43 kişinin (%12.9) babası çalışmamaktadır.

3.1.13. Annelerin Meslek Gruplarına Göre Dağılımı

Aşağıda Tablo 13'de araştırmaya katılan ergenlerin annelerinin mesleklerine ilişkin bilgiler sunulmuştur.

Tablo 13

Örneklem grubunun annelerin meslek gruplarına göre dağılımı

Meslek grupları	n	%
Ev hanımı	274	76.6
İşçi	52	14.6
Memur	25	6.9
Serbest	7	1.9
Toplam	358	100.0

Tablo 13'de de görüldüğü gibi 274 kişinin (%76.6) annesi ev hanımı iken, 52 kişinin (%14.6) annesi işçi, 25 kişinin (%6.9) annesi memur ve 7 kişinin (%1.9) annesi serbest meslek sahibidir.

3.1.14. Babaların Meslek Gruplarına Göre Dağılımı

Aşağıda Tablo 14'de araştırmaya katılan ergenlerin babalarının mesleklerine ilişkin bilgiler sunulmuştur.

Tablo14

Örneklem grubunun babalarının meslek gruplarına göre dağılımı

Meslek Grupları	n	%
Serbest	126	35.2
İşçi	111	31.0
Memur	78	21.8
Emekli	30	8.4
İşsiz	13	3.6
Toplam	358	100.0

Tablo 14'de de görüldüğü gibi 126 kişinin (%35.2) babası serbest meslek sahibi iken, 111 kişinin (%31.0) babası işçi, 78 kişinin (%21.8) babası memur, 30 kişinin (%8.4) babası emekli, 13 kişinin (%3.6) babası işsizdir.

3.1.15. Ebeveynlerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Aşağıda Tablo 15'de araştırmaya katılan ergenlerin anne babalarının yaşlarına ilişkin veriler sunulmuştur.

Tablo 15

Örneklem grubunda anne ve babaların yaş dağılımları

Yaş Grupları	Anne		Baba	
	n	%	n	%
30-39 yaş arası	193	53.9	60	18.0
40-49 yaş arası	148	41.4	223	67.0
50-59 yaş arası	16	4.4	38	11.4
60-69 yaş arası	1	0.3	10	3.0
70 yaş ve üstü	-	-	2	0.6
Toplam	358	100.0	353	100.0

Tablo 15'te de görüldüğü gibi 193 kişinin (%53.9) annesi ve 60 kişinin (%18.0) babası 30-39 yaşları arasında iken, 148 kişinin (%41.4) annesi ve 223 kişinin (%67.0) babası 40-49 yaşları arasında, 16 kişinin (%4,4) annesi ve 38 kişinin (%11.4) babası 50-59 yaşları arasında , 1 kişinin (%0.3) annesi ve 10 kişinin (%3.0) babası 60-69 yaşları arasında ve son olarak da 2 kişinin (%0.6) babası da 70 yaş ve üstündedir.

3.1.16. Ailelerin Gelir Düzeyi

Aşağıda Tablo 16'da araştırmaya katılan ergenlerin ailelerinin gelir düzeylerine ilişkin veriler sunulmuştur.

Tablo 16

Örneklem grubunun ailelerinin gelir düzeyine göre dağılımları

Gelir Düzeyi	n	%
Çok iyi	4	1.1
İyi	125	34.9
Orta	180	50.3
Ortanın Altı	49	13.7
Toplam	358	100.0

Tablo 16'da da görüldüğü gibi 4 kişinin (%1.1) ailesinin gelir düzeyi "çok iyi" iken, 125 kişinin (%34.9) ailesinin gelir düzeyi "iyi", 180 kişinin (%50.3) ailesinin gelir düzeyi "orta" ve 49 kişinin de (%13.7) ailesinin gelir düzeyi "ortanın altı" ndadır.

3.1.17. Ebeveynlerin Anlaşma Düzeyi

Aşağıda Tablo 17'de ergenlerin anne babaları arasındaki anlaşma düzeylerine ilişkin veriler sunulmuştur.

Tablo 17

Örneklem grubunun anne baba arasındaki anlaşma düzeylerine göre dağılımı

Anlaşma düzeyi	n	%
Çok iyi anlaşırlar	139	41.5
Anlaşırlar	140	41.8
Pek anlaşamazlar	43	12.0
Hiç anlaşamazlar	13	3.6
Toplam	335	93.6

Tablo 17'de de görüldüğü gibi 139 kişinin (%41.5) ebeveyni "çok iyi anlaşırken", 140 kişinin (%41.8) ebeveyni "anlaşmakta", 43 kişinin (%12.0) ebeveyni "pek anlaşmamakta" ve 13 kişinin (%3.6) ebeveyni de "hiç anlaşmamaktadır".

3.1.18. Anne Baba Arasındaki Kavga Sıklığı

Aşağıda Tablo 18'de araştırmaya katılan ergenlerin anne babaları arasındaki kavga sıklığına ilişkin veriler sunulmuştur.

Tablo 18

Örneklem grubunun anne baba arasındaki kavga sıklığına göre dağılımı

Kavga sıklığı	n	%
Sık sık	8	2.3
Ara sıra	95	28.4
Pek kavga etmezler	140	41.8
Hiç kavga etmezler	92	27.5
Toplam	335	100.0

Tablo 18'de de görüldüğü gibi 8 kişinin (%2.3) anne ve babası "sık sık" kavga ederken, 95 kişinin (%28.4) anne ve babası "ara sıra" kavga etmekte, 140 kişinin (%41.8) anne babası "nadiren" kavga etmekte ve 92 kişinin de (%27.5) anne babası "hiç" kavga etmemektedir.

3.1.19. Anne Baba Arasında Fiziksel Şiddet Sıklığı

Aşağıda Tablo 19'da araştırmaya katılan ergenlerin anne babaları arasında yaşanan fiziksel şiddet sıklığı ile ilgili verilere yer verilmiştir.

Tablo 19

Örneklem grubunda anne baba arasında fiziksel şiddet sıklığına ilişkin dağılım

Fiziksel Şiddet	n	%
Çok yoğun	6	1.8
Var	20	5.9
Pek yok	56	16.8
Hiç yok	253	75.5
Toplam	335	100.0

Tablo 19'da da görüldüğü gibi 6 kişinin (%1.8) anne babası arasında "çok yoğun" fiziksel şiddet yaşanırken, 20 kişinin (%5.9) anne babası arasında fiziksel şiddet "var", 56 kişinin (%16.8) anne babası arasında fiziksel şiddet "pek olmamakta" ve 253 kişinin (%75.5) anne babası arasında fiziksel şiddet "hiç" uygulanmamaktadır.

3.1.20. Anne Babanın İçki İçme Sıklığı

Aşağıda Tablo 20'de araştırmaya katılan ergenlerin anne babalarının içki kullanma sıklığına ilişkin veriler sunulmuştur.

Tablo 20

Örneklem grubundaki ergenlerin anne babalarının içki kullanma sıklığına ilişkin dağılım

İçki Kullanma Sıklığı	Anne		Baba	
	n	%	n	%
Hiç içmez	312	87.1	168	50.1
Ayda bir	40	11.2	97	28.9
Haftada bir	5	1.4	27	8.1

Tablo 20'nin devamı

İçki Kullanma Sıklığı	Anne		Baba	
	n	%	n	%
Bir kaç günde bir	1	.3	27	8.1
Her gece/gün	-	-	16	4.8
Toplam	358	100.0	335	100.0

Tablo 20'de de görüldüğü gibi 312 kişinin (%87.1) annesi ve 168 kişinin (%50.1) babası hiç içki içmezken, 40 kişinin (%11.2) annesi ve 97 kişinin (%28.9) babası ayda bir içki içmekte, 5 kişinin (%1.4) annesi ve 27 kişinin (%8.1) babası haftada bir içki içmekte, 1 kişinin (%0.3) annesi ve 27 kişinin (%8.1) babası bir kaç günde bir içki içmekte ve de 16 kişinin (%4.8) babası her gece/gün içki içmektedir.

3.2. Örneklem Grubunun Algıladığı Duygusal İstismarın Genel Grup İçerisindeki Yüzdesele Dağılımı

Bu bölümde araştırmaya katılan ergenlerin duygusal istismar ölçeğine anne ve babalarıyla ilgili olarak verdikleri cevaplar ile bu cevapların genel grup içindeki yüzdelerine yer verilecektir.

3.2.1. Örneklem Grubundaki Ergenlerin Aileleri Tarafından Duygusal İstismarına İlişkin Bulgular

Duygusal İstismar Ölçeğinde, ergenler sadece anne veya sadece baba ya da hem anne hem de baba seçeneğini "doğru" olarak işaretlemişse aile içi istismarın olduğu kabul edilmiştir.

Aşağıda Tablo 21'de testin geneline ilişkin "aile içi istismar var" ve "aile içi istismar yok" cevaplarına ilişkin yüzdeler yer verilmiştir.

Tablo 21

"Aile içi istismar var" ve "aile içi istismar yok" yanıtları için yüzdesele dağılımlar

Duygusal İstismar Ölçeği	Doğru		Yanlış	
	n	%	n	%
1 İyi şeyler yaptığımda dahi beni övmez.	93	26.0	265	74.0
2 Arkadaşlarımla sokakta oynamama izin vermez.	117	32.7	241	63.7

Tablo 21'in devamı		doğru n	%	yanlış n	%
3	Benimle genellikle sevecen ve yumuşak bir ses tonuyla konuşmaz.	123	34.4	235	65.6
4	Başarılarımı pek önemsemem.Önemli başarılarımda ise " tabiki başaracaksın, biz senin neyini eksik ediyoruz" der ve memnun olmaz.	103	28.8	255	71.2
5	Aile içi konuşmalara katılmamı istemez ve beni engeller.	86	24.0	272	76.0
6	Eve arkadaşlarımı getirmemden hoşlanmaz ve bu tür girişimlerimi desteklemez.	101	28.2	257	71.8
7	İlgim ve yeteneği olmayan alanlarda (müzik , spor vb) başarılı olmam için beni zorlar.	93	26.0	265	74.0
8	Beni dövdüğünde burnum veya başka bir yerim kanayabilir , kolum ve bacağımla incinebilir hatta hastaneye gitmek gerekebilir.	22	6.1	336	93.9
9	Onunla hiçbir şey hakkında konuşamam.	133	37.2	225	62.8
10	Benim isteklerime kardeşimin/ağabeyimin /ablamın veya başka çocukların istekleri kadar önem vermez.	64	17.9	294	82.1
11	İhtiyacım olan şeyleri almayı unuttur.	91	25.4	267	74.6
12	Açık davranmam ve duygularımı açıkça ifade etmem için beni desteklemez.	129	36.0	229	64.0
13	Bana kızdığında "seni geri zekalı" , "aptal" veya "tembel " gibi kötü sözler söyler.	92	25.7	266	74.3
14	Vücudumun neresine vurduğuna dikkat etmeden beni döver.	35	9.8	323	90.2
15	Beni sevmediğini düşünüyorum.	80	22.3	278	77.7
16	Büyüdüğümü kabul etmez.	173	48.3	185	51.7
17	"Bana gelecekte sen bakacaksın" der.	165	46.1	193	53.9
18	Onun dikkatini çekmek için saldırgan davranışlar göstermem gerekir.	36	10.1	322	89.9
19	Bana neyin "iyi "neyin "kötü "olduğunu öğretmez.	28	7.8	330	92.2
20	Beni sık azarlar ve bana bağırır.	90	25.1	268	74.9
21	Söz dinlemediğim zaman beni yalnız bırakmakla tehdit eder.	43	12.0	315	88.0
22	Hafta sonunda dahi sık sık akrabalarımıza yollar.	27	7.5	331	92.5
23	Çeşitli konularda ne düşündüğümü sormaz ve fikirlerime saygı göstermez.	103	28.8	255	71.2
24	Arkadaşlarımın veya başkalarının yanında beni utandırır.	75	20.9	283	79.1
25	Okul dışındaki çalışmalarım (folklor, spor, koleksiyon vb) gösterdiğim başarılarıma önem vermez.	107	29.9	251	70.1
26	Benim çevresinde olmamı istemez ve bana kızar.	45	12.6	313	87.4

Tablo 21'in devamı

		doğru		yanlış	
		n	%	n	%
27	Bazı derslerim o kadar da iyi değil ama o benden okul birincisi olmamı ve devamlı çalışmam gerektiğini söyler.	245	68.4	113	31.6
28	Başarılarımı küçümser.	67	18.7	291	81.3
29	Toplum kurallarına uymayan davranışlarıma tepkisiz kalır ve beni cezalandırmaz.	110	30.7	248	69.3
30	Beni umursamadığını düşünüyorum.	78	21.8	280	78.2
31	Bütün ödevlerimi birlikte yaparız.	47	13.1	311	86.9
32	Arkadaşlarımla birlikte olmamı , eğlenmemi engeller.	107	29.9	251	70.1
33	Sevdiğim/istediğim şeyleri almak veya istediği bir şeyi yaptırmak için "Şunu yaparsan istediğini alacağım" der.	186	52.0	172	48.0
34	Bana çirkin ve kötü adlar takar.	45	12.6	313	87.4
35	Yapamayacağımı düşündüğü için , evde hiçbir sorumluluk vermez.	75	20.9	283	79.1
36	Beni dövdüğünde vücudumda yara izi kalır.	21	5.9	337	94.1
37	Sırlarımı başkasına söylemekle tehdit eder.	29	8.1	329	91.9
38	Beni kucaklayıp öpmez.	114	31.8	244	68.2
39	Benimle beraber olmaktan hoşlanmadığını söyler.	119	33.2	239	66.8
40	Beni diğer çocuklardan daha başarılı olmaya zorlar.	210	58.7	148	41.3
41	Yaramazlık yaptığımda , ceza olarak beni odaya, tuvalete veya bodruma kapatır.	16	4.5	342	95.5
42	Beni dövmek, öldürmek ve terketmekle tehdit eder.	28	7.8	330	92.2
43	Aileme yardım için beni okul dışında ve tatil günlerinde çalışmaya zorlar.	42	11.7	316	88.3
44	Sevgi gösterilerinde bulunduğumda beni tersler veya reddeder.	47	13.1	311	86.9
45	Çabuk büyüyüp , kendi başımın çaresine bakmam gerektiğini söyler durur.	72	20.1	286	79.9
46	Şiddet filmleri seyretmeme izin verir.	184	51.4	174	48.6
47	Ne yaparsam yapayım onu memnun edemem.	84	23.5	274	76.5
48	Kardeşimi/ablamı/ ağabeyimi veya başka çocukları benden daha çok sever.	63	17.6	295	82.4
49	Beni sevdiğini hiç söylemez.	92	25.7	266	74.3
50	Okul faaliyet ve gezilerine katılmamı engeller.	93	26.0	265	74.0
51	Her yanlış hareketimde sen adam olmayacaksın, nedir senden çektğim diyerek beni eleştirir.	119	33.2	239	66.8
52	Kendi yapabileceği en kolay işi bile benim yapmamı bekler.	123	34.4	235	65.6

Tablo 21'in devamı

		doğru		yanlış	
		n	%	n	%
53	Beni sopayla veya bir başka şeyle döver.	25	7.0	333	93.0
54	Çevreme ve arkadaşlarıma karşı saldırgan tavırlarımı ödüllendirir.	21	5.9	337	94.1
55	Tüm uyarılara rağmen aynı hatayı yaptığım zaman son çare olarak beni döver.	77	21.5	281	78.5
56	Ben yokmuşum gibi davranır ve beni dikkate almaz.	66	18.4	292	81.6
57	Yemek ve giyecek ihtiyacım dışındaki ihtiyaçlarımı karşılamaz.	46	12.8	312	87.2
58	Beni sık sık döver.	18	5.0	340	95.0
59	(Anne- baba) kavgalarında beni taraf tutmaya zorlar.	38	10.6	320	89.4

Tablo 21'de de görüldüğü gibi ergenler aileleriyle ilgili olarak " İyi şeyler yaptığımda dahi beni övmez" maddesi için 93 (%26.0) ergen doğru, 285 (%74.0) ergen yanlış; " Arkadaşlarımla sokakta oynamama izin vermez" maddesi için 117 (%32.7) ergen doğru, 241 (%67.3) ergen yanlış; "Benimle genellikle sevecen ve yumuşak bir ses tonuyla konuşmaz" maddesi için 123 (%34.4) ergen doğru, 235 (%65.6) ergen yanlış; "Başarılarımı pek önemsemem.Önemli başarılarımda ise " tabiki başaracaksın, biz senin neyini eksik ediyoruz" der ve memnun olmaz" maddesi için 103 (%28.8) ergen doğru, 255 (%71.2) ergen yanlış; "Aile içi konuşmalara katılmamı istemez ve beni engeller" maddesi için 86 (%24.0) ergen doğru, 272 (%76.0) ergen yanlış; "Eve arkadaşlarımı getirmemden hoşlanmaz ve bu tür girişimlerimi desteklemez" maddesi için 101 (%28.2) ergen doğru, 257 (%71.8) ergen yanlış; "İlgim ve yeteneği olmayan alanlarda (müzik , spor vb) başarılı olmam için beni zorlar" maddesi için 93 (%26.0) ergen doğru, 265 (%74.0) ergen yanlış; "Beni dövdüğünde burnum veya başka bir yerim kanayabilir , kolum ve bacağımla incinebilir hatta hastaneye gitmek gerekebilir" maddesi için 22 (% 6.1) ergen doğru, 336 (%93.9) ergen yanlış; "Onunla hiçbir şey hakkında konuşmam" maddesi için 225 (%62.8) ergen doğru, 133 (%37.2) ergen yanlış; "Benim isteklerime kardeşimin/ağabeyimin /ablammın veya başka çocukların istekleri kadar önem vermez" maddesi için 64 (%17.9) ergen doğru, 294 (%82.1) ergen yanlış; "İhtiyacım olan şeyleri almayı unutur" maddesi için 91 (%25.4) ergen doğru, 267 (%74.6) ergen yanlış; "Açık davranmam ve duygularımı açıkça ifade etmem için beni desteklemez" maddesi için 129 (%36.0) ergen doğru, 229 (%64.0) ergen yanlış; "Bana kızdığında "seni geri zekalı" , "aptal" veya "tembel " gibi kötü sözler söyler" maddesi için 92 (%25.7) ergen doğru, 266 (%74.3) ergen yanlış; " Vücudumun neresine vurduğuna dikkat etmeden beni döver" maddesi için 35

(%9.8) ergen doğru, 323 (%90.2) ergen yanlış; " Beni sevmediğini düşünüyorum" maddesi için 80 (%22.3) ergen doğru, 278 (%77.7) ergen yanlış; "Büyüdüğümü kabul etmez" maddesi için 173 (%48.3) ergen doğru, 185 (%51.7) ergen yanlış; "Bana gelecekte sen bakacaksın der" maddesi için 165 (%46.1) ergen doğru, 193 (%53.9) ergen yanlış; " Onun dikkatini çekmek için saldırgan davranışlar göstermem gerekir" maddesi için 36 (%10.1) ergen doğru, 322 (%89.9) ergen yanlış; "Bana neyin "iyi "neyin "kötü "olduğunu öğretmez" maddesi için 28 (%7.8) ergen doğru, 330 (%92.2) ergen yanlış; "Beni sık azarlar ve bana bağırır" maddesi için 90 (%25.1) ergen doğru, 268 (%74.9) ergen yanlış; "Söz dinlemediğim zaman beni yalnız bırakmakla tehdit eder" maddesi için 43 (%12.0) ergen doğru, 315 (%88.0) ergen yanlış; "Hafta sonunda dahi sık sık akrabalarımıza yollar" maddesi için 27 (%7.5) ergen doğru, 331 (%92.5) ergen yanlış; "Çeşitli konularda ne düşündüğümü sormaz ve fikirlerime saygı göstermez" maddesi için 103 (%28.8) ergen doğru, 255 (%71.2) ergen yanlış; "Arkadaşlarımın veya başkalarının yanında beni utandırır" maddesi için 75 (%20.9) ergen doğru, 283 (%79.1) ergen yanlış; "Okul dışındaki çalışmalarında (folklor, spor, koleksiyon vb) gösterdiğim başarılarıma önem vermez" maddesi için 107 (%29.9) ergen doğru, 251 (%70.1) ergen yanlış; "Benim çevresinde olmamı istemez ve bana kızar" maddesi için 45 (%12.6) ergen doğru, 313 (%87.4) ergen yanlış; "Bazı derslerim o kadar da iyi değil ama o benden okul birincisi olmamı ve devamlı çalışmam gerektiğini söyler." maddesi için 245 (%68.4) ergen doğru, 113 (%31.6) ergen yanlış; "Başarılarımı küçümser" maddesi için 67 (%18.7) ergen doğru, 291 (%81.3) ergen yanlış; "Toplum kurallarına uymayan davranışlarıma tepkisiz kalır ve beni cezalandırmaz" maddesi için 110 (%30.7) ergen doğru, 248 (%69.3) ergen yanlış; "Beni umursamadığını düşünüyorum" maddesi için 78 (%21.8) ergen doğru, 280 (%78.2) ergen yanlış; "Bütün ödevlerimi birlikte yaparız" maddesi için 47 (%13.1) ergen doğru, 311 (%86.9) ergen yanlış; "Arkadaşlarımla birlikte olmamı , eğlenmemi engeller" maddesi için 107 (%29.9) ergen doğru, 251 (%70.1) ergen yanlış; "Sevdiğim/istediğim şeyleri almak veya istediği bir şeyi yaptırmak için "Şunu yaparsan istediğini alacağım" der" maddesi için 186 (%52.0) ergen doğru, 172 (%48.0) ergen yanlış; "Bana çirkin ve kötü adlar takar" maddesi için 45 (%12.6) ergen doğru, 313 (%87.4) ergen yanlış; "Yapamayacağımı düşündüğü için , evde hiçbir sorumluluk vermez" maddesi için 75 (%20.9) ergen doğru, 283 (%79.1) ergen yanlış; "Beni dövdüğünde vücudumda yara izi kalır" maddesi için 21 (%5.9) ergen doğru, 337 (%94.1) ergen yanlış; "Sırlarımı başkasına söylemekle tehdit eder" maddesi için 29 (%8.1) ergen doğru, 329 (%91.9) ergen yanlış; "Beni kucaklayıp öpmez" maddesi için 114 (%31.8) ergen doğru, 244 (%68.2) ergen yanlış;

"Benimle beraber olmaktan hoşlanmadığını söyler" maddesi için 119 (%33.2) ergen doğru, 239 (%66.8) ergen yanlış; "Beni diğer çocuklardan daha başarılı olmaya zorlar" maddesi için 210 (%58.7) ergen doğru, 148 (%41.3) ergen yanlış; "Yaramazlık yaptığımda , ceza olarak beni odaya, tuvalete veya bodruma kapatır" maddesi için 16 (%4.5) ergen doğru, 342 (%95.5) ergen yanlış; "Beni dövmek, öldürmek ve terketmekle tehdit eder" maddesi için 28 (%7.8) ergen doğru, 330 (%92.2) ergen yanlış; "Aileme yardım için beni okul dışında ve tatil günlerinde çalışmaya zorlar" maddesi için 42 (%11.7) ergen doğru, 316 (%88.3) ergen yanlış; "Sevgi gösterilerinde bulunduğumda beni tersler veya reddeder" maddesi için 47 (%13.1) ergen doğru, 311 (%86,9) ergen yanlış; "Çabuk büyüüp , kendi başımın çaresine bakmam gerektiğini söyler durur" maddesi için 72 (%20.1) ergen doğru, 286 (%79.9) ergen yanlış; "Şiddet filmleri seyretmeme izin verir" maddesi için 184 (%51.4) ergen doğru, 174 (%48.6) ergen yanlış; "Ne yaparsam yapayım onu memnun edemem" maddesi için 84 (%23.5) ergen doğru, 274 (%76.5) ergen yanlış; "Kardeşimi/ablama/ ağabeyimi veya başka çocukları benden daha çok sever" maddesi için 63 (%17.6) ergen doğru, 295 (%82.4) ergen yanlış; "Beni sevdiğini hiç söylemez" maddesi için 92 (%25.7) ergen doğru, 266 (%74.3) ergen yanlış; "Okul faaliyet ve gezilerine katılmamı engeller" maddesi için 93 (%26.0) ergen doğru, 265 (%74.0) ergen yanlış; "Her yanlış hareketimde sen adam olmayacaksın, nedir senden çektığım diyerek beni eleştirir" maddesi için 119 (%33.2) ergen doğru, 239 (%66.8) ergen yanlış; "Kendi yapabileceği en kolay işi bile benim yapmamı bekler" maddesi için 123 (%34.4) ergen doğru, 235 (%65.6) ergen yanlış; "Beni sopayla veya bir başka şeyle döver" maddesi için 25 (%7.0) ergen doğru, 333 (%93.0) ergen yanlış; "Çevreme ve arkadaşlarıma karşı saldırgan tavırlarımı ödüllendirir" maddesi için 21 (%5.9) ergen doğru, 337 (%94.1) ergen yanlış; "Tüm uyarılara rağmen aynı hatayı yaptığım zaman son çare olarak beni döver" maddesi için 77 (%21.5) ergen doğru, 281 (%78.5) ergen yanlış; "Ben yokmuşum gibi davranır ve beni dikkate almaz" maddesi için 66 (%18.4) ergen doğru, 292 (%81.6) ergen yanlış; "Yemek ve giyecek ihtiyacım dışındaki ihtiyaçlarımı karşılamaz." maddesi için 46 (%12.8) ergen doğru, 312 (%87.2) ergen yanlış; "Beni sık sık döver" maddesi için 18 (%5.0) ergen doğru, 340 (%95.0) ergen yanlış; "(Anne- baba) kavgalarında beni taraf tutmaya zorlar" maddesi için 38 (%10.6) ergen doğru, 320 (%89.4) ergen yanlış şeklinde işaretleme yapmıştır.

3.2.2.Örnekleme Grubundaki Ergenlerin Anne Babası Tarafından Duygusal İstismarına İlişkin Bulgular

Bu bölümde duygusal istismarın alt boyutları içinde yer alan her bir cümleye ilişkin anne ve baba tarafından algılanan "istismar var" cevaplarına ait yüzdelere yer verilmiştir.

3.2.2.1. Reddetme Alt Boyutu (RAB)

Aşağıda Tablo 22'de araştırmaya katılan ergenlerin Duygusal İstismar Ölçeği'nin Reddetme alt boyutuyla ilgili yüzdesel dağılımlar sunulmuştur.

Tablo 22

Reddetme alt boyutuna ait "istismar var" cevaplarının anne ve babalar için yüzdesel dağılımları

Reddetme Alt Boyutuna Ait Maddeler	Anne		Baba	
	n	%	n	%
1. İyi şeyler yaptığımda dahi beni övmez.	56	15.8	85	25.4
2. Arkadaşlarımla sokakta oynamama izin vermez.	91	25.6	88	26.3
3. Benimle genellikle sevecen ve yumuşak bir ses tonuyla konuşmaz.	72	20.3	88	26.3
4. Başarılarımı pek önemsemmez.Önemli başarılarımda ise " tabiki başaracaksın, biz senin neyini eksik ediyorum" der ve memnun olmaz.	79	22.3	85	25.4
5. Aile içi konuşmalara katılmamı istemez ve beni engeller.	66	18.6	66	19.8
9. Onunla hiçbirşey hakkında konuşamamam.	127	35.5	193	57.8
10. Benim isteklerime kardeşimin/ağabeyimin /ablammın veya başka çocukların istekleri kadar önem vermez.	53	14.8	52	15.6
11. İhtiyacım olan şeyleri almayı unuttur.	53	14.8	78	23.4
12. Açık davranmam ve duygularımı açıkça ifade etmem için beni desteklemez.	88	24.8	115	34.4
15. Beni sevmediğini düşünüyorum.	62	17.5	62	18.6
16. Büyüdüğümü kabul etmez.	140	39.4	133	39.8
22. Hafta sonunda dahi sık sık akrabalarımıza yollar.	22	6.1	20	6.0
23. Çeşitli konularda ne düşündüğümü sormaz ve fikirlerime saygı göstermez.	74	20.8	83	24.9
25. Okul dışındaki çalışmalarında (folklor, spor, koleksiyon vb) gösterdiğim başarılarıma önem vermez.	78	22.0	85	24.4
26. Benim çevresinde olmamı istemez ve bana kızar.	39	11.0	31	9.2
30. Beni umursamadığını düşünüyorum.	57	16.1	63	18.9

Tablo 22'nin devamı		doğru		yanlış	
		n	%	n	%
31	Bütün ödevlerimi birlikte yaparız.	34	9.6	40	12.0
35	Yapamayacağımı düşündüğü için , evde hiçbir sorumluluk vermez.	61	17.2	57	17.1
38	Beni kucaklayıp öpmez.	80	22.5	97	29.0
39	Benimle beraber olmaktan hoşlanmadığını söyler.	90	25.4	109	32.6
40	Beni diğer çocuklardan daha başarılı olmaya zorlar.	198	55.8	172	51.5
44	Sevgi gösterilerinde bulunduğumda beni tersler veya reddeder.	35	9.9	31	9.3
47	Ne yaparsam yapayım onu memnun edemem.	64	18.0	62	18.5
48	Kardeşimi/ablama/ ağabeyimi veya başka çocukları benden daha çok sever.	49	13.8	53	15.9
49	Beni sevdiğini hiç söylemez.	62	17.5	75	22.4
56	Ben yokmuşum gibi davranır ve beni dikkate almaz.	50	14.1	56	16.8
57	Yemek ve giyecek ihtiyacım dışındaki ihtiyaçlarımı karşılamaz.	39	11.0	40	11.9

Tablo 22 'de de görüldüğü gibi 355 anne ve 334 baba'dan, "İyi şeyler yaptığında dahi beni övmez" maddesi için 56 anne (%15.8) ve 85 babanın (%25.4); " Arkadaşlarımla sokakta oynamama izin vermez" maddesi için 91 anne (%25.6) ve 88 babanın (%26.3); " Benimle genellikle sevecen ve yumuşak bir ses tonuyla konuşmaz" maddesi için 72 anne (% 20.3) ve 88 babanın (%26.3); " Başarılarımı pek önemsemmez. Önemli başarılarımda ise tabiki başaracaksın, biz senin neyini eksik ediyoruz der ve memnun olmaz " maddesi için 79 anne (%22.3) ve 85 babanın (%25.4); " Aile içi konuşmalara katılmamı istemez ve beni engeller" maddesi için 66 anne (%18.6) ve 66 babanın (% 19.8); "Onunla hiçbirşey hakkında konuşamamam" maddesi için 127 anne (% 35.5) ve 193 babanın (%57.8); "Benim isteklerime kardeşimin/ağabeyimin /ablamanın veya başka çocukların istekleri kadar önem vermez" maddesi için 53 anne (%14.8) ve 52 babanın (%15.6); "İhtiyacım olan şeyleri almayı unuttur" maddesi için 53 anne (%14.8) ve 78 babanın (%23.4); "Açık davranmam ve duygularımı açıkça ifade etmem için beni desteklemez" maddesi için 88 anne (%24.8) ve 115 babanın (%34.4); "Beni sevmediğini düşünüyorum" maddesi için 62 anne (%17.5) ve 62 babanın (%18.6); "Büyüdüğümü kabul etmez" maddesi için 140 anne (%39.4) ve 133 babanın (%39.8); "Hafta sonunda dahi sık sık akrabalarımıza yollar" maddesi için 22 anne (%6.1) ve 21 babanın (%6.9); "Çeşitli konularda ne düşündüğümü sormaz ve fikirlerime saygı göstermez" maddesi için 74 anne (%20.8) ve 83 babanın (%24.9); "Okul dışındaki

2013 YILI İZMİR İLİ MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
İZMİR İLİ MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
İZMİR İLİ MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

çalışmalarda (folklor, spor, koleksiyon vb) gösterdiğim başarılarıma önem vermez" maddesi için 78 anne (%22.0) ve 85 babanın (%25.4); "Benim çevresinde olmamı istemez ve bana kızar" maddesi için 39 anne (%11.0) ve 31 babanın (%9.2); "Beni umursamadığını düşünüyorum" maddesi için 57 anne (%16.1) ve 63 babanın (%18.9); "Bütün ödevlerimi birlikte yaparız" maddesi için 34 anne (%9.6) ve 40 babanın (%12.0); "Yapamayacağımı düşündüğü için , evde hiçbir sorumluluk vermez" maddesi için 61 anne (%17,2) ve 57 babanın (%17.1); "Beni kucaklayıp öpmez" maddesi için 80 anne (%22.5) ve 97 babanın (%29.0); "Benimle beraber olmaktan hoşlanmadığını söyler" maddesi için 90 anne (%25.4) ve 109 babanın (%32.6); "Beni diğer çocuklardan daha başarılı olmaya zorlar" maddesi için 198 anne (%55.8) ve 172 babanın (%51.5); "Sevgi gösterilerinde bulunduğumda beni tersler veya reddeder" maddesi için 35 anne (%9.9) ve 31 babanın (%9.3); "Ne yaparsam yapayım onu memnun edemem" maddesi için 64 anne (%18.0) ve 63 babanın (%18.8); "Kardeşimi/ablamı/ağabeyimi veya başka çocukları benden daha çok sever" maddesi için 49 anne (%13.8) ve 53 babanın (%15.9); "Beni sevdiğini hiç söylemez" maddesi için 62 anne (%17.5) ve 75 babanın (%22.4); "Ben yokmuşum gibi davranır ve beni dikkate almaz" maddesi için 50 anne (%14.1) ve 56 babanın (%16.8); "Yemek ve giyecek ihtiyacım dışındaki ihtiyaçlarımı karşılamaz" maddesi için 39 anne (%11.0) ve 40 babanın (%11.9) istismar edici yönde davrandığı ergenler tarafından işaretlenmiştir.

3.2.2.2. Şiddet ve Korkuya Dayalı İletişim Alt Boyutu (ŞKDİAB)

Aşağıda Tablo 23'de araştırmaya katılan ergenlerin Duygusal İstismar Ölçeği'nin Şiddet ve Korkuya Dayalı İletişim alt boyutuyla ilgili yüzdesel dağılımlar sunulmuştur.

Tablo 23

Şiddet ve korkuya dayalı iletişim alt boyutuna ait "istismar var" cevaplarının anne ve babalar için yüzdesel dağılımları

Şiddet ve Korkuya Dayalı İletişim Alt Boyutuna Ait Maddeler		Anne		Baba	
		n	%	n	%
8	Beni dövdüğünde burnum veya başka bir yerim kanayabilir , kolum ve bacağım incinebilir hatta hastaneye gitmek gerekebilir.	13	3.7	21	6.3
14	Vücudumun neresine vurduğuna dikkat etmeden beni döver.	24	6.8	26	7.8
21	Söz dinlemediğim zaman beni yalnız bırakmakla tehdit eder.	37	10.4	20	6.0

Tablo 23'ün devamı		doğru		yanlış	
		n	%	n	%
36	Beni dövdüğünde vücudumda yara izi kalır.	17	4.8	13	3.9
37	Sırlarımı başkasına söylemekle tehdit eder.	22	6.2	19	5.7
42	Beni dövmek, öldürmek ve terketmekle tehdit eder.	23	6.5	16	4.8
53	Beni sopayla veya bir başka şeyle döver.	20	5.6	16	4.8
55	Tüm uyarılara rağmen aynı hatayı yaptığım zaman son çare olarak beni döver.	50	14.1	62	18.6
58	Beni sık sık döver.	17	4.8	16	4.8

Tablo 23'de de görüldüğü gibi 335 anne ve 334 baba'dan "Beni dövdüğünde burnum veya başka bir yerim kanayabilir , kolum ve bacağımla incinebilir hatta hastaneye gitmek gerekebilir" maddesi için 13 anne (%3.7) ve 21 babanın (%6.3); "Vücudumun neresine vurduğuna dikkat etmeden beni döver" maddesi için 24 anne (%6.8) ve 26 babanın (%7.8); "Söz dinlemediğim zaman beni yalnız bırakmakla tehdit eder" maddesi için 37 anne (%10.4) ve 20 babanın (%6.0); "Beni dövdüğünde vücudumda yara izi kalır" maddesi için 17 anne (%4.8) ve 13 babanın (%3.9); "Sırlarımı başkasına söylemekle tehdit eder" maddesi için 22 anne (%6.2) ve 19 babanın (%5.7); " Beni dövmek, öldürmek ve terketmekle tehdit eder" maddesi için 23 anne (%6.5) ve 16 babanın (%4.8); "Beni sopayla veya bir başka şeyle döver" maddesi için 20 anne (%5.6) ve 18 babanın (%5.4); " Tüm uyarılara rağmen aynı hatayı yaptığım zaman son çare olarak beni döver" maddesi için 50 anne (%14.1) ve 62 babanın (%18.6); " Beni sık sık döver" maddesi için 17 anne (%4.8) ve 16 babanın (%4.8) istismar edici yönde davrandığı ergenler tarafından işaretlenmiştir.

3.2.2.3. Kapasite Üstü İstek ve Kendi Çıkarına Kullanma Alt Boyutu (KÇKAB)

Aşağıda Tablo 24'de araştırmaya katılan ergenlerin Duygusal İstismar Ölçeği'nin Kapasite Üstü İstek ve Kendi Çıkarına Kullanma alt boyutuyla ilgili yüzdesel dağılımlar sunulmuştur.

Tablo 24

Kapasite üstü istek ve kendi çıkarına kullanma alt boyutuna ait "istismar var" cevaplarının anne ve babalar için yüzdesel dağılımları

	Kapasite Üstü İstek ve Kendi Çıkarına Kullanma Alt Boyutuna Ait Maddeler	Anne		Baba	
		n	%	n	%
7	İlgim ve yeteneği olmayan alanlarda (müzik , spor vb) başarılı olmam için beni zorlar.	80	22.5	72	21.6
17	"Bana gelecekte sen bakacaksın" der.	154	43.4	130	38.9
27	Bazı derslerim o kadar da iyi değil ama o benden okul birincisi olmamı ve devamlı çalışmam gerektiğini söyler.	227	63.9	206	61.7
33	Sevdiğim/istediğim şeyleri almak veya istediği bir şeyi yaptırmak için "Şunu yaparsan istediğini alacağım" der.	159	44.8	130	38.9
43	Aileme yardım için beni okul dışında ve tatil günlerinde çalışmaya zorlar.	33	9.3	31	9.3
45	Çabuk büyüyüp , kendi başımın çaresine bakmam gerektiğini söyler durur.	57	16.1	55	16.5
52	Kendi yapabileceği en kolay işi bile benim yapmamı bekler.	88	24.8	92	27.5
59	(Anne- baba) kavgalarında beni taraf tutmaya zorlar.	30	8.4	29	8.7

Tablo 24'de de görüldüğü gibi 335 anne ve 334 baba'dan "İlgim ve yeteneği olmayan alanlarda (müzik , spor vb) başarılı olmam için beni zorlar" maddesi için 80 anne (%22.5) ve 72 babanın (%21.6); "Bana gelecekte sen bakacaksın der" maddesi için 154 anne (%43.4) ve 130 babanın (%38.9); "Bazı derslerim o kadar da iyi değil ama o benden okul birincisi olmamı ve devamlı çalışmam gerektiğini söyler" maddesi için 227 anne (%63.9) ve 206 babanın (%61.7); "Sevdiğim / istediğim şeyleri almak veya istediği bir şeyi yaptırmak için -Şunu yaparsan istediğini alacağım- der" maddesi için 159 anne (%44.8) ve 130 babanın (%38.9); "Aileme yardım için beni okul dışında ve tatil günlerinde çalışmaya zorlar" maddesi için 33 anne (%9.3) ve 32 babanın (%9.6); "Çabuk büyüyüp , kendi başımın çaresine bakmam gerektiğini söyler durur" maddesi için 57 anne (%16.1) ve 55 babanın (%16.5); "Kendi yapabileceği en kolay işi bile benim yapmamı bekler" maddesi için 88 anne (%24.8) ve 92 babanın (%27.5); "(Anne- baba) kavgalarında beni taraf tutmaya zorlar" maddesi için 30 anne (%8.4) ve 29 babanın (%8.7) istismar edici yönde davrandığı ergenler tarafından işaretlenmiştir.

3.2.2.4. Aşağılama Alt Boyutu (AAB)

Aşağıda Tablo 25'de araştırmaya katılan ergenlerin Duygusal İstismar Ölçeği'nin Aşağılama alt boyutuyla ilgili yüzdesel dağılımlar sunulmuştur.

Tablo 25

Aşağılama alt boyutuna ait "istismar var" cevaplarının anne ve babalar için yüzdesel dağılımları

Aşağılama Alt Boyutuna Ait Maddeler		Anne		Baba	
		n	%	n	%
13	Bana kızdığında "seni geri zekalı", "aptal" veya "tembel" gibi kötü sözler söyler.	64	18.0	66	19.8
20	Beni sık azarlar ve bana bağırır.	60	16.9	58	17.4
24	Arkadaşlarımın veya başkalarının yanında beni utandırır.	51	14.4	53	15.8
28	Başarılarımı küçümser.	50	14.1	57	17.1
34	Bana çirkin ve kötü adlar takar.	36	10.1	28	8.4
51	Her yanlış hareketimde sen adam olmayacaksın, nedir senden çektiğim diyerek beni eleştirir.	93	26.2	83	24.9

Tablo 25'de de görüldüğü gibi 335 anne ve 334 baba'dan "Bana kızdığında -seni geri zekalı, aptal veya tembel- gibi kötü sözler söyler" maddesi için 64 anne (%18.0) ve 66 babanın (%19.8); "Beni sık azarlar ve bana bağırır" maddesi için 60 anne (%16.9) ve 58 babanın (%17.4); "Arkadaşlarımın veya başkalarının yanında beni utandırır" maddesi için 51 anne (%14.4) ve 53 babanın (%15.8); "Başarılarımı küçümser" maddesi için 50 anne (%14.1) ve 57 babanın (%17.1); "Bana çirkin ve kötü adlar takar" maddesi için 36 anne (%10.1) ve 28 babanın (%8.4); "Her yanlış hareketimde sen adam olmayacaksın, nedir senden çektiğim diyerek beni eleştirir" maddesi için 93 anne (%26.2) ve 83 babanın (%24.9) istismar edici yönde davrandığı ergenler tarafından işaretlenmiştir.

3.2.2.5. Suça Yönelme Alt Boyutu (SYAB)

Aşağıda Tablo 26'de araştırmaya katılan ergenlerin Duygusal İstismar Ölçeği'nin Suça Yönelme alt boyutuyla ilgili yüzdesel dağılımlar sunulmuştur.

Tablo 26

Suçta yönelme alt boyutuna ait "istismar var" cevaplarının anne ve babalar için yüzdesel dağılımları

	Suçta Yönelme Alt Boyutuna Ait Maddeler	Anne		Baba	
		n	%	n	%
18	Onun dikkatini çekmek için saldırgan davranışlar göstermem gerekir.	28	7.9	27	8.1
19	Bana neyin "iyi" neyin "kötü" olduğunu öğretmez.	14	4.0	26	7.8
29	Toplum kurallarına uymayan davranışlarım tepkisiz kalır ve beni cezalandırmaz.	98	27.4	80	23.9
46	Şiddet filmleri seyretmeme izin verir.	165	46.5	163	48.8
54	Çevreme ve arkadaşlarıma karşı saldırgan tavırlarımı ödüllendirir.	19	5.4	18	5.4

Tablo 26'da da görüldüğü gibi 335 anne ve 334 baba'dan "Onun dikkatini çekmek için saldırgan davranışlar göstermem gerekir" maddesi için 28 anne (%7.9) ve 27 babanın (%8.1); "Bana neyin "iyi" neyin "kötü" olduğunu öğretmez" maddesi için 14 anne (%4.0) ve 26 babanın (%7.8); "Toplum kurallarına uymayan davranışlarım tepkisiz kalır ve beni cezalandırmaz" maddesi için 98 anne (%27.4) ve 81 babanın (%24.2); "Şiddet filmleri seyretmeme izin verir" maddesi için 165 anne (%46.5) ve 163 babanın (%48.8); "Çevreme ve arkadaşlarıma karşı saldırgan tavırlarımı ödüllendirir" maddesi için 21 anne (%6.0) ve 20 babanın (%6.0) istismar edici yönde davrandığı ergenler tarafından işaretlenmiştir.

3.2.2.6. İzole Etme Alt Boyutu (İEAB)

Aşağıda Tablo 27'de araştırmaya katılan ergenlerin Duygusal İstismar Ölçeği'nin İzole Etme alt boyutuyla ilgili yüzdesel dağılımlar sunulmuştur.

Tablo 27

İzole etme alt boyutuna ait "istismar var" cevaplarının anne ve babalar için yüzdesel dağılımları

	İzole Etme Alt Boyutuna Ait Maddeler	Anne		Baba	
		n	%	n	%
6	Eve arkadaşlarımı getirmemden hoşlanmaz ve bu tür girişimlerimi desteklemez.	71	19.8	82	24.6
32	Arkadaşlarımla birlikte olmamı , eğlenmemi engeller.	75	21.1	79	23.7
41	Yaramazlık yaptığımda, ceza olarak beni odaya, tuvalete veya bodruma kapatır.	12	3.4	11	3.3

Tablo 27'nin devamı

		doğru		yanlış	
		n	%	n	%
50	Okul faaliyet ve gezilerine katılmama engeller.	69	19.4	71	21.3

Tablo 27'de de görüldüğü gibi 335 anne ve 334 baba'dan "Eve arkadaşlarımı getirmemden hoşlanmaz ve bu tür girişimlerimi desteklemez" maddesi için 71 anne (%19,8) ve 82 babanın (%24,6); "Arkadaşlarıyla birlikte olmama , eğlenmemi engeller" maddesi için 75 anne (%21,1) ve 79 babanın (%23,7) ; "Yaramazlık yaptığımda , ceza olarak beni odaya, tuvalete veya bodruma kapatır" maddesi için 12 anne (%3,4) ve 11 babanın (%3,3); "Okul faaliyet ve gezilerine katılmama engeller" maddesi için 69 anne (%19,4) ve 71 babanın (%21,3) istismar edici yönde davrandığı ergenler tarafından işaretlenmiştir.

3.3. Duygusal İstismar Ölçeği ile Sosyal Karşılaştırma Ölçeği ve Kısa Semptom Envanterinin Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon Katsayıları

Bu bölümde Duygusal İstismar Ölçeğinin (DiÖ) alt boyutları ile Sosyal Karşılaştırma Ölçeği (SKÖ) ve Kısa Semptom Envanteri (KSE)'nin Alt Boyutlarından olan depresyon ve anksiyete bozukluğu arasındaki korelasyon katsayılarına yer verilmiştir. Duygusal istismar ölçeğinin alt boyutlarının değerlendirilmesi, hem anne, hem baba, hem de aile için olmak üzere ayrı ayrı yapılmıştır.

3.3.1. Anne Tarafından Algılanan Duygusal İstismarla Sosyal Karşılaştırma Ölçeği Arasındaki Korelasyon Katsayıları

Aşağıda Tablo 28'de ergenlerin anneleri tarafından algıladıkları duygusal istismarın ve alt boyutlarının Sosyal Karşılaştırma Ölçeği ile arasındaki korelasyon değerleri verilmiştir.

Tablo 28

Anne tarafından algılanan duygusal istismarın ve alt boyutlarının Sosyal Karşılaştırma Ölçeği ile arasındaki korelasyon değerleri

Duygusal İstismar Ölçeği'nin Alt Boyutları	Sosyal Karşılaştırma Ölçeği
Algılanan Anne Reddetme Alt Boyutu	-.541**
Algılanan Anne Şiddet ve Korkuya Dayalı İletişim Alt Boyutu	-.422**

Tablo 28'in devamı

Duygusal İstismar Ölçeği'nin Alt Boyutları	Sosyal Karşılaştırma Ölçeği
Algılanan Anne Kapasite Üstü İstek ve Kendi Çıkarına Kullanma Alt Boyutu	-.391**
Algılanan Anne Aşağılama Alt Boyutu	-.463**
Algılanan Anne Suça Yönelme Alt Boyutu	-.274**
Algılanan Anne İzole Etme Alt Boyutu	-.432**
Algılanan Anne Duygusal İstismar Toplam Puanı	-.569**

* P < .05

** P < .01

***P<.001

Tablo 28'de de görüldüğü gibi Algılanan Anne Duygusal İstismarı ve alt boyutları belirleyen 6 alt ölçüt ile sosyal karşılaştırma ölçeği arasındaki korelasyon değerleri $p < .01$ düzeyinde negatif yönde anlamlı olarak bulunmuştur. Ergenlerin anneleri tarafından algıladıkları duygusal istismar düzeylerini belirlemede alt boyutları oluşturan 6 ölçüt ile benlik algıları arasındaki korelasyon katsayıları; reddetme alt boyutunda ($r = -.541$), şiddet ve korkuya dayalı iletişim alt boyutunda ($r = -.422$), kapasite üstü istek ve kendi çıkarına kullanma alt boyutunda ($r = -.391$), aşağılama alt boyutunda ($r = -.463$), suça yönelme alt boyutunda ($r = -.274$), izole etme alt boyutunda ($r = -.432$)'dir. Anne tarafından algılanan duygusal istismar toplam puanı ile Sosyal Karşılaştırma Ölçeği arasındaki korelasyon değeri de ($r = -.569$)'dur ($P < .01$).

3.3.2. Baba Tarafından Algılanan Duygusal İstismarla Sosyal Karşılaştırma Ölçeği Arasındaki Korelasyon Katsayıları

Aşağıda Tablo 29'da ergenlerin babaları tarafından algıladıkları duygusal istismarın ve alt boyutlarının Sosyal karşılaştırma Ölçeği ile korelasyon değerleri sunulmuştur.

Tablo 29

Baba tarafından algılanan duygusal istismarın ve alt boyutlarının Sosyal Karşılaştırma Ölçeği ile korelasyon katsayıları

Duygusal İstismar Ölçeği'nin Alt Boyutları	Sosyal Karşılaştırma Ölçeği
Algılanan Baba Reddetme Alt Boyutu	-.568**
Algılanan Baba Şiddet ve Korkuya Dayalı İletişim Alt Boyutu	-.443**
Algılanan Baba Kapasite Üstü İstek ve Kendi Çıkarına Kullanma Alt Boyutu	-.414**

Tablo 29'un devamı

Duygusal İstismar Ölçeği'nin Alt Boyutları	Sosyal Karşılaştırma Ölçeği
Algılanan Baba Aşağılama Alt Boyutu	-.435**
Algılanan Baba Suça Yönelme Alt Boyutu	-.267**
Algılanan Baba İzole Etme Alt Boyutu	-.385**
Algılanan Baba Duygusal İstismar Toplam Puanı	-.588**

* P < .05 ** P < .01 ***P < .001

Tablo 29'da da görüldüğü gibi Algılanan Baba Duygusal İstismarı ve alt boyutları belirleyen 6 alt ölçüt ile sosyal karşılaştırma ölçeği arasındaki korelasyon katsayıları $p < .01$ düzeyinde negatif yönde anlamlı olarak bulunmuştur. Ergenlerin babaları tarafından algıladıkları duygusal istismar düzeylerini belirlemede alt boyutları oluşturan 6 ölçüt ile benlik algıları arasındaki korelasyonlar katsayıları; reddetme alt boyutunda ($r = -.568$), şiddet ve korkuya dayalı iletişim alt boyutunda ($r = -.443$), kapasite üstü istek ve kendi çıkarına kullanma alt boyutunda ($r = -.414$), aşağılama alt boyutunda ($r = -.435$), suça yönelme alt boyutunda ($r = -.267$), izole etme alt boyutunda ($r = -.385$)'dir. Baba tarafından algılanan duygusal istismar toplam puanı ile Sosyal Karşılaştırma Ölçeği arasındaki korelasyon değeri de ($r = -.588$)'dir ($P < .01$).

3.3.3. Aile Tarafından Algılanan Duygusal İstismarla Sosyal Karşılaştırma Ölçeği Arasındaki Korelasyon Katsayıları

Aşağıda Tablo 30'da ergenlerin aileleri tarafından algıladıkları duygusal istismarın ve alt boyutlarının Sosyal Karşılaştırma Ölçeği ile korelasyon katsayıları sunulmuştur.

Tablo 30

Aile tarafından algılanan duygusal istismarın ve alt boyutlarının Sosyal Karşılaştırma Ölçeği ile korelasyon değerleri

Duygusal İstismar Ölçeği'nin Alt Boyutları	Sosyal Karşılaştırma Ölçeği
Algılanan Aile Reddetme Alt Boyutu	-.558**
Algılanan Aile Şiddet ve Korkuya Dayalı İletişim Alt Boyutu	-.417**
Algılanan Aile Kapasite Üstü İstek ve Kendi Çıkarına Kullanma Alt Boyutu	-.431**
Algılanan Aile Aşağılama Alt Boyutu	-.465**
Algılanan Aile Suça Yönelme Alt Boyutu	-.291**

Tablo 30'un devamı

Duygusal İstismar Ölçeği'nin Alt Boyutları	Sosyal Karşılaştırma Ölçeği
Algılanan Aile İzole Etme Alt Boyutu	-.443**
Algılanan Aile Duygusal İstismar Toplam Puanı	-.578**

* P < .05 ** P < .01 ***P<.001

Tablo 30'da da görüldüğü gibi Algılanan Aile duygusal İstismarı ve alt boyutları belirleyen 6 alt ölçüt ile sosyal karşılaştırma ölçeği arasındaki korelasyon değerleri $p < .01$ düzeyinde negatif yönde anlamlı olarak bulunmuştur. Ergenlerin aileleri tarafından algıladıkları duygusal istismar düzeylerini belirlemede alt boyutları oluşturan 6 ölçüt ile benlik algıları arasındaki korelasyonlar değerleri; reddetme alt boyutunda ($r = -.558$), şiddet ve korkuya dayalı iletişim alt boyutunda ($r = -.417$), kapasite üstü istek ve kendi çıkarına kullanma alt boyutunda ($r = -.431^{**}$), aşağılama alt boyutunda ($r = -.465$), suçla yönelme alt boyutunda ($r = -.291$), izole etme alt boyutunda ($r = -.443$)'dür. Aile tarafından algılanan duygusal istismar toplam puanı ile Sosyal Karşılaştırma Ölçeği arasındaki korelasyon değeri de ($r = -.578$)'dir ($P < .01$).

3.3.4. Anne Tarafından Algılanan Duygusal İstismarla KSE Arasındaki Korelasyon Katsayıları

Aşağıda Tablo 31'de ergenlerin anneleri tarafından algıladıkları duygusal istismarın ve alt boyutlarının Kısa Semptom Envanteri'nin alt boyutları olan depresyon ve anksiyete bozukluğu arasındaki korelasyon katsayıları verilmiştir.

Tablo 31

Anne tarafından algılanan duygusal istismarın ve alt boyutlarının Kısa Semptom Envanteri'nin alt boyutları olan depresyon ve anksiyete bozukluğu arasındaki korelasyon değerleri

Duygusal İstismar Ölçeği'nin Alt Boyutları	Depresyon	Anksiyete Bozukluğu
Algılanan Anne Reddetme Alt Boyutu	.552**	.502**
Algılanan Anne Şiddet ve Korkuya Dayalı İletişim Alt Boyutu	.381**	.361**
Algılanan Anne Kapasite Üstü İstek ve Kendi Çıkarına Kullanma Alt Boyutu	.365**	.345**
Algılanan Anne Aşağılama Alt Boyutu	.495**	.441**

Tablo 31'in devamı

Duygusal İstismar Ölçeği'nin Alt Boyutları	Depresyon	Anksiyete Bozukluğu
Algılanan Anne Suça Yönelme Alt Boyutu	.294**	.251**
Algılanan Anne İzole Etme Alt Boyutu	.414**	.378**
Algılanan Anne Duygusal İstismar Toplam Puanı	.570**	.520**

* P < .05 ** P < .01 ***P<.001

Tablo 31'de de görüldüğü gibi duygusal istismarın alt boyutlarını belirleyen 6 alt ölçüt ile kısa semptom envanterinin alt boyutları olan depresyon ve anksiyete bozukluğu arasındaki korelasyon değerleri $p < .01$ düzeyinde anlamlı olarak bulunmuştur. Depresyon ile duygusal istismar ölçeğinin 6 alt boyutu arasındaki korelasyon değerlerine bakıldığında, reddetme alt boyutu ($r = -.552$), şiddet ve korkuya dayalı iletişim alt boyutu ($r = -.381$), kapasite üstü istek ve kendi çıkarına kullanma alt boyutu ($r = -.365$), aşağılama alt boyutu ($r = -.495$), suça yönelme ($r = -.294$) alt boyutu, izole etme alt boyutu ($r = -.414$)'dür. Algılanan anne duygusal istismar toplam puanı ile depresyon alt boyutu arasındaki korelasyon değeri de ($p < .01$). Anksiyete bozukluğu ile duygusal istismar ölçeğinin 6 alt boyutu arasındaki korelasyon değerlerine bakıldığında ise reddetme alt boyutu ($r = .502$), şiddet ve korkuya dayalı iletişim alt boyutu ($r = .361$), kapasite üstü istek ve kendi çıkarına kullanma alt boyutu ($r = .345$), aşağılama alt boyutu ($r = .441$), suça yönelme alt boyutu ($r = .251$), izole etme alt boyutu ($r = .378$)'dir. Algılanan anne duygusal istismar toplam puanı ile anksiyete alt boyutu arasındaki korelasyon katsayısı da ($r = .520$)'dir ($p < .01$).

3.3.5. Baba Tarafından Algılanan Duygusal İstismarla KSE Arasındaki Korelasyon Katsayıları

Aşağıda Tablo 32'de ergenlerin babaları tarafından algıladıkları duygusal istismarın ve alt boyutlarının Kısa Semptom Envanteri'nin alt boyutları olan depresyon ve anksiyete bozukluğu arasındaki korelasyon değerleri verilmiştir.

Tablo 32

Baba tarafından algılanan duygusal istismarın ve alt boyutlarının Kısa Semptom Envanteri'nin alt boyutları olan depresyon ve anksiyete bozukluğu arasındaki korelasyon katsayıları

Duygusal İstismar Ölçeği'nin Alt Boyutları	Depresyon	Anksiyete Bozukluğu
Algılanan Baba Reddetme Alt Boyutu	.531**	.498**

Tablo 32'nin devamı

Duygusal İstismar Ölçeği'nin Alt Boyutları	Depresyon	Anksiyete Bozukluğu
Algılanan Baba Şiddet ve Korkuya Dayalı İletişim Alt Boyutu	.420**	.379**
Algılanan Baba Kapasite Üstü İstek ve Kendi Çıkarına Kullanma Alt Boyutu	.331**	.343**
Algılanan Baba Aşağılama Alt Boyutu	.455**	.364**
Algılanan Baba Suça Yönelme Alt Boyutu	.226**	.211**
Algılanan Baba İzole Etme Alt Boyutu	.358**	.350**
Algılanan Baba Duygusal İstismar Toplam Puanı	.549**	.510**

* P < .05

** P < .01

***P<.001

Tablo 32'de de görüldüğü gibi Algılanan Baba Duygusal İstismar ve alt boyutlarını belirleyen 6 alt ölçüt ile kısa semptom envanterinin alt boyutları olan depresyon ve anksiyete bozukluğu arasındaki korelasyon değerleri $p < .01$ düzeyinde anlamlı olarak bulunmuştur. Depresyon ile duygusal istismar ölçeğinin 6 alt boyutu arasındaki korelasyon değerlerine bakıldığında, reddetme alt boyutu ($r = .531$), şiddet ve korkuya dayalı iletişim alt boyutu ($r = .420$), kapasite üstü istek ve kendi çıkarına kullanma alt boyutu ($r = .331$), aşağılama alt boyutu ($r = .455$), suça yönelme alt boyutu ($r = .226$), izole etme alt boyutu ($r = .358$)'dir. Algılanan baba duygusal istismar toplam puanı ile depresyon alt boyutu arasındaki korelasyon değeri de ($r = .549$)'dur ($p < .01$). Anksiyete bozukluğu ile duygusal istismar ölçeğinin 6 alt boyutu arasındaki korelasyon değerlerine bakıldığında ise reddetme alt boyutu ($r = .498$), şiddet ve korkuya dayalı iletişim alt boyutu ($r = .379$), kapasite üstü istek ve kendi çıkarına kullanma alt boyutu ($r = .343$), aşağılama alt boyutu ($r = .364$), suça yönelme alt boyutu .211, izole etme alt boyutu ($r = .350$)'dir. Algılanan baba duygusal istismar toplam puanı ile anksiyete alt boyutu arasındaki korelasyon değeri de ($r = .510$)'dur ($p < .01$).

3.3.6. Aile Tarafından Algılanan Duygusal İstismarla KSE Arasındaki Korelasyon Katsayıları

Aşağıda Tablo 33'de ergenlerin aileleri tarafından algıladıkları duygusal istismarın ve alt boyutlarının Kısa Semptom Envanteri'nin alt boyutları olan depresyon ve anksiyete bozukluğu arasındaki korelasyon değerleri verilmiştir.

Tablo 33

Aile tarafından algılanan duygusal istismarın ve alt boyutlarının Kısa Semptom Envanteri'nin alt boyutları olan depresyon ve anksiyete bozukluğu arasındaki korelasyon değerleri

Duygusal İstismar Ölçeği'nin Alt Boyutları	Depresyon	Anksiyete Bozukluğu
Algılanan Aile Reddetme Alt Boyutu	.560**	.506**
Algılanan Aile Şiddet ve Korkuya Dayalı İletişim Alt Boyutu	.422**	.358**
Algılanan Aile Kapasite Üstü İstek ve Kendi Çıkarına Kullanma Alt Boyutu	.396**	.375**
Algılanan Aile Aşağılama Alt Boyutu	.519**	.430**
Algılanan Aile Suça Yönelme Alt Boyutu	.276**	.252**
Algılanan Aile İzole Etme Alt Boyutu	.406**	.388**
Algılanan Aile Duygusal İstismar Toplam Puanı	.578**	.518**

* p < .05 ** p < .01 *** p < .001

Tablo 33'de de görüldüğü gibi Algılanan Aile Duygusal İstismarı ve alt boyutları belirleyen 6 alt ölçüt ile kısa semptom envanterinin alt boyutları olan depresyon ve anksiyete bozukluğu arasındaki korelasyon değerleri $p < .01$ düzeyinde anlamlı olarak bulunmuştur. Depresyon ile duygusal istismar ölçeğinin 6 alt boyutu arasındaki korelasyon değerlerine bakıldığında, reddetme alt boyutu ($r = .560$), şiddet ve korkuya dayalı iletişim alt boyutu ($r = .422$), kapasite üstü istek ve kendi çıkarına kullanma alt boyutu ($r = .396$), aşağılama alt boyutu ($r = .519$), suça yönelme ($r = .276$) alt boyutu, izole etme alt boyutu ($r = .406$)'dir. Algılanan aile duygusal istismar toplam puanı ile depresyon alt boyutu arasındaki korelasyon değeri de ($r = .578$)'dir ($p < .01$). Anksiyete bozukluğu ile duygusal istismar ölçeğinin 6 alt boyutu arasındaki korelasyon değerlerine bakıldığında ise reddetme alt boyutu ($r = .506$), şiddet ve korkuya dayalı iletişim alt boyutu ($r = .358$), kapasite üstü istek ve kendi çıkarına kullanma alt boyutu ($r = .375$), aşağılama alt boyutu ($r = .430$), suça yönelme alt boyutu ($r = .252$), izole etme alt boyutu ($r = .388$)'dir. Algılanan aile duygusal istismar toplam puanı ile anksiyete alt boyutu arasındaki korelasyon değeri de ($r = .518$)'dir ($p < .01$).

3.4. Örneklem Grubunun Veri Toplama Araçlarından Aldıkları Puanların Ortalamaları (\bar{x}), Standart Sapmaları (sd), F değerleri ve t Testine İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmada belirlenen bağımsız değişkenlerle (ergenin yaşı, cinsiyeti, kiminle yaşadığı, kaç kardeş ve kaçınıcı çocuk olduğu, yaşamını en çok geçirdiği yer, anne babanın öğrenim düzeyi, babanın sağ ya da ölü olması, anne babanın çalışma durumu ve mesleği, anne babanın yaşı, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, anne baba arasındaki geçim durumu, anne babanın alkol kullanma sıklığı) bağımlı değişkenler açısından fark olup olmadığı t-testi ve F-testi ile sınanmış ve elde edilen veriler aşağıda sunulmuştur.

3.4.1. Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular

Aşağıda Tablo 34'de ergenlerin yaş değişkenine göre algıladıkları duygusal istismarın ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri verilmiştir.

Tablo 34

Ergenlerin yaş değişkenine göre algıladıkları duygusal istismarın ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri

Algılanan Duygusal İstismar Durumu	Yaş	n	\bar{x}	sd	F
Algılanan Anne Duygusal İstismar Durumu	15	236	9.78	8.7	5.87**
	16	97	12.73	9.4	
	17	25	14.80	11.6	
Algılanan Baba Duygusal İstismar Durumu	15	236	10.08	8.6	15.67***
	16	97	14.16	9.7	
	17	25	19.69	10.4	
Algılanan Aile Duygusal İstismar Durumu	15	236	12.40	10.1	12.33***
	16	97	16.22	10.5	
	17	25	22.08	13.2	

* P < .05

** P < .01

*** P < .001

Tablo 34'de de görüldüğü gibi Duygusal İstismar Ölçeği (DİÖ), (yüksek puanlar istismarın arttığını göstermektedir) yaş değişkeni açısından değerlendirildiğinde anne tarafından algılanan duygusal istismarla yaş gruplarına ilişkin puan ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır [$F_{(2,352)} = 5.87, p < .01$]. Yapılan Duncan testiyle göre söz konusu fark 15-17 yaş

gruplarına aittir. 17 yaşındaki ergenlerin anneleri tarafından algıladıkları duygusal istismar puanları 15 yaşındaki ergenlerden anlamlı düzeyde yüksektir. Baba tarafından algılanan duygusal istismarla yaş gruplarına göre puan ortalamaları arasındaki fark da anlamlıdır [$F_{(2,332)} = 15.67, p < .001$]. 17 yaşındaki ergenlerin babaları tarafından algıladıkları duygusal istismar puanları 15 ve 16 yaşındaki ergenlerden daha yüksektir. Aile tarafından algılanan duygusal istismarla yaş gruplarına ilişkin puan ortalamaları arasındaki fark da anlamlıdır [$F_{(2,337)} = 12.33, p < .001$]. 17 yaşındaki ergenlerin aileleri tarafından algıladıkları duygusal istismar puanları 15 yaşındaki ergenlerden daha yüksek olarak bulunmuştur.

Aşağıda Tablo 35'de ergenlerin yaş değişkenine göre anne tarafından algıladıkları duygusal istismar alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri verilmiştir.

Tablo 35

Ergenlerin yaş değişkenine göre anne tarafından algıladıkları duygusal istismarın alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri

Duygusal İstismarın Alt Boyutları	Yaş	n	\bar{x}	sd	F
Algılanan Anne Reddetme Alt Boyutu	15	236	4.75	4.8	6.05**
	16	97	6.58	5.3	
	17	25	7.16	6.0	
Algılanan Anne Şiddet ve Korkuya Dayalı İletişim Alt Boyutu	15	236	.53	1.2	3.39*
	16	97	.66	1.1	
	17	25	1.24	2.2	
Algılanan Anne Kapasite Üstü İstek ve Kendi Çıkarına Kullanma Alt Boyutu	15	236	2.16	1.6	4.00*
	16	97	2.55	1.6	
	17	25	3.00	1.7	
Algılanan Anne Aşağılama Alt Boyutu	15	236	.88	1.3	2.60
	16	97	1.15	1.7	
	17	25	1.48	1.8	
Algılanan Anne Suça Yönelme Alt Boyutu	15	236	.84	.8	2.21
	16	97	1.03	.8	
	17	25	1.08	.9	

Tablo 35'in devamı

Duygusal İstismarın Alt Boyutları	Yaş	n	\bar{x}	sd	F
Algılanan Anne İzole Etme Alt Boyutu	15	236	.57	.8	1.80
	16	97	.73	.9	
	17	25	.84	.9	

* P < .05 ** P < .01 *** P < .001

Tablo 35'de de görüldüğü gibi anne tarafından algılanan duygusal istismarın alt boyutları 15,16 ve 17 yaşındaki ergenler açısından değerlendirildiğinde, 17 yaşındaki ergenlerin reddetme alt boyutuna ilişkin puanları, 15 yaşındaki ergenlere göre daha yüksektir [$F_{(2,353)} = 6.05, p < .01$]. 15,16 ve 17 yaşındaki ergenlerin şiddet ve korkuya dayalı iletişim alt boyutu puan ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır [$F_{(2,354)} = 3.39, p < .05$]. 17 yaşındaki ergenlerin kapasite üstü istek ve kendi çıkarına kullanma alt boyutuna ilişkin puan ortalamaları, 15 yaşındaki ergenlere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir [$F_{(2,354)} = 4.00, p < .05$]. Aşağılama alt boyutuna ilişkin puan ortalamaları açısından yaş grupları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır [$F_{(2,354)} = 2.60, p > .05$]. Suça yöneltme alt boyutuna ilişkin puan ortalamaları yaş gruplarına göre fark göstermemektedir [$F_{(2,353)} = 2.21, p > .05$]. İzole etme alt boyutuna ilişkin puan ortalamaları ile yaş grupları arasında anlamlı bir fark görülmemektedir [$F_{(2,354)} = 1.80, p > .05$].

Aşağıda Tablo 36'da ergenlerin yaş değişkenine göre baba tarafından algıladıkları duygusal istismarın alt boyutlarına ait ortalamalar, standart sapmalar ve F değerleri verilmiştir.

Tablo 36

Ergenlerin yaş değişkenine göre baba tarafından algıladıkları duygusal istismarın alt boyutlarına ait ortalamalar, standart sapmalar ve F değerleri

Duygusal İstismarın Alt Boyutları	Yaş	n	\bar{x}	sd	F
Algılanan Baba Reddetme Alt Boyutu	15	236	5.32	5.0	15.75***
	16	97	7.63	5.4	
	17	25	10.86	6.0	
Algılanan Baba Şiddet ve Korkuya Dayalı İletişim Alt Boyutu	15	236	.53	1.2	2.03
	16	97	.69	1.3	
	17	25	1.08	1.8	

Tablo 36'nın devamı

Duygusal İstismarın Alt Boyutları	Yaş	n	\bar{x}	sd	F
Algılanan Baba Kapasite Üstü İstek ve Kendi Çıkarına Kullanma Alt Boyutu	15	236	1.98	1.5	7.24**
	16	97	2.69	1.7	
	17	25	2.69	1.4	
Algılanan Baba Aşağılama Alt Boyutu	15	236	.77	1.2	17.47***
	16	97	1.28	1.6	
	17	25	2.47	1.9	
Algılanan Baba Suça Yönelme Alt Boyutu	15	236	.87	.8	1.85
	16	97	1.03	.9	
	17	25	1.17	.6	
Algılanan Baba İzole Etme Alt Boyutu	15	236	.61	.8	8.58***
	16	97	.82	.9	
	17	25	1.39	1.0	

* P < .05

** P < .01

*** P < .001

Tablo 36'da da görüldüğü gibi baba tarafından algılanan duygusal istismarın alt boyutları 15,16 ve 17 yaşındaki ergenler açısından değerlendirildiğinde, 15,16 ve 17 yaşındaki ergenlerin reddetme alt boyutu puan ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır [$F_{(2,333)} = 15.75$, $p < .001$]. Şiddet ve korkuya dayalı iletişim alt boyutuna ilişkin puan ortalamaları arasında yaşa göre bir farklılık bulunmamıştır [$F_{(2,332)} = 2.03$, $p > .05$]. 16 ve 17 yaşındaki ergenlerin kapasite üstü istek ve kendi çıkarına kullanma alt boyutuna ilişkin puan ortalamaları, 15 yaşındaki ergenlere göre daha yüksektir [$F_{(2,333)} = 7.24$, $p < .01$]. 17 yaşındaki ergenlerin aşağılama alt boyutuna ilişkin puan ortalamaları, 15 yaşındaki ergenlere göre daha yüksek olarak bulunmuştur [$F_{(2,333)} = 17.47$, $p < .001$]. Suça yönelme alt boyutuna ilişkin puan ortalamaları yaş gruplarına göre bir değişim göstermemiştir [$F_{(2,333)} = 1.85$, $p > .05$]. 17 yaşındaki ergenlerin izole etme alt boyutuna ilişkin puan ortalamaları, 15 yaşındaki ergenlere göre anlamlı düzeyde yüksektir [$F_{(2,333)} = 8.58$, $p < .001$].

Aşağıda Tablo 37'de ergenlerin yaş değişkenine göre aile tarafından algıladıkları duygusal istismarın alt boyutlarına ait ortalamalar, standart sapmalar ve F değerleri verilmiştir.

Tablo 37

Ergenlerin yaş değişkenine göre aile tarafından algılandıkları duygusal istismarın alt boyutlarına ait ortalamalar, standart sapmalar ve F değerleri

Duygusal İstismarın Alt Boyutları	Yaş	n	\bar{x}	sd	F
Algılanan Aile Reddetme Alt Boyutu	15	236	6.29	5.5	12.81***
	16	97	8.58	5.8	
	17	25	11.56	7.1	
Algılanan Aile Şiddet ve Korkuya Dayalı İletişim Alt Boyutu	15	236	.72	1.4	3.89*
	16	97	.88	1.5	
	17	25	1.64	2.5	
Algılanan Aile Kapasite Üstü İstek ve Kendi Çıkarına Kullanma Alt Boyutu	15	236	2.47	1.7	6.17**
	16	97	3.01	1.7	
	17	25	3.52	1.8	
Algılanan Aile Aşağılama Alt Boyutu	15	236	1.15	1.5	10.13***
	16	97	1.54	1.7	
	17	25	2.64	2.1	
Algılanan Aile Suça Yönelme Alt Boyutu	15	236	.97	.8	3.31*
	16	97	1.18	.9	
	17	25	1.36	.8	
Algılanan Aile İzole Etme Alt Boyutu	15	236	.78	.9	4.90**
	16	97	1.01	1.0	
	17	25	1.36	1.1	

* P < .05

** P < .01

*** P < .001

Tablo 37'de de görüldüğü gibi aile tarafından algılanan duygusal istismarın alt boyutları 15,16 ve 17 yaşındaki ergenler açısından değerlendirildiğinde, 15,16 ve 17 yaşındaki ergenlerin reddetme alt boyutu puan ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır [$F_{(2,357)} = 12.81$, $p < .001$]. 17 yaşındaki ergenlerin şiddet ve korkuya dayalı iletişim alt boyutuna ilişkin puan ortalamaları, 15 yaşındaki ergenlere göre daha yüksektir [$F_{(2,357)} = 3.89$, $p < .05$]. 17 yaşındaki ergenlerin kapasite üstü istek ve kendi çıkarına kullanma alt boyutuna ilişkin puan ortalamaları, 15 yaşındaki ergenlere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir [$F_{(2,357)} = 6.17$, $p < .01$]. 17 yaşındaki ergenlerin aşağılama alt boyutuna ilişkin puan ortalamaları, 15 yaşındaki ergenlere göre anlamlı düzeyde yüksek olarak bulunmuştur [$F_{(2,357)} = 10.13$, $p < .001$]. 17

yaşındaki ergenlerin suça yönelme alt boyutuna ilişkin puan ortalamaları, 15 yaşındaki ergenlere göre daha yüksek olduğu görülmüştür [$F_{(2,357)} = 3.31, p < .05$]. 17 yaşındaki ergenlerin izole etme alt boyutuna ilişkin puan ortalamaları, 15 yaşındaki ergenlerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir [$F_{(2,357)} = 4.90, p < .01$].

3.4.2. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular

Aşağıda Tablo 38'de ergenlerin cinsiyet değişkenine göre algıladıkları duygusal istismarın ortalamaları, standart sapmaları ve t değerleri verilmiştir.

Tablo 38

Ergenlerin cinsiyet değişkenine göre algıladıkları duygusal istismarın ortalamaları, standart sapmaları ve t değerleri

Algılanan Duygusal İstismar Durumu	Cinsiyet	n	\bar{x}	sd	t
Algılanan Anne Duygusal İstismar Durumu	K	181	11.34	10.2	.83
	E	177	10.52	8.2	
Algılanan Baba Duygusal İstismar Durumu	K	181	12.11	10.2	.48
	E	177	11.61	8.6	
Algılanan Aile Duygusal İstismar Durumu	K	181	14.80	11.4	1.21
	E	177	13.41	10.0	

Tablo 38'de de görüldüğü gibi Duygusal İstismar Ölçeği (DİÖ), (yüksek puanlar istismarın arttığını göstermektedir) cinsiyet değişkeni açısından değerlendirildiğinde, anne tarafından algılanan duygusal istismar puanlarının cinsiyete göre değişmediği bulunmuştur ($t = .83, p > .05$). Baba tarafından algılanan duygusal istismar puanlarında cinsiyete göre bir farklılık görülmemektedir ($t = .48, p > .05$). Aile tarafından algılanan duygusal istismar puanları cinsiyete göre bir değişim göstermemiştir ($t = 1.21, p > .05$).

3.4.3. Yaşanılan Yer Değişkenine İlişkin Bulgular

Aşağıda Tablo 39'da ergenlerin ailesiyle birlikte veya ayrı yaşama değişkenine göre algıladıkları duygusal istismarın ortalamaları, standart sapmaları ve t değerleri verilmiştir.

Tablo 39

Ergenlerin kiminle birlikte yaşadığı değişkenine göre algıladıkları duygusal istismarın ortalamaları, standart sapmaları ve t değerleri

Algılanan Duygusal İstismar Durumu	Yaşanılan Yer	n	\bar{x}	sd	t
Algılanan Anne Duygusal İstismar Durumu	Ailesiyle birlikte	338	10.96	9.2	.24
	Ailesinden ayrı	20	10.40	9.9	
Algılanan Baba Duygusal İstismar Durumu	Ailesiyle birlikte	338	11.88	9.4	.15
	Ailesinden ayrı	20	11.47	10.8	
Algılanan Aile Duygusal İstismar Durumu	Ailesiyle birlikte	338	14.13	10.7	.14
	Ailesinden ayrı	20	13.75	11.6	

Tablo 39'da da görüldüğü gibi Duygusal İstismar Ölçeği (DİÖ), (yüksek puanlar istismarın arttığını göstermektedir) yaşanılan yer değişkeni açısından değerlendirildiğinde, anne tarafından algılanan duygusal istismar puan ortalamalarında yaşanılan yer açısından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($t = .24, p > .05$). Baba tarafından algılanan duygusal istismar puanlarının yaşanılan yere göre değişmediği bulunmuştur ($t = .15, p > .05$). Aile tarafından algılanan duygusal istismar puan ortalamaları yaşanılan yere göre bir değişim göstermemiştir ($t = .14, p > .05$).

3.4.4. Ailedeki Çocuk Sayısı Değişkenine İlişkin Bulgular

Aşağıda Tablo 40'da ergenlerin kardeş sayısı değişkenine göre algıladıkları duygusal istismarın ortalamaları, standart sapmaları ve t değerleri verilmiştir.

Tablo 40

Ergenlerin kardeş sayısı değişkenine göre algıladıkları duygusal istismarın ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri

Algılanan Duygusal İstismar Durumu	Kardeş Sayısı	n	\bar{x}	sd	F
Algılanan Anne Duygusal İstismar Durumu	1	51	11.74	10.1	1.84
	2	162	9.72	8.5	
	3	74	11.47	10.1	
	4	69	12.57	9.2	
Algılanan Baba Duygusal İstismar Durumu	1	51	12.15	10.3	1.72
	2	162	10.69	9.3	
	3	74	12.43	9.1	
	4	69	13.73	9.3	
Algılanan Aile Duygusal İstismar Durumu	1	51	14.50	11.3	1.92
	2	162	12.67	10.1	
	3	74	15.32	11.8	
	4	69	15.85	10.6	

Tablo 40'da da görüldüğü gibi Duygusal İstismar Ölçeği (DİÖ), (yüksek puanlar istismarın arttığını göstermektedir) ailedeki çocuk sayısı değişkeni açısından değerlendirildiğinde, anne tarafından algılanan duygusal istismar puanlarının ailedeki çocuk sayısı arasında anlamlı bir fark yoktur [$F_{(3,352)} = 1.84, p > .05$]. Baba tarafından algılanan duygusal istismar puanlarıyla ailedeki çocuk sayısı arasında da anlamlı bir farklılık bulunamamıştır [$F_{(3,332)} = 1.72, p > .05$]. Aile tarafından algılanan duygusal istismar puanlarıyla ailedeki çocuk sayısı arasında da bir farklılık bulunmamıştır [$F_{(3,357)} = 1.92, p > .05$]

3.4.5. Doğum Sırası Değişkenine İlişkin Bulgular

Aşağıda Tablo 41'de ergenlerin doğum sırası değişkenine göre algıladıkları duygusal istismarın ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri verilmiştir.

Tablo 41

Ergenlerin doğum sırası değişkenine göre algıladıkları duygusal istismarın ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri

Algılanan Duygusal İstismar Durumu	Doğum sırası	n	\bar{x}	sd	F
Algılanan Anne Duygusal İstismar Durumu	1	168	10.55	9.6	1.95
	2	98	9.98	7.7	
	3	48	11.58	10.4	
	4	44	13.90	9.7	
Algılanan Baba Duygusal İstismar Durumu	1	168	11.73	9.9	1.08
	2	98	10.91	7.5	
	3	48	12.30	10.9	
	4	44	14.10	9.9	
Algılanan Aile Duygusal İstismar Durumu	1	168	13.80	11.2	.96
	2	98	13.39	9.0	
	3	48	14.37	12.1	
	4	44	16.59	11.0	

Tablo 41'de de görüldüğü gibi, Duygusal İstismar Ölçeği (DİÖ), (yüksek puanlar istismarın arttığını göstermektedir) doğum sırası değişkeni açısından değerlendirildiğinde, anne tarafından algılanan duygusal istismar puan ortalamaları ile doğum sırası arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır [$F_{(3,352)} = 1.95, p > .05$]. Baba tarafından algılanan duygusal istismar puan ortalamaları doğum sırasına göre bir değişim göstermemiştir [$F_{(3,332)} = 1.08, p > .05$]. Aile tarafından algılanan duygusal istismar puanlarının doğum sırasına göre farklılaşmadığı görülmüştür [$F_{(3,357)} = .96, p > .05$]

3.4.6. Yaşamın En Uzun Süre Geçirildiği Yer Değişkenine İlişkin Bulgular

Aşağıda Tablo 42'de ergenlerin yaşamlarının en çok geçtiği yer değişkenine göre algıladıkları duygusal istismarın ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri verilmiştir.

Tablo 42

Ergenlerin yaşamlarının en çok geçtiği yer değişkenine göre algıladıkları duygusal istismarın ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri

Algılanan Duygusal İstismar Durumu	Yaşanılan Yerler	n	\bar{x}	sd	F
Algılanan Anne Duygusal İstismar Durumu	Köy	16	18.68	11.7	5.98**
	Kasaba	8	10.14	7.7	
	Şehir	334	10.57	9.0	
Algılanan Baba Duygusal İstismar Durumu	Köy	16	21.92	12.6	8.97***
	Kasaba	8	8.57	5.5	
	Şehir	334	11.48	9.1	
Algılanan Aile Duygusal İstismar Durumu	Köy	16	23.37	14.1	6.52**
	Kasaba	8	11.37	7.6	
	Şehir	334	13.73	10.5	

* P < .05 ** P < .01 *** P < .001

Tablo 42'de de görüldüğü gibi Duygusal İstismar Ölçeği (DİÖ), (yüksek puanlar istismarın arttığını göstermektedir)) yaşamın en uzun süre geçirildiği yer değişkeni açısından değerlendirildiğinde aile tarafından algılanan duygusal istismarla yaşanan yere ilişkin puan ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır [$F_{(2,352)} = 5.87, p < .01$]. Yapılan Duncan testine göre söz konusu fark yaşamlarının önemli bir kısmını köyde geçiren ergenlerin anneleri tarafından algıladıkları duygusal istismar puanlarının, şehirde yaşayan ergenlerin puanlarından daha yüksek olduğu görülmüştür [$F_{(2, 352)} = 5.98, p < .01$]. Yaşamlarının önemli bir kısmını köyde geçiren ergenlerin babaları tarafından algıladıkları duygusal istismar puanları, şehirde yaşayan ergenlerin puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir [$F_{(2, 332)} = 8.97, p < .001$]. Yaşamlarının önemli bir kısmını köyde geçiren ergenlerin aileleri tarafından algıladıkları duygusal istismar puanları, kasabada ve şehirde yaşayan ergenlerin puanlarından daha yüksektir [$F_{(2, 357)} = 6.52, p < .01$].

3.4.7. Annenin Öğrenim Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulgular

Aşağıda Tablo 43'de ergenlerin annelerinin öğrenim düzeyi değişkenine göre anne tarafından algıladıkları duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri verilmiştir.

Tablo 43

Ergenlerin annelerinin öğrenim düzeyi değişkenine göre anne tarafından algıladıkları duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri

Duygusal İstismar Durumu	Öğrenim Durumu	n	x	sd	F
Algılanan Anne Duygusal İstismar Durumu	Okur yazar değil	48	13.12	9.1	3.27**
	Okur yazar	20	12.70	9.2	
	İlkokul mezunu	144	11.96	10.1	
	Ortaokul mezunu	63	10.60	8.7	
	Lise mezunu	57	7.58	7.3	
	Üniversite mezunu	22	7.27	6.8	
Algılanan Anne Duygusal İstismar Reddetme Alt Boyutu	Okur yazar değil	48	6.79	4.8	3.54**
	Okur yazar	20	6.60	4.8	
	İlkokul mezunu	144	5.94	5.5	
	Ortaokul mezunu	63	5.17	4.9	
	Lise mezunu	57	3.49	4.1	
	Üniversite mezunu	22	3.54	3.9	
Algılanan Anne Duygusal İstismar Şiddet ve Korkuya Dayalı İletişim Alt Boyutu	Okur yazar değil	48	.77	1.5	1.77
	Okur yazar	20	.90	1.6	
	İlkokul mezunu	144	.73	1.4	
	Ortaokul mezunu	63	.60	1.1	
	Lise mezunu	57	.28	.7	
	Üniversite mezunu	22	.18	.6	
Algılanan Anne Duygusal İstismar Kapasite Üstü İstek ve Kendi Çıkarına Kullanma Alt Boyutu	Okur yazar değil	48	3.02	1.7	4.14**
	Okur yazar	20	2.45	1.5	
	İlkokul mezunu	144	2.48	1.7	
	Ortaokul mezunu	63	2.09	1.6	
	Lise mezunu	57	1.84	1.6	
	Üniversite mezunu	22	1.54	1.2	
Algılanan Anne Aşağılama Alt Boyutu	Okur yazar değil	48	.81	1.4	1.24
	Okur yazar	20	.90	1.5	
	İlkokul mezunu	144	1.15	1.6	
	Ortaokul mezunu	63	1.15	1.6	

Tablo 43'ün devamı	Öğrenim Durumu	n	x	sd	F
Algılanan Anne Suça Yöneltilme Alt Boyutu	Lise mezunu	57	.70	1.1	.56
	Üniversite mezunu	22	.72	.9	
	Okur yazar değil	48	1.00	.7	
	Okur yazar	20	1.05	1.1	
	İlkokul mezunu	144	.93	.8	
	Ortaokul mezunu	63	.88	.7	
	Lise mezunu	57	.78	.7	
	Üniversite mezunu	22	.81	.7	
Algılanan Anne İzole Etme Alt Boyutu	Okur yazar değil	48	.72	.8	.98
	Okur yazar	20	.80	.9	
	İlkokul mezunu	144	.66	.8	
	Ortaokul mezunu	63	.68	.9	
	Lise mezunu	57	.45	.8	
	Üniversite mezunu	22	.45	.8	

* P < .05

** P < .01

*** P < .001

Tablo 43'de de görüldüğü gibi, ergenler annenin öğrenim düzeylerine göre gruplara ayrıldığında algılanan duygusal istismar düzeyleri arasında fark olduğu belirlenmiştir. Yapılan Duncan testine göre, anneleri "okur yazar olmayanların" DİÖ'ye ilişkin puan ortalamalarının, anneleri "üniversite mezunu" olanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür [$F_{(5, 352)} = 3.27, p < .01$]. Anne tarafından algılanan duygusal istismarın alt boyutları annelerin öğrenim düzeyleri açısından değerlendirildiğinde, anneleri "okur yazar olmayan" ergenlerin reddetme alt boyutuna ilişkin puan ortalamaları, anneleri "üniversite mezunu" olan ergenlere göre anlamlı düzeyde yüksektir [$F_{(5, 353)} = 3.54, p < .01$]. Şiddet ve korkuya dayalı iletişim alt boyutu puan ortalamaları annelerin öğrenim düzeylerine göre değişim göstermemektedir [$F_{(5, 354)} = 1.77, p > .05$]. Anneleri "okur yazar olmayan" ergenlerin kapasite üstü istek ve kendi çıkarına kullanma alt boyutuna ilişkin puan ortalamaları, anneleri "üniversite mezunu" olan ergenlere göre daha yüksek olarak bulunmuştur [$F_{(5, 354)} = 4.14, p < .01$]. Aşağılama alt boyutu puan ortalamaları annelerin öğrenim düzeylerine göre farklılaşmamaktadır. [$F_{(5, 354)} = 1.24, p > .05$]. Suça yöneltilme alt boyutu ile annelerin öğrenim düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır [$F_{(5, 353)} = .56, p > .05$]. İzole etme alt boyutu ile annelerin öğrenim düzeyleri arasında da bir farklılık oluşmamıştır [$F_{(5, 354)} = .98, p > .05$].

3.4.8. Babanın Öğrenim Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulgular

Aşağıda Tablo 44'de ergenlerin babalarının öğrenim düzeyi değişkenine göre baba tarafından algıladıkları duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri verilmiştir.

Tablo 44

Ergenlerin babalarının öğrenim düzeyi değişkenine göre baba tarafından algıladıkları duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri

Duygusal İstismar Durumu	Öğrenim Durumu	n	x	sd	F
Algılanan Baba Duygusal İstismar Durumu	Okur yazar değil	20	19.30	11.1	3.75**
	Okur yazar	25	14.36	9.8	
	İlkokul mezunu	117	11.94	8.6	
	Ortaokul mezunu	78	11.29	9.1	
	Lise mezunu	72	10.69	10.0	
	Üniversite mezunu	44	9.4	8.4	
Algılanan Baba Duygusal İstismar Reddetme Alt Boyutu	Okur yazar değil	20	11.00	6.6	4.53**
	Okur yazar	25	7.88	6.3	
	İlkokul mezunu	117	6.43	4.9	
	Ortaokul mezunu	78	5.97	4.8	
	Lise mezunu	72	5.44	5.7	
	Üniversite mezunu	44	5.00	4.3	
Algılanan Baba Duygusal İstismar Şiddet ve Korkuya Dayalı İletişim Alt Boyutu	Okur yazar değil	20	1.20	1.7	1.19
	Okur yazar	25	.44	.82	
	İlkokul mezunu	117	.58	1.2	
	Ortaokul mezunu	78	.69	1.5	
	Lise mezunu	72	.61	1.2	
	Üniversite mezunu	44	.39	1.0	
Algılanan Baba Duygusal İstismar Kapasite Üstü İstek ve Kendi Çıkarına Kullanma Alt Boyutu	Okur yazar değil	20	3.40	2.1	3.31**
	Okur yazar	25	2.60	1.1	
	İlkokul mezunu	117	2.29	1.5	
	Ortaokul mezunu	78	2.04	1.6	
	Lise mezunu	72	2.08	1.7	

Tablo 44'ün devamı	Öğrenim Durumu	n	\bar{x}	sd	F
Algılanan Baba Aşağılama Alt Boyutu	Üniversite mezunu	44	1.78	1.5	.59
	Okur yazar değil	20	1.35	1.5	
	Okur yazar	25	1.36	1.5	
	İlkokul mezunu	117	.99	1.3	
	Ortaokul mezunu	78	1.06	1.4	
	Lise mezunu	72	.92	1.4	
	Üniversite mezunu	44	.90	1.4	
Algılanan Baba Suça Yönelme Alt Boyutu	Okur yazar değil	20	1.20	.8	1.44
	Okur yazar	25	1.12	1.2	
	İlkokul mezunu	117	.87	.8	
	Ortaokul mezunu	78	.80	.7	
	Lise mezunu	72	1.08	.9	
	Üniversite mezunu	44	.85	.8	
	Algılanan Baba İzole Etme Alt Boyutu	Okur yazar değil	20	1.15	
Okur yazar		25	.96	.9	
İlkokul mezunu		117	.74	.9	
Ortaokul mezunu		78	.70	.8	
Lise mezunu		72	.63	.8	
Üniversite mezunu		44	.51	.9	

* P < .05

** P < .01

*** P < .001

Tablo 44'de de görüldüğü gibi, ergenler babaların öğrenim düzeylerine göre gruplara ayrıldığında DİÖ'ye ait puan ortalamaları açısından farklılaştığı görülmektedir. Yapılan Duncan testine göre, babaları "okur yazar olmayanların" DİÖ'ye ilişkin puan ortalamaları, babaları "üniversite mezunu" olanlara göre daha yüksektir [$F_{(5, 332)} = 3.75, p < .01$]. Baba tarafından algılanan duygusal istismarın alt boyutları babaların öğrenim düzeyleri açısından değerlendirildiğinde, babaları "okur yazar olmayan" ergenlerin reddetme alt boyutuna ilişkin puan ortalamaları, babaları "üniversite mezunu" olan ergenlere göre anlamlı düzeyde yüksektir [$F_{(5, 333)} = 4.53, p < .01$]. Şiddet ve korkuya dayalı iletişim alt boyutu açısından babaların öğrenim düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır [$F_{(5, 332)} = 1.19, p > .05$]. Babaları "okur yazar olmayan" ergenlerin kapasite üstü istek ve kendi çıkarına kullanma alt boyutuna ilişkin puan ortalamaları, babaları "üniversite mezunu" olan ergenlere

göre daha yüksek olarak bulunmuştur [$F_{(3, 333)} = 3.31, p < .01$]. Aşağılama alt boyutu açısından babaların öğrenim düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır [$F_{(3, 333)} = .59, p > .05$]. Suça yöneltme alt boyutu puan ortalamaları babaların öğrenim düzeyine göre bir farklılık göstermemektedir [$F_{(3, 333)} = 1.44, p > .05$]. İzole etme alt boyutu ile babaların öğrenim düzeyleri arasında da anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir [$F_{(3, 333)} = 1.81, p > .05$].

3.4.9. Babanın Yaşam Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular

Aşağıda Tablo 45'de ergenlerin babalarının sağ ya da ölü olması değişkenine göre anne tarafından algıladıkları duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve t değerleri verilmiştir.

Tablo 45

Ergenlerin babalarının sağ ya da ölü olması değişkenine göre anne tarafından algıladıkları duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve t değerleri

Duygusal İstismar Durumu	Yaşam Durumu	n	\bar{x}	sd	t
Algılanan Anne Duygusal İstismar Durumu	Sağ	333	.69	.8	-.05
	Ölü	25	10.92	9.2	
Reddetme Alt Boyutu	Sağ	333	5.38	5.0	-.35
	Ölü	25	5.78	6.1	
Şiddet ve Korkuya Dayalı İletişim Alt Boyutu	Sağ	333	.64	1.3	2.19
	Ölü	25	.26	.7	
Kapasite Üstü İstek ve Kendi Çıkarına kullanıma Alt Boyutu	Sağ	333	2.31	1.7	-.32
	Ölü	25	2.43	1.6	
Aşağılama Alt Boyutu	Sağ	333	1.00	1.4	.12
	Ölü	25	.95	1.6	
Suça Yöneltme Alt Boyutu	Sağ	333	.91	.8	-.00
	Ölü	25	.91	.73	
İzole Etme Alt Boyutu	Sağ	333	.91	.7	-.31
	Ölü	25	.63	.8	

Tablo 45'de de görüldüğü gibi Duygusal İstismar Ölçeği (DİÖ), (yüksek puanlar istismarın arttığını göstermektedir) babanın sağ ya da ölü olması değişkeni açısından değerlendirildiğinde, anne tarafından algılanan duygusal istismarın babanın sağ ya da ölü

olmasına göre fark göstermediği bulunmuştur ($t = -.05, p > .05$). Anne tarafından algılanan duygusal istismarın alt boyutları babaların sağ ya da ölü olması açısından değerlendirildiğinde, reddetme alt boyutunun babanın sağ ya da ölü olmasına göre farklılık göstermediği bulunmuştur ($t = -.30, p > .05$). Şiddet ve korkuya dayalı iletişim alt boyutunun babanın sağ ya da ölü olmasına göre değişmediği görülmektedir ($t = 2.19, p > .05$). Kapasite üstü istek ve kendi çıkarına kullanma alt boyutu açısından babanın sağ ya da ölü olması arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmamıştır ($t = -.32, p > .05$). Aşağılama alt boyutunun babanın sağ ya da ölü olmasına göre değişmediği bulunmuştur ($t = .12, p > .05$). Suça yönelme alt boyutunun babanın sağ ya da ölü olmasına göre fark göstermediği bulunmuştur ($t = -.00, p > .05$). İzole etme alt boyutu açısından ise babanın sağ ya da ölü olmasına göre bir farklılık oluşmamıştır ($t = -.31, p > .05$).

3.4.10. Annenin Çalışma Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular

Aşağıda Tablo 46'da ergenlerin annelerinin çalışma durumu olma değişkenine göre anne tarafından algıladıkları duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve t değerleri verilmiştir.

Tablo 46

Ergenlerin annelerinin çalışma durumu değişkenine göre anne tarafından algıladıkları duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve t değerleri

Duygusal İstismar Durumu	İş Durumu	n	\bar{x}	sd	t
Algılanan Anne Duygusal	Çalışıyor	84	10.20	8.4	-.88
İstismar Durumu	Çalışmıyor	271	11.16	9.5	
Reddetme Altboyutu	Çalışıyor	84	4.73	4.6	-1.48
	Çalışmıyor	271	5.62	5.2	
Şiddet ve Korkuya Dayalı İletişim Alt Boyutu	Çalışıyor	84	.69	1.3	.57
	Çalışmıyor	271	.59	1.3	
Kapasite Üstü İstek ve Kendi	Çalışıyor	84	2.27	1.4	-.36
Çıkarına kullanma Alt Boyutu	Çalışmıyor	271	2.34	1.7	
Aşağılama Alt Boyutu	Çalışıyor	84	1.01	1.4	.10
	Çalışmıyor	271	.99	1.4	
Suçta Yönelme Alt Boyutu	Çalışıyor	84	.90	.7	-.10

Tablo 46'nın devamı	Çalışma Durumu	n	\bar{x}	sd	t
	Çalışmıyor	271	.91	.8	
İzole Etme Alt Boyutu	Çalışıyor	84	.58	.8	-.69
	Çalışmıyor	271	.65	.8	

Tablo 46'da da görüldüğü gibi Duygusal İstismar Ölçeği (DİÖ), (yüksek puanlar istismarın arttığını göstermektedir) annenin çalışıp çalışmaması değişkeni açısından değerlendirildiğinde, anne tarafından algılanan duygusal istismarla annenin çalışıp çalışmamasına göre fark göstermediği bulunmuştur ($t = -.88, p > .05$). Anne tarafından algılanan duygusal istismarın alt boyutları annenin çalışıp çalışmaması açısından değerlendirildiğinde, reddetme alt boyutunun annenin çalışıp çalışmamasına göre anlamlı düzeyde bir fark göstermediği bulunmuştur ($t = -1.48, p > .05$). Şiddet ve korkuya dayalı iletişim alt boyutunun annenin çalışıp çalışmamasına göre değişim göstermediği görülmüştür ($t = .57, p > .05$). Kapasite üstü istek ve kendi çıkarına kullanma alt boyutunun annenin çalışıp çalışmamasına göre bir farklılık göstermediği bulunmuştur ($t = -.36, p > .05$). Aşağılama alt boyutu açısından annenin çalışıp çalışmamasına göre değişim göstermediği görülmektedir ($t = .10, p > .05$). Suça yöneltme alt boyutu puan ortalamaları annenin çalışıp çalışmamasına göre farklılaşmamaktadır ($t = -.10, p > .05$). İzole etme alt boyutu puan ortalamalarında annenin çalışıp çalışmamasına göre bir farklılık oluşmadığı görülmüştür ($t = -.69, p > .05$).

3.4.11. Annenin Mesleği Değişkenine İlişkin Bulgular

Aşağıda Tablo 47'de ergenlerin annelerinin meslekleri değişkenine göre anne tarafından algıladıkları duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri verilmiştir.

Tablo 47

Ergenlerin annelerinin meslekleri değişkenine göre anne tarafından algıladıkları duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri

Duygusal İstismar Durumu	Meslek	n	\bar{x}	sd	F
Algılanan Anne Duygusal İstismar Durumu	İşçi	52	11.92	9.4	2.60
	Memur	25	7.70	7.8	
	Serbest	7	6.46	3.2	

Tablo 47'nin devamı	Meslek	n	\bar{x}	sd	F
Reddetme Alt Boyutu	İşçi	52	5.63	5.3	2.55
	Memur	25	3.43	3.8	
	Serbest	7	3.00	2.1	
Şiddet ve Korkuya Dayalı İletişim Alt Boyutu	İşçi	52	.84	1.4	1.19
	Memur	25	.46	1.3	
	Serbest	7	.15	.3	
Kapasite Üstü İstek ve Kendi Çıkarına kullanma Alt Boyutu	İşçi	52	2.53	1.4	1.78
	Memur	25	1.83	1.6	
	Serbest	7	1.69	.9	
Aşağılama Alt Boyutu	İşçi	52	1.26	1.7	1.38
	Memur	25	.76	1.1	
	Serbest	7	.46	.7	
Suça Yöneltilme Alt Boyutu	İşçi	52	.92	.7	.19
	Memur	25	.80	.7	
	Serbest	7	.92	.7	
İzole Etme Alt Boyutu	İşçi	52	.71	.8	1.93
	Memur	25	.40	.7	
	Serbest	7	.23	.5	

Tablo 47'de de görüldüğü gibi anneler meslekleri açısından "işçi", "memur" ve "serbest meslek" olmak üzere üç gruba ayrılmışlardır. Anne tarafından algılanan duygusal istismar düzeyi açısından gruplar karşılaştırıldığında gruplar arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmamaktadır [$F_{(3, 352)} = 2.60, p > .05$]. Anne tarafından algılanan duygusal istismarın alt boyutları annenin mesleği açısından değerlendirildiğinde ise, reddetme alt boyutunun annenin mesleğine göre fark göstermediği bulunmuştur [$F_{(3, 353)} = 2.55, p > .05$]. Şiddet ve korkuya dayalı iletişim alt boyutunun annenin mesleğine göre bir farklılaşma göstermediği bulunmuştur [$F_{(3, 354)} = 1.19, p > .05$]. Kapasite üstü istek ve kendi çıkarına kullanma alt boyutunun annenin mesleğine göre değişmediği bulunmuştur [$F_{(3, 354)} = 1.78, p > .05$]. Aşağılama alt boyutunun annenin mesleğine göre anlamlı bir fark oluşmamıştır [$F_{(3, 354)} = 1.38, p > .05$]. Suça yöneltilme alt boyutunun annenin mesleğine göre değişmediği görülmüştür [$F_{(3, 353)} = .19, p > .05$]. İzole etme alt boyutunun annenin mesleğine göre de bir farklılık göstermediği bulunmuştur [$F_{(3, 354)} = 1.93, p > .05$].

3.4.12. Babanın Çalışma Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular

Aşağıda Tablo 48' de ergenlerin babalarının çalışma durumu değişkenine göre baba tarafından algıladıkları duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve t değerleri verilmiştir.

Tablo 48

Ergenlerin babalarının çalışma durumu değişkenine göre baba tarafından algıladıkları duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve t değerleri

Duygusal İstismar Durumu	İş Durumu	n	\bar{x}	sd	t
Algılanan Baba Duygusal İstismar Durumu	Çalışıyor	291	11.67	9.3	-.86
	Çalışmıyor	43	13.14	10.3	
Reddetme Altboyutu	Çalışıyor	291	6.19	5.2	-1.09
	Çalışmıyor	43	7.35	6.5	
Şiddet ve Korkuya Dayalı İletişim Alt Boyutu	Çalışıyor	291	.65	1.3	1.72
	Çalışmıyor	43	.38	.8	
Kapasite Üstü İstek ve Kendi Çıkarına kullanma Alt Boyutu	Çalışıyor	291	2.20	1.6	-.51
	Çalışmıyor	43	2.35	1.8	
Aşağılama Alt Boyutu	Çalışıyor	291	1.02	1.4	-.41
	Çalışmıyor	43	1.11	1.4	
Suça Yönelme Alt Boyutu	Çalışıyor	291	.92	.8	-.89
	Çalışmıyor	43	1.04	.8	
İzole Etme Alt Boyutu	Çalışıyor	291	.70	.9	-1.10
	Çalışmıyor	43	.88	.9	

Tablo 48'de de görüldüğü gibi, Duygusal İstismar Ölçeği (DİÖ), (yüksek puanlar istismarın arttığını göstermektedir) babanın çalışıp çalışmaması değişkeni açısından değerlendirildiğinde, baba tarafından algılanan duygusal istismarın babanın çalışıp çalışmamasına göre fark göstermediği bulunmuştur ($t = -.86, p > .05$). Baba tarafından algılanan duygusal istismarın alt boyutları babanın çalışıp çalışmaması açısından değerlendirildiğinde, reddetme alt boyutunun babanın çalışıp çalışmamasına göre değişmediği görülmektedir ($t = -1.09, p > .05$). Şiddet ve korkuya dayalı iletişim alt boyutu puan ortalamalarının babanın çalışıp çalışmamasına göre bir farklılaşma görülmediği saptanmıştır ($t = 1.72, p > .05$). Kapasite üstü istek ve kendi çıkarına kullanma alt boyutunun babanın çalışıp çalışmaması göre değişmediği bulunmuştur ($t = -.51, p > .05$). Aşağılama alt boyutunun babanın

çalışıp çalışmamasına göre değişmediği görülmektedir ($t=-.41, p>.05$). Suça yönelme alt boyutu puan ortalamaların babanın çalışıp çalışmamasına göre fark göstermediği bulunmuştur ($t=-.89, p>.05$). İzole etme alt boyutu ile babanın çalışıp çalışmamasına göre de bir fark göstermediği bulunmuştur ($t=-1.10, p>.05$).

3.4.13. Babanın Mesleği Değişkenine İlişkin Bulgular

Aşağıda Tablo 49'da ergenlerin babalarının meslekleri değişkenine göre baba tarafından algıladıkları duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri verilmiştir.

Tablo 49

Ergenlerin babalarının meslekleri değişkenine göre baba tarafından algıladıkları duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri

Duygusal İstismar Durumu	Meslek	n	x	sd	F
Algılanan Baba Duygusal İstismar Durumu	Memur	75	10.33	8.1	2.88*
	İşçi	95	13.78	10.3	
	Serbest	121	10.81	8.6	
Reddetme Altboyutu	Memur	75	5.5	4.6	3.61*
	İşçi	95	7.4	5.9	
	Serbest	121	5.5	4.7	
Şiddet ve Korkuya Dayalı İletişim Alt Boyutu	Memur	75	.46	1.2	.81
	İşçi	95	.71	1.3	
	Serbest	121	.65	1.3	
Kapasite Üstü İstek ve Kendi Çıkarına kullanma Alt Boyutu	Memur	75	1.9	1.1	2.96*
	İşçi	95	2.6	1.7	
	Serbest	121	2.0	1.6	
Aşağılama Alt Boyutu	Memur	75	.85	1.4	2.12
	İşçi	95	1.33	1.6	
	Serbest	121	.91	1.3	
Suça Yönelme Alt Boyutu	Memur	75	.87	.8	1.44
	İşçi	95	.80	.8	
	Serbest	121	1.03	.9	

Tablo 49'un devamı	Meslek	n	\bar{x}	sd	F
İzole Etme Alt Boyutu	Memur	75	.60	.8	3.90**
	İşçi	95	.96	.9	
	Serbest	121	.59	.8	

* P < .05 ** P < .01 *** P < .001

Tablo 49'da da görüldüğü gibi babalar meslekleri açısından "işçi", "memur" ve "serbest meslek" olmak üzere üç gruba ayrılmışlardır. Baba tarafından algılanan duygusal istismar düzeyi açısından gruplar karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Yapılan Duncan testine göre babası "işçi" olan ergenlerin babaları tarafından algıladıkları DİÖ puanları, babaları "serbest meslek sahibi" ve "memur" olanlara göre daha yüksektir [$F_{(3, 327)} = 2.88, p < .05$]. Baba tarafından algılanan duygusal istismarın alt boyutları babanın mesleği açısından değerlendirildiğinde ise, babası "işçi" olan ergenlerin babaları tarafından algıladıkları reddetme alt boyutu puanları, babaları "serbest meslek sahibi" ve "memur" olanlara göre anlamlı düzeyde yüksektir [$F_{(3, 328)} = 3.61, p < .05$]. Şiddet ve korkuya dayalı iletişim alt boyutunun babanın mesleğine göre farklılaşmadığı bulunmuştur [$F_{(3, 327)} = .81, p > .05$]. Babası "işçi" olan ergenlerin babaları tarafından algıladıkları kapasite üstü istek ve kendi çıkarına kullanma alt boyutu puanları, babaları "memur" olanlara göre daha yüksektir [$F_{(3, 328)} = 2.96, p < .05$]. Aşağılama alt boyutunun babanın mesleğine göre değişmediği görülmüştür [$F_{(3, 328)} = 2.12, p > .05$]. Suça yöneltme alt boyutunun babanın mesleğine göre anlamlı bir fark göstermediği bulunmuştur [$F_{(3, 328)} = 1.44, p > .05$]. Babası "işçi" olan ergenlerin babaları tarafından algıladıkları izole etme alt boyutu puanları, babaları "serbest meslek sahibi" olanlara göre daha yüksek olarak bulunmuştur [$F_{(3, 328)} = 3.90, p < .01$].

3.4.14. Annenin Yaşı Değişkeninellişkin Bulgular

Aşağıda Tablo 50'de ergenlerin annenin yaşı değişkenine göre anneleri tarafından algıladıkları duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri verilmiştir.

Tablo 50

Ergenlerin annenin yaşı değişkenine göre anneleri tarafından algıladıkları duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri

Duygusal İstismar Durumu	Yaş	n	\bar{x}	sd	F
Algılanan Anne Duygusal İstismar Durumu	30-39 yaş arası	189	10.81	9.2	.04
	40-49 yaş arası	147	11.07	9.6	
	50 yaş ve üzeri	17	11.23	7.3	
Reddetme Altboyutu	30-39 yaş arası	189	5.21	4.9	.33
	40-49 yaş arası	147	5.63	5.4	
	50 yaş ve üzeri	17	5.82	5.2	
Şiddet ve Korkuya Dayalı İletişim Alt Boyutu	30-39 yaş arası	189	.73	1.4	1.69
	40-49 yaş arası	147	.50	1.1	
	50 yaş ve üzeri	17	.35	.7	
Kapasite Üstü İstek ve Kendi Çıkarına kullanma Alt Boyutu	30-39 yaş arası	189	2.30	1.7	.04
	40-49 yaş arası	147	2.35	1.7	
	50 yaş ve üzeri	17	2.29	1.7	
Aşağılama Alt Boyutu	30-39 yaş arası	189	1.05	1.5	.25
	40-49 yaş arası	147	.93	1.4	
	50 yaş ve üzeri	17	.94	1.2	
Suça Yönelme Alt Boyutu	30-39 yaş arası	189	.93	.8	.58
	40-49 yaş arası	147	.86	.8	
	50 yaş ve üzeri	17	1.05	.9	
İzole Etme Alt Boyutu	30-39 yaş arası	189	.57	.8	1.30
	40-49 yaş arası	147	.71	.9	
	50 yaş ve üzeri	17	.76	.7	

Tablo 50'de de görüldüğü gibi, anneler yaşları açısından "30-39 yaş arası", "40-49 yaş arası" ve "50 yaş ve üzeri" olmak üzere üç gruba ayrılmışlardır. Anne tarafından algılanan duygusal istismar düzeyi açısından gruplar karşılaştırıldığında gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır [$F_{(2, 351)} = .04, p > .05$]. Anne tarafından algılanan duygusal istismarın alt boyutları annenin yaşı açısından değerlendirildiğinde ise, reddetme alt boyutunun annenin yaşına göre farklılaşmadığı bulunmuştur [$F_{(2, 352)} = .33, p > .05$]. Şiddet ve korkuya dayalı iletişim alt boyutu ile annenin yaşına göre bir farklılaşma yoktur [$F_{(2, 353)} = 1.69,$

$p > .05$]. Kapasite üstü istek ve kendi çıkarına kullanma alt boyutunun annenin yaşına göre değişmediği saptanmıştır [$F_{(2, 353)} = .04, p > .05$]. Aşağılama alt boyutunun annenin yaşına göre değişim göstermediği ortaya çıkmıştır [$F_{(2, 353)} = .25, p > .05$]. Suça yöneltme alt boyutunun annenin yaşına göre değişmediği bulunmuştur [$F_{(2, 352)} = .58, p > .05$]. İzole etme alt boyutunun annenin yaşına göre farklılaşmadığı görülmektedir [$F_{(2, 353)} = 1.30, p > .05$].

3.4.15. Babanın Yaşı Değişkenine İlişkin Bulgular

Aşağıda Tablo 51'de ergenlerin babanın yaşı değişkenine göre babaları tarafından algıladıkları duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri verilmiştir.

Tablo 51

Ergenlerin babanın yaşı değişkenine göre babaları tarafından algıladıkları duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri

Duygusal İstismar Durumu	Yaş	n	\bar{x}	sd	F
Algılanan Baba Duygusal İstismar Durumu	30-39 yaş arası	60	12.60	10.1	.91
	40-49 yaş arası	223	11.47	9.2	
	50-59 yaş arası	38	11.94	9.7	
	60 yaş ve üzeri	12	15.75	9.5	
Reddetme Altboyutu	30-39 yaş arası	60	6.93	5.9	1.46
	40-49 yaş arası	223	5.97	5.1	
	50-59 yaş arası	38	6.92	6.1	
	60 yaş ve üzeri	12	8.66	5.8	
Şiddet ve Korkuya Dayalı İletişim Alt Boyutu	30-39 yaş arası	60	.65	1.2	.35
	40-49 yaş arası	223	.63	1.3	
	50-59 yaş arası	38	.42	1.2	
	60 yaş ve üzeri	12	.75	.7	
Kapasite Üstü İstek ve Kendi Çıkarına kullanma Alt Boyutu	30-39 yaş arası	60	2.25	1.8	.31
	40-49 yaş arası	223	2.25	1.5	
	50-59 yaş arası	38	2.00	1.7	
	60 yaş ve üzeri	12	2.41	1.7	
Aşağılama Alt Boyutu	30-39 yaş arası	60	1.13	1.6	1.29

Tablo 51'in devamı	Yaş	n	\bar{x}	sd	F
	40-49 yaş arası	223	1.00	1,3	
	50-59 yaş arası	38	.84	1.2	
	60 yaş ve üzeri	12	1.75	2.0	
Suçta Yönelme Alt Boyutu	30-39 yaş arası	60	.63	.7	2.99*
	40-49 yaş arası	223	1.00	.9	
	50-59 yaş arası	38	1.02	.8	
	60 yaş ve üzeri	12	1.08	.9	
İzole Etme Alt Boyutu	30-39 yaş arası	60	1.00	1.1	3.19*
	40-49 yaş arası	223	.63	.8	
	50-59 yaş arası	38	.73	.8	
	60 yaş ve üzeri	12	1.08	.7	

* P < .05

** P < .01

*** P < .001

Tablo 51'de de görüldüğü gibi babalar yaşları açısından "30-39 yaş arası", "40-49 yaş arası", "50-59 yaş arası" ve "60 yaş ve üzeri" olmak üzere dört gruba ayrılmışlardır ve baba tarafından algılanan duygusal istismar düzeyi açısından gruplar karşılaştırıldığında gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır [$F_{(3, 331)} = .91, p > .05$]. Baba tarafından algılanan duygusal istismarın alt boyutları babanın yaşı açısından değerlendirildiğinde ise, reddetme alt boyutunun babanın yaşına göre farklılaşmadığı bulunmuştur [$F_{(3, 332)} = 1.46, p > .05$]. Şiddet ve korkuya dayalı iletişim alt boyutunun babanın yaşı açısından anlamlı bir fark oluşmadığı görülmektedir [$F_{(3, 331)} = .35, p > .05$]. Kapasite üstü istek ve kendi çıkarına kullanma alt boyutunun babanın yaşına göre değişmediği görülmüştür [$F_{(3, 332)} = .31, p > .05$]. Aşağılama alt boyutunun babanın yaşına göre farklılaşmadığı bulunmuştur [$F_{(3, 332)} = 1.29, p > .05$]. Suçta yönelme alt boyutunun babanın yaşına göre farklılaştığı görülmektedir [$F_{(3, 332)} = 2.99, p < .05$]. Yapılan Duncan testine göre 60 yaş ve üzerinde olan babalar tarafından algılanan duygusal istismar oranı babaları 20-25 yaş arasında olanlara daha yüksektir. İzole etme alt boyutunun babanın yaşına göre farklılaştığı görülmektedir [$F_{(3, 332)} = 3.19, p < .05$].

3.4.16. Ailenin Gelir Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulgular

Aşağıda Tablo 52'de ergenlerin sosyo-ekonomik durum değişkenine göre algıladıkları duygusal istismarın ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri verilmiştir.

Tablo 52

Ergenlerin sosyo-ekonomik durum değişkenine göre algıladıkları duygusal istismarın ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri

Algılanan Duygusal İstismar Durumu	Sosyo-Ekonomik Durum	n	\bar{x}	sd	F
Algılanan Anne Duygusal İstismar Durumu	İyi	129	8.83	7.0	10.91***
	Orta	180	11.08	9.5	
	Ortanın Altı	49	15.97	11.5	
Algılanan Baba Duygusal İstismar Durumu	İyi	129	9.68	7.5	10.60***
	Orta	180	12.04	9.9	
	Ortanın Altı	49	17.06	10.3	
Algılanan Aile Duygusal İstismar Durumu	İyi	129	11.87	8.8	10.90***
	Orta	180	14.08	11.1	
	Ortanın Altı	49	20.12	11.9	

* P < .05

** P < .01

*** P < .001

Tablo 52'de de görüldüğü gibi Duygusal İstismar Ölçeği (DİÖ), (yüksek puanlar istismarın arttığını göstermektedir) ailenin ekonomik durumu değişkeni açısından değerlendirildiğinde gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Yapılan Duncan testine göre ekonomik düzeyleri "ortanın altı" olan ergenlerin anneleri tarafından algıladıkları duygusal istismar puanları, ekonomik düzeyleri "iyi" olan ergenlerin puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir [$F_{(2, 352)} = 10.91, p < .001$]. Ekonomik düzeyleri "ortanın altı" olan ergenlerin babaları tarafından algıladıkları duygusal istismar puanları, ekonomik düzeyleri "iyi" olan ergenlerin puanlarından daha yüksektir [$F_{(2, 332)} = 10.60, p < .001$]. Ekonomik düzeyleri "ortanın altı" olan ergenlerin aileleri tarafından algıladıkları duygusal istismar puanları, ekonomik düzeyleri "iyi" olan ergenlerin puanlarından daha yüksek olduğu görülmüştür [$F_{(2, 357)} = 10.90, p < .001$].

Aşağıda Tablo 53'de ergenlerin sosyo-ekonomik durum değişkenine göre algıladıkları aile içi duygusal istismarın alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri verilmiştir.

Tablo 53

Ergenlerin sosyo-ekonomik durum değişkenine göre algıladıkları aile içi duygusal istismarın alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri

Aile içi Duygusal İstismarın Alt Boyutları	Sosyo-Ekonomik Durum	n	\bar{x}	sd	F
Reddetme Altboyutu	İyi	129	6.14	4.9	10.54***
	Orta	180	7.18	6.1	
	Ortanın altı	49	10.61	6.6	
Şiddet ve Korkuya Dayalı İletişim Alt Boyutu	İyi	129	.62	1.3	3.70*
	Orta	180	.83	1.6	
	Ortanın altı	49	1.34	1.9	
Kapasite Üstü İstek ve Kendi Çıkarma kullanma Alt Boyutu	İyi	129	2.52	1.6	1.73
	Orta	180	2.70	1.8	
	Ortanın altı	49	3.08	1.9	
Aşağılama Alt Boyutu	İyi	129	.93	1.3	14.42***
	Orta	180	1.39	1.7	
	Ortanın altı	49	2.38	1.9	
Suça Yönelme Alt Boyutu	İyi	129	.96	.8	3.20*
	Orta	180	1.05	.9	
	Ortanın altı	49	1.34	1.0	
İzole Etme Alt Boyutu	İyi	129	.68	.8	8.25***
	Orta	180	.90	1.0	
	Ortanın altı	49	1.34	1.1	

* P < .05

** P < .01

*** P < .001

Tablo 53'de görüldüğü gibi aile tarafından algılanan duygusal istismarın alt boyutları ailenin ekonomik düzeyi açısından değerlendirildiğinde gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Yapılan Duncan testine göre ekonomik düzeyi "ortanın altı" olan ergenlerin aileleri tarafından algıladıkları reddetme alt boyutu puanları, ailelerinin gelir düzeyi "orta" ve "iyi" olan ergenlere göre daha yüksektir [$F_{(2, 357)} = 10.54, p < .001$]. Ekonomik düzeyi "ortanın altı" olan ergenlerin aileleri tarafından algıladıkları şiddet ve korkuya dayalı iletişim alt boyutu puanları, ailelerinin gelir düzeyi "orta" ve "iyi" olan ergenlere göre anlamlı düzeyde yüksektir [$F_{(2, 357)} = 3.70, p < .05$]. Kapasite üstü istek ve kendi çıkarma kullanma alt boyutu ile ailenin ekonomik düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır [F

(2, 357) = 1.73, p > .05]. Ekonomik düzeyi "ortanın altı" olan ergenlerin aileleri tarafından algıladıkları aşağılama alt boyutu puanları, ailelerinin gelir düzeyi "orta" ve "iyi" olan ergenlere göre daha yüksektir [F (2, 357) = 14.42, p < .001]. Ekonomik düzeyi "ortanın altı" olan ergenlerin aileleri tarafından algıladıkları suça yöneltme alt boyutu puanları, ailelerinin gelir düzeyi "orta" ve "iyi" olan ergenlere göre daha yüksek olarak bulunmuştur [F (2, 357) = 3.20, p < .05]. Ekonomik düzeyi "ortanın altı" olan ergenlerin aileleri tarafından algıladıkları izole etme alt boyutu puanları, ailelerinin gelir düzeyi "orta" ve "iyi" olan ergenlere göre anlamlı düzeyde yüksektir [F (2, 357) = 8.25, p < .001].

3.4.17. Anne Babanın Anlaşma Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular

Aşağıda Tablo 54'de ergenlerin ebeveynlerinin anlaşma düzeyi değişkenine göre algıladıkları aile içi duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri verilmiştir.

Tablo 54

Ergenlerin ebeveynlerinin anlaşma düzeyi değişkenine göre algıladıkları aile içi duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri

Aile içi Duygusal İstismarın Alt Boyutları	Anlaşma Düzeyi	n	\bar{x}	sd	F
Algılanan Aile Duygusal İstismar Durumu	Anlaşırılar	139	10.22	10.5	26.56***
	Pek anlaşamazlar	140	15.64	12.4	
	Hiç anlaşamazlar	56	21.58	10.9	
Reddetme Altboyutu	Anlaşırılar	139	5.09	4.6	26.37***
	Pek anlaşamazlar	140	8.18	6.0	
	Hiç anlaşamazlar	56	11.26	6.7	
Şiddet ve Korkuya Dayalı İletişim Alt Boyutu	Anlaşırılar	139	.52	1.2	12.10***
	Pek anlaşamazlar	140	.86	1.4	
	Hiç anlaşamazlar	56	1.75	2.3	
Kapasite Üstü İstek ve Kendi Çıkarına kullanma Alt Boyutu	Anlaşırılar	139	2.30	1.6	6.79**
	Pek anlaşamazlar	140	2.95	1.8	
	Hiç anlaşamazlar	56	3.17	1.8	
Aşağılama Alt Boyutu	Anlaşırılar	139	.79	1.3	24.99***

Tablo 54'ün devamı	Anlaşma Düzeyi	n	x	sd	F
	Pek anlaşılamazlar	140	1.56	1.6	
	Hiç anlaşılamazlar	56	2.53	1.9	
Suçta Yöneltilme Alt Boyutu	Anlaşırlar	139	.84	.86	10.19***
	Pek anlaşılamazlar	140	1.11	.89	
	Hiç anlaşılamazlar	56	1.48	1.00	
İzole Etme Alt Boyutu	Anlaşırlar	139	.64	.90	11.46***
	Pek anlaşılamazlar	140	.96	.95	
	Hiç anlaşılamazlar	56	1.37	1.19	

* P < .05

** P < .01

*** P < .001

Tablo 54'de de görüldüğü gibi, anne baba anlaşma düzeyi açısından "anlaşırlar", "pek anlaşılamazlar", ve "hiç anlaşılamazlar" olmak üzere üç gruba ayrılmışlardır. Aile tarafından algılanan duygusal istismar düzeyi açısından gruplar karşılaştırıldığında gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır [$F_{(2, 334)} = 26.56, p < .001$]. Yapılan Duncan testine göre aile tarafından algılanan duygusal istismarın alt boyutları anne babanın anlaşma düzeyi açısından değerlendirildiğinde ise, anne baba arasındaki anlaşma düzeyi bozuldukça reddetme alt boyutundan alınan puanlar yükselmektedir [$F_{(2, 334)} = 26.37, p < .001$]. Anne babası hiç anlaşılamayan ergenlerin aileleri tarafından algıladıkları şiddet ve korkuya dayalı iletişim alt boyutu puanları anne babası anlaşabilen ergenlerin puanlarından daha yüksektir [$F_{(2, 334)} = 12.10, p < .001$]. Anne babası "hiç anlaşılamayan" ergenlerin aileleri tarafından algıladıkları kapasite üstü istek ve kendi çıkarına kullanma alt boyutu puanları anne babası anlaşabilen ergenlerin puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir [$F_{(2, 334)} = 6.79, p < .01$]. Anne baba arasındaki anlaşma düzeyi bozuldukça aşağılama alt boyutundan alınan puanlar yükselmektedir [$F_{(2, 334)} = 24.99, p < .001$]. Anne baba arasındaki anlaşma düzeyine göre suçta yöneltilme alt boyutundan alınan puanlar arasında anlamlı bir fark vardır [$F_{(2, 334)} = 10.19, p < .001$]. Anne baba arasındaki anlaşma düzeyine göre izole etme alt boyutundan alınan puanlar arasında anlamlı düzeyde fark vardır [$F_{(2, 334)} = 11.46, p < .001$].

3.4.18. Anne Babanın Kavga Etme Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular

Aşağıda Tablo 55'de ergenlerin ebeveynlerinin kavga edip etmemeleri değişkenine göre algıladıkları aile içi duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve t değerleri verilmiştir.

Tablo 55

Ergenlerin ebeveynlerinin kavga edip etmemeleri değişkenine göre algıladıkları aile içi duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve t değerleri

Aile içi Duygusal İstismarın Alt Boyutları	Anlaşma Düzeyi	n	\bar{x}	sd	t
Algılanan Aile Duygusal İstismar Durumu	Kavga ederler	243	16.13	11.5	4.90***
	Kavga etmezler	92	9.77	7.5	
Reddetme Altboyutu	Kavga ederler	243	8.36	6.3	4.81***
	Kavga etmezler	92	4.92	4.2	
Şiddet ve Korkuya Dayalı İletişim Alt Boyutu	Kavga ederler	243	1.04	1.7	3.22**
	Kavga etmezler	92	.41	1.0	
Kapasite Üstü İstek ve Kendi Çıkarına kullanma Alt Boyutu	Kavga ederler	243	2.91	1.8	3.27**
	Kavga etmezler	92	2.20	1.4	
Aşağılama Alt Boyutu	Kavga ederler	243	1.67	1.7	4.88***
	Kavga etmezler	92	.69	1.1	
Suça Yönelme Alt Boyutu	Kavga ederler	243	1.13	.91	2.12*
	Kavga etmezler	92	.89	.94	
İzole Etme Alt Boyutu	Kavga ederler	243	1.00	1.0	2.93**
	Kavga etmezler	92	.64	.8	

* P < .05

** P < .01

*** P < .001

Tablo 55'de de görüldüğü gibi, Duygusal İstismar Ölçeği (DİÖ), (yüksek puanlar istismarın arttığını göstermektedir) anne babanın kavga etmesi değişkeni açısından değerlendirildiğinde, aile tarafından algılanan duygusal istismarla anne babanın kavga edip etmemesi arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır ($t=4.90$, $p<.001$). Aile tarafından algılanan duygusal istismarın alt boyutları anne babanın kavga edip etmemesi açısından değerlendirildiğinde, anne babası kavga eden ergenlerin altı alt ölçeğin her birinden aldıkları puanlar anne babası kavga etmeyen ergenlerin puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir. Bu değerler sırasıyla reddetme alt boyutu ($t=4.81$, $p<.001$), şiddet ve korkuya dayalı iletişim alt boyutu ($t=3.22$, $p<.01$), kapasite üstü istek ve kendi çıkarına kullanma alt boyutu ($t=3.27$,

$p < .01$), aşağılama alt boyutu ($t=4.88$, $p < .001$), suça yöneltme alt boyutu ($t=2.13$, $p < .05$) ve izole etme alt boyutu ($t= 2.90$, $p < .01$) şeklindedir.

3.4.19. Anne Babanın Birbirine Fiziksel Şiddet Kullanması Değişkenine İlişkin Bulgular

Aşağıda Tablo 56'da ergenlerin ebeveynlerinin birbirlerine fiziksel şiddet kullanma değişkenine göre algıladıkları aile içi duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve t değerleri verilmiştir.

Tablo 56

Ergenlerin ebeveynlerinin birbirlerine fiziksel şiddet kullanma değişkenine göre algıladıkları aile içi duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve t değerleri

Aile içi Duygusal İstismarın Alt Boyutları	Fiziksel Şiddet	n	\bar{x}	sd	t
Algılanan Aile Duygusal İstismar Durumu	Var	82	19.78	11.5	5.33***
	Yok	253	12.64	10.1	
Reddetme Altboyutu	Var	82	10.21	6.3	5.01***
	Yok	253	6.50	5.6	
Şiddet ve Korkuya Dayalı İletişim Alt Boyutu	Var	82	1.53	2.9	4.38***
	Yok	253	.65	1.3	
Kapasite Üstü İstek ve Kendi Çıkarına kullanma Alt Boyutu	Var	82	3.21	1.8	2.90**
	Yok	253	2.56	1.7	
Aşağılama Alt Boyutu	Var	82	2.29	1.9	5.66***
	Yok	253	1.12	1.5	
Suça Yöneltme Alt Boyutu	Var	82	1.18	.9	1.31
	Yok	253	1.02	.9	
İzole Etme Alt Boyutu	Var	82	1.32	1.1	4.53***
	Yok	253	.76	.9	

* P < .05

** P < .01

*** P < .001

Tablo 56'da da görüldüğü gibi, Duygusal İstismar Ölçeği (DİÖ), (yüksek puanlar istismarın arttığını göstermektedir) anne babanın birbirine fiziksel şiddet kullanması değişkeni açısından değerlendirildiğinde gruplar arasında anlamlı bir oluşmuştur. Yapılan Duncan testine göre aile tarafından algılanan duygusal istismarın anne babanın birbirine fiziksel şiddet kullanıp kullanmaması arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır ($t=5.33$,

p<.001). Aile tarafından algılanan duygusal istismarın alt boyutları anne babanın birbirine fiziksel şiddet kullanıp kullanmaması açısından değerlendirildiğinde, anne babası birbirine fiziksel şiddet kullanan ergenlerin suça yönelme alt boyutu hariç diğer beş alt boyutun her birinden aldıkları puanlar anne babası birbirine fiziksel şiddet kullanmayan ergenlerin puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir. Bu değerler sırasıyla reddetme alt boyutu (t=5.01, p<.001), şiddet ve korkuya dayalı iletişim alt boyutu (t=4.38, p<.001), kapasite üstü istek ve kendi çıkarına kullanma alt boyutu (t=2.90, p<.01), aşağılama alt boyutu (t=5.66, p<.001) ve izole etme alt boyutu (t=4.53, p<.001) şeklindedir. Suça yönelme alt boyutuna ilişkin t değeri ise (t= 1.31, p>.05)'dir.

3.4.20. İçki Kullanma Değişkenine İlişkin Bulgular

Aşağıda Tablo 57'de ergenlerin annelerinin içki kullanma değişkenine göre anne tarafından algılanan duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve t değerleri verilmiştir.

Tablo 57

Ergenlerin annelerinin içki kullanma değişkenine göre anne tarafından algılanan duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve t değerleri

Duygusal İstismar Durumu	İçki	n	x	sd	t
Algılanan Anne Duygusal İstismar Durumu	İçmez	312	11.06	9.1	.61
	İçer	46	10.08	10.1	
Reddetme Alt Boyutu	İçmez	312	5.46	5.1	.76
	İçer	46	4.86	5.1	
Şiddet ve Korkuya Dayalı İletişim Alt Boyutu	İçmez	312	.61	1.3	-.07
	İçer	46	.63	1.3	
Kapasite Üstü İstek ve Kendi Çıkarına kullanma Alt Boyutu	İçmez	312	2.34	1.6	.54
	İçer	46	2.19	1.7	
Aşağılama Alt Boyutu	İçmez	312	.99	1.4	-.19
	İçer	46	1.04	1.7	
Suça Yönelme Alt Boyutu	İçmez	312	.90	.7	-.31
	İçer	46	.95	1.0	
İzole Etme Alt Boyutu	İçmez	312	.67	.8	.55

Tablo 57'nin devamı	İçki	n	\bar{x}	sd	t
	İçer	46	.39	.7	

Tablo 57'de de görüldüğü gibi, Duygusal İstismar Ölçeği (DİÖ), (yüksek puanlar istismarın arttığını göstermektedir) annenin içki içip içmemesi değişkeni açısından değerlendirildiğinde, anne tarafından algılanan duygusal istismarın, içki içip içmemesine göre anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($t=.61$, $p>.05$). Anne tarafından algılanan duygusal istismarın alt boyutları annenin içki içip içmemesi açısından değerlendirildiğinde ise duygusal istismara ait altı alt boyutun ile annenin içki içip içmemesine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Bu değerler sırasıyla, reddetme alt boyutu ($t=.76$, $p>.05$), şiddet ve korkuya dayalı iletişim alt boyutu ($t=-.07$, $p>.05$), kapasite üstü istek ve kendi çıkarına kullanma alt boyutu ($t=-.54$, $p>.05$), aşağılama alt boyutu ($t=-.19$, $p>.05$), suça yöneltme alt boyutu ($t=-.31$, $p>.05$), izole etme alt boyutu ($t=-.55$, $p>.05$) şeklindedir.

Aşağıda Tablo 58'de ergenlerin babalarının içki kullanma alışkanlığı değişkenine göre baba tarafından algılanan duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve t değerleri verilmiştir.

Tablo 58

Ergenlerin babalarının içki kullanma alışkanlığı değişkenine göre baba tarafından algılanan duygusal istismarın ve alt boyutlarının ortalamaları, standart sapmaları ve t değerleri

Duygusal İstismar Durumu	İçki	n	\bar{x}	sd	t
Algılanan Baba Duygusal İstismar Durumu	İçmez	168	11.00	9.0	-1.67
	İçer	167	12.73	9.8	
Reddetme Altboyutu	İçmez	168	5.96	5.2	-1.26
	İçer	167	6.71	5.5	
Şiddet ve Korkuya Dayalı İletişim Alt Boyutu	İçmez	168	.49	1.1	-1.75
	İçer	167	.74	1.4	
Kapasite Üstü İstek ve Kendi Çıkarına kullanma Alt Boyutu	İçmez	168	2.15	1.6	-.77
	İçer	167	2.29	1.6	
Aşağılama Alt Boyutu	İçmez	168	.85	1.3	-2.21
	İçer	167	1.21	1.5	
Suça Yöneltme Alt Boyutu	İçmez	168	.84	.8	-1.97
	İçer	167	1.03	.9	
İzole Etme Alt Boyutu	İçmez	168	.68	.8	-.86

Tablo 58'in devamı	İçki	n	\bar{x}	sd	t
	İçer	167	.77	.9	

Tablo 58'de de görüldüğü gibi Duygusal İstismar Ölçeği (DİÖ), (yüksek puanlar istismarın arttığını göstermektedir) babanın içki içip içmemesi değişkeni açısından değerlendirildiğinde, baba tarafından algılanan duygusal istismarla babanın içki içip içmemesi arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($t=-1.67$, $p>.05$). Baba tarafından algılanan duygusal istismarın alt boyutları babanın içki içip içmemesi açısından değerlendirildiğinde ise duygusal istismara ait altı alt boyut ile babanın içki içip içmemesi arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Bu değerler sırasıyla, reddetme alt boyutu ($t=-1.26$, $p>.05$), şiddet ve korkuya dayalı iletişim alt boyutu ($t=-1.75$, $p>.05$), kapasite üstü istek ve kendi çıkarına kullanma alt boyutu ($t=-.77$, $p>.05$), aşağılama alt boyutu ($t=-2.21$, $p>.05$), suça yöneltme alt boyutu ($t=-1.97$, $p>.05$), izole etme alt boyutu ($t=-.86$, $p>.05$) şeklindedir.

3.4.21. Sosyal Karşılaştırma Ölçeği'ne İlişkin t değerleri

Aşağıda Tablo 59'da Sosyal Karşılaştırma Ölçeği ile arasında anlamlı fark olan bağımsız değişkenlerin ortalamaları, standart sapmaları ile t değerleri verilmiştir.

Tablo 59

Ergenlerin sosyo-demografik verileriyle ilişkili bağımsız değişkenlere göre Sosyal Karşılaştırma Ölçeği'nin ortalamaları, standart sapmaları ile t değerleri

Bağımsız Değişkenler	Sosyal Karşılaştırma Ölçeği			
	n	\bar{X}	sd	t değeri
Yaşanılan yer				
Ailesiyle birlikte	338	81.42	17.0	2.07*
Ailesinden ayrı	20	73.25	18.5	
Anne babanın kavga etmesi				
Kavga ederler	243	78.01	17.6	-4.65***
Kavga etmezler	92	87.52	13.7	

Tablo 59'un devamı	n	\bar{x}	sd	t değeri
Anne baba arasında fiziksel şiddete başvurma	82	72.50	20.4	-5.10***
Var	253	83.25	15.1	
Yok				
* P < .05	** P < .01	*** P < .001		

Tablo 59'da da görüldüğü gibi yaşanan yer, anne babanın kavga etmesi ve anne babanın birbirine fiziksel şiddet kullanması değişkenleri açısından Sosyal Karşılaştırma Ölçeği'nden alınan puanlar farklılık göstermektedir. Yaşanılan yer değişkenine göre ailesinden ayrı yaşayanların SKÖ'ye ilişkin puan ortalamalarının ailesiyle birlikte yaşayan ergenlerin puanlarından daha düşük olduğu görülmüştür ($t= 2.07, p<.05$). SKÖ'ye ilişkin puanlar anne babanın kavga etme durumları açısından değerlendirildiğinde anne babası kavga eden ergenlerin puan ortalamaları, anne babası kavga etmeyen ergenlerin puan ortalamalarından daha düşüktür ($t=-4.65, p<.001$). SKÖ puan ortalamaları anne babanın birbirine fiziksel şiddet kullanıp kullanmamasına göre farklılık göstermektedir ($t=-5.10, p<.001$).

3.4.22. Sosyal Karşılaştırma Ölçeği'ne İlişkin F değerleri

Aşağıda Tablo 60'da Sosyal Karşılaştırma Ölçeği ile arasında anlamlı fark olan bağımsız değişkenlerin ortalamaları, standart sapmaları ile F değerleri verilmiştir.

Tablo 60

Ergenlerin sosyo-demografik verileriyle ilişkili bağımsız değişkenlere göre Sosyal Karşılaştırma Ölçeği'nin ortalamaları, standart sapmaları ile F değerleri

Bağımsız Değişkenler	Sosyal Karşılaştırma Ölçeği			
	n	\bar{X}	sd	F
Yaşamın en çok geçtiği yer				
Köy	16	70.75	26.7	3.14*
Kasaba	8	78.25	18.7	
Şehir	334	81.52	16.4	
Babanın öğrenim düzeyi				
Okur yazar değil	20	68.45	19.5	2.66*
Okur yazar	25	82.00	18.1	
İlkokul mezunu	117	80.37	17.7	

Tablo 60'ın devamı	n	\bar{x}	sd	F
Ortaokul mezunu	72	82.37	14.9	
Lise mezunu	69	81.29	18.5	
Üniversite mezunu	41	82.90	12.6	
Ailenin ekonomik düzeyi				
İyi	129	83.41	14.3	5.73**
Orta	180	81.16	17.6	
Ortanın altı	49	73.79	20.3	
Anne babanın anlaşma durumu				
Anlaşırılar	139	86.74	14.3	18.76***
Pek anlaşamazlar	140	77.82	17.4	
Hiç anlaşamazlar	56	72.44	18.1	
* P < .05		** P < .01		*** P < .001

Tablo 60'da da görüldüğü gibi yaşamın en uzun süre geçirildiği yer, babanın öğrenim düzeyi, anne babanın anlaşma durumu değişkenleri açısından Sosyal Karşılaştırma Ölçeği'nden (düşük puanlar benlik algısının az olduğunu göstermektedir) alınan puan ortalamaları farklılık göstermektedir. Yapılan Duncan testine göre yaşamlarının önemli bir kısmını köyde geçiren ergenlerin SKÖ'ye ilişkin puan ortalamalarının şehirde yaşayan ergenlerin puanlarından anlamlı derecede düşük olduğu görülmüştür [$F_{(2, 357)}=3.14, p<.05$]. Yine Duncan testine göre babası okuma yazma bilmeyen ergenlerin SKÖ'ye ilişkin puan ortalamalarının babası herhangi bir eğitim kurumunu tamamlamış olan ergenlerin puanlarından anlamlı derecede düşük olduğu belirlenmiştir [$F_{(5, 351)}=2.66, p<.05$]. Ergenler ailelerinin ekonomik durumlarına göre "iyi", "orta" ve "ortanın altı" olmak üzere gruplandırıldığında ekonomik durumlarını "ortanın altı" olarak algılayan ergenlerin SKÖ'ye ilişkin puanları ekonomik durumlarını "iyi" olarak algılayan ergenlere göre daha düşüktür [$F_{(2, 357)}=5.73, p<.01$]. Ergenler anne babalarının anlaşma düzeylerine göre gruplandırıldığında SKÖ puanları gruplara göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır [$F_{(2, 334)}=18.76, p<.001$].

3.4.23. Depresyon Alt Ölçeğine İlişkin t Değerleri

Aşağıda Tablo 61'de Depresyon Alt Ölçeği (DAÖ) ile arasında anlamlı fark olan bağımsız değişkenlerin ortalamaları, standart sapmaları ile t değerleri verilmiştir.

Tablo 61

Ergenlerin sosyo-demografik verileriyle ilişkili bağımsız değişkenlere göre Depresyon Alt Ölçeği'nin ortalamaları, standart sapmaları ve t değerleri

Bağımsız Değişkenler	n	Depresyon Alt Ölçeği		
		\bar{x}	sd	t değeri
Cinsiyet				
Kız	181	7.03	5.1	4.24***
Erkek	177	4.78	4.4	
Yaşanılan yer				
Ailesiyle birlikte	338	5.68	4.85	2.07**
Ailesinden ayrı	20	9.47	5.33	
Babanın sağ ya da ölü olması				
Sağ	333	5.90	4.9	4.40***
Ölü	25	6.30	5.2	
Anne babanın kavga etmesi				
Kavga ederler	243	6.72	5.1	5.01***
Kavga etmezler	92	3.75	3.6	
Anne baba arasında fiziksel şiddete başvurma				
Var	82	8.67	5.3	6.07***
Yok	253	5.01	4.4	
* P < .05		** P < .01		*** P < .001

Tablo 61'de de görüldüğü gibi cinsiyet, yaşanılan yer, babanın sağ ya da ölü olması, anne babanın kavga etmesi, anne babanın birbirine fiziksel şiddet kullanması değişkenlerine göre Depresyon Alt Ölçeği'nden, (yüksek puanlar depresyon düzeyinin fazla olduğunu göstermektedir) alınan puan ortalamalarının farklılaştığı görülmektedir. Kızların erkeklere göre DAÖ'ye ilişkin puan ortalamaları daha yüksektir (t=4.24, p<.001). Yaşanılan yer değişkenine göre ailesinden ayrı yaşayanların DAÖ'ye ilişkin puanları ailesiyle birlikte yaşayan ergenlerin puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir (t= 2.07, p<.01). Babası ölmüş olan ergenlerin DAÖ'ye ilişkin puanları babası sağ olan ergenlere göre daha yüksek bulunmuştur (t=4.40, p<.001). DAÖ'ye ilişkin puanlar anne babanın kavga etme durumları

açısından değerlendirildiğinde anne babası kavga eden ergenlerin puanları, anne babası kavga etmeyen ergenlerin puanlarından daha yüksektir ($t=5.01$, $p<.001$). Anne babanın birbirine fiziksel şiddet kullanmasına göre DAÖ puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($t=6.07$, $p<.001$).

3.4.24. Depresyon Alt Ölçeğine İlişkin F Değerleri

Aşağıda Tablo 62'de Depresyon Alt Ölçeği ile arasında anlamlı fark olan bağımsız değişkenlerin ortalamaları, standart sapmaları ile F değerleri verilmiştir.

Tablo 62

Ergenlerin sosyo-demografik verileriyle ilişkili bağımsız değişkenlere göre Depresyon Alt Ölçeği'nin ortalamaları, standart sapmaları ve F değerleri

Bağımsız Değişkenler	n	Depresyon Alt Ölçeği		F değeri
		\bar{x}	sd	
Yaş				
15	236	5.52	4.9	3.16*
16	97	6.26	4.8	
17	25	8.08	5.2	
Ailenin ekonomik düzeyi				
İyi	129	5.05	4.3	7.15**
Orta	180	5.88	5.0	
Ortanın altı	49	8.29	5.4	
Anne babanın anlaşma durumu				
Anlaşılır	139	4.23	3.9	20.21***
Pek anlaşamazlar	140	6.35	5.1	
Hiç anlaşamazlar	56	8.85	5.2	
* P < .05	** P < .01	*** P < .001		

Tablo 62'de de görüldüğü gibi, yaş, ailenin ekonomik düzeyi, anne babanın anlaşma durumu değişkenlerine göre DAÖ'den alınan puan ortalamalarının farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Yapılan Duncan testine göre 17 yaş grubundaki ergenlerin DAÖ puan ortalamaları 15 yaş grubundaki ergenlerden anlamlı düzeyde yüksektir [$F_{(2, 331)} = 3.16$, $p<.05$]. Yine Duncan testine göre ailelerin ekonomik düzeylerine ilişkin farklılığın gelir düzeyi ortanın

altı olanlar ile gelir düzeyi iyi olanlar arasından kaynaklandığı görülmektedir [$F_{(2, 331)} = 7.15$, $p < .01$]. Aynı zamanda Duncan testi sonucuna göre anne babası hiç anlaşılamayan ergenlerin DAÖ'ye ilişkin puan ortalamalarının anne babası anlaşılan ergenlere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir [$F_{(2, 329)} = 20.21$, $p < .001$].

3.4.24. Anksiyete Bozukluğu Alt Ölçeği'ne İlişkin t Değerleri

Aşağıda Tablo 63'de Anksiyete Bozukluğu Alt Ölçeği (ABAÖ) ile arasında anlamlı fark olan bağımsız değişkenlerin ortalamaları, standart sapmaları ile t değerleri verilmiştir.

Tablo 63

Ergenlerin sosyo-demografik verileriyle ilişkili bağımsız değişkenlere göre Anksiyete Bozukluğu Alt Ölçeği'nin ortalamaları, standart sapmaları ile t değerleri

Bağımsız Değişkenler	Anksiyete Bozukluğu Alt Ölçeği			
	n	\bar{x}	sd	t değeri
Cinsiyet				
Kız	181	7.46	5.8	5.32***
Erkek	177	4.44	4.8	
Anne babanın kavga etmesi				
Kavga ederler	243	6.80	5.7	4.74***
Kavga etmezler	92	3.67	4.4	
Anne baba arasında fiziksel şiddete başvurma				
Var	82	8.26	5.5	4.46***
Yok	253	5.19	5.3	
* P < .05	** P < .01	*** P < .001		

Tablo 63'de de görüldüğü gibi cinsiyet, anne babanın kavga etmesi, anne babanın birbirine fiziksel şiddet kullanması değişkenlerine göre Anksiyete Bozukluğu Alt Ölçeği'nden (yüksek puanlar anksiyete düzeyinin fazla olduğunu göstermektedir) alınan puan ortalamalarının farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Kızların erkeklere göre ABAÖ'ye ilişkin puanları daha yüksektir ($t=5.32$, $p < .001$). ABAÖ'ye ilişkin puan ortalamaları anne babanın kavga etme durumları açısından değerlendirildiğinde anne babası kavga eden ergenlerin puan ortalamaları, anne babası kavga etmeyen ergenlerin puan ortalamalarından daha yüksektir ($t=4.74$, $p < .001$). Anne babanın birbirine fiziksel şiddet kullanan ergenlerin ABAÖ'ye ilişkin

puan ortalamalarının, anne babası arasında fiziksel şiddetin olmadığı ergenlere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir ($t=4.46, p<.001$).

3.4.25. Anksiyete Bozukluğu Alt Ölçeği'ne İlişkin F Değerleri

Aşağıda Tablo 64'de Anksiyete Bozukluğu Alt Ölçeği (ABAÖ) ile arasında anlamlı fark olan bağımsız değişkenlerin ortalamaları, standart sapmaları ile F değerleri verilmiştir.

Tablo 64

Ergenlerin sosyo-demografik verileriyle ilişkili bağımsız değişkenlere göre Anksiyete Bozukluğu Alt Ölçeği'nin ortalamaları, standart sapmaları ile F değerleri

Bağımsız Değişkenler	Anksiyete Bozukluğu Alt Ölçeği			
	n	\bar{x}	sd	F değeri
Anne babanın anlaşma durumu				
Anlaşılır	139	4.30	4.8	16.33***
Pek anlaşamazlar	140	6.35	5.4	
Hiç anlaşamazlar	56	9.01	6.1	
Yaşamın en çok geçtiği yer				
Köy	16	8.87	4.8	4.24*
Kasaba	8	9.62	7.4	
Şehir	334	5.74	5.5	
Ailenin ekonomik düzeyi				
İyi	129	5.13	5.2	9.84***
Orta	180	5.71	5.5	
Ortanın altı	49	9.10	5.7	
* P < .05	** P < .01	*** P < .001		

Tablo 64'de de görüldüğü gibi anne babanın anlaşma durumu, yaşamın en uzun süre geçirildiği yer, ailenin ekonomik düzeyi değişkenlerine göre Anksiyete Bozukluğu Alt Ölçeği'nden (yüksek puanlar anksiyete düzeyinin fazla olduğunu göstermektedir) alınan puan ortalamalarının farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Yapılan Duncan testine göre yaşamlarının önemli bir kısmını kasabada geçiren ergenlerin ABAÖ'ye ilişkin puanları, şehirde yaşayan öğrencilerin puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir [$F_{(2, 357)}=4.24, p<.05$]. Yine Duncan testine göre ekonomik düzey değişkeninden kaynaklanan farkın ailesinin gelir düzeyi ortanın altı olanlar ile ailesinin gelir düzeyi iyi olan ergenler arasından kaynaklandığı görülmektedir [$F_{(2, 357)}= 9.84, p<.001$]. Aynı zamanda Duncan testine

göre anne babası hiç anlayamayan ergenlerin anne babası anlaşılan ergenlere göre ABAÖ'ye ilişkin puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir [$F_{(2, 334)}=16.33, p<.001$].

3.5. Depresyonu Yordayan Değişkenler

Algılanan anne duygusal istismarı, algılanan baba duygusal istismarı, algılanan aile duygusal istismarı, Sosyal Karşılaştırma Ölçeği ve Kısa Semptom Envanteri'nin alt boyutlarının depresyonu yordamadaki katkılarını incelemek üzere aşamalı regresyon analizi yapılmıştır. Öğrencilerin tümüne yönelik olarak yapılan aşamalı regresyon analizi bulguları aşağıda Tablo 65'de özetlenmiştir.

Tablo 65

Depresyonu yordamadaki değişkenlere ilişkin aşamalı regresyon analizi özeti

Değişken	Aşama (R)	Kısmi R ²	Model R ²	F
KSE Anksiyete Bozukluğu Alt Boyutu	1 ^{inci} (.79)	.62	.62	548.61***
KSE Psikotizm Alt Boyutu	2 ^{inci} (.825)	.68	.67	344.17***
Anne Duygusal İstismar	3 ^{üncü} (.842)	.71	.70	262.39***
KSE Duyarlılık Alt Boyutu	4 ^{üncü} (.849)	.721	.71	207.69***
Sosyal Karşılaştırma Ölçeği	5 ^{inci} (.853)	.727	.723	170.80***
KSE Hostalite Alt Boyutu	6 ^{ncı} (.856)	.73	.727	145.31***

* P < .05

** P < .01

*** P < .001

Tablo 65'de de görüldüğü gibi depresyonun yordanmasında ilk aşamada anksiyete bozukluğu değişkenine ait korelasyon katsayısı .79 olarak bulunmuştur. İkinci aşamadaki psikotizm alt boyutunda yordayıcı değişken olarak ele alınmasıyla bileşik korelasyon katsayısı .82'ye, üçüncü aşamadaki anne tarafından algılanan duygusal istismar değişkeninin yordayıcı değişken olarak ele alınmasıyla ise bu değer .84' e yükselmiştir. Dördüncü aşamadaki duyarlılık alt boyutunda yordayıcı değişken olarak ele alınmasıyla bileşik korelasyon katsayısı, .849'a, beşinci aşamadaki benlik algısı değişkeninin de yordayıcı değişken olarak ele alınmasıyla bileşik korelasyon katsayısı .853'e ve de son olarak altıncı aşamadaki hostalite alt boyutu ise bileşik korelasyon katsayısı .85'e yükselmiştir. Anksiyete bozukluğu puanı toplam varyansın %62'sini açıklayabilmektedir [$F_{(1, 325)}= 548.61, p<.001$] İkinci aşamada yordamaya katılan psikotizm alt boyutu ile birlikte, açıklanan toplam varyans oranı %68'e yükselmektedir [$F_{(2, 325)}= 344.17, p<.001$]. Üçüncü aşamada, yordamaya anne tarafından algılanan duygusal istismar değişkeninde katılmasıyla açıklanan toplam varyans oranı %71'e ulaşmaktadır [$F_{(3, 325)}= 262.39, p<.001$]. Dördüncü aşamada yordamaya katılan

duyarlılık alt boyutu ile birlikte açıklanan toplam varyans oranı %721'e yükselmektedir [$F_{(4, 325)}= 207.69, p<.001$]. Beşinci aşamada, yordamaya benlik algısı değişkeninde katılmasıyla açıklanan toplam varyans oranı %727'ye ulaşmaktadır [$F_{(5, 325)}= 170.80, p<.001$]. Altıncı aşamada yordamaya katılan hostalite alt boyutu ile birlikte açıklanan toplam varyans oranı %73'e yükselmektedir. Altı değişkenin birlikte toplam varyansa katkısı anlamlı düzeydedir [$F_{(6, 325)}=145.31, p<.001$].

Böylelikle ergenlerin yaşadığı depresyonun yüksek düzeyde anksiyete, kısa semptom envanterinin alt boyutu olan psikotizm puanlarının yükselmesi, anne tarafından algılanan duygusal istismarın artması, kısa semptom envanterinin alt boyutu olan duyarlılık puanlarının yükselmesi, düşük benlik algısı ve kısa semptom envanterinin alt boyutu olan hostalite puanlarının yükselmesiyle açıklanabileceği görülmektedir.

3.6. Tartışma

Bu çalışmada duygusal istismara maruz kalan ve kalmayan ergenlerin benlik algıları ile depresyon ve kaygı düzeyleri karşılaştırılmıştır. Aynı zamanda yaş, cinsiyet, ailedeki çocuk sayısı, doğum sırası, yaşamın en uzun süre geçirildiği yer, anne babanın öğrenim düzeyi, anne babanın sağ ya da ölü olması, anne babanın yaşı, anne babanın mesleği, ailenin ekonomik düzeyi, aile içi ilişkiler, anne babanın içki içmesi olarak belirlenen sosyo-demografik değişkenlerine göre, anne ve baba tarafından algılanan duygusal istismar, benlik algısı, depresyon ve anksiyete bozukluğu arasında farklılık olup olmadığı incelenmiştir.

Araştırmanın birinci amacı doğrultusunda ergenlerin Algıladıkları Duygusal İstismar düzeyleri ile Benlik Algıları arasında ters orantılı, Depresyon ve Anksiyete düzeyleri arasında ise doğru orantılı bir ilişki bulunmuştur. Söz konusu bulgu ergenlerin duygusal istismar ölçeğinden aldıkları puanlar arttıkça benlik algılarına ilişkin puanların azaldığı, depresyon ve anksiyete bozukluğu alt ölçeklerinden aldıkları puanların arttığını ortaya koymuştur. Elde edilen bu bulgu duygusal istismarın ergenlik dönemindeki etkilerinin incelendiği diğer araştırma bulgularında da desteklenmektedir (Erkman ve Alantar, 1988; Wolfe ve Ark.,2001).

Araştırmanın ikinci amacı doğrultusunda sosyo-demografik değişkenlere göre, anne ve baba tarafından algılanan duygusal istismar, benlik algısı, depresyon ve anksiyete bozukluğu arasındaki fark incelendiğinde yaş, yaşamın en uzun süre geçirildiği yer, anne babanın öğrenim düzeyi, babanın mesleği, ailenin gelir düzeyi, anne babanın anlaşma durumu,

anne babanın kavga etmesi ve anne baba arasında fiziksel şiddetin varlığı ile ergenlerin algıladığı duygusal istismar arasında anlamlı bir farklılık vardır. Bu değişkenleri ayrı ayrı ele alırsak, anne ve baba tarafından algılanan duygusal istismarın, yaşla doğru orantılı olarak arttığı bulunmuştur. Elde edilen bu bulgu literatürde yer alan araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermemektedir. Güven (1994) yaptığı bir çalışmada yaşı büyük olan öğrencilerin yaşı küçük olan öğrencilere göre anne babalarıyla olan ilişkilerini daha olumlu algıladıklarını bulmuştur. Mraovich ve Wilson (1999) tarafından yapılan bir çalışmada da yaşla birlikte cinsel istismarın arttığı ancak fiziksel ve duygusal istismarla yaş arasında herhangi bir bağlantı bulunmadığı belirtilmiştir. Örneklem sayısının sınırlı olmasından dolayı böyle bir sonuç ortaya çıkmış olabilir. Bundan sonraki çalışmalarda örneklem grubunun daha geniş tutulması konunun netleşmesi açısından faydalı olabilir.

Yaşamlarının önemli bir kısmını köyde geçiren ergenlerin anne ve babaları tarafından algıladıkları duygusal istismar oranı yaşamlarının önemli bir kısmını kasabada ve şehirde yaşayan ergenlerden daha yüksektir. Literatürde söz konusu değişkenle bir çalışmaya rastlanmamış olup köy yaşamında geleneksel Türk aile yapısının (otoriter, ataerkil, kısıtlayıcı, aşırı kollayıcı ve kontrol edici olması, çocukların saygılı, baş eğici, pasif, uysal, kurallara uygun davranışların ödüllendirilmesi, sorgulayıcı, atılgan davranışların cezalandırılması) devam etmesi duygusal istismarı arttıran bir faktör olabilir.

Annenin ve babanın öğrenim düzeyi arttıkça algılanan duygusal istismarın azaldığı görülmüştür. Kars (1998) tarafından yapılan bir çalışmada da anne babanın öğrenim düzeyi ile çocuk istismarı arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur.

Babası işçi olan ergenlerin babaları tarafından algıladıkları duygusal istismar babaları memur ve serbest meslek sahibi olanlara göre daha fazladır. Bu değişken aynı zamanda babanın öğrenim düzeyi ile algılanan duygusal istismar arasındaki farklılığı destekler bir nitelik taşımaktadır. Genelde öğrenim düzeyi daha alt seviyede olanların işçi olması bu sonuca neden olabilir.

Ailenin sosyo-ekonomik düzeyi ile algılanan duygusal istismar arasında anlamlı bir ilişki bulunurken ailesinin sosyo-ekonomik düzeyi ortanın altında olan ergenlerin algıladıkları duygusal istismar oranı daha yüksektir. Söz konusu bu bulgu literatürle tutarlıdır.

Aile içi ilişkilere göre algılanan duygusal istismar arasındaki farklılık incelendiğinde anne babası anlaşılamayan, kavga eden ve birbirine fiziksel şiddet uygulayan ergenlerin algıladıkları duygusal istismar uyumlu bir aile yapısı olan ergenlere göre daha yüksektir. Söz konusu bu bulgu literatürle tutarlılık göstermektedir.

Yapılan araştırmada cinsiyet, yaşanılan yer, ailedeki çocuk sayısı, doğum sırası, babanın sağ ya da ölü olması, anne babanın çalışma durumu, anne babanın yaşı ve anne babanın içki kullanması değişkenlerine göre duygusal istismar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Ancak yukarıdaki değişkenlerden bazıları (ailedeki çocuk sayısı, anne babanın yaşı, anne babanın içki kullanması) duygusal istismar açasından risk faktörleri içerisinde yer almaktadır. Araştırmadaki örneklem sayısının sınırlı olması ve örneklem grubunun belirli bir sosyo-kültürel düzeyden seçilmiş olması bunun nedeni olabilir. Bu farklılaşmanın nedenlerinin ortaya konabilmesi için daha kapsamlı araştırmaların yapılması gerektiği düşünölmektedir.

Benlik algısı açasından gruplar arasında farklılık olan değişkenler ise yaşanılan yer, yaşamın en uzun süre geçirildiği yer, babanın öğrenim düzeyi, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, anne babanın anlaşma durumu, kavga sıklığı ve birbirine fiziksel şiddet kullanmasıdır. Ailesinden ayrı yaşayan ergenlerin benlik algılarının ailesiyle beraber yaşayanlara oranla daha düşük olduğu görölmüştür. Ailedeki sosyal destek eksikliğinin benlik algısının azalmasında rol oynadığı düşünölmektedir. Yaşamlarının önemli bir kısmını şehirde geçirmiş olan ergenlerin benlik algılarının yaşamlarının önemli bir kısmını kasaba ve köyde geçirmiş olan ergenlere göre daha yüksek olduğu görölmektedir. Ailesinin sosyo-ekonomik düzeyi ortanın altında olan ergenlerin benlik algıları da ailesinin sosyo-ekonomik düzeyi iyi olan ergenlere göre daha düşüktür. Ergenin ailesinin sosyo-ekonomik düzeyinden kaynaklanan ihtiyaçlarının karşılanmasındaki yetersizliğin benlik algısının azalmasında rol oynayabileceği düşünölmektedir. Aile içi ilişkilerdeki huzursuzluk da ergenin benlik algısını etkileyen önemli faktörlerden biridir. Anne babanın anlaşamaması, kavga etmesi, birbirine fiziksel şiddet uygulaması benlik algısının azalmasına neden olmaktadır. Anne babaların anlaşamadęı bir ortamda çocuklarına özgüvenlerini artırıcı davranışları göstermeleri pek mümkün gözükmemektedir. Elde edilen bu bulgularda literatürle tutarlılık göstermektedir (Gander & Gardiner, 1993; Yavuzer, 2000).

Yaş, cinsiyet, yaşanılan yer, babanın sağ ya da ölü olması, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, anne babanın anlaşma durumu, kavga etmesi ve birbirine fiziksel şiddet uygulaması değişkenlerine göre depresyon arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Yaşla birlikte depresyon düzeyinin doğru orantılı olarak arttığı görölmektedir. Örneklem grubunun sadece 9. sınıfları etmesine rağmen yaş farklılıklar yaşı büyük öğrencilerin sınıfta kalmış olmalarından kaynaklanmaktadır. Okuldaki başarısızlığı ve aileden kaynaklanan baskının artması depresyon düzeyinin yükselmesinde rol oynayabileceği düşünölmektedir. Kızların depresyon düzeylerinin

erkeklere göre daha fazla olduğu görülmektedir. Kızlar üzerindeki baskının daha yoğun olmasının söz konusu farklılığın nedeni olabilir. Ailesinden ayrı yaşayanların depresyon düzeyleri ailesiyle birlikte yaşayanlara göre daha yüksektir. Aileden uzak olmakla kişinin yalnızlığı arttığından depresyon düzeyinde rol oynayabilir. Ailenin sosyo-ekonomik düzeyi ve aile içi ilişkilerin sağlıklılığıda depresyon düzeyini arttıran faktörlerdendir. Elde edilen bu bulgularda literatürle tutarlılık göstermektedir (Işık, 1991;Göktürk, 2000)

Son olarak anksiyete düzeyi açısından gruplar arasında anlamlı farklılık olan değişkenler ise cinsiyet, yaşamın en uzun süre geçirildiği yer, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, anne babanın anlaşamaması, kavga etmesi, birbirine fiziksel şiddet uygulamasıdır. Kızların anksiyete düzeylerinin erkeklere göre daha yoğun olduğu görülmektedir. Ergenlik dönemine geçişle birlikte kızlar üzerindeki baskının artmaya başlamasının söz konusu etmeninin nedeni olabileceği düşünülmektedir. Uzun süre küçük yerde yaşamış olanların da anksiyete düzeyleri daha yüksektir. Bu faktörü de sosyal baskı ile açıklayabiliriz. Ailenin sosyo-ekonomik düzeyi düştükçe ergenin anksiyete düzeyi de yükselmektedir. Anne babanın anlaşamaması, kavga etmesi, birbirine fiziksel şiddet uygulaması durumlarında da anksiyete düzeyi yükselmektedir. Elde edilen bilgiler de literatürle tutarlılık göstermektedir (Motovalli, 2000).

V- SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde yapılan araştırmada elde edilen sonuçlara ve bu verilerden uygulamada nasıl yararlanılacağına ve aile içinde yaşayan istismarın azaltılması için neler yapılabileceğine yer verilmiştir.

4.1. Sonuç

Araştırmadan elde edilen verilere göre, ergenlerin Algıladıkları Duygusal İstismar düzeyleri ile Benlik Algıları arasında ters orantılı, Depresyon ve Anksiyete düzeyleri arasında ise doğru orantılı bir ilişki bulunmuştur. Diğer bir deyişle ergenlerin duygusal istismar ölçeğinden aldıkları puanlar arttıkça benlik algılarına ilişkin puanların azaldığı, depresyon ve anksiyete bozukluğu alt ölçeklerinden aldıkları puanların arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın ikinci amacı doğrultusunda sosyo-demografik değişkenlerle , anne ve baba tarafından algılanan duygusal istismar, benlik algısı, depresyon ve anksiyete bozukluğu arasındaki ilişkiler incelendiğinde yaş, yaşamın en uzun süre geçirildiği yer, anne babanın öğrenim düzeyi, babanın mesleği, ailenin gelir düzeyi, anne babanın anlaşma durumu, anne babanın kavga etmesi ve anne baba arasında fiziksel şiddetin varlığı değişkenlerine göre ergenlerin algıladığı duygusal istismar arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Yapılan araştırmada cinsiyet, yaşanılan yer, ailedeki çocuk sayısı, doğum sırası, babanın sağ ya da ölü olması, anne babanın çalışma durumu, anne babanın yaşı ve anne babanın içki kullanması ile duygusal istismar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ancak yukarıdaki değişkenlerden bazıları (ailedeki çocuk sayısı, anne babanın yaşı, anne babanın içki kullanması) duygusal istismar açısından risk faktörleri içerisinde yer almaktadır.

Benlik algısı açısından gruplar arasında farklılık olan değişkenler ise yaşanılan yer, yaşamın en uzun süre geçirildiği yer, babanın öğrenim düzeyi, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, anne babanın anlaşma durumu, kavga sıklığı ve birbirine fiziksel şiddet kullanmasıdır..

Yaş, cinsiyet, yaşanılan yer, babanın sağ ya da ölü olması, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, anne babanın anlaşma durumu, kavga etmesi ve birbirine fiziksel şiddet uygulaması değişkenlerine göre depresyon arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Son olarak anksiyete düzeyi açısından gruplar arasında farklılık olan değişkenler ise cinsiyet, yaşamın en uzun süre geçirildiği yer, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, anne babanın anlaşmaması, kavga etmesi, birbirine fiziksel şiddet uygulamasıdır.

4.2. ÖNERİLER

Bu çalışmada ergenlerin Algıladıkları Duygusal İstismar Düzeyleri ile Benlik Algısı, Depresyon ve Anksiyete Düzeyleri arasındaki ilişkiye veriler doğrultusunda açıklama getirilmiştir. Bu yönüyle bu çalışmanın, bundan sonra yapılacak olan duygusal istismarın ergenler üzerindeki etkilerine ilişkin diğer çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma bulguları çerçevesinde konunun önemi ve ergenler üzerindeki olumsuz etkileri göz önüne alındığında: aile ve eğitim ortamındaki uygulamalara yönelik öneriler şunlar olabilir:

1-Televizyon, gazete, radyo gibi kitle iletişim araçlarından yararlanılarak konunun önemi anlatılabilir.

2-Kriz ve problem durumunda ailelerin kolaylıkla yardım alabilecekleri "aile danışma merkezleri" veya bu yönde hizmet verecek "telefon hattı" kurulabilir.

3-Türkiye'de "ana-baba okulu", "evliliğe hazırlık" gibi herkesin katılabileceği kursların sayısı artırılarak evliliğe veya çocuk sahibi olmaya hazırlanan çiftlere rehberlik yapılmalıdır.

4-Doğumdan itibaren risk grubu aileler belirlenerek bunlara çocuk gelişimi ve psikolojisi konularında hizmet götürülebilir.

5-Çocuğun ruh sağlığının onun yaşamı ve kişiliği üzerinde çok önemli etkisi olduğu düşünülerek "koruyucu aile hizmetleri" yaygınlaştırılabilir.

6- Okullarda görev yapan Rehber ve Psikolojik Danışmanlar çocuk istismarı ve ihmali konusunda ergenlere, eğitimcilere ve ailelere rehberlik ederek kendine güvenli, saygılı ve her zaman kendini aşmayı hedeflemiş bireyler yetiştirilmesine katkıda bulunabilirler. Aynı zamanda istismar ve ihmale uğrayan çocukların ve ergenlerin bireysel ve grupla psikolojik danışma ile desteklenmesi de önemlidir.

KAYNAK DİZİNİ

- AKSOY,E.; ÇETİN,G.; İNANICI, M.A.; POLAT, O.; SÖZENMİŞ, M.Ş.; YAVUZ, F. (2000).
Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Ders Notları, Ankara.
- ALTINTAŞ, E. (1991). "Benlik Kavramı ve Uyum," **Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakülteleri Dergisi**, Cilt 6, Sayı 1, (61).Bursa.
- AMERICAN ACADEMY OF PEDIATRICS (2002). "AAP report identifies psychological maltreatment," (Briefly Noted). **Mental Health Weekly**, Cilt 12, Sayı 13, (8-9).
- AMSTERDAM, B.; BRILL, M.; BELL, N.W.; EDWARD, D. (1979). "Coping With Abuse: Adolescents' Views," **Victimology**, Cilt 4, (278-284).
- ARAL, G. (2001). "Çocuk Hakları Çerçevesinde Çocuk İhmal ve İstismarı," **Milli Eğitim Dergisi**, Temmuz, Ağustos, Eylül.
- BALABAN, C., (1997). "İlkokul Dönemi Çocuk Eğitiminde Ödül-Ceza Yöntemleri ve İstismarın İncelenmesi," **Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı Doktora Tezi**, İzmir.
- BALDWIN S.C.; HOFFMANN J.P. (2002). "The Dynamics of Self-esteem: A Growth-Curve Analysis," **Journal of Youth and Adolescence**, Cilt 31, Sayı 2, (101-114).
- BAYRAKTAR, N., (1990). "Defining Subcategories of Psychological Maltreatment," **Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**. İstanbul.
- BİLİR, Ş.; ARI, M.; DÖNMEZ, B.; GÜNEYSU, S. (1999). "4-12 yaşları arasında 16.100 Çocukta Örselenme Durumları İle İlgili Bir İnceleme," **Çocuk İstismarı ve İhmali**, Ankara: Pelin Ofset.
- BRAVER, M.; BUMBERRY, J.G.; KIMBERLEY RAWSON, R. (1992). "Childhood Abuse and Current Psychological Functioning in a University Counseling Center Population," **Journal of Counseling Psychology**, Cilt 39, Sayı 2, (252-257).
- BYERS, J., (1999). "Çocuk İstismarını Önleme:Önleyici Programlar ve Halk Eğitimi," **Çocuk İstismarı ve İhmali**, Ankara: Pelin Ofset.
- BYRNE, B., (2000). "Relation Between Anxiety, Fear, Self-Esteem and Coping Strategies in Adolescence," **Adolescence**, Cilt 35, Sayı 137, (201).
- CAST, A.D.; BURKE, P.J. (2002). "A Theory of Self-esteem," **Social Forces**, Cilt 80, Sayı 3, (1041-1069).
- CRITTENDEN, P.M.; CLAUSSEN ,A.H.; SUGARMAN, D. (1994). " Physical And Psychological Maltreatment in Middle Childhood And Adolescence," **Development And Psychopathology** , Cilt 6, Sayı 1, (145-164).
- CROUCH L.J.; MILNER, J.S.; THOMSEN, C. (2001). "Childhood Physical Abuse, Early Social Support, and Risk for Maltreatment: Current Social Support as a Mediator of Risk for Child Physical Abuse," **Child Abuse and Neglect**, Cilt 25, (93-107).
- CÜCELOĞLU,D.(1993). **İnsan ve Davranışı** , İstanbul: Remzi Kitabevi.
- ERKMAN, F., (1999). "Çocukların Duygusal Ezimi," **Çocuk İstismarı ve İhmali**, Ankara: Pelin Ofset.

- GANDER, M.J.; GARDINER, H.W. (1993). **Çocuk ve Ergen Gelişimi**, Ankara: İmge Kitabevi.
- GARBARINO, J., (1980). "What Kind of Society Permits Child Abuse?," **A Special Issue of Infant Mental Health Journal**, Cilt 1, Sayı 4, (270-279).
- GARBARINO, J.; GUTTMAN, E.; SEELY, J.; (1986). **The Psychological Battered Child Strategies for Identification Assessment and Intervention**, San Fransisco: Joss Bass.
- GAZİ ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÖĞRENCİ DERS NOTLARI, (2001). **Çocuk İstismarı ve İhmali** . Ankara.
- GÖKTÜRK, Ü., (2000). "Çocuk Ve Ergenlerde Depresif Bozukluklar", **Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi**, Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul.
- GÜNÇE, G., (1999). "Çocuğun Cinsel İstismarı," **Çocuk İstismarı ve İhmali**, Ankara: Pelin Ofset.
- HAMARMAN, S.; BERNET, W. (2000). "Evaluating and Reporting Emotional Abuse in Children: Parent-Based, Action-Based Focus Aids in Clinical Decision-Making," **Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry** ,Cilt 39, Sayı 7, (928-930).
- HAMARMAN, S.; BERNET, W. (2000). "Researchers Offer an Operational Definition of Emotional Abuse," **Brown University Child & Adolescent Behavior Letter**, Cilt 16, Sayı 2.
- HILL, J.; PICKLES, A.; BURNSIDE, E.; BYATT VE ARK. (2001). "Child Sexual Abuse , Poor Parental Care and Adult Depression: Evidence for Different Mechanism," **British Journal Of Psychiatry**, Sayı 179, (104-109).
- IŞIK,E.,(1991). **Duygulanım Bozuklukları: Depresyon ve Mani**, İstanbul: Boğaziçi Matbaası.
- KAPLAN ,M.J.; KLINETOB,N.A. (2000). "Childhood Emotional Trauma And Chronic Posttraumatic Stress Disorder in Adult Outpatients With Treatment-Resistant Depression," **Journal of Nervous And Mental Disease** , Cilt 188, Sayı 9, (596-601).
- KAPLAN, S. J.; PELCOVITZ, D.; LABRUNA, V. (1999). "Child and Adolescent Abuse and Neglect Research: A Review Of The Past 10 Years. Part I: Physical and Emotional Abuse and Neglect," **Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry**, Cilt 38, Sayı 10, (1214-1222).
- KARS, Ö., (1999). "Çocuk İstismarı ve İhmalinin Nedenleri ve Okul Başarısına Etkisi," **Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmetler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi**, Ankara.
- KAUFMAN,J.; BIRMAHER, B.; BRENT,D.; DAHL, R.; BRIDGE, J.; RYON, J. (1998). "Psychopathology in The Relatives of Depressed-Abused Children," **Child Abuse & Neglect**, Cilt 22, Sayı 3, (171-181).
- KINARD,E.M.(2001). "Perceived and Actual Academic Competence in Maltreated Children," **Child Abuse & Neglect**, Sayı 25, (33-45).

- KONANÇ,E., (1999). "Türk Hukukunda Çocuk İstismarı ve İhmali," **Çocuk İstismarı ve İhmali**, Ankara: Pelin Ofset.
- KOŞAR, N., (1989). **Sosyal Hizmetlerde Aile Çocuk Refahı Alanı**. Ankara: Yargıçoğlu Matbaası.
- KOZCU, Ş., (1987). "Duygusal İstismar ve Genel Ruh Sağlığı. İlişkisini İnceleyen Bir Araştırma". **Seminer Psikolojisi**, Sayı 5, (1-20).
- KOZCU, Ş., (1990)." Çocuk İstismarı ve İhmali Aile Yazıları," **TC Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları**, Ankara: Devran Matbaası.
- KÖKNEL, Ö., (1987). **İnsanı Anlamak**, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- KRAAIJ, V.; WILDE, E.J. (2001). "Negative Life Events and Depressive Symptoms in The Elderly: A Life Span Perspective," **Aging & Mental Health** , Cilt 5, Sayı 1.
- KULAKSIZOĞLU, A., (1998). **Ergenlik Psikolojisi**, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- KUTCHINSKY, B., (1999). "Çocuğun Cinsel İstismarı; Yaygınlık, Müdahale ve Önleme," **Çocuk İstismarı ve İhmali**, Ankara: Pelin Ofset.
- LEGISLATIVE ANALYST'S OFFICE (1996). **Child Abuse and Neglect in California**, January, California.
- LEVENDOSKY ,A.A.; OKUN, A.; PARKER, J.G. (1995). "Depression And Maltreatment As Predictors of Social Competence and Social Problem-Solving Skills in School-Age Children," **Child Abuse & Neglect**, Cilt 19, Sayı 10, (1183-1195).
- LOOS, M.E.; ALEXANDER, P.C. (1997). "Differential Effects Associated With Self- Reported Histories of Abuse And Neglect in a College Sample," **Journal of Interpersonal Violence**, Cilt 12, Sayı 3, (340-361).
- LYNCH, M., (1999). "Çocuk İstismarı ve İhmalinin Önlenmesi," **Çocuk İstismarı ve İhmali**. Ankara: Pelin Ofset.
- MAZZEO, S.E.; ESPELAGE, D.L. (2002). "Association Between Childhood Physical Abuse and Emotional Abuse and Disordered Eating Behaviors in female Undergraduates An Investigation of the Mediating Role Of Alexithymia and Depression," **Journal Of Counseling Psychology**, Cilt 49, Sayı 1, (86-100).
- MCCARTY, B.J., (1990). "Abusive Families and Character Formation," **American Journal of Psychoanalysis**, Cilt 50, Sayı 2, (181-186).
- MISHNE, J.M., (2001). "Psychological Trauma In Adolescence: Familial Disillusionment And Loss of Personal Identity," **American Journal of Psychoanalysis**, Cilt 61, Sayı 1, (63-83).
- MOTAVALLI MUKADDES, N., (2000). " Çocukluk Çağı Anksiyete Bozuklukları", **Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi**, Nobel Tıp Kitabevleri. İstanbul.
- MRAOVICH,L.A.; WILSON, J.F. (1999). "Patterns of Child Abuse and Neglect Associated With Chronological Age of Children Living in Midwestern Country," **Child Abuse & Neglect**, Cilt 23, Sayı 9, (899-903).

- MULLEN, P.E.; MARTIN, J.L.; ANDERSON, J.C.; ROMANS, S.E.; HERBISON, G.P. (1996). "The Long-Term Impact of the Physical , Emotional, And Sexual Abuse Of Children: A Community Study," *Child Abuse & Neglect*, Cilt 20, Sayı 1, (7-21).
- OATES, K., (1999). "Çocukların Cinsel İstismarının Kalıcı Etkileri," *Çocuk İstismarı ve İhmali*, Ankara: Pelin Ofset.
- O'HAGAN, K.P., (1995). "Emotional and Psychological Abuse: Problems Of Definition," *Child Abuse & Neglect*, Cilt 19, Sayı 4, (449-461).
- ORAL, R.;YAVUZ, S.; CAN, D.; KUTLUGÜN, A.; GENÇ, I. (1997). "Bir Çocuk Psikiyatrisi Polikliniğinde Çocuk İstismarı Sıklığı," *Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, Adana, Sayı 2, (137).
- ORAL, R.; CAN, D.; KAPLAN ,S.; POLAT, S.; ATEŞ, N.; ÇETİN, G.; MİRAL, S.; HANCI, H.; ERŞAHİN, Y.; TEPELİ, N.; BULGUC, A.G.; TIRAS, B. (2001). "Child Abuse in Turkey: An Experience İn Overcoming Denial And A Description Of 50 Cases," *Child Abuse & Neglect* , Sayı 25, (279-290).
- ÖZDOĞAN, B., (1988). *Çocuk ve Oyun Terapisi*. Ankara: Yargıçoğlu Matbaası.
- PELCOVITZ,D.; KAPLAN,S.I.; ELLENBERG,A.; LABRUNA,V.; SALZINGER,S.; MANDEL, F.; WEINER,M. (2000). "Adolescent Physical Abuse: Age at Time of Abuse and Adolescent Perception of Family Functioning,," *Journal of Family Violence*, Sayı 15, (375-388).
- POLAT, O., (1997). *Çocukta Dayaağa Hayır . Analiz Yayınları*.
- POLVAN Ö., (2000).*Çocuk Ve Ergen Psikiyatrisi*, İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri. İstanbul.
- RAFENSTEIN, M. (2001). "Recognizing an Abusive Relationship," *Current Health*, Cilt 27, Sayı 5, (27-29).
- REECE, R.M., (1990). "Child Abuse Pediatrics Clinics of North America," *Child Abuse & Neglect*, Cilt 34, Sayı, 4.
- SANDERS, B.; BECKER-LAUSEN, E. (1995). "The Measurement of Psychological Maltreatment: Early Data on The Child Abuse and Trauma Scale," *Child Abuse& Neglect*, Cilt 19, Sayı 1, (315-323).
- SAVAŞIR, I., ŞAHİN, H.N., (1997). *Bilişsel Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler*, Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- SAVİ, F., (1999). "Ergenlerde Duygusal İstismar ile Benlik Algısı ve Genel Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişki," *Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*. Bursa.
- SHAPIRO, P.G., (1997). *Çocukluk ve İlkgençlik Depresyonu*, İstanbul: Papirüs Yayınevi.
- SHULL, J.R., (1999). "Emotional and Psychological Child Abuse: Notes On Discourse, History, and Change," *Stanford Law Review*, Cilt 51, Sayı 6, (1665).

- SIMEON,D.; GURALNIK, O.; SCHEIDLER, J.; SIROF, B.; KNUTELSKA,M. (2001). "The Role of Childhood Interpersonal Trauma in Depersonalization Disorder," **The American Journal of Psychiatry**, Cilt 158, Sayı 7, (1027-1033).
- SLEP, S.A.; O'LEARY,S.G. (2001). "Examining Partner and Child Abuse: Are We Ready for a More Integrated Approach to Family Violence?," **Clinical Child and Family Psychology Review**, Cilt 4, Sayı 2, (87-107).
- SWEET, J.J.; RESICK, P.A. (1979). "The Maltreatment of Children: A Review of Theories and Research," **Journal of Social Issue**, Cilt 35, Sayı 2, (40-59).
- TABAN, N.; LUTZKER, J.R. (2001). "Consumer Evaluation of an Ecobehavioral Program for Prevention and Intervention of Child Maltreatment," **Journal of Family Violence**, Cilt 16, Sayı 3, (323-330).
- TAŞDELEN, N., (1995). "Examination of Effects of Perceived Psychological Maltreatment of Mothers on Adolescent's Self Concept, Emotional and Behavioral Problems , and Academic Achievement," **Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.**
- TERCAN, M., (1995). "Çocuğun Anababası Tarafından Fiziksel İstismarı ve İhmali," **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Planlama Bölümü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.**
- THOMPSON A.E.; KAPLAN C.A. (1999). "Emotionally Abused Children Presenting To Child Psychiatry Clinics," **Child Abuse & Neglect**, Cilt 23, Sayı 2, (191-196).
- WOLFE, D.A.; SCOTT, K.; WEKERLE, C.; PITTMAN A.L. (2001). "Child Maltreatment: Risk of Adjustment Problems and Dating Violence in Adolescence," **Journal American Academy of Child and Adolescent Psychiatry**, Cilt 40, Sayı 3, (282-289).
- YAVUZER, H., (1987). **Çocuk ve Suç**, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- YAVUZER, H.,(1999). **Ana-Baba ve Çocuk**, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- YAVUZER, H.,(2000). **Okul Çağı Çocuğu**, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- YÖRÜKOĞLU, A., (1989). **Çocuk Ruh Sağlığı**, İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım.
- ZEYTİNOĞLU, S., (1999). "Sağlık, Sosyal, Hizmet, Hukuk ve Eğitim Alanlarında Çalışanların Türkiye'de Çocuk İstismarı ve İhmali İle İlgili Görüşleri," **Çocuk İstismarı ve İhmali**, Ankara: Pelin Ofset.

VIII- EKLER

GENEL UYGULAMA YÖNERGESİ (EK-1)

Sevgili Öğrenciler ,

Elinizdeki anketler Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık alanı yüksek lisans öğrencisi Diğdem Müge Siyez'in uzmanlık tezi çalışmasına yardımcı olmanız amacıyla sizlere verilmiştir. Bu çalışmada anne - baba - genç ilişkileri ve bu ilişkinin gencin duygusal ve davranışsal sorunlarına etkisi araştırılmaktadır. Cevaplarınız sadece araştırma amacıyla kullanılacağı için isimlerinizi yazmanıza gerek yoktur.

Bu çalışma için İzmir ili Konak ilçesinden 3 lise seçilmiştir. Uygulamada 4 ölçek doldurulacak ve uygulama yaklaşık olarak 1 ders saati sürecektir. Çalışmanın gerçek anlamda amacına ulaşması sizlerin vereceği yanıtlara bağlıdır. Anketleri yanıtlarken lütfen dürüst ve samimi olunuz. Soruların hiçbirinin doğru veya yanlış cevabı yoktur. Biz sizin ne hissettiğinizi ve düşündüğünüzü öğrenmek istiyoruz.

Bu tez çalışmasına ve bilimin ilerlemesindeki katkılarınıza şimdiden çok teşekkür ederim.

Diğdem Müge SİYEZ

ÖĞRENCİ BİLGİ FORMU (EK-2)

1.Adnız ve soyadınız: 2.Yaşınız:.....

3.Cinsiyetiniz: K..... E.....

4.Doğum Yeriniz:

5.Şu anda kiminle yaşıyorsunuz?
Ailemle birlikte
Akrabalarımlla
Diğer

6.Sizinle birlikte kaç kardeşiniz?

7.Siz kaçncı çocuksunuz?

8.Evde kaç kişi yaşıyorsunuz?

9.Yaşamınızı en çok geçirdiğiniz yer:
Köy Kasaba Şehir (Kent).....

10.Anne babanızın öğrenim düzeyini en son bitirdikleri eğitim kurumunu göz önüne alarak işaretleyiniz.

<u>Öğrenim Düzeyi</u>	<u>Anne</u>	<u>Baba</u>
Okur yazar değil
Okur yazar
İlkokul mezunu
Ortaokul veya dengi okul mezunu
Lise veya dengi okul mezunu
Üniversite / Yüksek okul mezunu
Lisansüstü öğrenimli (Master, doktora, ihtisas)
Diğer

11.Anne ve babanıza uyan durumunu işaretleyiniz

	Sağ	Ölü	Öz	Üvey	Birarada	Ayrı	Başkasıyla evli
Anne
Baba

12.Anneniz çalışıyor mu? Evet..... Hayır

13.Annenizin mesleği

14.Babanız çalışıyor mu? Evet..... Hayır

15.Babanızın mesleği

16.Annenizin Yaşı :

17.Babanızın Yaşı:

18.Ailenizin ekonomik düzeyi nedir?

Çok iyi İyi..... Orta..... Ortanın altı

19.Anne babanız arasındaki geçim durumu :

A) Anlaşma; Çok iyi anlaşılır.....

Anlaşılır.....

Pek anlaşamazlar

Hiç anlaşamazlar.....

B) Kavga; Sık sık kavga ederler.....

Ara sıra kavga ederler.....

Pek kavga etmezler.....

Hiç kavga etmezler.....

C) Fiziksel şiddet (dövme , tokat atma...); Çok yoğun

Var.....

Pek yok.....

Hiç yok.....

20.Anne ve babanızın içki içme durumu hakkında bilgi veriniz.

İçki İçme Durumu

Anne

Baba

Hiç içmez

.....

.....

Ayda bir

.....

.....

Haftada bir

.....

.....

Bir kaç günde bir

.....

.....

Her gece/gün

.....

.....

DUYGUSAL İSTİSMAR ÖLÇEĞİ (EK-3)

Sevgili Öğrenci,

Bu bölümde anne ve babanın sana yönelik davranış ve tutumları ile ilgili cümleler yer almaktadır. Her bir ifadeyi dikkatlice okuduktan sonra bu ifadelerin annen ve baban için doğru olup olmadığını , ifadenin karşısındaki parantezlerin içine doğru ise (D) , yanlış ise (Y) harflerini yazın.

Örneğin;

1. İyi şeyler yaptığımda beni över. Anne (D) Baba (Y)

Bu örnekte olduğu gibi ifade annen için doğru ise (D) , baban için yanlış ise (Y) harflerini yazıyorsun.

NO	İFADELER	ANNE	BABA
1.	İyi şeyler yaptığımda beni över.		
2.	Arkadaşlarımla sokakta oynamama izin vermez.		
3	Benimle genellikle sevecen ve yumuşak bir ses tonuyla konuşur.		
4	Başarılarımı pek önemsemmez.Önemli başarılarımda ise " tabiki başaracaksın, biz senin neyini eksik ediyoruz" der ve memnun olmaz.		
5	Aile içi konuşmalara katılmamı istemez ve beni engeller.		
6	Eve arkadaşlarımı getirmemden hoşlanır ve bu tür girişimlerimi destekler.		
7	İlgim ve yeteneği olmayan alanlarda (müzik , spor vb) başarılı olmam için beni zorlar.		
8	Beni dövdüğünde burnum veya başka bir yerim kanayabilir , kolum ve bacağımla incinebilir hatta hastaneye gitmek gerekebilir.		
9	Onunla herşey hakkında rahatlıkla konuşabilirim.		
10	Benim isteklerime kardeşimin/ağabeyimin /ablamın veya başka çocukların istekleri kadar önem vermez.		
11	İhtiyacım olan şeyleri almayı unuttur.		
12	Açık davranmam ve duygularımı açıkça ifade etmem için beni destekler.		
13	Bana kızdığında "seni geri zekalı" , "aptal" veya "tembel " gibi kötü sözler söyler.		

14	Vücudumun neresine vurduğuna dikkat etmeden beni döver.		
15	Beni sevmediğini düşünüyorum.		
16	Büyüdüğümü kabul etmez.		
17	"Bana gelecekte sen bakacaksın" der.		
18	Onun dikkatini çekmek için saldırgan davranışlar göstermem gerekir.		
19	Bana neyin "iyi" neyin "kötü" olduğunu öğretir.		
20	Beni sık azarlar ve bana bağırır.		
21	Söz dinlemediğim zaman beni yalnız bırakmakla tehdit eder.		
22	Hafta sonunda dahi sık sık akrabalarımıza yollar.		
23	Çeşitli konularda ne düşündüğümü sorar ve fikirlerime saygı gösterir.		
24	Arkadaşlarımın veya başkalarının yanında beni utandırır.		
25	Okul dışındaki çalışmalarında (folklor, spor, koleksiyon vb) gösterdiğim başarılarıma önem verir.		
26	Benim çevresinde olmamı istemez ve bana kızar.		
27	Bazı derslerim o kadar da iyi değil ama o benden okul birincisi olmamı ve devamlı çalışmam gerektiğini söyler.		
28	Başarılarımı küçümser.		
29	Toplum kurallarına uymayan davranışlarıma tepkisiz kalır ve beni cezalandırmaz.		
30	Beni umursamadığını düşünüyorum.		
31	Bütün ödevlerimi birlikte yaparız.		
32	Arkadaşlarımla birlikte olmamı , eğlenmemi engeller.		
33	Sevdiğim/istediğim şeyleri almak veya istediği bir şeyi yaptırmak için "Şunu yaparsan istediğini alacağım" der.		
34	Bana çirkin ve kötü adlar takar.		
35	Yapamayacağımı düşündüğü için , evde hiçbir sorumluluk vermez.		
36	Beni dövdüğünde vücudumda yara izi kalır.		
37	Sırlarımı başkasına söylemekle tehdit eder.		
38	Beni kucaklayıp öpmez.		
39	Benimle beraber olmaktan hoşlandığını söyler.		
40	Beni diğer çocuklardan daha başarılı olmaya zorlar.		

41	Yaramazlık yaptığımda , ceza olarak beni odaya, tuvalete veya bodruma kapatır.		
42	Beni dövmek, öldürmek ve terketmekle tehdit eder.		
43	Aileme yardım için beni okul dışında ve tatil günlerinde çalışmaya zorlar.		
44	Sevgi gösterilerinde bulunduğumda beni tersler veya reddeder.		
45	Çabuk büyüyüp , kendi başımın çaresine bakmam gerektiğini söyler durur.		
46	Şiddet filmleri seyretmeme izin verir.		
47	Ne yaparsam yapayım onu memnun edemem.		
48	Kardeşimi/ablama/ ağabeyimi veya başka çocukları benden daha çok sever.		
49	Beni sevdiğini hiç söylemez.		
50	Okul faaliyet ve gezilerine katılmamı engeller.		
51	Her yanlış hareketimde sen adam olmayacaksın, nedir senden çektiğim diyerek beni eleştirir.		
52	Kendi yapabileceği en kolay işi bile benim yapmamı bekler.		
53	Beni sopayla veya bir başka şeyle döver.		
54	Çevreme ve arkadaşlarıma karşı saldırgan tavırlarımı ödüllendirir.		
55	Tüm uyarılara rağmen aynı hatayı yaptığım zaman son çare olarak beni döver.		
56	Ben yokmuşum gibi davranır ve beni dikkate almaz.		
57	Yemek ve giyecek ihtiyacım dışındaki ihtiyaçlarımı karşılamaz.		
58	Beni sık sık döver.		
59	(Anne- baba) kavgalarında beni taraf tutmaya zorlar.		

DUYGUSAL İSTİSMAR ÖLÇEĞİ CEVAP ANAHTARI (EK-4)

NO	İFADELER	İSTİSMAR VAR CEVAPLARI
1	İyi şeyler yaptığımda beni över.	Y
2	Arkadaşlarımla sokakta oynamama izin vermez.	D
3	Benimle genellikle sevecen ve yumuşak bir ses tonuyla konuşur.	Y
4	Başarılarımı pek önemsemez.Önemli başarılarımda ise " tabiki başaracaksın, biz senin neyini eksik ediyoruz" der ve memnun olmaz.	D
5	Aile içi konuşmalara katılmamı istemez ve beni engeller.	D
6	Eve arkadaşlarımı getirmemden hoşlanır ve bu tür girişimlerimi destekler.	Y
7	İlgim ve yeteneği olmayan alanlarda (müzik , spor vb) başarılı olmam için beni zorlar.	D
8	Beni dövdüğünde burnum veya başka bir yerim kanayabilir , kolum ve bacağımla incinebilir hatta hastaneye gitmek gerekebilir.	D
9	Onunla herşey hakkında rahatlıkla konuşabilirim.	Y
10	Benim isteklerime kardeşimin/ağabeyimin /ablammın veya başka çocukların istekleri kadar önem vermez.	D
11	İhtiyacım olan şeyleri almayı unuttur.	D
12	Açık davranmam ve duygularımı açıkça ifade etmem için beni destekler.	Y
13	Bana kızdığında "seni geri zekalı" , "aptal" veya "tembel " gibi kötü sözler söyler.	D
14	Vücudumun neresine vurduğuna dikkat etmeden beni döver.	D
15	Beni sevmediğini düşünüyorum.	D
16	Büyüdüğümü kabul etmez.	D
17	"Bana gelecekte sen bakacaksın" der.	D
18	Onun dikkatini çekmek için saldırgan davranışlar göstermem gerekir.	D

19	Bana neyin "iyi "neyin "kötü "olduğunu öğretir.	Y
20	Beni sık azarlar ve bana bağırır.	D
21	Söz dinlemediğim zaman beni yalnız bırakmakla tehdit eder.	D
22	Hafta sonunda dahi sık sık akrabalarımıza yollar.	D
23	Çeşitli konularda ne düşündüğümü sorar ve fikirlerime saygı gösterir.	Y
24	Arkadaşlarımın veya başkalarının yanında beni utandırır.	D
25	Okul dışındaki çalışmalarında (folklor, spor, koleksiyon vb) gösterdiğim başarılarıma önem verir.	Y
26	Benim çevresinde olmamı istemez ve bana kızar.	D
27	Bazı derslerim o kadar da iyi değil ama o benden okul birincisi olmamı ve devamlı çalışmam gerektiğini söyler.	D
28	Başarılarımı küçümser.	D
29	Toplum kurallarına uymayan davranışlarıma tepkisiz kalır ve beni cezalandırmaz.	D
30	Beni umursamadığını düşünüyorum.	D
31	Bütün ödevlerimi birlikte yaparız.	D
32	Arkadaşlarımla birlikte olmamı , eğlenmemi engeller.	D
33	Sevdiğim/istediğim şeyleri almak veya istediği bir şeyi yaptırmak için "Şunu yaparsan istediğini alacağım" der.	D
34	Bana çirkin ve kötü adlar takar.	D
35	Yapamayacağımı düşündüğü için , evde hiçbir sorumluluk vermez.	D
36	Beni dövdüğünde vücudumda yara izi kalır.	D
37	Sırlarımı başkasına söylemekle tehdit eder.	D
38	Beni kucaklayıp öpmez.	D
39	Benimle beraber olmaktan hoşlandığını söyler.	Y
40	Beni diğer çocuklardan daha başarılı olmaya zorlar.	D
41	Yaramazlık yaptığımda , ceza olarak beni odaya, tuvalete veya bodruma kapatır.	D
42	Beni dövmek, öldürmek ve terketmekle tehdit eder.	D
43	Aileme yardım için beni okul dışında ve tatil günlerinde çalışmaya zorlar.	D

44	Sevgi gösterilerinde bulunduğumda beni tersler veya reddeder.	D
45	Çabuk büyüyüp , kendi başımın çaresine bakmam gerektiğini söyler durur.	D
46	Şiddet filmleri seyretmeme izin verir.	D
47	Ne yaparsam yapayım onu memnun edemem.	D
48	Kardeşimi/ablamı/ ağabeyimi veya başka çocukları benden daha çok sever.	D
49	Beni sevdiğini hiç söylemez.	D
50	Okul faaliyet ve gezilerine katılmamı engeller.	D
51	Her yanlış hareketimde sen adam olmayacaksın, nedir senden çektiğim diyerek beni eleştirir.	D
52	Kendi yapabileceği en kolay işi bile benim yapmamı bekler.	D
53	Beni sopayla veya bir başka şeyle döver.	D
54	Çevreme ve arkadaşlarıma karşı saldırgan tavırlarımı ödüllendirir.	D
55	Tüm uyarılara rağmen aynı hatayı yaptığım zaman son çare olarak beni döver.	D
56	Ben yokmuşum gibi davranır ve beni dikkate almaz.	D
57	Yemek ve giyecek ihtiyacım dışındaki ihtiyaçlarımı karşılamaz.	D
58	Beni sık sık döver.	D
59	(Anne- baba) kavgalarında beni taraf tutmaya zorlar.	D

SOSYAL KARŞILAŞTIRMA ÖLÇEĞİ (EK-5)

Sizin de bildiğiniz gibi , hepimiz zaman zaman kendimizi diğer insanlarla karşılaştırır ve bazı değerlendirmeler yaparız. Bu değerlendirmeler sonucunda kendimizle ilgili bazı fikirler ediniriz. Sizin de kendinizle ilişkili bazı görüşleriniz mutlaka vardır. Lütfen aşağıdaki sıfatlardan herbirinde, sizi en iyi yansıtan rakamın üzerine (X) işareti koyunuz.

1 : Sol taraftaki boyuta en yakın olmayı ifade eder.

6 : Sağ taraftaki boyuta en yakın olmayı ifade eder.

Sol							Sağ
1.Yetersiz	1	2	3	4	5	6	Yeterli/Üstün
2.Beceriksiz	1	2	3	4	5	6	Becerikli
3.Başarısız	1	2	3	4	5	6	Başarılı
4.Sevilmeyen biri	1	2	3	4	5	6	Sevilen biri
5.İçedönük	1	2	3	4	5	6	Dışadönük
6.Yalnız	1	2	3	4	5	6	Yalnız değil
7.Dışta bırakılmış	1	2	3	4	5	6	Kabul edilmiş
8.Sabırsız	1	2	3	4	5	6	Sabırlı
9.Hoşgörüsüz	1	2	3	4	5	6	Hoşgörülü
10.Söyleneni yapan	1	2	3	4	5	6	İnsiyatif sahibi
11.Korkak	1	2	3	4	5	6	Cesur
12.Kendine güvensiz	1	2	3	4	5	6	Kendine güvenli
13.Çekingen	1	2	3	4	5	6	Atılgan
14.Dağınık	1	2	3	4	5	6	Düzenli
15.Pasif	1	2	3	4	5	6	Aktif
16.Kararsız	1	2	3	4	5	6	Kararlı
17.Antipatik	1	2	3	4	5	6	Sempatik
18.Boyun eğici	1	2	3	4	5	6	Hakkımı arayıcı

KISA SEMPTOM ENVANTERİ (EK-6)

Aşağıda insanların bazen yaşadıkları belirtilerin ve yakınmaların bir listesi verilmiştir. Listedeki her maddeyi lütfen dikkatle okuyun . Daha sonra o belirtinin **SİZDE BUGÜN DAHİL , SON BİR HAFTADIR NE KADAR VAROLDUĞUNU** yandaki bölmede uygun olan yere (X) işareti koyarak belirtin. Her belirti için sadece bir yeri işaretlemeye ve hiçbir maddeyi atlamamaya özen gösterin yanıtlarınızı kurşun kalemle işaretleyin. Eğer fikir değiştirirseniz ilk yanıtınızı silin.

Yanıtlarınızı aşağıdaki ölçeğe göre değerlendirin:

Bu belirtiler son bir haftadır sizde ne kadar var?

0: Hiç yok

1: Biraz var

2: Orta derecede var

3: Epey var

4: Çok fazla var

Bu belirtiler son bir haftadır sizde ne kadar var?

	0	1	2	3	4
1.Sinirlilik ve titreme hali	0	1	2	3	4
2.Baygınlık, baş dönmesi	0	1	2	3	4
3.Bir başka kişinin sizin düşüncelerinizi kontrol edeceği fikri	0	1	2	3	4
4.Başınıza gelen sıkıntılardan dolayı başkalarının suçlu olduğu duygusu	0	1	2	3	4
5.Olayları hatırlamada güçlük	0	1	2	3	4
6.Çok kolay kızıp öfkelenme	0	1	2	3	4
7.Göğüs (kalp) bölgelerinde ağrılar	0	1	2	3	4
8.Açık yerlerden korkma duygusu	0	1	2	3	4
9.Yaşamınıza son verme düşünceleri	0	1	2	3	4
10.İnsanların çoğuna güvenilemeyeceği hissi	0	1	2	3	4
11.İştahta bozukluklar	0	1	2	3	4
12.Hiçbir nedeni olmayan ani korkular	0	1	2	3	4
13.Kontrol edemediğiniz duygu patlamaları	0	1	2	3	4
14.Başka insanlarla beraberken bile yalnızlık hissetmek	0	1	2	3	4
15.İşleri bitirme konusunda kendini engellenmiş hissetmek	0	1	2	3	4

16.Yalnızlık hissetmek	0	1	2	3	4
17.Hüzünlü , kederli hissetmek	0	1	2	3	4
18.Hiçbir şeye ilgi duymamak	0	1	2	3	4
19.Ağlamaklı hissetmek	0	1	2	3	4
20.Kolayca incinebilme, kırılabilme	0	1	2	3	4
21.İnsanların sizi sevmediğine kötü davrandığına inanmak	0	1	2	3	4
22.Kendini diğerlerinden daha aşağı görme	0	1	2	3	4
23.Mide şikayetleri , bulantı	0	1	2	3	4
24.Başkalarının sizi gözlediği ya da hakkınızda konuştuğu duygusu	0	1	2	3	4
25.Uykuya dalmada güçlük	0	1	2	3	4
26.Yaptığımız şeyleri tekrar tekrar doğru mu diye kontrol etmek	0	1	2	3	4
27.Karar vermede güçlükler	0	1	2	3	4
28.Otobüs, tren, metro gibi umumi vasıtalarla seyahatlerden korkmak	0	1	2	3	4
29.Nefes darlığı, nefes alamama hissi	0	1	2	3	4
30.Sıcak soğuk basmaları	0	1	2	3	4
31.Sizi korkuttuğu için bazı eşya, yer ya da etkinliklerden uzak kalmaya çalışmak	0	1	2	3	4
32.Kafanızın "bomboş" kalması	0	1	2	3	4
33.Bedeninizin bazı bölgelerinde uyuşmalar, karıncalanmalar olması	0	1	2	3	4
34.Günahlarınız için cezalandırılmanız gerektiği	0	1	2	3	4
35.Gelecekle ilgili umutsuzluk duyguları	0	1	2	3	4
36.Konsantrasyon (dikkati birşey üzerine toplama) güçlüğü	0	1	2	3	4
37.Bedenin bazı bölgelerinde zayıflık , güçsüzlük hissi	0	1	2	3	4
38.Kendini gergin ve tedirgin hissetmek	0	1	2	3	4
39.Ölme ve ölüm üzerine düşünceler	0	1	2	3	4
40. Birini dövme, ona zarar verme , yaralama isteği	0	1	2	3	4
41.Birşeyleri kırma,dökme isteği	0	1	2	3	4
42.Başkalarının yanındayken yanlış birşey yapmamaya çalışmak	0	1	2	3	4
43.Kalabalıkta rahatsızlık duymak	0	1	2	3	4
44.Bir başka insana hiç yakınlık duymamak	0	1	2	3	4

45. Dehşet ve panik nöbetleri	0	1	2	3	4
46. Sık sık tartışmaya girmek	0	1	2	3	4
47. Yalnız bırakıldığında /kaldığında sinirlilik hissetmek	0	1	2	3	4
48. Başarılarınız için diğerlerinden yeterince takdir görmemek	0	1	2	3	4
49. Yerinde duramayacak kadar tedirginlik hissetmek	0	1	2	3	4
50. Kendini değersiz görmek/ değersizlik duyguları	0	1	2	3	4
51. Eğer izin verirsiniz insanların sizi sömüreceği duygusu	0	1	2	3	4
52. Suçluluk duyguları	0	1	2	3	4
53. Aklınızda bir bozukluk olduğu fikri	0	1	2	3	4

T.C.
İZMİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

16 MAYIS 2003

SAYI : B.08. 4.MEM.4.35.00.11-600.1-
KONU : Anket Çalışması

- 13360

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü)
35150/Buca-İZMİR

İLGİ : a)21.03.2003 tarih ve 671 sayılı yazınız.
b)Valilik Makamının 15.05.2003 tarih ve 13765 sayılı Oluru.

Okulunuz Eğitim Bilimleri (Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık) Anabilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Diğdem Müge SİYEZ'in, "Duygusal İstismara Maruz Kalan ve Kalmayan Çocukların Benlik Algısı, Depresyon ve Kaygı Düzeyleri ile Problem Çözme Becerilerinin Karşılaştırılması" konulu yüksek lisans tez çalışmasına ilişkin uygulamayı İlimiz Konak İlçesine bağlı Nevvar Salih İşgören Lisesi, Karataş Lisesi ve Kenan Evren Lisesi'ndeki 9. sınıf öğrencilerine uygulamasının istenildiği ilgi (a) yazınızda belirtilmektedir.

Bu çalışmanın, İlimiz Konak İlçesine bağlı Nevvar Salih İşgören Lisesi, Karataş Lisesi ve Kenan Evren Lisesi'ndeki 9. sınıf öğrencilerine okul müdürlüğünün sorumluluğunda, eğitim öğretimi aksatmadan yapılması Valilik Makamının ilişik ilgi (b) oluru ile uygun görülmektedir.

Bilgilerinize arz ederim.

Eraslan ÇAYIROĞLU
Millî Eğitim Müdür a.
Şube Müdürü

EKLER :1.Valilik Oluru (1 sayfa)

GELEN EVRAK	
Tarih	26.05.2003
Konu	1179
Dosya No	

17.
6-05-2003
B.

T.C.
İZMİR VALİLİĞİ
MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

SAYI : B.08.4.MEM.4.35.00.11-600.1/

KONU : Anket Çalışması.

13766.

VALİLİK MAKAMINA
İZMİR

İLGİ: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nün 08.04.2003 tarih ve 800 sayılı yazısı.

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Diğdem Müge SİYEZ'in, "Duygusal İstismara Maruz Kalan ve Kalmayan Çocukların Benlik Algısı, Depresyon ve Kaygı Düzeyleri ile Problem Çözme Becerilerinin Karşılaştırılması" konulu yüksek lisans teziyle ilgili bu bilimsel araştırmayı İlimiz Konak İlçesine bağlı Nevvar Salih İşgören Lisesi, Karataş Lisesi ve Kenan Lisesi 9.sınıf öğrencilerine uygulanmasının istenildiği Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nün ilgi yazısı ile bildirilmektedir.

Söz konusu bilimsel araştırmanın, Nevvar Salih İşgören Lisesi ve Kenan Evren Lisesi'de okul müdürlüğünün sorumluluğunda, eğitim ve öğretimi aksatmamak kaydıyla yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Eraslan ÇAYIROĞLU
Millî Eğitim Müdürü a.
Şube Müdürü

OLUR.

.....MAYIS/2003

E.Selçuk BOTSALI

Vali a.

Vali Yardımcısı

İZMİR VALİLİĞİ
MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
KONAK İLÇESİ